

DALIA KISELIŪNAITĖ
LAIMA SIMUTYTĖ

*Kuršių Nerijos
viety vardai*

ORTS- UND FLURNAMEN AUF
DER KURISCHEN NEHRUNG

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
BALŲ KALBOTYROS IR ETNOLOGIJOS KATEDRA

Dalia Kiseliūnaitė
Laima Simutytė

KURŠIŲ NERIJOS VIETŲ VARDAI
ORTS- UND FLURNAMEN
AUF DER KURISCHEN NEHRUNG

Klaipėda, 2005

UDK 808.82-3(038)

Ki-195

Leidžiama Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto
redakcijos kolegijos nutarimu

Aprobavo Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto
Baltų kalbotyros ir etnologijos katedra

Recenzavo: prof. A. Kaukienė
              habil. dr. O. Bušs

© D. Kiseliūnaitė, 2005

© L. Simutytė, 2005

Klaipėdos universiteto leidykla

D. Kiseliūnaitė, L. Simutytė. Kursių Nerijos vietų vardai
Orts-und Flurnamen auf der Kurischen Nehrung

Klaipėda, 2005

Nuotraukų autorius Gediminas Gražulevičius
Viršelyje: Ephos kopa; Lydumo ragas ir Vinkio kopa,
ketvirtame viršelyje: Birštvyno ragas ir Žirgų ragas; Lybio ragas

SL 1335. 2005 11 03. Apimtis 13,5 sąl. sp. l.

Klaipėdos universiteto leidykla, Herkaus Manto g. 84, LT-922294 Klaipėda

El. paštas: leidykla@ku.lt, tel. (8 46) 398891, (8-46) 398890

Dauginta KU leidykloje, Herkaus Manto g. 84, LT-922294 Klaipėda

ISBN 9955-18-036-6

Turinys

Autorių žodis	7
Worwort	8
Įvadas	10
A. Etimologija	17
I. Kuššių marios. Kuššių nerijà. Neringà. Kõpos. Rándavos ...	17
II. Gyvenviečių vardai	20
1. Baltiškos kilmės gyvenviečių vardai	21
2. Germaniškos kilmės gyvenviečių vardai	42
3. Vertimai	45
III. Kuššių nerijos mikrotoponimai	49
1. Kopų ir kalnų vardai	50
1.1. Baltiškos kilmės kopų ir kalnų vardai	50
1.2. Germaniškos kilmės kopų ir kalnų vardai	67
1.3. Finų kilmės kopų ir kalnų vardai	68
1.4. Vertimai	69
1.5. Neaiškios kilmės kopų ir kalnų vardai	75
2. Iškyšulių (ragų) vardai	77
2.1. Baltiškos kilmės iškyšulių vardai	77
2.2. Germaniškos kilmės iškyšulių vardai	85
2.3. Finų kilmės iškyšulių vardai	86
2.4. Vertimai	86
2.5. Neaiškios kilmės iškyšulių vardai	90
3. Įlankų vardai	91
3.1. Baltiškos kilmės įlankų vardai	92
3.2. Germaniškos kilmės įlankų vardai	98
3.3. Finų kilmės įlankų vardai	99
3.4. Vertimai	99
3.5. Neaiškios kilmės įlankų vardai	101
4. Kuššių marių vietų vardai	102
4.1. Baltiškos kilmės marių vietų vardai	103
4.2. Germaniškos kilmės marių vietų vardai	114
4.3. Finų kilmės marių vietų vardai	115
4.4. Vertimai.....	116
4.5. Neaiškios kilmės marių vietų vardai.....	117

5. Miškų vardai	118
5.1. Baltiškos kilmės miškų vardai	118
5.2. Germaniškos kilmės miškų vardai	120
5.3. Vertimai	121
6. Daubų ir slėnių vardai	123
6.1. Baltiškos kilmės daubų ir slėnių vardai	123
6.2. Germaniškos kilmės daubų ir slėnių vardai	123
6.3. Finų kilmės daubų ir slėnių vardai	124
6.4. Vertimai	124
6.5. Neaiškios kilmės daubų ir slėnių vardai	125
7. Pievų vardai	125
7.1. Baltiškos kilmės pievų vardai	125
7.2. Vertimai	126
7.3. Neaiškios kilmės pievų vardai	126
8. Vandens telkinių vardai	126
8.1. Baltiškos kilmės vandens telkinių vardai	127
8.2. Germaniškos kilmės vandens telkinių vardai	127
8.3. Vertimai	128
B. Daryba ir formos	129
1. Priesagų vediniai	130
2. Galūnių vediniai	139
3. Priešdėlių vediniai	140
4. Neišvestiniai, kilę iš bendrinių žodžių	141
5. Neišvestiniai, kilę iš tikrinių žodžių	144
6. Sudurtiniai vietovardžiai	146
7. Būdvardinės ir dalyvinės formos	148
8. Neaiškios darybos vardai	148
9. Kuršių nerijos vietovardžių galūnių formos	149
Išvados	152
Santrumpos	160
Literatūra	162
Zusammenfassung	168
Antraštinių žodžių rodyklė	189
Žemėlapiai	201

Autorių žodis

Ši knyga gimė beklaidžiojant Kuršių nerijos smėlynais, besigėrint jos vaizdais iš marių, beklusant kuršininkų pasakojimų, bevartant senus albumus. Universiteto mokslininkei ir jos mokinėi kilo noras drauge pastudijuoti senus žemėlapius ir rankraščius, grįžti prie skaitytų knygų, pavartyti naujausius darbus, pasidomėti, ką apie šį kraštą žino mūsų kartos žmonės. Reikėjo visa tai sudėti į vieną vietą, apibendrinti ir išsakyti savo mintis. Žinia, kur nors būsime ir suklydusios, bet be to ir mokslas neapsieina.

Vietovardžių studijos yra ypatingos tuo, jog norint sužinoti vardo kilmę ir reikšmę, reikia praverti duris ne tik į žodžių, bet ir į gamtos, istorijos, mitologijos, geografijos, psichologijos pasaulį, vardų išmanymas savo ruožtu padeda šių mokslo šakų tyrinėtojams įsitikinti ar suabejoti savo spėjimais, pakreipti juos kita linkme arba pancigti. Be kolegų pagalbos nebūtume išsivertusios. Todėl širdingai dėkojame skaičiusiems rankraštį, pareiškusiems pastabų ir pasiūlymų, talkininkavusiems prie archyvinės medžiagos ir vertimo, dosniai teikusiems žinias ir literatūrą: B. Laumanei, O. Bušui, E. Červinskui, D. Elertui, R. Jurkutaitytei, A. Kotelnikovai. Tačiau ši knyga nebūtų gimusi be šio krašto gyventojų nuoširdaus bendradarbiavimo, todėl ypač nuoširdžiai dėkojame kuršininkų patriarchui R. Pietschui, F. Roespelui, amžinybėn išėjusioms E. Pietsch-Kluwei, H. Foegei-Schekahn ir žvaliajam žvejui iš Stariškės W. Dobliui.

Kuršių nerijos vardai yra iškalbingi. Po kalnais palaidoti kaimai, jų varduose skamba kuršių ir prūsų, lietuvininkų ir kuršininkų, vokiečių ir finų kalbų žodžiai, jie byloja apie šio krašto žmonių meilę savo žemei, gilų jos pažinimą ir jautrią vaizduotę. Kuršių nerija buvo ir yra tėvynė tiems, kurie, nepriklausomai nuo kalbos ir papročių, čia gimė, žvejojo, gimdė ir augino vaikus ir ilsisi kopų kalneliuose. Todėl tebūna šis darbas mūsų indėlis į vieno iš gražiausių pasaulio kampelių pažinimą. Pažinimas stiprina meilę, o ji jungia visus tris – Dievą, gamtą ir žmones.

Nuoširdžiai Jūsų

Dalia Kiseliūnaitė
Laima Simutyė

Vorwort

Dieses Buch ist auf der Wanderung durch die Sanddünen der Kurischen Nehrung, indem man schöne Blicke auf das Kurische Haff genossen, Erzählungen von Nehrungskuren gehört und alte Alben geblättert hat, entstanden. Die Universitätswissenschaftlerin und ihre Schülerin hatten den Wunsch, zusammen die alten Karten und Manuskripte zu studieren, zu den gelesenen Büchern zurückzukommen, in neuen Arbeiten zu blättern, sich dafür zu interessieren, was die Menschen unserer Generation über dieses Land wissen. Man sollte alles zusammenlegen, verallgemeinern und eigene Gedanken äußern. Klar, irgendwo werden wir uns geirrt haben, aber das kommt auch in der Wissenschaft vor.

Das Studium der Ortsnamen zeichnet sich dadurch aus, dass man um die Herkunft der Namen zu erkunden, die Tür nicht nur zur Welt der Wörter, sondern auch der Natur, Geschichte, Mythologie, Geographie, Psychologie öffnen muss. Das Verstehen von Namen hilft den Untersuchern dieser Wissenschaftszweige ihre Vermutungen für richtig zu halten oder zu bezweifeln, sie in andere Richtung zu lenken oder abzulehnen. Ohne Hilfe von unseren Kollegen wären wir nicht ausgekommen. Deswegen bedanken wir uns herzlich bei allen, die unser Manuskript gelesen, ihre Bemerkungen und Vorschläge gemacht, die uns bei dem Archivstoff und Übersetzung geholfen, und uns die Kenntnisse und Sachliteratur vermittelt haben: prof. B. Laumane, O. Bušs, E. Červinskas, D. Elertas, R. Jurkutaitytė, A. Kotelnikova. Dieses Buch hätte ohne enge Zusammenarbeit mit einheimischer Bevölkerung nicht entstehen können, darum gilt auch unser Dank dem Patriarch der Nehrungskuren R. Pietsch, F. Roespel, der bereits verstorbenen H. Foege-Schekahn, E. Pietsch-Kluwe, und dem fröhlichen Fischer aus Starischken W. Doblies.

Die Ortsnamen der Kurischen Nehrung sagen viel aus. Unter den Bergen liegen Dörfer begraben, in ihren Namen klingen kurische, preußische, litauische und nehrungskurische, deutsche und finnische Wörter. Sie zeugen von der Liebe der Menschen zu ihrem Land, von seiner tiefen Kenntnis und Phantasie. Die Kurische Nehrung war und ist die Heimat für diejenigen, die hier geboren sind, gefischt, ihre Kinder zur Welt gebracht haben und die für ewig in den Dünenbergen ruhen, unabhängig von Sprache und

Sitten. Diese Arbeit sollte unser Beitrag sein, einen der schönsten Plätze der Welt näher kennen zu lernen. Das Erkenntnis verstärkt die Liebe, und sie schließt alle drei ein: den Gott, die Natur und die Menschen.

Ihre

Dalia Kiseliūnaitė
Laima Simutyte

IVADAS

Kuršių nerija – vienas iš unikaliausių Lietuvos regionų ne tik dėl savo gamtos, bet ir dėl istorijos, etninių santykių raidos bei kultūros bruožų. Archeologų duomenimis, šiame regione gyventa jau akmens amžiuje, gausiausių radinius priešistoriniu laikotarpiu čia palikę vakarų baltais laikomi kuršiai [Kulik, Rim]. Tačiau kaip rodo vardų analizė, čia gyventa ir prūsų, bent jau pietinėje nerijos dalyje. Po kryžiaus karų pusiasalyje pradeda formotis daugiakultūrė ir daugiakalbė bendruomenė, kurios narių etninę priklausomybę, ypač vėlyvuju laikotarpiu, sunku nustatyti ne tik tyrinėtojams, bet ir jiems patiems. Taip atsitiko ne tik dėl etninio gyventojų sumišimo, iš visų pusių į neriją patraukus vis naujiems atsikėlėjams, bet ir dėl vis stiprėjančios germanizacijos iš vienos pusės ir vakarinių baltų kalbų ir tarmių bei tradicijų panašumo, suartėjimo ir sumišimo iš kitos.

Iki II pasaulinio karo Lietuvos teritorijoje kompaktiškai gyveno latviai. Jie buvo įsikūrę Kuršių nerijoje, Melnragėje, Karklėje, Klaipėdos Bomelsvitėje, Šventosios ir Būtingės apylinkėse, vadino save *kuršininkais* (la. *kursenieki*) arba *kuršiais*. Istorikų manoma, kad XVII a. atsikėlėlių iš Kuržemės gyventa ir kitame marių krante, panemuniais, jie siekė net Tilžės ir Ragainės apylinkes [Seraphim]. Tačiau šie, matyt, anksti asimiliavosi, nes vėliau nei kaimynai lietuviai, nei jie patys savęs niekuo neišskyrė. Ilgiausiai Rytprūsioose savo etninį tapatumą išlaikė žvejyba vertęsi Kuršių nerijos latviai [Plāķis, Kisel 1]. Anapus marių gyvenantys lietuviai juos dažniausiai vadino *kāpininkais* arba taip pat *kušiais* [Ger 2, 84, 99]. Kalbant apie atsikėlėjus iš Kuržemės po XV a., šis terminas gali būti vartojamas tik etnografinė, bet ne lingvistinė reikšme, kadangi kaip atskira baltų kalba senųjų kuršių kalba (vartojama komunikacijai) išnyko iki XVI a. Siekiant išvengti terminologinės painiavos, šiame darbe Kuršių nerijos latviai bus vadinami *kuršininkais*, o jų šnekta – *kuršininkų tarme* arba *kalba*.

Kuršiai – tai pajūryje gyvenusi baltų gentis, pagal kalbą vienu laikoma rytų (Z. Zinkevičius), kitų – vakarų (bent jau ankstyvojoje stadijoje) (V. Mažiulis) baltais. Vakarų baltais juos linkę laikyti ir kai kurie archeologai (R. Rimantienė) [Rim, 108]. Kadangi rašto paminklų senieji kuršiai nepaliko, jų kalbos bruožai rekonstruojami fragmentiškai, remiantis vakarinių lietuvių ir latvių tarmių duomenimis ir vietovardžiais. Lingvistikos požiūriu išsamiausi ir nuosekliausi senųjų kuršių kalbos tyrinėjimai atlikti K. Būgos [Būga 3, 85–282], V. Kiparskio [Kiparsky], V. Mažiulio [Maž 2], O. Bušo [Bušs 1, 2, 3]. Manoma, kad kuršiai pačiame pajūryje ir abipus Kuršių marių siekė iki *Kranto* (vok. *Krantz*) ar net toliau. Pietinėje Kuršių nerijos dalyje jie ribojosi su prūsais ir gyveno mišriai su jais. Vakarinėje žemyno dalyje palei jūrą ir marias XIII a., kaip rodo to meto vietovardžiai, lietuviai ir kuršiai gyveno mišriai [Bezz 1, 268, 269]. Kur tiksliai siekė genčių ribos, dabar jau pasakyti sunku – nėra aiškesnių duomenų, kiek vietinių gyventojų čia buvo ordinų laikais, tik minima, kad nerija buvęs ordinų susisiekimo kelias [Forst 2, 283]. XIII–XIV a. minimos ordino pilys: *Neuhaus* (prie *Kranto*), *Rossitten* (*Rasytė*), kurių žmonės, o ypač smuklininkai, kai kurių tyrinėtojų nuomone, buvo tuo metu bene vieninteliai nerijos gyventojai [Forst 2, 284]. Jeigu kuršių kalbos relikvus galime aiškinti kaip atneštinius, tai prūsų vardai čia gali būti interpretuojami tik kaip palikimas, taigi turėjo būti ir vietinių gyventojų, kurie tuos vardus išsaugojo. Tiksliai lokalizuoti viduramžių nerijos gyvenvietes sunku, nes trūksta detalesnių istorinių ordino laikų tyrinėjimų.

XVI a. „Amstrechnungen von Schaaken“ nuo 1393 m. skiria „kuršių“ kaimus nerijoje nuo lietuviškų žemyne [Forst 2, 286]. Tai rodo, kad gyventojai kalbėjo skirtingomis kalbomis ir patys suvokė savo etninį skirtumą. Remiantis istoriniais duomenimis, nuo XV a. pradžios kelios atsikėlėlių iš Kuržemės bangos pasiekė neriją, šis procesas tęsėsi per visą XVI a. [Bezz 2, 271 ir literatūra]. Spėjama, kad pradžioje atsikėlėliai galėjo apsistoti laikinai, žvejybos sezonui [Forst 2, 285]. 1541 m. ne mažiau kaip 162 Kuršių nerijos žvejai mokėjo žvejo mokesį, dokumentuose nurodoma, kad jie kilę iš Ventspilio, Kandavos ir kitų Kuržemės vietų [Forst 2, 287].

Kaip minėta, XV a. pradžioje Kuržemės gyventojai apgyvendino ne tik neriją, bet ir žemyną, siekė Tilžę, Įsrutį, Ragainę [Forst 2, 287]. Čia greičiausiai kėlėsi žemdirbiai, jie greitai lietuvėjo,

pradinį jų etninį skirtumą nuo lietuvių rodo asmenvardžiai *Kur(e)*, *Kuršis*, *Kuršaitis* ir iš jų kilę kaimų vardai. Ankstyvieji išeiviai iš Kuržemės turėjo išsinešti dar ryškių senosios kuršių kalbos bruožų, nes latvėjimo procesas neturėjo būti toli pažengęs. Dėl ilgalaikių kontaktų su rytų baltais (ziemgaliais, lietuviais) šiauriniai kuršių regionai įgijo jų kalbos ir kultūros bruožų bei patys paliko juose savo substrato pėdsakų. Be to, šiauriniai kuršiai dabartinės Latvijos teritorijoje iš dalies asimiliavo finų gentis (lyvius). Paskutinį kartą senieji kuršiai, kaip savarankiška baltų gentis, paminėti 1455 m. Nuo XVI a. jų nebemini jokie šaltiniai, todėl galima manyti, kad jie jau buvo kaimynų visiškai asimiliuoti [Būga 2, 226, Endz 1, 571; 2, 95, LKI 1, 341].

Kuržemės gyventojai į Rytprūsius kėlėsi ir vėliau, jau būdami sulatvėję, XVII a. Kuržemės vadovybė dėl to rašo Prūsijos valdžiai [Seraphim; Forst 2, 287]. Paulius Einhornas 1649 m. „Historia Lettica“ teigia, kad latviškai žmonės kalba visame pamarėje ir nerijoje nuo Klaipėdos iki Gdansko ir kad sunku pasakyti, ar jie gyvena čia nuo seno, ar vėliau atsikėlė iš Kuržemės, nes patys apie tai jokių žinių pateikti negali. Jis sako, kad latvių ir kuršių kalbos esančios viena kalba [Kiparsky, 59]. Tai turėtų reikšti, kad kuršiškosios latvių tarmės XVII a. nuo kitų latvių tarmių mažai besiskyrė. Kiek kuržemiečių apsigyveno Kuršių nerijoje, nėra žinoma, tačiau kuršininkų tarmės bruožai rodo joje esant ne vieno laikotarpio ir ne vieno regiono Kuržemės tarmių sluoksnius.

Kuršių nerijos *kuršininkai* (save vadinantys „kuršiais“, vok. Kuren) nėra etniniu požiūriu vienalytė grupė. Nuo XV a. iš anapus marių ir Sembos į neriją kėlėsi lietuviai bei vokiečiai, kurių didesnioji dalis buvo nutautinti Prūsijos gyventojai. Nors *kuršininkų tarmės pagrindas* buvo *latviškas* ir ilgainiui ji tapo vietinių žvejų kalba, tačiau ja kalbėjo *skirtingos etninės kilmės* žmonės.

Kitą Lietuvos pajūrio kuršių palikuonių grupę – Šventosios ir Būtingės latvius – nuo Prūsijos skyrė valstybės siena, vėliau šventojiškiai buvo prijungti prie Kuršo gubernijos ir suartėjo su kita latviškai kalbančiųjų dalimi. Jų kalbą labiausiai veikė šiaurės žemaičiai, o Kuršių nerijos latvius – vakarų žemaičiai klaipėdiškiai.

Nors Kuršių nerijos kuršininkų kalboje yra požymių, rodančių senosios kuršių kalbos substratą, tačiau greičiausiai čia jis nėra

koks nors ypatingas, o atsineštas iš Kuržemės tarmių, t. y. toks, kokį XV–XVIII a. jos buvo išlaikiusios [Sch 3].

Iki XX a. vidurio dalyje Kuršių nerijos šeimų, be latvių, buvo vartojama ir lietuvių kalba, vakarų žemaičių tarme kalbėjo daugelis šeimų Preiloje ir Pervalkoje [Mork]. Lietuvių raštų kalba nerijoje tapo bažnyčios kalba ir latviškai kalbantiems žvejams (lietuviškos pamaldos, giesmynai, mišių knygos). Latviško rašto kuršininkai nepažino. XVII a. bažnyčios dokumentuose sakoma, kad didesnioji dalis Kuncų parapijiečių nemoka melstis (t. y. nepažįsta rašto), todėl jiems buvo ieškoma lietuviškai mokančių kunigų, kuriamos mokyklos ir laikomos lietuviškos pamaldos. XVIII a. Kuncų ir Šarkuvos parapijose pagausėjo atsikėlėlių iš žemyno, todėl buvo iškeltas reikalavimas kunigui mokėti lietuviškai [Forst 2, 293]. Neretai kopininkai imdavo į žmonas iš kitos marių pusės žemininkes lietuves, tai taip pat sudarė sąlygas ilgiau šeimose vartoti lietuvių kalbą, kadangi vaikai pirmiausia išmokdavo motinos kalbą [Strak 91]. Nuo pat pirmųjų latvių ir lietuvių kontaktų į neriją kartu su lituanizmais į kuršininkų tarmę ateidavo ir žemaičių išsaugoti kuronizmai, kurių dalis, kaip rodo vakarinių latvių tarmių duomenys, pačių kuršininkų jau buvo prarasta.

Jau XVI a. regione buvo kalbama trimis kalbomis. A. Bezenberger'is 1596 m. Kuncų bažnyčios ataskaitoje minimus asmenvardžius pagal kilmę skirsto į lietuviškus, latviškus ir vokiškus, randa keletą prūsiškų, tačiau didžiąją daugumą sudaro tokie, kuriuos galima laikyti bendrabaltiškais (t. y. neidentifikuojami vienos kurios nors baltų kalbos požūriu) [Bezz 1, 259].

● *Vokiečių kalbos* įtaką kuršininkai jautė nuolat, pirmiausia šnekamosios vokiečių žemaičių tarmės „platt“, kuria kalbėjo kolonistų šeimos. XVIII a. visus Rytprūsius pasiekė didelė kolonizacijos iš Vakarų Europos banga, tai stipriai pakeitė Rytprūsių gyventojų etninę sudėtį ir sustiprino vokiečių kalbos pozicijas. XIX a. pabaigoje mokyklose ir oficialiame gyvenime įsigalėjo literatūrinė vokiečių kalba. Taip didelė Kuršių nerijos gyventojų dalis tapo trikalbiai, gimtąją kalbą tevirtavo tik namie ir žvejyboje.

● Kalbų ir kultūrų susipynimas atsispindi ir *vietovardžiuose*. Individualius pavadinimus įgyja gyventojams aktualiausi objektai.

Pastoviausias Kuršių nerijos vietovardžių sluoksnius – **oikonimai** (gyvenviečių vardai). Oikonimų tyrinėjimai padeda atskleisti, kurie vardai gali būti laikomi atneštais iš Kuržemės, kurie gimė lietuvių kalbos dirvoje, kuriuos atnešė vokiečiai, o kurie paveldėti iš senųjų kuršių ir prūsų (tai reikštų, kad būta nenutrūkstamo asimiliacijos proceso). **Mikrotoponimai** yra smulkesnių geografinių objektų vardai (įlankų, iškyšulių, kalnų, miškų ir kt.). Tai kintantis leksikos sluoksnius, jo raidoje atsispindi įvairių laikotarpių kalbiniai ir etniniai procesai. Mikrotoponimai kinta dėl keleto priežasčių: kinta pats objektas (slenka kopos, keičiasi pakrantės raižinys, užsodinamas arba išnyksta miškas), daugelis mikrotoponimų remiasi antroponimais, todėl pasikeitus gyventojams neretai užmiršamas ir senasis vardas. Hidronimų nerijoje yra itin mažai, nes nėra nei upių, nei ežerų, todėl pelkių vardai šiame darbe bus laikomi mikrotoponimais. Specifinė šio regiono ypatybė – žodžiai, pavadinantys marių ir jūros pakrantės objektus (iškyšulius, įlankas ir žvejybos vietas).

Kartais nelengva nustatyti, kada geografinį objektą nurodanti žodį ar jų junginį galima laikyti mikrotoponimu. Pvz., *Baznīcas kalns* gali reikšti bet kurį kalną, ant kurio stovi bažnyčia, tačiau tikrinu jį galima būtų vadinti tada, kai ant jo bažnyčios jau nebėra, o pavadinimas išliko ir vartojamas visų vietinių gyventojų bei nurodomas rašytiniuose šaltiniuose. **Tikriniais** laikomi individualų objektą pavadinantys vietų vardai, užfiksuoti ir pasikartojantys žemėlapiuose, turintys atitikmenų baltų onomastikoje, sąlygiškai pastovūs vartosenos ir formos požiūriu, reiškiantys sutartinį pavadinimą ir nuo objekto, kaip loginė sąvoka, atriboti.

Šio darbo **tikslas** – kilmės požiūriu išanalizuoti visus prieinamuose šaltiniuose užfiksuotus Kuršių nerijos toponimus. Tai turėtų būti naudinga sprendžiant sudėtingas regiono etninių ir kalbinių kontaktų raidos problemas. Todėl siekta suregistruoti vietovardžius, pateikiant jų užrašymo duomenis ir rašybos variantus, nustatyti jų raidos tendencijas. Darybinė ir struktūrinė analizė atskleidžia būdingus atskirų baltų tarmių leksikos raidos bruožus ir jų tarpusavio sąveiką. Kuršių nerijos toponimus verta palyginti su Sembos, Klaipėdos, Šventosios ir Būtingės atitinkama medžiaga. Tai turėtų padėti suprasti vakarų baltų regiono vietovardžių kūrimo ir gyvavimo tradicijas bei prisidėti prie bendrųjų baltistikos tyrinėjimų.

Šiame darbe toponimai tiriami **istoriniu-lyginamuoju metodu**. Daugiausia dėmesio skiriama kilmės analizei – etimologijai. Aptariami Kuršių nerijos vietovardžių darybos ypatumai, atskiri rašyboje atsispindintys fonetikos bruožai. Vienos kilmės ar panašios darybos vietovardžiai lyginami tarpusavyje bei su kitais artimiausių regionų analogais. Darbui medžiagą rinko, šifravo bei darybos skyrių rašė L. Simutytė, etimologiją – D. Kiseliūnaitė. Darbo išvados parengtos abiejų autorių.

Šio regiono toponimikos klausimais yra rašęs vokiečių mokslininkas A. Bezzenberger'is, kuris 1887 m. išleistame darbe *Die Kurische Nehrung und ihrer Bewohner* pateikia 165 šio regiono toponimus, o 52 iš jų etimologizuoja. Nemažai Kuršių nerijos vietų vardų pateikia latvių kalbininkas J. Plakis. Tačiau jis labiau domėjosi kuršininkų tarme, o ne toponimika. Labai svarus yra vokiečių kalbininko W. P Schmid'o darbas, kuriame mokslškai analizuojami kai kurie Kuršių nerijos gyvenviečių vardai [Sch 1, 2]. Daug vardų su jų užrašymo variantais ir istoriniais duomenimis pateikia K. Forstreuter'is [Forst 1]. Šiuolaikinius vietovardžius pateikia ir V. Gudelis [Gud 2], tačiau jo darbas nėra lingvistinė studija.

Šiame darbe neapsiribojama vien populiariausių vardų analize. **Medžiaga** rinkta iš įvairiausių laikotarpių žemėlapių, pradedant pačiais seniausiais, baigiant šiuolaikiniais. Išsamiausi yra įvairių laikotarpių kariniai ir jūriniai žemėlapiai. Dalis žemėlapių yra saugomi Lietuvos MA bibliotekoje, muziejuose, kiti įeina į Prūsijos žemėlapių rinkinį [PrK]. Be žemėlapių, remtasi ir istoriniuose bei kalbotyros darbuose minimais vietovardžiais. Ne tik tradiciniai istoriniai vardai, bet ir šiuolaikiniai geografinių objektų pavadinimai čia aptariami lingvistikos požiūriu.

Darbe pateikiami visi rasti skirtingi vietovardžių užrašymų variantai. Dauguma objektų turi po keletą ar net keliolika užrašymo variantų, o kartais po kelis skirtingus vardus. Ne visi žemėlapiai tikslūs, ne visuose atsispindi kituose šaltiniuose paminėti vardai. Vokiška rašyba užrašyti vardai kelia daug fonetikos rekonstravimo problemų. Be to, neretai pavadinimai buvo verčiami iš vienos kalbos į kitą, todėl ne visada lengva nustatyti vertimo kryptį. Tokiais atvejais šiame darbe atsižvelgiama į užregistravimo laiką, bet tai nereiškia, kad tuo pat metu negalėjo būti vartojamas ir kitas vardas. Pagrindiniu

antraštiniu vardu pasirenkamas tas objekto vardas, kuris yra priimtas lietuvių bendrinėje kalboje ir dabartiniuose oficialiuose dokumentuose arba yra populiariausias, dažniausiai šaltiniuose pasitaikantis užrašymas. Kirčiuotos formos pateikiamos: 1. jei kirtis nurodytas šaltiniuose; 2. kirtis atstatomas, jei, darbo autorių nuomone, tokia antraštinė forma laikytina normine. Jei forma laikytina normine, bet šaltiniuose nenurodomas kirčiavimas ir galimi kirčio vietos ar priegaidės variantai, prie antraštinės formos žymima °. Kur įmanoma, laikomasi originalo rašybos.

Pagal objektus skiriamos dvi vietovardžių grupės: *gyvenviečių vardai* ir *mikrotoponimai*.

Pagal kilmę skiriamos tokios grupės: *baltiškos*, *germaniškos*, *finų* ir *neaiškios* kilmės vardai. Atskirai analizuojami *vertimai*.

Darbo gale pridedama antraštinių vardų rodyklė.

A. ETIMOLOGIJA

I. Kuššių marios. Kuššių nerijà. Neringà. Kõpos. Rándavos

Žinoma keletas Kuršių marių pavadinimų: *Kuššių mārės*, *Kušmarės*, *Mārės* ir *Kuššių marios* (vok. *Kurisches Haff*). Vokišku vardo forma *Kurische hap* minima 1366 m. (SCRIP II 710). Pirmasis komponentas kildinamas iš etnonimo *kuššiai* 'kuršių genties žmonės' [VP 1, 112]. XIII a. pradžios lotyniški dokumentai Kuršių marias dar neretai vadina be pažymimojo žodžio, o tiesiog *recens stagnum* (1321 m.) ir pan. Aistmares pavadinantis pažymimasis žodis *frisch* 'šviežias, gaivus' yra kaip opozicija *salzig* 'sūrus' ir sutinka kaip *Haff* 'marios' – *Meer* 'jūra' (plg. *mare dulce - maris salsis*), pastarosios lekšemos visose baltų kalbose suprantamos taip pat kaip sen. prūs. *mary* 'Haff' – *iūrin* 'Meer' [Sch 1, 25–26]. Prie to belieka pridurti, kad marių ir jūros terminus skyrė tik pajūriškiai [Kaukienė 1].

Pažyminys *Curonensis* nereiškė vietovardžio ar gyventojų kalbos, o buvo tik pažyminys, rodantis priklausomybę Kuršo vyskupijai [Sch 1, 25]. V. Mažiulio nuomone, pažyminį *Kuršių* Ordino raštininkai ėmė rašyti tik tada, kai Livonijos Kuršo vyskupystės sienos priėjo prie Kuršių marių bei Kuršių nerijos, t. y. prie Klaipėdos [Maž 1, 301–315].

Vardu *Kuššių nerijà* šiuo metu vadinamas visas pusiasalis, o lietuviškoji jo dalis, išskyrus Smiltynę, kuri priklauso Klaipėdos miestui, iki sienos su dab. Rusija įeina į *Neringės* miesto teritoriją.

Vardas *Nerijà* pasirodo 1258 m., kur minimos dvi salos: *insula que Nergia vulgariter appellatur* ir *insulam que Nestland vocatur* [Bezz 2, 182], iš kurių pirmoji yra Aistmarių nerija, antroji, pavadinta „estu“, – Kuršių nerija.

Vardas *Kuššių Neringà* ir *Nerijà* nei kuršininkų, nei anapus marių gyvenusių lietuvių kalboje ilgai nebuvo vartojamas. Gretiminės lytys *Kõpos* (viet. gyv.), *Kopai*, ū [NsŽ, 204], *Ūmaris* (žem.), *Pajūriai*, *Kalnai* [Gud 1998, 39], *Rándavos*, ū „die Nehrung“

[NsŽ, 427]. Pastarasis vardas, mano V. Mažiulis, greičiausiai priesagos vedinys iš kuršininkų / latvių *rañda* 'ein niedriger Heuschlag am Meer' < lyv. *rānda*, est. *rand* 'krantas' [ME 3, 477; Maž 1, 302]. Tai gali būti sulietuvintas pačių kuršininkų vartotas žodis **randava(s)* su vakarų baltams būdinga priesaga *-ava*, tačiau nei šis priesaginis darinys, nei pamatinis žodis kuršininkų tarmėse neužfiksuotas. Jie Kuršių neriją vadina *Kurse kāpe* arba tiesiog *kāp*, dažniausiai vienaskaitine forma.

Rāndavos bei kurš. *Kurse Kāpe*, *Kāp* [VP 1, 208] rodo, kad vardus *Kuřių Neringā* ir *Nerijā* tokia forma pradėta vartoti vėlai, rekonstravus juos iš vokiškų ir lotyniškų šaltinių. Iš ankstyvesnių šaltinių minėtini lotyniški 1283 m. *Neriam Curoniensem*, 1308 m. *Neria Curoniensi*, 1321 m. *Neria Curoniensis*, 1322–1331 m. *Nergia Curoniensis*, 1331 m. *Neria Curonica*; vokiški 1340 m. *Kurische Nerge* [VP 2, 208, Maž 1, 301–315]; 1542–1810 m. *Curisch Nerung* [PrK]; 1595–1612 m. *Cvrisch Nervng* [PrK 4].

Dokumentai rodo dvi pagrindines *Neringos* vardo lytis: su *-ija* *Neria* (var. *Nerie*, *Nerge*, *Nergia*, kur *g* atspindi viduramžių rašybos *j*) ir su *-ing/-ung* *Neringe*: *Nerunge* (var. *Nerung*, *Nehrung* ir pan.). Reikia sutikti su V. Mažiuliu, kad lytis *Neria* senesnė už *Neringe*: *Nerunge*, kuri pasirodo tik nuo XV a., o XIII a.–XIV a. raštuose tėra tik *Neria* ir kiti jos užrašymo variantai. Be to, *Nerija* randama nuo XIII a. lotyniškuose raštuose, o *Neringe*: *Nerunge* pasirodo tik nuo XV a. vidurio ir tik vokiškuose dokumentuose. Daroma prielaida, kad šios gretiminės lytis – *Neringe* (dab. *Neringā*): *Nerunge*: *Nerung* – yra ne kas kita, kaip *Nerige* (= *Neria*) lytis, apvokietinta formantais *-ing-*: *-ung-* [Maž 1, 313].

Priesaga *-ing-* nesvetima ir baltams. Prūsams gerai pažįstami tiek *-ij-*, tiek *-(i)ng-* priesagos vietovardžiai, tačiau užfiksuoti Ordino raštuose XIII–XIV a. ir išlikę vokiečių kalboje net iki šių laikų, dėsningai nėra pakeitę priesagos *-ij-* į priesagą *-ing-* (ir atvirkščiai). Plg. prūsų vtv. *Seria* (1388 m.) = *Sorge* (dab. k.); *Wilkey* (1261 m.) = *Wilkie* (dab. k.); *Berting* (1340 m.) = *Berting-See* (dab. k.) ir kt. [Maž 1, ten pat 311].

Atstacius pirminę vardo formą *Nerijā*, vardo etimologija dar nėra aiški. Iki šiol moksle rungtiasi dvi nuomonės: vieni kalbininkai laiko šį vietovardį baltiškos kilmės, kiti – germaniškos¹. 1. Lyties

¹ Klausimo istorija nušviesta minėtuose V. Mažiulio ir W. P. Schmid'o darbuose.

Neria užrašymas, suponuojantis lytį prūs. *Nerija, siejamas su lie. *nér̃ti* (K. Būga, G. Gerulis). V. Mažiulis rekonstruoja prūsišką žodį *nerijā 'išnėrusi iš vandens, išsikišusi žemė = sala' [PKEŽ 3, 178]. Dėl šaknies lyginamas su lie. *Nerš*, dėl darybos su lie. *Domija*: kur. *Damis* (ā? aut.), *Akija*: lie. *akš* [Sch 1, 25]. 2. R. Ekblomas neneigia, kad lytis *Nerja buvo pažįstama prūsams, tačiau, jo nuomone, prūsai *Nerja pasiskolino iš Skandinavijos germanų vikingų: *næri (<skand. *narja) <germ. **ner-* 'siauras'. Šią nuomonę R. Ekblomas grindžia tuo, kad šiuo vardu vadintos vietos skandinavams pažįstamos buvo anksčiau nei vėliau atėjusiems vokiečiams [Maž 2, 312]. Germanišką kilmę nurodo ir F. Kluge, W. Mitzka [Kluge, 505].

Taigi iki šiol neturime įtikinamo paaiškinimo, kokios kilmės yra žodis *nerijā*, kurį vartojame oficialioje šio regiono vardo formoje.

II. Gyvenviečių vardai

Baltiški gyvenviečių vardai – **oikonimai** – paprastai yra kilę iš vandenvardžių ir asmenvardžių. Tačiau Kuršių nerija yra savita ir šiuo požiūriu: nors daugelio gyvenviečių vardų etimologija gali būti grindžiama kitų baltų regionų vandenvardinės kilmės šaknų atitikmenimis, patvirtinti tokią versiją trukdo atitinkamo vandenvardžio (ir vandens telkinio) neturėjimas. Semantinės motyvacijos tokiems vardams galėtume ieškoti nebent marių apibūdinimuose. Tačiau galimas dalykas, kad net būdami senos baltiškos kilmės ir darybos, nerijoje jie vis dėlto yra atneštiniai. Kas ir kada juos atnešė? Istoriniai šaltiniai rodo, kad per neriją ėjo ordinų susisiekimo kelias, todėl nerijos gyvenvietės pradėdamos minėti įkūrus jose pilis arba smukles [Will 93–95, Forst 2, 284–286, Strak 98]. Pirmosios istorinės žinios apie tai pasiekia iš XIV a., kur minimos XIII a. Ordino pilys *Neuhaus* ir *Rositen*. Tačiau nežinia, kiek tuo metu buvo savo vardus turinčių gyvenviečių Kuršių nerijoje.

Kai kurių Kuršių nerijos oikonimų kilmė kelia abejonių. Kadangi jie šaltiniuose dažniausiai yra užrašyti vokiška rašyba, iš jos ne visada lengva rekonstruoti žodžio struktūrą ir fonetiką. Baltiški toponimai buvo vokiečių kalboje adaptuojami, pavyzdžiui, *Rossitten* (*Rasytė*), *Karwaiten* (*Karvaičiai*) ir pan. Iškyla fonetikos rekonstravimo problemų (ilgųjų ir trumpųjų balsių, priebalsių, galūnių). Kai kurie oikonimai buvo verčiami iš vienos kalbos į kitą, tačiau neretai nelengva nustatyti vertimo kryptį. Tam praverčia istorinė medžiaga (nuo kada ir kokiame žemėlapyje vietovė minima). Yra oikonimų, sudarytų iš dviejų žodžių, iš kurių pirmasis yra semantiškai svarbesnis, įvardijantis, o antrasis paprastai viena ar kita kalba nurodo patį objektą (*ciems*, *Dorf*, *Krug*/ raš. *crug*, *crugk* ‘smuklė’). Kuršių nerijos oikonimuose dažniausiai abu komponentai sudaro vieną sudurtinį žodį. Kartais vartojamos santrumpos *alt* ‘senas’, *neu* ‘naujas’, *gr.* (*groß*) ‘didysis’, *kl.* (*klein*) ‘mažasis’. Tokie vietovardžiai pateikiami skyriuose alfabeto tvarka.

1. Baltiškos kilmės gyvenviečių vardai

Agela/Agela 1879 [MV 4], 1887 [Bezz 1, 292], 1888 [Bezz 2, 142], 1984 [Ja 27], *Agela* 1989 [Sch 1, 31]. Žr. *Agila*.

Agele 1880 [Mitt I, 15]. Žr. *Agila*.

Agilā Žvejų gyvenvietė tarp dab. Preilos ir Juodkrantės. Įkurta 1447 m., užpustyta 1788 m. Gyvenvietė vadinama dviem vardais: *Nāgliai* ir *Agilā* (*Nageln, Negeln, Neegel ir Aigeln, Aigella*) [Bezz 1, 292]. Tai, kad kai kuriuose žemėlapiuose greta užrašyti abu šios gyvenvietės vardai, rodo, kad kurį laiką vienu metu galėjo egzistuoti dvi formos. Užr. *Agila* 1887 [Bezz 1, 292], 1888 [Bezz 2, 142], 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 27, 31], 1991 [DKW 533–535], 1992 [VP 1, 59], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 46, 258], *Agila* 1989 [Sch 1, 31].

Etim.: 1. Plg. upėvardį ir kaimo vardą *Agīls* prie Labguvos [Ger 2, 96], kuris laikytinas priesagos *-il-* vediniu iš šaknies *ag-*. Galūnės variantai *a* ir kuršininkų (kuršių?) *e* (žr. *Agile*) laikytini fonetiniu dialekto požymiu, plg. dar W.P. Schmid'o pateiktus *Cabele, Kabillen, Zabile* [Sch 1, 31, Būga 3, 218]. Forma *Agīls* (žr.) atspindi giminės formos įvairavimą.

LHEŽ 35–36 šios šaknies kilmę aiškina (up. *Agīōnē* Pn): „Šaknies *ag-* kilmė neaiški. Galbūt turi ką bendra su brus.

Agelik ež. Tolesnė etimologija tik spėjama – plg. sen. ind. *ajati* 'varo, gena', av. *azaiti* 'gena, varo, judina', gr. *asv* 'vykstu' ir t. t. Ryšys su pr. *aglo* 'lietus' taip pat gali būti tik spėjamas' (Plg. up. *Agūmas* Vdk.; lat. *Agā* up. greičiausiai yra finougrizmas (LVV 1(1), 5)". Čia neminimas upėvardis ir kaimo vardas *Agīls* prie Labguvos. V. Pėteraitis *Agilā* laiko priesagos *-il-* vediniu iš **ag-* 'vikrus, gyvas', plg. lie. *agnūš* „vikrus, gyvas“ [VP 1, 59]. Šaknį *Ag-*, panašiai kaip ir LHEŽ, jis sieja su kitų ide. kalbų žodžiais, reiškiančiais 'judėti, vykti, būti vikriam'.

Kitas rašytiniuose šaltiniuose nurodomas šaknies variantas *Aig-*. Jis pirmąkart pasirodo vokiškuose šaltiniuose, vėliau kartojasi žemėlapiuose. Nežinia, ar šis variantas su dvigarsiu realiai egzistavo gyvojoje kalboje (J. Plakis nurodo tik kurš. *agīlē*, o R. Pietsch'as greta šios formos nurodo ir *Ai-*

gella prie to paties kaimo kito vardo *Negeln*, greičiausiai dėl rašytinės tradicijos). A. Bezenberger'is šaknį *ayg-* irgi laiko rašytine tradicija „Die Schreibung 1476 in der beke *Ayga* kommt übrighens auch bei unserem *Ağila*“ [Sch 1, 31]. V. Pėteraitis neatmeta, kad ir ši forma gali būti autentiška, jis šaknį *aig-* sieja su senesne baltų **ei-/ai-*, pastarąją su ide. žodžiais, reiškiančiais 'smarkiai judėti, tekėti' [VP 2, 46]. Priesagos *-ila* atitikmenų vandenvardžiuose V. Pėteraitis randa pietinėje ir pietrytinėje Lietuvos dalyje [VP 1, 59]. Nors akivaizdu, kad nerijos *Agilos* negalima atsieti nuo anapus marių prie Labguvos esančio žvejų kaimo ir upės vardo, tačiau Kuršių nerijoje nėra pagrindo kildinti jį tiesiai iš upės vardo, nes tokiu ar panašiu vardu vandenvardžio čia nėra užfiksuota. 2. Kitaip W. P. Schmid'as: *Agila* turėtų būti atėjęs per kuršius, priesaga *-ila* yra senųjų kuršių varduose (plg. 1253 m. *Cabele*, *Kabillen*, 1253 m. *Zabile*). Šaknis *ag-* yra vietovardžiuose ir dabartinėje Latvijos teritorijoje: *Aga* (up.), *Adzele* <...>, *Age* (up.). Šis vardas buvo J. Endzelyno ir V. Kiparskio aiškinamas kaip lyviškas ir gretinamas su lyvių *agūd* 'spyglys, aštrus kraštas' ir *ad'a* 'status krantas', *aigà* 'krantas, kraštas'.<...>. Tačiau nesant pamaryje daugiau patikimai etimologizuojamų finiškos kilmės vietovardžių, finiška jo kilmė tebelieka abejotina. W. P. Schmid'as užsimeina apie norvegišką upėvardį *Aka* (< *Aga) ir vardus *Eger* (< *Agira), *Eine* → *Wipper* → *Saale* (< *Agina) arba vietovardį *Aga*. Kuršininkų vardą *Ağila* W. P. Schmid'as sieja su senosios Europos palikimu, patekusiu pirmiausia į senųjų kuršių kalbą [Sch 1, 31].

Baltiška šaknies *nag-* kilmės versija (*Nagliai*) lieka neaiški. Žr. *Nagliai*.

Agile 1989 [Sch 1, 31], *agilę* 1927 [Pl 42], *Agile* 1991 [DKW 222] 1997 [VP 2, 46]. Žr. *Agila*.

Agilla 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Agila*.

Agils 1887 [Bezz 1, 292], 1992 [VP 1, 59], *Agils* 1887 m. nurodomas lietuviškas tarimas, kitapus marių kaimo vardas kirčiuojamas antrajame skiemenyje acc. *Agilq*. [Bezz 1, 219; 2, 142, Ger 2, 96]. Žr. *Agila*.

Ayga 1476 [Bezz 2, žr. Sch 1, 31]. Žr. *Agila*.

- Aigela* 1879 [MV 4], 1888 [Bezz 2, 142], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Agila*.
- Aigella*-1800 [PrK 19], 1887 [Bezz 1, 292], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1984 [Ja 27], 1991 [DKW 354–355], 1997 [VP 2, 46]. Žr. *Agila*.
- Aigeln* 1785 [VP 2, 46, 258], 1887 [Bezz 1, 292], 1984 [Ja 27]. Žr. *Agila*.
- Aigila* 1938 [Knž 38], 1997 [VP 2, 47, 258]. Žr. *Agila*.
- Alt Cunczecrugk* 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Kuncai* ir *Cunccecnugk*.
- Alt-Kunzen* 1934 [Knž 34]. Žr. *Kuncai*.
- Alt-Neegeln* 1486 [VP 2, 258], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34]. Žr. *Nagliai*.
- Alt-Negeln* 1887 [Bezz 1, 219, 296]. Žr. *Senieji Nagliai, Nagliai*.
- Alt-Nidden* 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 299], 1991 [DKW 533–535]. Žr. *Nida*.
- Alt-Pillkoppen* 1887 [Bezz 1, 297]. Pilkopos gyvenvietės vardas 1728–1839. Žr. *Pilkopa*.
- Altdorf (Rossitten)* 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Rasytė*.
- Alte Dorfst. Karwaiten* -1940 [K-1163], *Alte Dorfstelle Karwaiten* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Karvaičiai*.
- Alte Dorfstel Alt Negeln* -1940 [K-1163]. Žr. *Nagliai*.
- Alte Dorfstelle (Negeln) Aigella* -1940 [K-1163]. Žr. *Agila; Nagliai*.
- Alte Kunzen* -1940 [K-1163]. Žr. *Kuncai*.
- Altdorf (Rossitten)* 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Rasytė*.
- Carkau* 1989 [Sch 1, 27]. Žr. *Šarkuva*.
- Carkava* 1984 [Ja 103]. Žr. *Šarkuva*.
- Carkowa* 1989 [Sch 1, 27]. Žr. *Šarkuva*.
- Carpieuten* 1887 [Bezz 1, 294]. Žr. *Karvaičiai*.
- Caruita, Carwita* L. Rėzos nurodyta lotynizuota gimtojo kaimo vardo forma [Jov 23; Sch 1, 30]. Žr. *Karvaičiai*.
- Carwaiten* 1785 [VP 2, 174], *Carwaiten* 1758 [PrK 14], 1785 [VP 2, 174], 1989 [Sch 1, 30]. Žr. *Karvaičiai*.
- Crans* 1984 [Ja 114]. Žr. *Krantas*.
- Cranz* 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž], 1984 [Ja 72], 1997 [VP 2, 196–197]. Žr. *Krañtas*. Kita gyvenvietė tokiu pat vardu 1915 [LJM] arba *Crantz-Beek* (žr.) yra arčiau marių.

Cranz-Beek 1938 [Mag], 1940 [K-1163]. Gyvenvietė į rytus nuo Kranto su laivų prieplauka, įkurta upėje vardu *Beek*. 1915 žem. vadinama tiesiog *Cranz*.

Etim.: vok. *Beek* 'upelis'.

Cranz Krug 1708 [PrK 12]. Žr. *Krantas* (Gyvenviečių vardai).

Cusuelde 1887 [Bezz 2, 185] nurodo iš XVIII kopijų (minimi 1506 m. įvykiai), kaip *Kuncų* užrašymą.

Cunczeczrugk 1887 [Bezz 1, 295], 1984 [Ja 90]. Ne visai aišku, ką atspindi cz, tačiau tai gali būti ir kuršininkų gen. galūnė nuo *Kunce*. Žr. *Kunca*.

Dumschel 1887 [Bezz 1, 209] A. Bezenberger'is nurodo „*Neu-Pillkopen* oder *Dumschel* (*Domshel*, *Dimschel*, kurisch *Dumsle*“, taigi kaip gyvenvietės vardą, tačiau kitur, remdamasis L. Passarge, rašo der Wald “die Domschel” [Bezz 1, 293]. Žr. *Dumschel* (Miškų vardai).

Gawaitten 1879 [MV 13]. M. Voelkel'is teigia, kad tai ankstesnis Karvaičių kaimo vardas [MV 13]. Žr. *Grawaitten*.

Grabšto kaimas 1984 [Ja 56]. Prie Nidos. Kitas vardas *Senoji Nida* iš vok. *Alt-Nidden*.

Etim.: vardas perimtas iš iškyšulio. Žr. *Grabšto ragas*.

Grauatzen 1680 [PrK 9]. Žr. *Grawatten*.

Gravaten -1706 [PrK 2]. Žr. *Grawatten*.

Grawayten 1595–1633 [PrK 5], 1690 [PrK 3]. Žr. *Grawatten*.

Grawaitten 1519 [VP 2, 174]. Žr. *Grawatten*.

Grawatten 1542 [PrK], 1595–1612 [PrK 4], 1689 [PrK 21], 1701 [PrK 10], 1707 [PrK 11], apie 1787 [PrK 17], 1792 [PrK 18]. Žr. *Karvaičiai*.

Etim.: šaknis *Grav-* lieka neaiški. Nė viename iš žemėlapių šiedu *Karvaičių* vardai neminimi kartu, tačiau nurodo tą patį (?) objektą. Jeigu tai formos *Karvaičiai* užrašymo variantai, tai G gali būti blogai perskaityta C, vėliau daug kartų perrašinėjama arba vokiškoje rašyboje atsispindintis svyravimas tarp skardžiojo ir dusliojo prichalsio; priesagų *-att-* ir *-ait-* svyravimai gali atspindėti regiono tarmės bruožus. Gali būti, kad *Grawatten* ir *Karvaičiai* nėra tas pats vardas.

Gropsteyn 1984 [Ja 56]. P. Jakštas nurodo, kad minimas 1366 m. Tokia forma kaip kaimo vardo kituose šaltiniuose nerasta. Žr. *Grabšto kaimas* ir *Cropsteyn* (Kopų ir kalnų vardai).

Jūrkrantis“ 1997 [VP 2, 197]. V. Pėteraitis nurodo kaip gretimę gyvenvietės *Krant(a)s* (vok. *Crantz*) lytį nurodydamas, kad taip šią gyvenvietę vadino vietiniai lietuviai. Žr. *Krantas*.

Etim.: iš lie. *jūra* ir *krȧnas*.

Karvaičiai ir *Karvaičiai* 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 16, 34], 1989 [Knž 89], 1989 [Sch 1, 30], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 174]. J. Sembritzki's mini smuklę 1486 m., tačiau neišlikę dokumentų, tradiciškai įkūrimo data laikomi 1509 m. kai buvo atnaujinta smuklės privilegija. A. Bezenberger'is nurodo 1678 m. dokumentą, minintį smuklę nuo 1509 m., vardo rašyba keliose kopijose įvairuoja: *Carwaiten*, *Krawaitenn*, *Krawaytten*, *Kraweyten* [Bezz 1, 185]. Kaip kaimo vardas jau minimas 1532 m. [Forst 2, 285]. Iki XVIII a. pr. į šiaurę nuo Preilos, tarp Ožkų ir Pervalkos rago, vėliau, XVIII a. pradžioje iki 1797 m., apie 1,5 km piečiau, Ožkų rago papėdėje. *Naujieji Karvaičiai* (žr.) – dab. pietinė Juodkrantės gyvenvietės dalis – atsirado 1797 m. iš užpustyto kaimo kelias šeimas ir bažnyčią iškėlus į Juodkrantę [Bezz 1, 218, Bar 20], kai kuriuose žemėlapiuose vardu *Karwaiten* nurodomi *Naujieji Karvaičiai* Juodkrantėje [Lot].

Etim.: priesagos *-ait-* vedinys iš lietuvių ir vakarų baltų šaknies **karv-*. W. P. Schimd'as atkreipia dėmesį į priesagą [Sch 1, 30]: pagal Kuršių nerijos kuršininkų formą *Karviķi*, kurią greičiausiai atspindi ir L. Rėzos lotynizuota *Caruita*, jis atstato iš sen. kuršių paveldėtą priesagą **(e)itj-*, plg. dar *Lippeten/Lippayten* – *Lipaiķi* ir kt. [Būga 3, 172, Endz 2, 446]. Forma *Karviķi* priklauso latvių rašybai.

Kuršininkų priesaga *-ik-i* atspindi seną vakarų baltų vietovardžių darybos būdą su priesaga **-it-jai* (žr. dar *Rasytė*). Skirtinguose vakarų baltų dialektuose šalia galėjo būti lygiagrečiai vartojama **-eitjai* ir **-aitjai*. Šios priesagoms būdingos kaimų vardams ir turi vietos reikšmę.

Dėl šaknies lengviausia sieti su lie. *kārvė*. P. Jakšto nuomone, *Karvaičiai* – asmenvardinės kilmės vietovardis [Ja 34], plg. pvd. *Karvaitis* [LPŽ 1, 936, VP 2, 174]. Tačiau atkreiptinas dėmesys į ankstyvus šio vietovardžio užrašymus – kiti to paties laikotarpio gyvenviečių vardai remiami ne

antroponimine kilme. Be to, tokios šaknies asmenvardžio nerasta nei nerijoje, nei aplinkiniuose regionuose.

Naminio gyvulio vardą su šia šaknimi greičiausiai turėjo ir prūsai, pūg. pr. *curwis* 'jautis'. V. Mažiulis mano, kad „latviai, išlaikydami senovinę 'karvę' (*guovs* 't. p.'), greičiausiai niekada neturėjo subst., panašaus į lie. *kárvė* 'Kuh' ar pr. *karvā“ [PKEŽ 2, 319]. W. P. Schmid'as teigia, kad *Karwaiten* yra pusiau, o *Karvaičiai* visiškai lituanizuotas darinys. Jei jis yra senas, jo pagrindas *karvė* turėtų būti tikrai senųjų kuršių. Kitu atveju tai yra hibridiška daryba [Sch 1, 31].

Tačiau tiesiai su naminio gyvulio reikšmės žodžiu šio kaimo vardą sieti trukdo tai, kad turint omenyje nerijos gamtos sąlygas, vargu ar 'karvė' galėjo būti semantinė vietovardžio motyvacija. V. Pėteraitis [VP 1, 104] pateikia daugiau šaknies *karv-* vandenvardžių ir oikonimų, iš kurių minėtini vdv. *Karvšė* prie Įsručio, pr. vtv. *Carwis*, *Karwen* (Ger 57). Jis mano, kad jie gali būti įvairaus senumo ir nevienodos kilmės, vieni archajiški ir sietini su vandenine *kar-v-* šaknimi, kiti, naujesnieji, gretinami su lie. *karvóti*, *kervóti* 'kreivoti', *karvėnti*, *kervėnti* 'pamažu eiti, réplioti'. Lie. *karvóti*, *kervóti* 'kreivoti' yra būdvardinės kilmės. Taigi ir vandenvardžiuose bei oikonimuose, kuriuos pateikia V. Pėteraitis, galime ieškoti būdvardžio reikšmės 'kreivas', *karv-* šaknies vietovardžių nesiejant tik su gyvulio reikšme.

Turint omenyje, kad lie. žodžio *kárvė* kilmė vedama iš ide. šaknies **kř̥uo* 'raguotas' [PKEŽ ten pat, LEW 225], tikėtina, kad baltų kalbose greta būdvardinės šios šaknies reikšmės 'kreivas' egzistavo ir daiktavardinė 'ragas'. Baltų šaknis *karv-* 'ragas' galėjo egzistuoti sinonimiškai greta tos pačios reikšmės subst. *rāgas (lie. *rāgas*. la. *rags*, pr. *ragis*). Kuršininkai iš senųjų kuršių paveldėtu žodžiu *rag(a)s* vadino iškyšulius. Tokią *karv-* reikšmės versiją galėtų paremti ir tai, kad yra žinoma, jog *Karvaičiai* buvo įsikūrę tarp dviejų iškyšulių, kurių vienas vėliau buvo pavadintas *Pervalkos* (*Perwelk Haken* 1922, *Perwelkscher Haken* 1932, *pêrwêlke rags* 1991), kitas – *Ožkų ragu* (kiti vardai: *Kasa-Rags* 1879, 1887, *kazaragis* 1927, *kaze rags* 1991, *Ziegenhaken*

1922 ir vėliau). Rašytiniai šaltiniai nemini, kaip anksčiau vadinosi *Pervalkos ragas*, kuris yra tarp *Žirgų* (*Sirgorax* 1887) ir *Ožkų* rago, kol nebuvo įkurta Pervalkos gyvenvietė, todėl visai įmanoma, kad jis, kaip ir gyvenvietė, galėjo vadintis vardu, turinčių šaknį *karv-* ir būti gyvenvietės vardo pirmtakas [Kisel 2].

Dabar įprasta kirčio forma *Karvaičiai*, bet autentiška reikia laikyti ir *Kārvaičiai*, kuriai pagrindą galėjo duoti ne tik latviškas kuršininkų formos *kārvīki* kirčiavimas, bet ir regioninės kirčiavimo tradicijos (pig. pavardę *Gaļgalaitis* ir pan).

karvaite 1983 [PFL 26–27], 1997 [VP 2, 174]. Išnykus kaimui, kuršininkų kalboje vis labiau įsigali lietuviška forma vietoj senesnės *kārvīki*. Žr. *Karvaičiai*.

karvaite vĕcecieme 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Karvaičiai*.

Karwaiten 1708 [PrK 12], 1772 [PrK 15], 1800–1802 [PrK 19], 1805 [PrK 20], 1879 [MV 13], 1887 [Bezz 1, 294], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1983 [PFL 26–27], 1984 [Ja 34], 1989 [Sch 1, 30]. Žr. *Karvaičiai*.

Karwaitenn -1940 [K-1163]. Žr. *Karvaičiai*.

Karweiten 1614 [VP 2, 174], 1781 [PrK 16], 1870 [Knž 70]. Žr. *Karvaičiai*.

Karweitten 1887 [Bezz 1, 294], 1989 [Sch 1, 30]. Žr. *Karvaičiai*.

kārvīki 1927 [Pl 42], *Karviki* 1984 [Ja 34], 1997 [VP 2, 174], *Karvīki* 1989 [Sch 1, 30]. Žr. *Karvaičiai*.

kārvīku c. 1927 [Pl 42]. Žr. *Karvaičiai*.

Koentzen 17 a. [Bezz 1, 295]. Žr. *Kunca*.

Kōpgalis 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 3], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 194]. Kaimas Kuršių nerijos smaigalyje, tokiu vardu vadinamas nuo XIX a. pabaigos.

Etim.: iš lic. *kopa* + *galas* 'vieta, kur baigiasi kopos'.

Kranczkrug 1595–1633 [PrK 5], 1635 [PrK 6], -1707 [PrK 11].

Pirmosios šaknies galo priebalsio rašyba cz laikytina klaida, skirtingai negu *Kunczeczrug*. Žr. *Krantas*.

Krankeburg -1706 [PrK 2]. Žr. *Krantas*.

Kraības 1984 [Ja 72, 114], 1989 [Knž 89], 1997 [VP 2, 196, 197]. Vokiečių rašyboje atspindimas kaip *Krantz*, *Crantz*, *Cranz*.

Gyvenvietė Semboje, įkurta 1777 m., nuo jos prasideda Kuršių nerija, kiti vardai: *Jūrkrantis*, dab. *Zelenogradsk*.

Etim.: 1. <lie. *krañtas* [MV 15]. Iš lietuvių *krañtas* 'pakraštys, skardis' [VP 1, 108]. Gretutinė forma *krantà* 'Uferrand' [Ger 2, 84]. Gyvenvietės vardas gali būti kilęs iš baltų bendrinio žodžio *krañtas*. Kuršininkų *krañta* 'kopos šlaitas' [Pl 63], senųjų kuršių *krañts*, žemaičių *kranta* (prieg.?) Kv, Slnt [Būga 3, 181] rodo, kad tą pačią šaknį turėjo ne tik lietuviai, bet ir kuršiai, galėjo turėti ir prūsai. Vakarinėse prūsų tarmėse greičiausiai buvo vartojamos formos su redukuota galūne, iš čia vok. *Krantz*. 2. Kitaip W. P. Schmid'as: '*Kranz* ist deutscher Name, kaum zu lie. *krantas* 'Rand, Ufer', tačiau nemotyvuoja [Sch 2, 89]. Šių apylinkių lietuvininkų vartojamas *Jūrkrantis* (žr.) rodo, kad jie šio vardo etimologiją sieja su *krant(a)s*. Kiti rašybos variantai su antrąja dalimi vok. *Krug* 'smuklė'.

Krants 1984 [Ja 114]. Žr. *Krantas*.

Krantz 1781 [PrK 16]. Žr. *Krantas*.

Krantzkrug 1702 [Bezz 1, 189]. Žr. *Krantas*.

Krantzkrug 1792 [PrK 18], 1805 [PrK 20]. Žr. *Krantas*.

Kranz 1879 [MV 15]. Žr. *Krantas*.

Krawaietenn 1509 [Bezz 1, 185]. Žr. *Karvaičiai*.

Krawaytenn 1540 [VP 2, 174], *Krawayttenn* 1509 [Bezz 1, 185]. Žr. *Karvaičiai*.

Krawietenn 1887 [Bezz 1, 185]. Žr. *Karvaičiai*.

Kraweytten 1509 [Bezz 1, 185]. Žr. *Karvaičiai*.

Kropšteinas 1984 [Ja 55]. Žr. *Grabšto kaimas*.

Krusdine 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Skrudynė*.

Krusdihn 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Skrudynė*.

Kuncaĩ ° 1984 [Ja 90, 96], 1989 [Knž 89], 1997 [VP 2, 205]. Į pietus nuo Rasytės. Smuklės privilegija nuo 1506 m., bažnyčia minima nuo 1555 m. [Bezz, 1, 196, Strak 35]. Dėl smėlio nuosmukų galutinai ištuštėjo 1804 m., gyventojai persikėlė į Rasytę [Strak, 56].

Etim.: 1. W. P. Schmid'as sieja su la. (kuršių?) neigiamos reikšmės apeliatyvu paremtu vietovardžiu *Kunnzis* (Venta, Bilenstein) ir J. Endzelyno pateikta sulatvinta forma *cuncea*. W. P. Schmid'as etimologiškai sieja su žem. *kiunkiai* 'šutintos bulvės' arba lie. *kiunkti* 'kūprintis'. Laiko senųjų

kuršių vardu [Sch 1, 29]. 2. Kitaip P. Jakštas <kurš. *kunca*, *kuncė*, *kuncelė* 'vėgėlė' [Ja 90]. Tačiau tokios versijos nepatvirtina kuršininkų kalbos šaltiniai, kuriuose 'vėgėlė' *kvapę*. 3. V. Pėteraitis pateikia kito kaimo vardą *Kuncaĩ* (dab. Klaipėdos miesto pietinė dalis, vėliau Carlsberg), kurį kildina iš pvd. *Kuncas* [VK 12] (lie. *kuncyti*, *kuñkytis* 'citi, vilktis') [VP 2, 205]. Nors dėl lietuviškos asmenvardžio kilmės abejonių kelia asmenvardžiai vok. *Kunz*, lenk. *Kunc(a)*, tačiau tai gali būti ir atsitiktinis sutapimas. Su vokiškos kilmės asmenvardžiu kaimo vardo nesieja ir W. P. Schmid'as [Sch 1, 28]. Jo pateiktoji etimologija neprieštaruoja asmenvardinei baltiškai kaimo vardo kilmei, o V. Pėteraičio ir V. Kalvaičio duomenys apie asmenvardžio ir vietovardžio paplitimą – kuršiškai kilmės versijai, plg. V. Kalvaičio *Kunkey* prie Kretingos [VK 41], iš asmenvardžio *Kunkis* (la. *Kuñkis/Kuncis?*). Pavardė greičiausiai pravardinės kilmės iš lie. *kunkis/-ys*, *kunkti*, *-sta*, *-o*, *kunktelėti* 'į kuprą kiek susimesti, linktelėti, plg. dar la. *kuñkis* 'ein Vermummter, ein Tölpel' (ME).

Kuršininkų galūnė „ rodo vienaskaitinę formą, plg. *Agila/Agele*. Formos sulietuvinimas paremtas greičiausiai lietuviška tradicija pagal kitoje marių pusėje esančio kaimo vardą. V. Pėteraitis pateikia nekirčiuotą jo formą, nors pats yra kilęs iš *Kuncų* kaimo prie Klaipėdos; greičiausiai nerijos kaimo vardo kirčiavimas jam nežinomas.

kuñkę 1927 [Pl 42], 1991 *kūnce* [DKW 354–355]. Žr. *Kuncaĩ*.

Kuncės smuklė 1984 [Ja 90]. Žr. *Kuncaĩ*.

Kuntzen 1595 [PrK 3], 1595–1612 [PrK 4], 1595–1633 [PrK 5], 1635 [PrK 6], 1680 [PrK 9], 1690 [PrK 3], 1701 [PrK 10], -1706 [PrK 2], -1707 [PrK 11], 1708 [PrK 12], 1758 [PrK 14], po 1772 [PrK 15], 1781 [PrK 16], apie 1787 [PrK 17]. Žr. *Kuncaĩ*.

Kunz' 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Kuncaĩ*.

Kunza 1887 [Bezz, 1, 295]. Žr. *Kuncaĩ*.

Kunzen 1542 [PrK 1], 1805 [PrK 20], 1879 [MV 16], 1887 [Bezz 1, 295], 1915 [LJM 823], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1994 [Pž], 1984 [Ja 90], 1991 [DKW 533–535], -1940 *Kunzen (Neu)* [Mag]. Žr. *Kuncaĩ*.

Nägeln 1984 [Ja, 27]. Žr. *Nagliai*.

Nagliar° 1984 [Ja 27], 1989 [Sch 1, 31], 1997 [VP 2, 258]. Skirtingos pirmųjų paminėjimų datos: 1447 m. [Schlicht 160, 161], 1466 m. [Bar 12]; *Negeln* 1515 [Bezz 1, 184, 185].
• Gyvenvietė smėlio užpustyta keletą kartų [Mag]; 1728 m. nurodomi *Neu-Negeln* į pietus nuo *Alt-Negeln* [Erleut 271], gyventojai persikėlė į Purvynę, Preilą ir Pervalką [Bezz 1, 214, VP 2, 258, Gud 2, 174].

Etim.: 1. W. P. Schmid'as: „Istoriškai įdomiausias vietovardis Kuršių nerijoje yra *Negeln* <...>. A. Bezzenberger'is skirtingus žodžio pradžios garsus aiškina kaip klaidingą kaitą, ypač sandūroje su vok. prielinksniu *in*“ [Sch 1, 31]. Jis laiko formą *Agila* autentiška, o formas su šaknies pradžios *n* gali būti paveikę tokie vardai kaip *Negelite* Pilsote, į šiaurę nuo Klaipėdos. A. Bezzenberger'is mano, jog pavadinimai su šaknimis *Nagl-/Neg(e)l-* ilgai neturėjo nei lietuviškos, nei latviškos tradicijos. Kaimui XIX a. galutinai išnykus, kuršininkai perėmė formą *Négile* iš rašytinės vokiečių kalbos [Bezz 1, 219]. 2. V. Péteraitis siūlo palyginti lietuvių pavardes *Nāglis*, *Naglīs*, *Naglius*, la. *Naglis* ir minėtąjį vietovardį *Negelite*, *Nagla* kln., *Nagli* ir lie. *Nagà* up. Tačiau Kuršių nerijos atveju V. Péteraitis pirminiu linkęs laikyti vardą *Agilà* [VP 2, 258].

Kol kas kalbininkų nelabai gilintasi į šaknies *e* ir *a* įvairavimą rašyboje. Rašytiniuose vokiškuose šaltiniuose yra tik formos su šaknies *e*. Nėra visai suprantamas toks vokiškų rašytinių šaltinių „iškraipymas“, juo labiau kad formą su *a* (kln. *Naglis*) liudija taip pat vokiški šaltiniai [VP 2, 258]. O šaknies balsį *e* liudija *Negelite* į šiaurę nuo Klaipėdos. Taigi Kuršių nerijos kuršininkų forma *Negile* su *e* nebūtinai turi būti paveikta šio vardo vokiškos tradicijos, ji gali būti ir autentiška.

Šventosios kuršininkams pažįstamas *Naglio* kalnas (*Naglis* kln. 1253) / *Naglīne* Palangoje (plg. dar Lau 270). Galimas dalykas, kad abu vardai – *Nagliai* ir *Agila* – yra autentiški, nors nerijoje gali būti nevienodo senumo, bet forma *Nagliai*, būdama vėlyvesniems atsikėliams iš Kuržemės įprastesnė, nukonkuravo neaiškios kilmės *Agilą*. Žr. *Agila*.

Naujieji Karvaičiai 1994 [Knž 94]. Žr. *Karvaičiai*.

- Naujieji Nagliai* 1984 [Ja 55]. Žr. *Nagliai*.
Naujoji Pilkopa 1984 [Ja 76]. Žr. *Pilkopa*.
Neden 1690 [PrK 3], 1781 [PrK 16]. Žr. *Nida*.
Neegeh 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34]. Žr. *Nagliai*.
Neegehnscher -1940 [K-1163]. Žr. *Nagliai*.
Negel 1509 [VP 2, 258], 1984 [Ja 27]. Žr. *Nagliai*.
Negelen 1595 [PrK 3], 1708 [PrK 12], 1781 [PrK 16]. Žr. *Nagliai*.
Negeln 1542 [PrK 1], 1595–1612 [PrK 4], 1595–1633 [PrK 5], 1635 [PrK 6], 1680 [PrK 9], 1689 [PrK 21], 1690 [PrK 3], 1701 [PrK 10], -1707 [PrK 11], 1772 [PrK 15], apie 1787 [PrK 17], 1792 [PrK 18], 1887 [Bezz 1, 296], 1983 [PFL 26–27], 1984 [Ja 27], 1989 [Sch 1, 31]. Žr. *Nagliai*.
nėgile 1983 [PFL 26–27], 1989 *Nėgile* [Sch 1, 31]. Žr. *Nagliai*.
Neglen 1758 [PrK 14], 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Nagliai*.
Nėgliai 1997 [VP 2, 258]. Žr. *Nagliai*.
Neylen 1502 [VP 2, 258]. Žr. *Nagliai*.
Neu-Negeln 1728 [Erleut 271, Bezz 1, 219, 296]. Žr. *Nagliai*.
Neu-Kunzen 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Kuncai*.
Neu-Pillkapp 1934 [Knž 34]. Žr. *Pilkopa*.
Neu-Pillkopen 1800–1802 [PrK 19], 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 296], 1922 [Knž 22], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. 1728–1839 Pilkopos gyvenvietė šiauriau Senosios Pilkopos. Žr. *Pilkopa*.
Nidà Dab. Neringos miesto gyvenvietė. Pirmą kartą paminėta 1437 m. Kryžiuočių ordino dokumentuose, kur aprašomas Nidos smuklininko činčas [Gud 2, 45], kaip gyvenvietė minima 1532 m. [Forst 2, 285]. Senoji Nidos gyvenvietė buvo Grabšto įlankos dalyje. Antroji Nidos kaimo vietovė, kopoms nuslinkus, vėl išlindo paviršium į pietus nuo Tylos klonio. Dabartinėje vietoje Nida pradėta statyti maždaug 1730 m. [Gud 2, 173–174]. Ta pačia forma *nida* 1927 [Pl 42]; *Nidà* (lietuvių) 1933 [Ger 2, 101], *Nida* 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 55], 1996 [aud. 3 ir *nide*], 1989 [Knž 89], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 267].

Etim.: 1. Gyvenvietės vardo šaknis *Neid-* sietina su ide. **neid-*, **nid-* ‘tekėti, sroventi’ ir gretinama su s. ind. *nédati* ‘teka, srūva’ [VP 1, 129; VP 2, 267]. K. Būgos nuomone, ‘*Nida* bus

kilusi iš prūsiškos prolytės **Neida*. Tam pritaria Sembos upėvardis *Neyden* (1439 m.) ir kiemo vardas *Neydowe* <...>, kurie yra vienos kilmės su kuršių *Nida* ir prūsų *Neida* upėvardžiais, jei visi šie vardai tą pat reikštų 'tekėmė' [Būga 3, 241]. V. Pėteraitis lygina su kitais baltų teritorijos vietovardžiais: pr. *Nida* (Vyslos kr.), *Nyda* 1343, *Neyde* 1420, *Nede* 1367 ežeriukas, lie. *Nieda* up. <**Neida*, pr. *Neida*, kaimo vardą *Nida* Kuržemėje, vok. *Neidenberg*, buv. prūsų teritorijoje, lenk. *Nidzica* ir kt.' [VP 1, 129; 2, 267] ir kt. Be to, jis prideda už baltų ploto esančius: vok. vdv. *Nidda* iš keltų *Nida* (Maino dš.), angl. up. *Nidd*, *Nid*.

2. W. P. Schmid'o nuomonė iš esmės paremia ankstesniąją. Jis mano, kad *Nida* (kurš., lie. *Nida*, iš L. Rėzos 1809 *Nidda*) – labai senas vardas. Jis atkreipia dėmesį į trumpą šaknies skiemenį, dėl kurio ši skiriasi nuo savo giminaičių Rytų Prūsijoje (1343 *Nyda* – *Neidenburg*), Lietuvoje (*Nieda*) ir Lenkijoje (*Nida* <**Neida*). Trumpąją šaknį liudija Vakarų Europoje *Nidda* (Maino dš.). Kitas įdomus faktas – balsių kaita **Neida*/**Nida*, sietina su sen ind. *nédati* 'tekėti, sroventi'. Tačiau kaip atėjo šis vardas į smėlėtą Nidą? Ar negalėtų dėl marių srovės, davusios vardą ir *Parnidžio* įlankai (la. *Pärnide*)? W. P. Schmid'as neatmeta, kad vardas gali būti ir atsineštinis iš pietų ar vakarų Kuržemės, kur yra *Nidas ciems* (Rucavos apylinkėse). Kuržemė priklauso tam arealui, kur balsių kaitos formos *neid*/*nid*- vartojamos gretimai [Sch 1, 29–30].

Reikia atkreipti dėmesį, kad šis vardas rašytiniuose šaltiniuose pasirodo gana anksti – 1437 m. (žr. *Nidden*), todėl jo kuržemiška kilmė yra abejotina. Tačiau nepriklausomai nuo to, atsineštinis jis ar autochtonų, – turimais duomenimis laikytinas vakarų baltų kalbų (dėl balsių kaitos greičiausiai kuršių) reliktu, kurio etimologinės paralelės leidžia laikyti jį bendru baltų ir germanų kalbų produktu.

Nidden 1437 [VP 2, 267], 1708 [PrK 12], po 1772 [PrK 15], 1800–1802 [PrK 19], 1805 [PrK 20], 1879 [MV 20], 1887 [Bezz 1, 296], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1983 [PFL 26–27],

1984 [Ja 55], 1989 [Sch 1, 30], 1991 [DKW 354–355] 1994 [PŽ]. Žr. *Nida*.

Nide 1983 [PFL 26–27], 1991 *nide* [DKW 354–355], 1997 [VP 2, 267], *Nide* [VK 47], 1989 [aud. 2]. Žr. *Nida*.

Niden 1542 [PrK 1], 1690 [PrK 3], 1595–1633 [PrK 5], 1680 [PrK 9], 1689 [PrK 21], 1701 [PrK 10], -1706 [PrK 2], -1707 [PrK 11], 1758 [PrK 14], apie 1787 [PrK 17], 1792 [PrK 18], 1983 [PFL 38–39]. Žr. *Nida*.

Niedden 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Nida*.

Nyden 1502 [VP 2, 267]. Žr. *Nida*.

Noyden 1984 [Ja 56]. Žr. *Nida*.

Noyken 1984 [Ja 56]. Žr. *Nida*.

Pärwälka 1887, *Pärwälka* 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Pervalka*.

Pėrvalka 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 32], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 232]. Įkurta XIX a. pradžioje smėliu užpustytų Karvaičių ir Naglių kaimų gyventojų [VP 2, 232]. V. Gudelio pateikiamais duomenimis, *Pervalka* galėjo pavadinti negilią marių vietą. „Lietuvių kariuomenė vasarą marias perplaukdavo žirgais patogiausiam ruože, būtent – tarp Juodkrantės ir Pervalkos. Šiame ruože marios sekiausios (1,5–2 m) ir pakankamai siauros. 2/3 kelio per marias žirgai kanopomis galėjo siekti dugną“ [Gud 1, 44]. Tačiau tam prieštarauja istoriniai faktai: gyvenvietė įkurta vėlai, jos pavadinimas vargu ar sietinas su viduramžiais, nors sekli vieta kaip brasta galėjo naudotis ir vėliau. Bet šis ir panašūs aiškinimai greičiausiai paveikti liaudies etimologijos, o vardo motyvacija ko gera paprastesnė: įkuriant gyvenvietę reikėjo perkelti namus iš pustomų kaimų. Namų dalys turėjo būti perplukdomos valtėmis, kai kas galėjo būti pertempiama smėliu.

Etim.: vardas gali būti galūnės vedinys iš lietuvių **pervilkti*, bet mažiau tikėtina iš latvių ir kuršininkų, kur priešdėlis *pār-* turi kitą balsių kaitą. Kuršininkų vardas *Pervelka* rodo šaknį *velk-* ‘traukti, tempti’ (Bezz *velk-* ir *valk-*), kuri remiasi į baltų **uelk-* [Sch 1, 32]. Kuršininkų forma rašytiniuose šaltiniuose daugiausia rašoma be galūnės, kuri tariama greičiausiai su regionui būdingu redukuotu *e* atspalvio balsiu, rašte atspindima kaip *a* ir *e*. 1923 m. administraciniuose

sąrašuose kaip norminė nurodoma *Pervelka* [Klkr Nr. 132]. Tai greičiausiai laikytina pirmine, regionine daryba, o variantas su šaknies balsių kaita yra vėlesnis perdirbinys. Dar plg. hidronimus *Pervalkà* 'ežero dalis' Švnc., pr. vtv. 1400 *Perwalken*, 1919 *Parwulken* [VP 2, 299], plg. lie. *pėrvalkas* 'sausuma tarp dviejų vandens kelių, per kurią perkeliami laivai' [LKŽ 9 863, LHEŽ 255, VP 2, 299]. Kaip tik tokie geografiškai tolimų regionų lietuviški dariniai, matyt, bus nukreipę vietovardžio aiškinimą liaudies etimologijos keliu, kurio neišvengė ir V. Gudelis. Kadangi vietovardis greičiausiai vėlyvas, įmanoma ir vok. kalbos įtaka: *umziehen* 'persikraustyti' iš vok. *ziehen* 'traukti', taigi vietinių gyventojų pavadinimas galėjo būti pasidarytas verčiant vokiečių *umziehen* 'persikelti' į kuršininkų *pārvilkt*, šis savo ruožtu aplietuvintas priešdėlį *pār-* keičiant į *per-*, kuris tokia forma greta *par-* buvo vartojamas Kuršių nerijos lietuvių (prielinksnis *per/par*) [Mork 143] bei kai kuriuose kaimuose anapus marių [Ger 2, 58].

Perwelk 1887 [Bezz 1, 297], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1938 [Mag], 1983 [PFL 44-45], 1991 [DKW 354-355], 1994 [Pž] Žr. *Pervalka*.

Pervelka 1997 [VP 2, 232]; *pėrvelka* 1927 [Pl 42]. Forma su šaknies *e* buvo nurodoma kaip norminė tarpukario Lietuvoje [Klkr. Nr. 132]. Žr. *Pervalka*.

Perwēlke 1983 [PFL 44-45], 1991 *pėrwēlke* [DKW 354-355], 1997 [VP 2, 299]. Žr. *Pervalka*.

piškaps 1989 [aud. 2]. Žr. *Pilkopa*.

Pilkop 1984 [Ja 55]. Žr. *Pilkopa*.

Pilkopa 1984 [Ja 71], 1989 [Sch 1, 28-29]. Tarp Nidos ir Rasytės, dab. *Morskoje*. Nurodomos skirtingos pirmųjų paminėjimų datos: 1283 [Bar 12], *Pillecop* 1336 [iš įvairių šaltinių Sch 1, 28], 1366 [Bezz 1, 184]. Ar gyvenvietės vietoje galėjo būti pilis? Greičiausiai 1283 m. nurodoma *Neuhaus* buvusi Kryžiuočių ordino pilis ne prie *Pilkopos*, o prie *Kranto* [Gud 168, Bezz 1, 208]. V. Gudelis spėja Pilkopoje buvus ne kryžiuočių, bet senesnės, sembų įtvirtintos gyvenvietės [Gud, ten pat], kurios pavadinimas išlikęs varduose *Pilkupa* ir *Pilles kalns*. Tačiau kadangi vėliau įkurta žvejų gyvenvietė turėjo kitus pavadinimus (*Vecaciems/Altdorf*) ir dėl pustomo

buvo kilnojama, Pilkopos apylinkėse atsirado vardas *Neustadt*, kuris galėjo suklaidinti kai kuriuos autorius, žinojusius apie nerijos viduryje kryžiuočių pilį, kuri iš tikrųjų buvusi ne Pilkopos pilis [Forst 2, 284]. Čia greičiausiai painiavą sukėlė vokiškųjų vardų panašumas. Pirmoji Ordino pilis panašiu vardu *Neuhaus* buvo pastatyta prie Kranto.

Etim: 1. V. Pėteraitis kildina iš lie. šaknies *pī-ti*, *pil-à* ‘kas pilasi’, *pil-š*, la. *pils* ‘pilis’, antrąjį sandą sieja su lie. *kopā*, la. *kāpa* [VP 2, 304]. Taip pat G. Gerullis [Ger 122]. 2. Atsiliepdamas šioms versijoms, W. P. Schmid’as teigia, kad toks antrojo komponento siejimas su *kāp* ‘kopa’ neįmanomas: a) dėl rašybos su dviem *pp*, b) dėl kuršininkų formos, c) dėl A. Bezzenberger’io pateikiamos citatos iš Hennenberger’io: ‘Pillikopff, das ist auf Deutsch Schlossberg’, pagaliau dėl semantinio pagrindo. <...> kuršininkų *Pilkupa* turėtų būti pirminis. Šaknis *kup-* gali būti sietina su pietvakarių Kuržemės žvejybos vietos vardu *Ķupu kalns*, kur *Ķup-* ‘tam tikra medžio rūšis’ ir ‘smėlio kalva’. A. Bezzenberger’is abejoja dėl nelatviškos dūrinio sandaros. <...> Sen. kuršių *Pilsaten*, kur *s* galėtų būti kilusi < *ss*, galėtų patvirtinti tokią darybą. <...> Dėl tarimo ir paplitimo galėtų būti sen. kuršių vardas’ [Sch 1, 28–29].

Dėl pirmojo komponento *pil-* šis vardas gali būti ne tik kuršiškos, bet ir prūsiškos kilmės, plg. *Pillekaym* 1411 iš pr. **pili-* ir **kaim-* [PKEŽ 3, 280]. Tačiau kuršininkų vartojamos formos antrojo komponento šaknies su *u* (*Pilkupe*) negalima sieti su žodžiu *kāpa/-e* ‘kopa’, kuris tebėra kuršininkų gyvai vartojamas. Nė viename jų tarmės šaltinyje nepatvirtinta šios gyvenvietės vardo forma su *kāp-*. V. Pėteraitis neatsižvelgia į nedėsninę balsio pakitimą, nors ir pateikia gretutinę formą *Pilkupe* kaip autentišką. Šaknis *kup-* ‘kilti pučiantis, gaubtis, kūprintis, darytis gniužului’ gerai paliudyta lietuvių ir latvių kalbose, galėjo ją turėti ir prūsai. Dėl visų šių priežasčių W. P. Schmid’o versija atrodo įtikinamesnė, ją patvirtina ir kiti vietovardžiai, kuriuose *u* užrašomas kaip *o* ir atspindi kuršininkų ir vakarų žemaičių fonetikos ypatybes (*u* platinimą, kuris siekia senosios kuršių, gal ir prūsų kalbos substratą), žr. dar *Rasytė*,

Dumschelberg, Kiaulės Nugara ir pan. Todėl lietuvišką formą *Pilkopa* reikia laikyti paveikta liaudies etimologijos pagal lie. *kopa*, la. *kāpa*.

pilkopā 1989 [aud 1]. Žr. *Pilkopa*.

Pilkopen 1708 [PrK 12], 1758 [PrK 14], po 1772 [PrK 15], 1781 [PrK 16], 1805 [PrK 20]. Žr. *Pilkopa*.

Pilkupa 1887 [Bezz 1, 297], 1888 [Bezz 2, 156], 1989 *pilkupa/-e* [aud. 2], 1997 [VP 2, 304]. Žr. *Pilkopa*.

pilkupe 1991 [DKW 354–355], 1887 *Pilkupe* [Bezz 1, 297], 1888 [Bezz 2, 156], 1989 [Sch 1, 28–29], 1989 *pilkupā* [aud. 1], 1997 [VP 2, 304], **piškupė** 1927 [PI 42]. Žr. *Pilkopa*.

Pilkups 1887 [Bezz 1, 297], 1888 [Bezz 2, 156], 1989 [Sch 1, 28–29], 1989 [aud.1]. Žr. *Pilkopa*.

Pillecop 1336 [Sch 1, 28–29]. Žr. *Pilkopa*.

Pillkopchen 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Pilkopa*.

Pillkoppfen 1879 [MV 23], 1887 [Bezz 1, 297], 1888 [Bezz 2, 156], 1915 [LJM 823], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1983 [PFL 38], 1984 [Ja 71], 1989 [Sch 1, 28–29], 1991 [DKW 354–355] 1994 [Pž]. Žr. *Pilkopa*.

Präden 1984 [Ja 79]. Žr. *Priedinė*.

Preden 1887 [Bezz 1, 297], 1984 [Ja 79]. Žr. *Priedinė*.

Preede 1984 [Ja 102]. Žr. *Priedinė*.

Predin 1879 [MV 24]. Žr. *Priedinė*.

Preeden -1940 [K-1163], 1984 [Ja 79], 1989 [Sch 1, 28–29]. Žr. *Priedinė*.

Preedine 1887 [Bezz 1, 297], 1989 [Sch 1, 28–29]. Žr. *Priedinė*.

Preil 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 297], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1983 [PFL 40–41], 1989 [Sch 1, 30], 1991 [DKW 354–355], 1994 [Pž]. Žr. *Preila*.

Prēla 1923 [KI kr], 1984 [Ja 53], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 315], 1989 kurš. *Preīla* [Sch 1, 30]. Įkurta 1843 m. [Sch 1, 30].

Etim.: 1. W. P. Schmid'as laiko šios jaunos vietovės pavadinimą labai senu. Jau A. Bilenstein'as siejo jį su vakarų latvių miestu *Preiļi* (1348 *terra Preylen*), latgalių *Prāiļup'eita*. W. P. Schmid'as siūlo ieškoti baltiškos etimologijos, kuri darybiškai paraleliška lie. *peilis* ar *sēlė*, tačiau, jo nuomone, tinkama šaknis dar nėra rasta [Sch 1, 30]. Tokio tipo darinių turi ir latvių kalba, plg. *iela* 'eilė, gatvė, kelias".

W. P. Schmid'as spėja vardą *Preila* esant dar ikikuršiškų laikų paveldėjimu (greta *Naglių* ir *Nidos*) [Sch 1, 32]. Tokiu atveju lieka neaišku, kaip ši vėlai įkurta gyvenvietė gavo tokį senovišką vardą – duomenų, patvirtinančių šios šaknies egzistavimą bendriniame žodyje kuršininkų ar vakarų lietuvių tarmėse, nėra.

2. Neaiškios kilmės vardu laiko ir V. Pėteraitis, spėja esant kontaminaciją iš lie. *pri-* ar *pra-* ir lie. *eilė* arba la. *iela*. Dėl darybos lygina su lie. *preirà* 'lentelė prie laivo irklams' arba *preigà* 'prieiga', la. *preilis* 'ateivis' [VP 2, 315]. Dėl gyvenvietės istorijos ypatumų (perkeltas kaimas), jei reikšmė 'ateivis' patvirtintų vietinė tarmė, ši etimologija būtų įtikinamiausia. Tačiau latviškame kontekste neaiškus priešdėlis.

Kuršininkų *ei/ē* svyravimas šaknyje greičiausiai atspindi tarmės fonetiką, tačiau W. P. Schmidas berods be reikalo nepasitiki tokiu R. Pietch'o užrašymu, remdamasis jo *cētunge* (vok. *Zeitung*). Tokių svyravimų tarp *ei* ir siaurojo *ē* tarmėje yra daug daugiau, pagrįstas labai siauru pirmojo dvibalsio komponento tarimu, artėjančiu prie monoftongizacijos. Vokiečių kalbos *ei* (pvz., *Zeitung*) tarė *ei* (ne *ai*, kaip vok. b. k.) ne tik Rytprūsių lietuviai, kuršininkai, bet ir mozūrai. Be to, kuršininkai vartoja ir daugiskaitos formas: *preiļos* [Sch 2, 24], *nu Prēlu* [Bezz 2, 9], kurios visiškai sutampa su latvių gyvenvietės vardu *Preiļi*. Atitinkamai tokios formos kartais vartojamos ir lietuviškuose užrašymuose (*Preilai*). Dėl galūnės *a/e* svyravimo žr. *Agila*.

Preilai 1938 [Knž 32]. Žr. *Preila*.

Prēli 1887 kurš. [Bezz 1, 297], 1927 *preiļi* [Pl 42], 1989 *Preiļi* [aud 1], 1989 *Preiļi* [Sch 1, 30], 1997 [VP 2, 315]. Žr. *Preila*.

Prēle 1983 [PFL 40–41], 1989 [Sch 1, 30], 1991 *prēle* [DKW 354–355]. Žr. *Preila*.

Priedė 1984 [Ja 102]. Žr. *Priedinė*.

Priedynas 1989 [Sch 1, 30]. Žr. *Priedinė*.

Priedinė ° 1984 [Ja 102], *priedmė* 1927 [Pl 42], 1997 [VP 2, 316].

Kaimas prie *Priedinės* kalno, šalia *Priedinės* įlankos, tarp Rasytės ir Pilkopos. Anksčiausias paminėjimas, V. Gudelio duomenimis – 1655 m., 1658 m. minimos 6 žvejų šeimos [Forst 2, 289], iš kurių 4 vardu *Kur*. Kaimas išnyko 1710 m.

[Sch 1, 28–29, Gud 2, 173], V. Peteraičio duomenimis – 1670 m. [VP 2, 316];

Etim.: priesagos *-in-* vedinys iš la. *priēde*, kurš. *priēde/prēde* ‘pušis’. V. Pėteraitis dar lygina pvd. *Priede, Priedis* [VP 2, 316]. Žodžio *priede* formą su dvibalsiu *-ie-*, pateikiamą KwP 64, W. P. Schmid’as laiko latvėjimo rezultatu, kuršininkų kalbai skirdamas formą *prēde* (rš. *preede*), arba klaidingai suprasta lauktina **preide*. Šaknies fonetinę struktūrą su *-ie-* liudija ir J. Plakis, kuris kitokio tarimo nefiksuoja. A. Bezenberger’is greičiausiai pateikia tik rašytines formas su *ee*, kuris to meto rašyboje atspindi la. *-ie*, kurš. *ē?*, plg. jo *Leepes-kaln* ir pan. Jo užrašytas kalno vardas *Prāden* 1887 (žr.), greičiausiai atspindi monoftongizaciją (dar žr. Pl 16). Lie. *Priedynas* padarytas pagal lie. *pušynas* [Sch 1, 28–29].

Priedinės kaimas 1984 [Ja 79]. Žr. *Priedinė*.

Purvien 1879 [MV 24]. Žr. *Purvynė*.

Purwihn 1887 [Bezz 1, 297, Sch 1, 30]. Žr. *Purvynė*.

Purwin 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1942 [K-3380], 1984 [Ja 62], 1994 [Pž], 1997 [VP 2, 319]. Žr. *Purvynė*.

Purvine 1989 [Sch 1, 30], 1982 [PFL 28], 1997 [VP 2, 319], *Purvīnė* 1997 [VP 2, 319]. Žr. *Purvynė*.

Purwini 1887 (juodkrantiškių tarimas) [Bezz 1, 214, 297], 1984 [Ja 62]; 1887 *Purwini* (nidiškių tarimas) [Bezz 1, 297]. Žr. *Purvynė*.

Purvynas 1938 [Knž 38]. Žr. *Purvynė*.

Purvynė 1984 [Ja 60; 62], 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Nidos [Knž 22], dabar Nidos dalis, įkurta atsikėlus pirmiesiems užpustytųjų Naglių gyventojams [Pass 208].

Etim.: iš kurš. *pūřvas, pūřvi* Pl 75 / la. *pūřvs*, ‘pelkė, liūnas’, lie. *puřvas* ‘pelkė, liūnas’, plg. asmenvardį *Purvins, Purvīn(e)*, kuris yra prieš 1666 m. paliudytas Nidoje [MV 24, Sch 1, 30], vėliau pvd. kurš. *Purvins*, lie. *Pūřvinis, Pūřvinas*; vdv. *Purvīnė* [VP 2, 319]. Priesaga *-inė* vietos reikšme (su *ī*, žr. 1879, 1887) yra būdinga vakarinių baltų regionui, plg. *Kelmynė* [Ger 2, 98]. Atkreiptinas dėmesys į A. Bezenberger’io pastabą, kad nidiškių ir juodkrantiškių tarimas skiriasi, žr. *Purwini*, tačiau *Skrusdin* Juodkrantėje, o *Skrusdeena* Nidoje.

Purvynės kaimas 1984 [Ja 31]. Žr. *Purvynė*.

rasatė 1927 [Pl 42], 1997 [VP 2, 328]. Žr. *Rasytė*

Rasite 1887 (nidiškių tarimas) [Bezz 1, 298], *Rasite* (juodkrantiškių tarimas) [Bezz 1, 298]. A. Bezenberger'is teigia, kad kuršininkai kirčiuoja pirmąjį šio vardo skiemenį. Žr. *Rasytė*.

Rasitten 1635 *Rafitten* [PrK 6], 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Rasytė*

Rasytė 1933 (lietuvių) [Ger 2, 102], 1984 [Ja 72, 81], 1989 [Knž 89], 1989 [Sch 1, 27–28], 1997 [VP 2, 328], 1989 *rasite* [aud. 1], 1991 [DKW 354–355], 1989 *Rasite* [Sch 1, 27–28]. Istorikų spėjimu, įkurta XIV a. viduryje, pirmuosiuose šaltiniuose minima 1372 m. [Dusb 412 nurodo *Rositen* iš SRP, Forst 2 (nenurodyta vardo forma šaltinyje) 285], *Russiten* 1395 [Sch 1, 27–28], *Rossitten* 1403 m. [Bezz 1, 183]. Vienintelis žvejų kaimelis, užsiimantis žemdirbyste, čia stovėjo Kryžiuočių ordino pilis [Sch 1, 27–28, Bezz 1, 183]. Dab. *Rybačij*.

Etim.: 1. Iš la. *rasa*, lie. *rasà* [Bezz 1, 298]. Tuo remiasi P. Jakštas [Ja 82] ir V. Pėteraitis [VP 2, 328].

2. Kitaip W. P. Schmid'as: vokiškuose užrašymuose yra *o*, nors 1395 m. yra užrašyta su *u* – *Russiten*. Jis mano, kad 1395 m. *Russiten* yra seniausioji forma ir teisinga, tada *-o-* formoje *Rossitten* gali būti kildinamas iš *u*. Šaknis *rus-*, kuri sudaro pagrindą ir vardui *Rusnė* (žvejų gyvenvietės kitoj marių pusej, kur iki XV a. gyveno kuršių žvejai), išplėsta deminutyvine priesaga *-īt-* (balsio ilgumo požiūriu abu variantai galimi). Taigi **Rusite* galėtų būti 'Mažoji Rusnė'. Dėl prekybinio kelio tarp Rasytės ir Ventės, iš kurios Nemunu pasiekiamą Rusnė, A. Bezenberger'is remiasi L. Passarge ir cituoja S. Wutzke: „im Zusammenhange gewesen und durch die Wirkung des Wassersgetrennt worden sind“ [Bezz 1, 173]. Naujoji kuršininkų *Rasite* kildintina iš lie. *Rasytė*, kuri atsirado kaip antrinis iš suvokietintos formos [Sch 1, 27–28], vartojamas žemininkų lietuvių [Ger 2, 102]. W. P. Schmid'o etimologija atrodo moksliskai įtikinama. Be to, G. Gerullis nurodo vietovardžio kartojimąsi kitose Prūsijos vietose [Ger 1, 140].

Dėl *ou* fonetinio atitikimo žr. *Pilkopa*, *Dumschelberg*.

Rosetin po 1542 [PrK 22]. Žr. *Rasytė*.

Rositten 1387 [Ger 1, 144], 1595–1612 [PrK 4], 1701 [PrK 10], 1997 [VP 2, 328]. Žr. *Rasytė*.

Rossiten 1781 [PrK 16]. Žr. *Rasytė*.

Rossitten 1403 [Bezz 1, 183], 1542 [PrK 1], 1595–1633 [PrK 5], 1680 [PrK 9], -1542 *Rossiten* [PrK], 1689 [PrK 21], 1690 [PrK 3], -1707 [PrK 11], 1708 [PrK 12], po 1772 [PrK 15], apie 1787 [PrK 17], 1792 [PrK 18], 1879 [MV 25], 1887 [Bezz 1, 298], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1984 [Ja 81], 1989 [Sch 1, 27–28], 1991 [DKW 354–355], 1994 [Pž], 1997 [VP 2, 328]. Žr. *Rasytė*.

Russiten 1395 [Sch 1, 27–28]. Žr. *Rasytė*.

Sarckau 1542 [PrK 1], 1689 [PrK 21], 1701 [PrK 10], apie 1787 [PrK 17], 1792 [PrK 18]. Žr. *Šarkuva*.

Sarckaw 1680 [PrK 9], 1690 [PrK 3]. Žr. *Šarkuva*.

Sarguva 1934 [Dav]. Greičiausiai liaudies etimologijos paveikta *Šarkuvos* forma. Žr. *Šarkuva*.

Sarkau -1707 [PrK 11], 1708 [PrK 12], 1758 [PrK 14], po 1772 [PrK 15], 1781 [PrK 16], 1805 [PrK 20], 1879 [MV 26], 1887 [Bezz 1, 298]; *Sārkau'* (*Rasytė*) 1887 [Bezz 1, 298], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1984 [Ja 103], 1989 [Sch 1, 27], 1989 [aud. 3], 1994 [Pž]. Žr. *Šarkuva*.

Sarkaue 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Šarkuva*.

Sarkaw 1449 [VP 2, 382], 1497 [Bezz 1, 186], 1595–1633 [PrK 5], -1706 [PrK 2], 1984 [Ja 103]. Žr. *Šarkuva*.

sārkava 1927 [Pl 42], *Sarkava* 1984 [Ja 103]. Žr. *Šarkuva*.

Sārkāwa (juodkrantiškių tarimas) 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Šarkuva*.

Sārkawa (Pilkopos tarimas) 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Šarkuva*.

Senieji Nagliai 1984 [Ja 27], 1994 [Knž 94], 1999 [Bar 12]. Į šiaurę nuo Naglių, 1562 m. ta vieta nurodoma kaip *Negeln* [Bezz 1, 220]. Žr. *Nagliai*.

Senoji Pilkopa 1984 [Ja 72], 1989 [Knž 89]. Žr. *Pilkopa*.

Senoji Sarkava 1984 [Ja 104]. Į šiaurę nuo dabartinės gyvenvietės. Žr. *Šarkuva*.

Serkava 1984 [Ja 103]. Žr. *Šarkuva*.

Skrusdeena (nidiškių tarimas) 1887 [Bezz 1, 299], 1984 [Ja 62]. A. Bezenberger'is nurodo formą *Skrusdeena* kaip latvišką, užrašymas *ee* gali atspindėti siaurąjį *ē* arba *ie*, plg. *Leepu kalns* ir *Preedine*. Tokiu atveju lieka spėti esant vietovardžiui priešagą *-ēn/-ien-(?)*. Žr. *Skruzdynė*.

- Skrusdien** 1997 [VP 2, 359]. Galbūt atstatyta iš užrašymo *Skrusdeena*. Žr. *Skruzdynė*.
- Skrusdiena** 1984 [Ja 62]. Žr. *Skruzdynė*.
- Skrusdin** 1887 [Bezz 1, 299], 1915 [LJM 823], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], ~1940 [K-1163], 1942 [K-3380], 1984 [Ja 62], 1994 [Pž], 1997 [VP 2, 359]. Žr. *Skruzdynė*.
- Skrusdīn'** (juodkrantiškių tarimas) 1887 [Bezz 1, 299]. Žr. *Skruzdynė*.
- Skrusdynas** 1938 [Knž 38]. Žr. *Skruzdynė*.
- Skrusdīne** 1989 [Sch 1, 30], **Skrusdine** 1982 [PFL 28]. Žr. *Skruzdynė*.
- Skrusdihn** 1887 [Bezz 1, 299], 1989 [Sch 1, 30]. Žr. *Skruzdynė*.
- Skruzdin** 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32]. Žr. *Skruzdynė*.
- Skruzdyne** 1984 [Ja 59, 62], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 359]. Šiaurinė dab. Nidos dalis.
- Etim.: A. Bezenberger'is kildina iš kurš. *skruzde* (dab. tariama *skruzd*) / lie. *skruzde* (bet plg. la. *skudra*) [Bezz 1, 299, VP 2, 359, Sch 1, 30]. Dėl -in/īn- žr. *Purvynė*.
- Szarkowa** 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Šarkuva*.
- Šarkova** 1989 [Sch 1, 27]. Žr. *Šarkuva*.
- Šárkuva** 1933 (lietuvių žemininkų) [Ger 2, 103], 1984 [Ja 103], 1989 [Knž 89], 1989 [Sch 1, 27], 1997 [VP 2, 382]. Kaimas į pietus nuo Rasytės, dab. *Lesnoj*. Pirmieji paminėjimai skirtingomis datomis: 1408 m. smuklės privilegija [Forst 2, 285, Strak 10], kitur 1434 [Bar 12], **Sarkaw** 1449 [Ger 1, 152, VP 2, 382], 1497 [Bezz 1, 186].
- Etim.: dažniausiai kildinamas iš pr. *sarke*, lie. *šarka* [MV 26; Sch 1, 27, PKEŽ 4, 63–64; VP 2, 382]. Su vardu *šarka* siejama daug vietovardžių Lietuvoje. W. P. Schmid'as lygina su *Särchenes ezers* Kuržemėje [Sch 1, 27]. Nors pačių kuršininkų rašyba *Zarkawa* paveikta vokiečių kalbos, joje atspindėtas greičiausiai *s*. Tačiau W. P. Schmid'as atkreipia dėmesį į semantikos problemą ir kuršininkų *šarkos* vardą *žagata* [Pl 91]. *Šarkuvos* giria buvo žinoma kaip sakalų ir varnų medžioklės vieta. Tai rodo, kad žodžiai *šarka* ar *sarka* nerijoje galėjo reikšti 'varną' arba 'sakalą'. Nors šaknies pradžios priebalsis nėra aiškus, bet kilmė greičiausiai nelietuviška. W. P. Schmid'as neatmeta prūsiškos kilmės, nes kaip tik

šioje Kuršių nerijos gyvenvietėje dar 1677 m. gyvenęs vienas prūsas. Prūsišku vardu laiko ir G. Gerullis [Ger 1, 152].

Priesaga *-ava* yra bendrabaltiška, su ja itin daug hidronimų yra Mažosios Lietuvos teritorijoje (prūsų gyventose žemėse). Plg. *Banava* up., *Bludava*, *Sarava* up. ir kt. [VP 1, 199], lietuviams labiau būdingas jos variantas *-uva*.

Zarkau 1887 [Bezz 1, 300], 1989 [Sch 1, 27]. Žr. *Šarkuva*.

Zarkava 1984 [Ja 103]. Žr. *Šarkuva*.

Zarkawa 1989 [Sch 1, 27]. Žr. *Šarkuva*.

Zarkawe 1989 [Sch 1, 27], 1991 [DKW 250]. Žr. *Šarkuva*.

Zārkoa 1887 (Sarkau) [Bezz 1, 298]. Žr. *Šarkuva*.

Zārkowa 1887 [Bezz 1, 298], 1887. *Zarkōwa* [Bezz 1, 298]. Žr. *Šarkuva*.

Žārkuwa 1887 [Bezz 1, 298], *Žarkuva* 1989 [Sch 1, 27]. Žr. *Šarkuva*.

Wāzakrohs 1878 [Pass 111]. Kiti vardai: *Wāza Nida*, *vēcacieme*.

Wāzā Nida 1887 [Bezz 1, 299]. Žr. *Nida*.

Wāzā Pilkupa 1887 [Bezz 1, 299]. Gyvenvietė šiaurinėje Pilkopos dalyje, vadinta po to, kai didžioji dalis gyventojų 1839 m. naujai persikėlė į senąją Pilkopą [Bezz 1, 210]. Žr. *Pilkopa*.

Wāzazeems 1887 [Bezz 1, 299]. Žr. *vēcacieme*.

vēcacieme 1991 [DKW 354–355]. Kurš. *vecaciems* vadinami 3 objektai: 1. kalnas į pietus nuo Pilkopos (žr. Kopų ir kalnų vardai); 2. gyvenvietė į pietus nuo dab. Nidos (žr. *Senoji Nidā*); 3. Karvaičių įlanka (žr. *Wāzazeema Lenķe* (Įlankų vardai)).

2. Germaniškos kilmės gyvenviečių vardai

Alte Dorfstelle Lattenwalde -1940 [K-1163]. Žr. *Latenvaldė*.

Alt-Lattenwalde 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 295], 1938 [Mag], -1940 *Alte Lattenwalde* [K-1163]. Žr. *Latenvaldė*.

Fritzen Grenz 1915 [LJM 823], prie buvusio Neuhauseno XVI a. iškilo nedidelė gyvenvietė *Glomsack* (žr.), kurią 1813 m. sunaikino gaisras [Kulakov 1, 164]. Jos vietoje liko girininkija, nurodoma vėlesniuose žemėlapiuose *Forst-Fritzen* [Knž 32], *Forsthaus Grenz* [Pž], *Forst-Grenz* (žr. Miškų vardai).

Etim.: iš vok. asm. *Fritz* ir *Grenz* 'siena, riba'.

- Glomsack** 2000 [Kulakov 1, 164]. Rus. *Zuton*. Turimais duomenimis, vienintelis šaltinis, kuriame atsispindi 16 a. įkurto mokesčių rinkimo punkto ir karčemos senasis vardas. Lietuvos jūrų muziejuje saugomi radiniai (XVII–XIX a.) rodo ten buvus bent keletu sodybų apgyvendintą vietą. Vėlesni vardai: *Grenz*, *Fritzen Grenz* (žr. toliau), vėlesniuose žemėlapiuose girininkija *Forst-Fritzen*, *Forsthaus Grenz*, *Forst-Grenz* (žr. Miškų vardai).
- MLE** duomenimis, tai *Neuhaus* pilies vieta, radiniai iš XIII a. [MLE 1, 507]. Sunykus piliai, ši vieta buvo naudojama kaip muitinė ir mokesčių surinkimo punktas.
- Etim.: iš rytp. vok. *Glumse* 'sūris' ir *Sack* 'maišas'. Taip buvo vadinama pakabinama pasvara tiltui ar užtvarami.
- Grenz** 1887 [Bezz 2, 170]. Žr. *Glomsack* ir *Fritzen-Grenz*.
- Latavaldė** 1984 [Ja 99, 102]. Žr. *Latenvaldė*.
- Lāenvaldė** 1984 [Ja 77]. Smėlio užpustyta gyvenvietė piečiau Nidos. 1656 m. minima smuklė [Forst 2, 289].
- Etim.: 1. V. Pėteraitis, atstatydamas formą *Lotmiškis*, kildina iš pvd. *Lōas* > *Luōas* 'tinginys' [VP 2, 232]. Tačiau iki šiol nerijoje nerasta tokios šaknies antroponimo. 2. P. Jakšto siejimas su šaknimis *let-* ir *lit-* 'tekėti' neįtikinamas dėl fonetikos. 3. Greičiausiai reikia paremti vok. *Latte* f 'lota, kartelė, statinis, skersinis' [Bezz 1, 195]. Ta kryptimi lenkia antrasis komponentas vok. *wald-*, ir šia forma pasirodo ankstyviausiuose paminėjimuose. Pagal semantiką prieš gyvenvietės vardą turėjo būti miško vardas, tačiau senoji miško vardo forma neužfiksuota. Kadangi kuršininkai turi *mežs* 'miškas', o su šia dalimi vardo neužfiksuota, forma *Lotmiškis* yra lietuvių hibridas.
- Lattenwald** 1758 [PrK 14], po 1772 [PrK 15], 1887 [Bezz 1, 194 295]. Žr. *Latenvaldė*.
- Lattenwalde** 1708 [PrK 12], 1758 [Bezz 1, 195], 1781 [PrK 16], 1805 [PrK 20], 1879 [MV 17], 1887 [Bezz 1, 295], 1984 [Ja 99]. Žr. *Latenvaldė*.
- Latevaldė** 1984 [Ja 99]. Žr. *Lāenvaldė*.
- latu mežs** 1927 [Pl 42]. Daugiskaitinė forma iš vok. *lat-* ir kurš./la. *mežs* 'miškas'. Greičiausiai autorinis antrosios dalies vertimas iš vok. formos. Žr. *Latavaldė*.
- Naujoji Latavaldė** 1984 [Ja 102]. Žr. *Neu-Lattenwalde*.

Neu-Lattenwalde 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 295], 1938 [Mag]; 1934 *Neu-Latenwalde* [Knž 34]. Žr. *Latenvaldé*.

Neuhaus XIV a. pr. minima P. Dusburgiečio kronikoje, kur kalbama apie 1283 ir 1308 m. įvykius [Dush 210, 255, 412]. Kiek žinoma, pirmoji Ordino pilis nerijoje, pastatyta prie jūros, į rytus nuo vėlesnio Kranto (Crantz), vėliau jos funkcijas perėmė Rasytės pilis [Bezz 1, 183; Mag 101]. Šalia jos vėliau įkurta muitinė, žr. *Glomsack*.

Etim.: iš vok. *neu-* 'naujas' + *Haus* 'namas, gyvenvietė'.

Neustadt 1887 [Bezz 1, 296]. Kitas vardas *Pilkopa*. Žr. dar *Naujamiestis*, *Senkaimio kopa* ir *Altdorfer B.* (Kopų ir kalnų vardai).

Etim.: iš vok. *neu* 'naujas' + *Stadt* 'miestas'.

Neustat 1595–1633 [PrK 5], 1635 [PrK 6], 1689 [PrK 21], 1690 [PrK 3], -1706 [PrK 2], apie 1787 [PrK 17]. Žr. *Neustadt*.

Neustatt 1542 [PrK 1], 1701 [PrK 10], -1707 [PrK 11], 1792 [PrK 18]. Žr. *Neustadt*.

Stangavaldė ° 1984 [Ja 102]. 2 km į šiaurę nuo Naujosios Latenvaldės. Žr. *Stangenwalde*.

Stangenwalde 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 196, 299], 1984 [Ja 102]. Archeologai nurodo buvus gyvenvietę [Crome, 99], XX a. žemėlapiai nebežymi. A. Bezzenbergeri's teigia, kad šis vardas vietiniams gyventojams svetimas, vartojamas vietoj *Latenvaldės* [Bezz 1, 196], tačiau PrSA pažymėti abu objektai: *Stangenwalde* kiek šiauriau nuo *Neu-Lattenwalde*.

Etim.: sietinas su vok. *Stange* 'kartis' + *Wald* 'miškas' [Bezz 1, 196, Ja 102]. Dar plg. *Latenvaldé*. A. Bezzenberger'is mano, kad tai kitas Latenvaldės vardas, tuo jis remia ir abiejų vardų semantinį bendrumą. Tačiau gali būti, kad *Stangenvaldės* aiškinimas gali būti paveiktas liaudies etimologijos; A. Bezzenberger'is nurodo, kad Rytprūsijoje esama daugiau vietovardžių su *Stang-*. Gal verta sieti su kaimo vardu Karaliaučiaus apylinkėse *Stangava*, kurį V. Pėteraitis, remdamasis R. Trautmann'u, kildina iš pr. asmenvardžio *Stange*, lie. *Stangys*, vdv. *Stángė* iš lie. *stangūs* 'tvirtas, stangrus' [VP 2, 368].

Stangevaldé 1984 [Ja 102]. Žr. *Stangenwalde*.

Süderspitze 1814 [Bezz 1, 223], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1983 [PFL 68-69],

1984 [Ja 11], 1994 [Pž]. Kitas vardas *Köpgalis*. Žr. dar *zīderšpice*.

Etim.: iš vok. *Süden* 'pietūs' + *Spitze* 'smaigalys', pirmojo dėmens reikšmė 'pietinis' yra opozicijos narys kitam, šiauriniam, kuris buvo kitoje jūros vartų pusėje. Kuršininkai adaptavo vokišką vietovardį *Süderspitze* > *zīderšpice*.

zīderšpice 1983 [PFL 68-69]. Kuršininkų adaptuotas vok. *Süderspitze*, kitas vardas *Köpgalis*.

3. Vertimai

Alksnializdis 1984 [Ja 14]. Versta iš vok. *Eelenhorst*, žr. *Alksnynė*.

Alksnynas 1938 [Knž 38], 1997 [VP 2, 49]. Šią formą normine laiko V. Pėteraitis. Žr. *Alksnynė*.

Alksnynė 1984 [Ja 14], 1994 [Knž 94]. Šiaurinėje nerijos dalyje, į pietus nuo Alsmino rago [Knž 22]. Kopų prižiūrėtojo gyvenvietė, įkurta tarp 1898 ir 1907 [VP 2, 49].

Etim.: priesagos *-ynė* vedinys iš lie. *aīksnis*, la. *āksnis*, 'aiksnis' [LEW 18]. Vertimo kryptis: vok. *Erlenhorst* → lie. *Alksnynė*, iš vok. *Erle* 'aiksnis' + *Horst* 'miškelis, giraitė, medžių grupė'.

Alt-Schwarzort 1887 [Bezz 1, 299]. Žr. *Juodkrantė*.

Alte-Süderspitze 1983 [PFL 68-69]. Žr. *vēce-zīderšpice* (toliau) ir *Süderspitze* (Germaniškos kilmės gyvenviečių vardai).

Am-Schwarzen-Ort 1887 [Bezz 1, 221, 299]; *Am-Schwarzenort* 1879 [MV 27-28]. Žr. *Juodkrantė*.

Erlenhors 1984 [Ja 14]. Žr. *Alksnynė*.

Erlenhorst 1922 [Knž 22]. Žr. *Alksnynė*.

Juodkrantė 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 16], 1989 [Knž 89], 1994 [Knž 94]; -1940 *Juodkrante* (x) [WD]. Žvejų kaimas Kuršių nerijos šiaurinėje dalyje [MV 27-28]. Toje vietoje XVII a. įkurta smuklė, gavusi privilegiją 1673 m., nors L. Passarge nurodo 1509 m. [Pass 209, Bezz 1, 221, Forst 2, 285], tačiau žemėlapiuose ši vieta vokišku pavadinimu nurodoma anksčiau: 1429 m. minimi audros padariniai prie vietovės, nurodomos kaip 'der Schwarze Ort', tačiau tai gali būti tik vietovės apibūdinimas [Forst 2, 290]. A. Bezenberger'is teigia, kad XVI a. ši vieta nebuvo gyvenvietė, kad

C. Hennenberger'io *Ort* vėlesnių žemėlapių sudarytojus suklaidino, jie nurodo šioje vietoje kaimą (*Dorf*). Galimas dalykas, kad vokiečiai vietovės 'der schwarze Ort' vardą galėjo sieti su piečiau esančios Lybio įlankos vardu *Johdukrant/Mällakrant* (žr. Įlankų vardai).

Etim.: iš liet. *jūodas* + *kraĩnas* 'status nuolydis', 'žemės dalis prie vadens'. Pirmieji paminėjimai yra vokiškos kilmės. Vienas iš anksčiausiai minimų Kuršių nerijos vietovardžių. Vertimo kryptis: vok. *Schwarzort* → lic. *Juodkrantė*. Kuršininkai vokišką vietovardį adaptavo gana seniai, galbūt dar nesuprasdami jo reikšmės (žr. 1887 m. ir vėlesnius), vėliau tokią formą išlaikė kaip tradiciją. Jie netgi kirčiuoja ją nelatviškai – antrajame dėmenyje (žr. *Schwartenurta* ir kt.). Vokiški užrašymai *Schwartzortz* su *z* gale (tariama *ts*) gali rodyti baltišką galūnę, kurią vietiniai gyventojai vartojo. Vardą *Juodkrantė* vartojo tik lietuviai ir, kaip gyvenvietės vardas, jis pasirodo vėlai – XIX a., tačiau tokiu vardu žinomas gerokai labiau į pietus nutolusios įlankos vardas, kuris galėjo būti ankstyvesnis (žr. *Johdukrant*); *juod-* šaknies vardai beveik nepažįstami latviams, kurie vartoja *melns* 'juodas', (kurš. *meļš*) ir prūsams, kurie vartoja *kirsnan* 'juodas' [VP 1, 269]. Tačiau nėra duomenų, liudijančių, kad lietuviškas vardas buvo būtent šios gyvenvietės vokiškojo vardo pirmtakas ar bent tuo pat metu vartojamas iki XX a. V. Pėteraitis mano, kad ankstesnė forma buvusi *Melmala* (płg. *Mełhragė*), tačiau nepateikia šaltinių [VP 2, 159], płg. dar. *mellaiš kalns*, *mellakrante* tarp Rasytės ir Gausutės. Jei taip būtų, tada neaišku, kodėl tokį etimologiškai aiškų vardą (la./kurš. *meļ(n)s* 'juodas' ir *mala* 'krantas') kuršininkai turėjo pakeisti gerokai perdirbtu vokišku vardu *šatenurte*, *švatnurta* ir pan. Galimas dalykas, kad įkūrus smuklę, stipriai pasikeitė gyventojų sudėtis (galbūt iki tol ten buvo negyvenama vieta), o naujieji gyventojai priėmė vokišką vardą nutrūkus senojo vardo vartojimo tradicijai, jeigu tokia yra buvusi.

Lausendorf 1878 [Pass 168], 1887 [Bezz 1, 295], 1898 [Zweck, 414].

Žr. *Utėlkalnis*. Nerijoje tarp Kranto ir Šarkuvos, -1 mylia nuo Kranto, XIX a. minimas kaip išnykęs [Bezz 1, 170, Zweck 414]. Kiti šaltiniai nurodo, kad likusi girininkija, vėliau ši vieta žemėlapiuose nurodoma kaip miškas. Kiti

vardai: *Grenz*, *Fritzen-Grenz*, *Neucranz* (žr. Germaniškos kilmės gyvenviečių vardai), *Forst-Fritzen*, *Forsthaus Grenz*, *Forst-Grenz* (žr. Miškų vardai).

Naujakrantė 1984 [Ja 114]. Į šiaurę nuo Kranto. Kitas vardas – *Lausendorf*.

Etim.: iš lie. *naujas* vertimas iš vok. *neu* 'naujas' + baltų *krant(a)s*, Žr. *Krantas*.

Naujamiestis 1984 [Ja 74]. Kitas Pilkupos vardas, išverstas iš *Neustadt*, tačiau, atrodo, neturėjęs vietinės tradicijos.

Naujoji Juodkrantė 1984 [Ja 21]. Žr. *Neu-Schwarzort*.

Neucranz 1898 [Zweck, 414], 1984 [Ja 114]. Žr. *Naujakrantė*.

Neu-Schwarzort 1887 [Bezz 1, 221, 299]. Pietinė dabartinės Juodkrantės dalis, įkurta XVIII a., perkėlus Karvaičių bažnyčią ir keletą šeimų. Žr. *Juodkrantė*.

Sand Kr. 1922 [Knž 22], 1938 [Mag]. Žr. *Smiltynė*.

Sandberg Tokiu vardu pasirodo 1429 m., vėlesnis vardas *Sandkrug* [Lankytinos 2003, 11].

Etim.: vok. *Sand* 'smėlis' ir *Berg* 'kalnas'.

Sandkrug 1708 [PrK 12], po 1772 [PrK 15], 1781 [PrK 16], 1805 [PrK 20], 1887 [Bezz 1, 298], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1983 [PFL 68–69], 1984 [Ja 3], 1994 [Pž]. Žr. *Smiltynė*.

Schätnurta 1887 [Bezz 1, 221, 299]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwarzort 1690 [PrK 3], 1595–1612 [PrK 4]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwarten ōrta 1887 [Bezz 1, 221, 299]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwarten ūrta 1887 [Bezz 1, 221, 299]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwartzort 1758 [PrK 14]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwartzort 1595–1633 [PrK 5], 1635 [PrK 6], 1689 [PrK 21], -1707 [PrK 11]; 1542 *Schwartz ortz* [PrK 1], 1690 [PrK 3], 1792 [PrK 18]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwartzortz apie 1878 [PrK 17]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwartzourt -1706 [PrK 2]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwarzort 1772 [PrK 15], 1781 [PrK 16], 1805 [PrK 20], 1879 [MV 27–28], 1887 [Bezz 1, 299], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1983 [PFL 50–51; 66–67], 1984 [Ja 16], 1991 [DKW 354–355], 1994 [Pž]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwarzorte 1701 [PrK 10]. Žr. *Juodkrantė*.

Schwarzortte 1708 [PrK 12]. Žr. *Juodkrantė*.

Senoji Juodkrantė 1984 [Ja 21]. Žr. *Alt-Schwarzort*.

- Senoji Nida* 1984 [Ja 55, 56]. Versta iš vok. *Alt-Nidden*. Žr. dar *vėcacieme*.
- Smėlio smuklė* ir *Smėlio kalno smuklė* 1984 [Ja 3]. Žr. *Smiltynė*.
- Smilkšėkruoage* 1983 [PFL 68–69]. Žr. *Smiltynė*.
- Pažodinis vertimas iš vok. *Sandkrug* ↔ kurš. *smilkše/smilkšts* ir *kruogs* 'smuklė' [DKW 250].
- Smiltinė* 1984 [Ja 3]. Žr. *Smiltynė*.
- Smiltynė* 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 3], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 326]. Kaip *Sandkrug* minima nuo 1616 m. [Bezz 1, 222], tačiau kiti šaltiniai teigia smuklę buvus anksčiau – 1525 m. [Forst 2, 285].
- Etim.: priesagos *-ynė* vedinys iš lie. *smiltys* (plg. kurš. *smilkšts* 'smėlis'); vertimo kryptis: vok. *Sandkrug* → lie. *Smiltinė*, *Smiltynė*. Iš vok. *Sand* 'smėlis' ir vok. *Krug* 'smuklė'. Ir lietuvių, ir kuršininkai vertė iš vokiečių kalbos.
- Szwarten irta* 1887 [Bezz 1, 221, 299]. Žr. *Juodkrantė*.
- šatėnu itė* 1927 [Pl 42]. Žr. *Juodkrantė*.
- Šetnerta* 1984 [Ja 16]. Žr. *Juodkrantė*.
- Švartenorta* 1984 [Ja 16]. Žr. *Juodkrantė*.
- Švartenurta* 1984 [Ja 16]. Žr. *Juodkrantė*.
- švatnurta* 1989 [aud. 1]. Žr. *Juodkrantė*.
- švartnūrte* 1991 [DKW 354–355], 1983 [PFL 50–51]. Žr. *Juodkrantė*.
- vėce- zideršpitze* 1983 [PFL 68–69]. Žr. *Alte-Süderspitze* ir *Kopgalis*. Tik pirmoji dalis į kuršininkų išversta iš *Alte-Süderspitze*.
- zandkrüg* 1989 [aud.1]. Žr. *Smiltynė*.
- za fīkru oģs* 1927 [Pl 42]. Žr. *Smiltynė*.
- Utėlkalnis* 1984 [Ja 114]. Žr. *Lausendorf*. Kiti vardai žr. *Fritzen-Grenz*.
- Etim.: nepažodinis vertimas iš vok. *Laus* 'utėlė' + *Dorf* 'kaimas'.

III. Kuršių nerijos mikrotoponimai

Šioje dalyje iš įvairių prieinamų šaltinių surinkti mikrotoponimai. Siekiama pagal galimybes atskleisti vardų kilmę.

Mikrotoponimai – tai vietų vardai, žymintys žemės reljefo ar kitus smulkesnius geografinius objektus (ne gyvenvietes ir ne upes bei ežerus). Dauguma mikrotoponimų Kuršių nerijos šaltiniuose pasirodo vėliau už gyvenviečių vardus, tačiau vienas kitas minimas ankstyviausiuose šaltiniuose (*mons Cropsteyn* 1366, *Gaussutte C. Hennenberger*’io žemėlapiuose XVI a., *Bollwik* 1726 ir kt.). Mikrotoponimai, kurie paremti gyvenvietės vardu, šiame darbe toliau etimologiškai nenagrinėjami, lingvistinę analizę nukreipia nuoroda į skyrių „Gyvenviečių vardai“. Nors kai kurie vietų vardai žymi vietas, susijusias su vandeniu (marių, žvejybos vietų, pelkių vardai), jie neskiriami į atskirą hidronimų skyrių, o išskirstomi pagal objektus, kadangi darybiškai ir etimologiškai tokie vardai skiriasi nuo įprastų upių ir ežerų vardų – nėra labai seni, kinta, turi skirtingus vardus atskirose nerijos vietose ir kitame krante, dažniausiai, kaip ir kiti mikrotoponimai, susiję su pavardėmis arba kitais mikrotoponimais. Kai kurie Kuršių nerijos mikrotoponimai darybiškai paremti tokiais asmenvardžiais, kurių nepasitaikė rasti net seniausiuose prieinamuose vietos gyventojų vardus fiksuojančiuose dokumentuose. Tais atvejais vietų vardai leidžia spėti tokius ar panašius gyventojų vardus egzistavus. Šios krypties analizei naudojama A. Kotelnikovos diplominio darbo medžiaga [Kot].

Vietovardžiai skyriuose sudėti alfabeto tvarka. Jci žemėlapiuose tiksliai nurodyta vieta, tai nurodomos objekto koordinatės. Pateikiami visi rasti užrašymo variantai ir jų užrašymo datos.

Kuršių nerijos mikrotoponimai dažniausiai yra iš dviejų žodžių, kurių vienas (dažniausiai pirmasis) yra tikrinis, antrasis – bendrinis. Pastarųjų užrašymas įvairuoja. Taip yra todėl, kad dauguma šaltinių užrašyti skirtingomis (vokiečių, lietuvių bei latvių) kalbomis.

1. Kopų ir kalnų vardai

Bendriniai žodžiai, turintys reikšmes 'kalnas' ir 'kopa', buvo vartojami taip: lie. *kālnas*, *kopā*; kurš. *kālns* 'kalnas', dgs. *kaīni* [Pl 51], *kāpa* [Pl 61]. Lie. *kopā*, pl. *kōpos* ir la./kurš. *kāpa* K. Būga laiko kuronizmu [Būga 3, 209]. Kuršininkai vartojo abi leksemas – *kālns* ir *kāpa*. Iš vartosenos galima būtų spėti, kad žodžiu *kālns* vadino aukštesnę, augalais apaugusią vietą. Įdomu tai, kad atitikmeniu *kāpe* kuršininkas R. Pietsch'as vadina ne atskiras kopas, o visų nerijų [DKW 222, KwP 42]. Mažosios Lietuvos lietuvininkai visą Kuršių neriją vadino *kōpomis*, o jos gyventojus – *kōpininkais*. Be to, neaukštiesiems iškilimams pavadinti vietiniai gyventojai vartojo lie. *kūpstas* [Bezz 1, 11], kurš. *kaūguris/kaugurs* 'Hügel', *kaugur* 'Anhöhe', plg. la. *kaūgurs* [Pl 62, KwP 42, ME 2, 173]. Kaip tikrinių pavadinimų antrasis komponentas jis neužfiksuotas, tačiau vartojamas tekstuose [Bezz 2, 10]. Etimologiškai sietinas su la. *kaudze* 'krūva, kupeta, kaugė' [Lau 58], lie. *kaugurė* *kaugurys* *kāugė* ir pan. Vokiečių kalboje aukštesniam kalnui pavadinti vartojamas *Berg* 'kalnas', smėlio kopai – *Düne* 'kopa'. Šaltiniuose vartojami ir kiti vokiški bendriniai žodžiai *Höh*, *Höhe* 'aukštuma', *Hübel* 'kalva'. Įvairių laikotarpių žemėlapiuose ir aprašymuose vartojami skirtingi tų pačių objektų vardai, žemėlapiai nevienodo tikslumo, todėl ne visada pavyksta identifikuoti objektus ir suregistruoti visus jų vardus. Kopoš slinko, keitėsi jų aukštis, todėl čia bus pateikiami tik šaltiniuose patvirtinti arba iš žemėlapių aiškūs vardų variantai.

1.1. Baltiškos kilmės kopų ir kalnų vardai

agilės k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Agilos kalnas*.

agilės raga kalns 1927 [Pl 42]. Šalia Naglių gyvenvietės. Žr. *Agilos kalnas*.

Agilės kālnas 1938 [Knž 38]. Kalnas prie Naglių gyvenvietės.

Etim.: žr. *Agila*, *Nagliai* (Gyvenviečių vardai).

Agilos (Senųjų Naglių) kopa 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Agilos kalnas*.

Alt-Nidden Berg 1887 [Bezz 1, 296]. Šalia Nidos kaimo.

Etim.: žr. *Nida* (Gyvenviečių vardai).

Anglakalnis 1998 [Gud 2, 233]. Į pietus nuo Kuncų.

Etim.: sudurtinis vardas iš lie. *angā* 'gyvatė' ir *kānas*. Dar plg. *Angių kalnas*.

Azeline 1841 [PrSA]. Kalnas tarp Klauskopo ir Lybio kalnų.

Etim.: galbūt klaidingai užrašytas la./kurš. *Ozeline* **<uoz(e)l- <anz(e)l-* 'ąžuolas' + *-in-*. Plg. dar *Ohsel-mast*.

Bärfaplik 1887 [Bezz 1, 227, 297]. Kalnas prie Preilos, A. Bezeenberger'io nurodoma „der von Birken erblösste“ (*der Preilische Berg*), greičiausiai kitas jo vardas yra *Preilos kalnas*.

Etim.: greičiausiai iš dviejų šaknų: la./kurš. *berz-s* 'beržas' ir *plik-s*, -a 'plikas', taip greičiausiai mano ir A. Bezenberger'is, nurodydamas reikšmę 'der von Birken entblösste'. Jeigu A. Bezenberger'io užrašymas reiškia *ķ*, tai tikėtina daryba: *plikis arba *plikē.

Birschtwischer B. 1932 [KnŽ 32]. Į šiaurę nuo Pervalkos. Žr. *Birštvyno iškyšulys*.

Botwik b. 1726 [Erleut IV, 271], 1879 [MV 8]. Šaknies užrašymas su *o* atspindi tarmės *u* platinimą. Žr. *Bulvikio (Bulvykio) kalnas*.

Bullwikscher B. 1841 [PrSA], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1938 [Mag]. Žr. *Bulvikio (Bulvykio) kalnas*.

Bulwik 1879 [MV 8]. Žr. *Bulvikio (Bulvykio) kalnas*.

Bulwik-Berg 1879 [MV 8], 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Bulvikio (Bulvykio) kalnas*.

Bulvikio° (Bulvykio) kalnas 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]; *Bulvykio kalnas* 1938 [Knž 38]. Kalnas į šiaurę nuo Purvynės, prie Bulvikio rago [Bezz 1, 293].

Etim.: galbūt asmenvardinės kilmės. Plg. *Karwaiten/Karviki* (Gyvenviečių vardai) ir antroponimą *Bulvaitis* (žmonių vadinamas *Bulvinis, Bulvius*). Of. lytis *Bulvāitis* greičiausiai yra perdirbinys iš *Būliuvaitis* [LPŽ 1, 345]. Tikroji šaknies **bulū-* reikšmė neaiški. Vargu ar sietinas su lie. *būvē*, kuris ne tik Kuršių nerijoje, bet ir vakarų žemaičių tarmėse nevartojamas (kurš. *rāpuč(e)* 'bulvė', vak. žem. *rōpē* 'l. p.'). Priesaga *-ik-* (kurš. *-ik-*) orientuoja į baltišką kilmę, atspindi sen. kuršių *-ī-* [Būga 3, 172–3]. Nežinia, kokiu pagrindu naujesniuose žemėlapiuose atstatoma forma su *-ik-*. V. Pėteraitis atstato priesaginį kirčiavimą: *Bulv-ķio*, bet ne-

- motyvuoja [VP 2, 92]. Kuršininkų kirtį atsato J. Plakis, žr. *buŭiŭku r.* (Iškyšulių (ragų) vardai).
- buŭiŭku k.* 1927 [Pl 42]. Kuršininkų tarmėje šis vardas vartojamas daugiskaitos gen. forma ir su trumpuoju *ĩ* priesagoje. Dar žr. *Bulvikio kalnas*.
- Carwaitensche Berg* 1887 [Bezz 1, 294], -1940 [K-809]. Žr. *Karvaičių kopa*.
- Carwaitsche B.* 1841 [PrSA]. Žr. *Karvaičių kopa*.
- Caspalege-Berg* 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 294], 1938 [Mag], -1940 [K-809], -1940 [K-1163], [Bezz 1, 294]. Žr. *Kaspalėje-Kalns*.
- Casparlage* 1878 [Pass 110, Bezz 1, 294] žr. *Caspalege-Berg*.
- Clauskapis B.* 1841 [PrSA]. Į šiaurę nuo Juodkrantės.
- Etim.: kurš. *klavs* 'klevas', *klavakuoaks* [DKW 37] 'klevas', plg. la. *kļava* ir *kāp(a)* 'kopa' → lie. *klēvas* ir *kalvā*.
- Cropsteyn* 1366 [Pass 1878], 1887 [Bezz 1, 184, 295], 1984 [Ja 55]. Kalnas prie Grabšto įlankos. Žr. *Grobstein* ir *Grabszt-Berg*. Greičiausiai klaidingai užrašytas iš kuršininkų *Grobstein*.
- Degge-siel* 1790 [PrK], 1879 [MV 9]. Kalnas į šiaurę nuo Latenvaldės [Bezz 1, 293].
- Etim.: greičiausiai sietinas su lie. *dēgti*, la. *degt*, lie. *degēsis*, plg. la. *izdega*, *apdegums* 'degēsis'; *degums* 'degimas', plg. lie. vtv. *Degēšiai* [VP 2, 100]; antrasis komponentas gal la. (kurš.?) *sila/sils* 'šilas, giria', tačiau neaiškumą kelia užrašytas *ie*, kuris turėtų atspindėti *ĩ*. Plg. dar *Kyrissiel*.
- Degge-siel* 1879 [MV 9], 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Degge-siel*.
- Drumsack* 1841 [PrSA]. Žr. *Drumzāks*.
- Drumfak* 1887 [Bezz 1, 293]. 'Eine Spukstelle'. Žr. *Drumzāks*.
- Druŭzāks* 1927 [Pl 42]. Nurodoma kalno vieta piečiau Avių kalno. J. Plakis aprašo: „ten negalima lipti, ten nugrimzta į duobę, ten vaidenasi“.
- Etim.: greičiausiai iš la. *drumt*, *drūms* 'niūrus' (kuršininkų kalbos šaltiniuose tokio žodžio nepaliudyta) ir vok. *Sack* 'maišas'. Tačiau J. Plakio užrašytas tarimas su ilguoju *ā* leidžia spėti, kad galėtų būti priesagos *-āk-* vedinys, atitinkantis šiuose kraštuose vartojamą lietuvišką būdvardinę *-ok-*, plg. *Minksztoka* (žr. Marių vietų vardai).

- Dumschelberg** 1879 [MV 9], 1887 [Bezz 1, 293]. Kalnas prie Pilkopos [Bezz 1, 209, 293]. Žr. *Dumschel* (Miškų vardai).
dūmslės k. 1927 [PI 42]. Žr. *Dumslė* (Miškų vardai).
 Galūnė (gen. sg.) greičiausiai rodo kamieną *dumslē.
Dūmšilis 1984 [Ja 76]. Žr. *Dumschelberg*.
 Tokio varianto atsiradimą greičiausiai paveikė lietuviška liaudies etimologija (*dūmas ir šilas*).
- Gaučiaralio° kalnas** 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]; **Gaučiaralio kopa** 2001 [Knž 2001]. Kalnas į šiaurę nuo Juodkrantės, piečiau Lybio kalno. A. Bezenberger'is nurodo vardą *Gauzeralis* iš karinių žemėlapių, bet teigia, kad vietiniai gyventojai tokio kalno vardo tuo metu nežinojo. Į XX a. žemėlapius jis pateko greičiausiai iš senųjų žemėlapių.
- Etim.: priešingai A. Bezenberger'iui, kuris antrąją vietovardžio dalį sieja su lie. *erčis*, žodis greičiausiai asmenvardinės kilmės: *Gauzeralis (*Gauceralis*?) arba *Gaučeralis* su baltiškos kilmės (kuršiška) priesaga *-alis* iš asmenvardinės kilmės (?) *Gaučer-/Gaucer-* plg. pvd. *Gaučas*, *Gaučys* [LPŽ 1, 631] arba *Gauzė (of. *Gaus*). < vok. *Gause* (M. Gottschald, 1954 p. 346) [LPŽ 1, 634] arba < *Gauser* (?). Turimais duomenimis, tokių pavardžių Kuršių nerijoje neužrašyta.
- Gausutsche Berg** 1887 [Bezz 1, 293]. Vieti nėra tiksliai žinoma, greičiausiai prie Gausutės įlankos Žr. *Gausutė* (Įlankų vardai).
- Rašyba su *tseh* (tar. *č*) rodo *jo*-kam. gen. sg. formą.
- Gauzeralis Berge/Bge.** 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 293], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], -1940 [K-809], -1940 [K-1163].
 Nežinia, kokią garsą atspindi šaltiniuose variantas su *z*. Žr. *Gaučiaralio kalnas*.
- Giedrižės kalnas** 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]. Į šiaurę nuo Nidos gyvenvietės, kitoje kelio pusėje nuo Bulvikio kalno. Nors kai kuriuose kituose žemėlapiuose [K-1163] pažymėtas kalno aukštis, ankstesni vardai nenurodyti.
- Etim.: naujas, greičiausiai autorinės kūrybos vardas, priesagos *-už-* vedinys iš lie. *gičtras*, *-ā*.
- Grabsterort** 1887 [Bezz 1, 293], -1920 [FKH III]. Žr. *Grabšto rągas*. Nors A. Bezenberger'is nurodo, kad *Grabsterort* yra tas pats kas *Grabster Haken*, tačiau tame pačiame žvejojimo

plotų žemėlapyje nurodyti abu objektai, regis, *Grabsterort* yra kopos vardas.

Grabszt-Berg 1887 [Bezz 1, 293]. Grabšto rage. Žr. *Grabšto ragas* (Iškyšulių ir ragų vardai).

grapšta kalns 1927 [Pl 42]. Žr. *Grabszt-Berg*.

Griekšnės (Nuodėmių) kalnas 1998 [Gud 2, 233]. Kiti vardai: *Die Grikinn Bg.*, *Nuodėmių kalnas* ir *Raganos kalnas*.

Etim.: greičiausiai perdirbtas liaudies etimologijos, siejant su lie. slavizmu *griek(a)s* 'nuodėmė'. Dar pļg. *Griekamsche Bucht* (Iļankų vardai). Bet tikroji kilmė greičiausiai neatsiejama nuo šaknies *Grig*(-?). Žr. *Die Grikinn Bg* ir *Grigine* (Marių vietų vardai).

Die Grikinn Bg 1922 [Knž 22]. Šiaurinėje Juodkrantės dalyje. Greičiausiai tokiu pačiu vardu kaip *Grigine* (Marių vietų vardai) ir *Grikinn Bruch* (Daubų ir slėnių vardai). Greičiausiai nuo daubos vardo, kuris šaltiniuose pasirodo anksčiau.

Grikinn 1915 [LJM 823]. Žemėlapyje nurodomas kalno aukštis 53 m. Žr. *Grigine* (Marių vietų vardai).

Grobstein 1982 [PFL 26]. Kalnas prie Grabšto rago.

Grobsteyn 1998 minimas iš 1366 [Gud 2, 220] kaip *mons* 'kalnas', tačiau A. Bezenberger'is nurodo iš tų pačių šaltinių kaip *Cropsteyn*.

Dažniausiai laikoma tuo pačiu objektu kaip *Grabšto/Grobšto ragas*, tačiau W.P. Schmid'as atkreipė dėmesį į R. Pietsch'o tekstą, kur *Grobstein* ir *Grabšte rags* minimi kaip skirtingi objektai [PFL 26]. Variantai su priesaga (?) *-ein*(-*eyn*-) pasirodo anksti, žr. *Cropstein*.

Höfke-Skillwieth-Berg 1938 [Mag]. Žr. *Skilewit-Berg*. Šią formą A. Bezenberger'is aiškina kaip 'Habichtssmagen' ('vanago skilvis') [Bezz 1, 299].

Jčno (Rāganų) kalnas 1996 [Knž 96]. Kalnas Juodkrantėje. Šis pavadinimas pasirodo naujausiuose žemėlapiuose dėl to, kad ant šio kalno XIX a. pab. – XX a. pr. buvo švenčiamos Joninės. Galimas dalykas, kad ankstenis jo vardas – *Wilhelmshöhe*.

Karvaičių kopa 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]. Užpustytos gyvenvietės vietoje. Žr. *Karvaičiai* (Gyvenviečių vardai).

- Karwaiten Berg* 1934 [Knž 34]. Žr. *Karvaičių kopa*.
- Karwaitenscher B.* 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Žr. *Karvaičių kopa*.
- Karviķu-Kalns* 1887 [Bezz 1, 294], *kārviķu k.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Karvaičių kopa*.
- Kaspalēje-Kalns* 1887 [Bezz 1, 294]. Kalnas į šiaurę nuo Pilkopos. Žr. *Caspalege Haken* (Iškyšulių vardai).
- Kaspalējos kopa* 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Kaspalēje-Kalns*.
- Kirhste Berg/Bg* 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 294], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Žr. *Skirpsto kalnas*.
- Kloscherischen* 1841 [PrSA]. Kalnas senojoje Juodkrantėje.
- Etim.: tikriausiai asmenvardinės kilmės, sietina su pavardėmis *Klašius*, *Klošys* (Klaipėdos krašte dažnai), *Klušys* [LPŽ 1, 1013, 1028, 1030], plg. beveik priešais kitoje marių pusėje vtv. *Kliuošiai* [VP, 2, 154]. Formantas *-isch-* gali būti klaidingai užrašyta lie. vtv. priesaga *-išk-*. Plačiau žr. Daryba.
- Krohges-kalns* 1870 [Knž 70], 1878 [Pass 111, Bezz 1, 295]. Kalnas į pietus nuo Pilkopos; kiti vardai: *Aldorfer Berg*, *Veca cieme kalns* ir *Senakaimio kalnas* (vertimai).
- Etim.: fonetiškai ir morfologiškai adaptuota kuršininkų forma *krogs* iš vok. *Krug* 'smuklė', plg. la. *kruogs*. Vardo kilmė laikoma baltiška, nes tokią skolinio formą kuršininkai atsi-nešė iš Kurzemės.
- Kropšteinas* 1984 [Ja 56]. Žr. *Grabszt-Berg*.
- der lange Plick* 1887 [Bezz 1, 174]. Žr. *Plickberg*.
- Lankohsche* 1879 [MV 16]. Žr. *Lankosze k.*
- Lankosze k.* 1887 [Bezz 1, 295]. Kalnas tarp *der Runden Baum* ir *Kyrissiel*.
- Etim.: gali būti, kaip nurodo A. Bezzenberger'is, deminutyvinė forma su *-ut-* iš *lankā*, tačiau greičiausiai asmenvardinės kilmės gen. sg. forma iš pvd. *Lankūtis* arba tiesiog iš lie. *lankūtis* 'slėnio, lankos gyventojas' [LPŽ 2, 21]. Nors Kuršių nerijoje ši pavardė neužfiksuota, ji plačiai paplitusi pajūrio lietuvių ruože. Užrašymas su *o* greičiausiai atspindi fonetinį *u* platinimą, *o sz* gen. sg. lietuvių č arba latvių š < *tj* [Bezz, ten pat].
- Lāpnugarēs kālnas* 1994 [Knž 94]. žr. *Lapnugaris*.

L. ģipnugaris 2001 [Knž 2001]. Ī šiaurē nuo Juodkrantēs, ~~klāna vārds~~: *Block(s) berg*. Dabar kopos viršūnēje – Juodkrantēs švityrūs.

Etim.: sudurtinis < lie. *lāpē* ir *nūgara*. Taip pavadīta rūnuu spalvos neapaugusi kopa, savo forma panaši ģ lapēs nugarā.

Lardeni Bge 1841 [PrSA]. Kalnas (-ai?) ģ pietūs nuo Naujosios Juodkrantēs. Kadangi šīame palyginti detaliame žemēlapyje nēra pažymēta Garniū kalno, tikētina, kad tai kitas šios kalnū grandinēs vardas.

Etim.: galbūt šaknyje yra užrašymo klaida ($r = z$). Tada gali bŭti iš **lazd-in/en(a)s*, plg. la. *lazda* 'lazdynas', lie. *lazdynas*.

lašu k. 1927 [Pl 42]. Kalnas ģ šiaurē nuo Meškos galvos k., tikslesnē vieta nenurodyta. Kituose šaltiniuose tokio vardo nēra.

Etim.: galbūt iš kurš. *lasis* (gen. sg. *laša*) [Pl 45] 'lašiša', nors kalno vardui tokia motyvacija nebūdinga.

Ledduma-kalns 1879 [MV 17], 1887 [Bezz 1, 295]. Kalnas prie Lybio įlankos. Galbūt tas pats *Briče kalns* [DKW 354].

Etim.: A. Bezenberger'is ģžvelgia šaknies perdirbimā iš greta esančio iškyšulio vardo *Lidums* (žr. Iškyšuliū vardai), tačiau tokia rašyba rodo kitā kilmę. Kildinti reikētų iš lie. *ledas*, la./kurš. *ledus* 'ledas'. Priesaga *-um-* rodo latviškā (kuršininkū) darybā, tačiau paprastai priesagā *-um-* turi veiksmāžodinēs kilmēs dariniai, todėl galimas dalykas, kad pastarasis variantas atsiradęs kontaminaciniu būdu, plg. iškyšulį *Leda Rags* prie Smiltynēs.

Leepes-kaln 1879 [MV 17], 1878 [Bezz 1, 295]. 1. Kalnas ģ šiaurē nuo Pilkopos. 2. Kalnas ģ pietūs nuo Juodkrantēs [Bezz iš Voelkel], tačiau žemēlapiuose šioje vietoje kalno tokiu vardu nerasta.

Etim.: kilmē baltiška < la. *liēpa*, kurš. *liēpa*, lie. *liēpa*. A. Bezenberger'io užrašymas *leepa* gali atspindėti dvibalsio monoftongizacijā [Bezz 1, 296]. Gen. sg. galūnēs variantas (žr. *Lepas kalns*) rodo kuršininkū kalbos galūnēs $a > e$.

Lepas kalns 1915 [LJM 823], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Žr. *Leepes-kaln*.

liēpas k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Leepes-kaln*.

Liepū kopa 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Leepes-kaln*.

- Liku kallins** Bge 1841 [PrSA]. Kalnas naujojoje Juodkrantėje. **Kitas** šio objekto vardas *Sicka* arba, galimas dalykas, M. Voelkel'io nurodomas *Leepu*.
- Etim.: vardo kilmė nėra visai aiški. Galbūt sietina su kurš. *lieks* 'liela (tikla acs) (*lieku acēs*) [Pl 52], plg. *liek* f. 'Gaddern (gr. Netz machen) [KwP 48], dar plg. *Liėkų ragas* prie Kintų kitoje marių pusėje; arba iš kuršininkų *lik-* 'Liek; Segeleinfassung' [KwP 48]. Galima ir antroponiminė kilmė, plg. Klaipėdos krašte populiarią pvd. *Likātis* [LPŽ 2, 80].
- Šiame kalno varde kalbiniu požiūriu įdomus ir antrasis komponentas *kallins*, kuriame ne tik atspindima dvigarsio tarimo ypatybė (trumpas pirmasis komponentas), bet ir kai kurioms kuršininkų tarmėms būdinga anaptikė (*kaľns*), kuri laikoma žiemgališku bruožu [Endz 2, 417].
- Matzkulis** B. 1841 [PrSA]. Kalnas į pietus nuo Gaučiaralio kalno. Naujesniuose žemėlapiuose – be pavadinimo, pažymėtas tik aukštis.
- Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės ir sietina su kuršininkų *Muckulis/Muckāls* gen. *-la* 'rusas' < lie. *maskolius* [Pl 66, KwP 49] arba su Klaipėdos krašte paplitusiomis pavardėmis *Māckus*, *Mačkjūs*, *Māckus* [LPŽ 2, 126, 131].
- Mėdžių būdės kalnas** 2001 [Knž 2001]. Kopa tarp Bulvikio rago ir Didžiojo Preilos rago. Naujas vardas. Tikriausiai dėl įrengto stebėjimo bokšto.
- meļļa kraņģe** 1927 [Pl 42]. Kitas vardas *Druņģāks*. Tai kalno įgriuva netoli Lybio rago. Etim. žr. *meļļāš k.*
- Etim.: iš kurš. *meļķ*, plg. la. *meļis* ir kurš. *kraņģis* 'krantas, skardis, nuolydis'.
- Motės kalnas** 1998 [Gud 2, 233]. Kalnas į šiaurę nuo Naujosios Latenvaldės. Galbūt tas pats objektas yra *Moth* (?) (Žr. Neaiškios kilmės kopų ir kalnų vardai).
- Etim.: V. Gudelio atstatytoji forma kildintina iš lie. *māē* 'žmona, pati', tačiau jei tas pats objektas yra *Moth*, tai jo vardo kilmė neaiški.
- Naglių kalnas** 1984 [Ja 27], 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Pervalkos. Etim.: žr. *Nagliai* (Gyvenviečių vardai).
- Naglių kopa** 2001 [Knž 2001] Žr. *Naglių kalnas*.
- Neegeľ B.** 1841 [PrSA]. Žr. *Naglių kalnas*.
- Negelsch B.** 1938 [Mag]. Žr. *Naglių kalnas*.

- Neegelesche Berg* 1887 [Bezz 1, 296], -1940 [K-809]. Žr. *Naglių kalnas*.
- Neegelescher B.* 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34]. Žr. *Naglių kalnas*.
- Negyvėnamos (Mūsius) kopos* 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Smėlio kopų ruožas tarp Pervalkos ir Juodkrantės.
- Etim.: iš lie. *ne-gyventi, mirti*. Tai kopos, kuriose nėra augmenijos, nesikuria ir gyvenvietės. Pavadinimas žinomas tik šiais laikais, anksčiau šiose vietose buvo keletą kartų kilnojamas *Naglių (Agilos)* kaimas.
- Neringės kalnas* 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Į pietus nuo Ledų rago (Iškyšulių vardai). Ankstesni vardai nežinomi.
- Etim.: žr. *Nerijà* (Žr. *Kušių marios, Kušių nerijà*). Vėlyvas užrašymas leidžia spėti liaudies etimologijos (padavimas apie Neringą) paveiktą vardą, atsiradusį ne tuo pačiu metu kaip *Nerija*.
- Neu-Kunzener Berg* 1887 [Bezz 1, 295]. Kalnas prie Kuncų (?).
- Etim.: žr. *Kuncai* (Gyvenviečių vardai).
- Nuodėmių kalnas* 1997 [VP 2, 270]. Šalia Juodkrantės. Aistatyta iš *Griekynės kalnas*.
- Etim.: iš lie. *nūodėmė*. Šis žodis – naujas, tik dabartiniais laikais vartojamas slavizmo *griekas* pakaitalas, nevartojamas vietinėse tarmėse.
- Ohsel-mast* 1878 [Bezz 1, 296], 1879 [MV 21], 1989 [Sch 1, 32]. Kalnas į šiaurę nuo Rasytės.
- Etim.: < kurš. *ūozuōls* [Pl 88], *ohfohls* [Bezz 1, 297], la. *ōzols* 'ažuolas', bet lie. *žžuolas* ir la./kurš. *masts* 'valkšna' [KWP 49, Lau 228]. Gali būti ir asmenvardinės kilmės plg. pvd. *Ozolas*, la. *Ozols* [LPŽ 2, 356], bet Kuršių nerijoje pvd. *Ažols* [Kot 5] yra lietuviškos kilmės. Neaiški lieka *e* rašyba.
- Antroji pavadinimo dalis *mast* 'valkšna' rodo greičiausiai pirmiau atsiradusį lankos arba žvejybos vietos pavadinimą, o pagal jį kalno.
- Parnidener Berg* 1934 [Knž 34], -1940 [Knž 40], 1940 [K-1163], 1942 [K-3380]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) kopa*.
- Parnidner berg* 1983 [PFL 38]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) kopa*.
- parnide* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) kopa*.
- parnidė* 1989 [aud. 1]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) kopa*.
- Parnidener* 1922 [Knž 22]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) kopa*.
- parnidės k.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) kopa*.

- Galūnės (gen. sg.) rodo kamečių *parmidis ir *parmidā variantus, jei kuršininkų -es atliepia la. -as.
- Pañidžio (Pañidos) kopā** 1994 [Knž 94], 1997 [VP 287], 1998 [Gud 2, 233]. Kalnas į pietus nuo Nidos. Palyginti vėlyvas vardas, XIX a. šaltiniuose nurodomas kitas vardas – *Radsija-Kalns*.
- Etim.: žr. *Nidā* (Gyvenviečių vardai). Daryba – la./kurš. priešdėlio *par-* 'per, už' + *Nida*.
- Pawel Bg** 1940 [K-1163]. Žr. *Pawell. Pawell* 1887 [Bezz 1, 297]. A. Bezenberger'is nurodo į *Pewell*, iš to reikia spręsti, kad tai tas pats objektas.
- Etim.: jei teisinga A. Bezenberger'io atstatytoji forma, žr. *Pewēll*, tačiau vėlesni šaltiniai [K-1163] laikosi formos *Pawel*, kurią reikėtų interpretuoti kaip krikščioniško vardo *Povilas* formą su senuoju ā, žr. dar *Pāweline, Pawelischken* (Marių vietų vardai).
- Pewell** 1878 [Bezz 1, 296]. Žr. *Pewēll-Berg*.
- Perwell-Berg** 1878 [Bezz 1, 296]. Kalnas prie Rasytės. A. Bezenberger'is mano, kad tai L. Passargės neteisingai užrašytas *Pewēll-Berg*.
- Perwelk-Berg** 1878 [Bezz 1, 174, 296]. A. Bezenberger'is šį užrašymą laiko klaida (greičiausiai dėl geografinio neatitikimo) ir nurodo *Pewēll-Berg*.
- Petsch Berg** 1887 [Bezz 1, 209, 279], 1984 [Ja 78]. Kitas vardas – *Ephas Berg/Höh*. Kalnas šalia Senosios Pilkopos. Tuo pačiu vardu – miško vardas (žr. Miškų vardai), greičiausiai atsiradęs po to, kai buvo apželdinta kopa (1887–1892) [Ja 78].
- Etim.: sietinas su asmenvardžiais, turinčiais šaknis *Pet-, Pec-, Peč-*, o pastarosios remiasi į krikšto vardą *Petras* [LPŽ 2, 435]. Neatmestina ir galimybė, kad tai vardo *Pietschberg* (žr. *Pietkalis*) klaidingas užrašymas.
- Pewēll-Berg** 1887 [Bezz 1, 279]. Kalnas prie Rasytės.
- Etim.: A. Bezenberger'is laiko pavadinimą teisingu ir sieja su lie. *pievēle*.
- Pēcius** 1984 [Ja 76]. Žr. *Petsch Berg*.
- Piecius** 1984 [Ja 76]. Žr. *Petsch Berg*.
- Pietkalis** 1984 [Ja 78].

Etim.: greičiausiai neteisingai atstatyta iš vokiškos formos *Pietschberg* (?), fonetiškai šaknis turėtų būti *pī>*pīč*. Greičiausiai asmenvardinės kilmės, plg. pvd. *pīč(a)s*, *pīčis* [Pl 43], *Pietsch*, *Pyczuks*, *Pycz*, *Pycza* [Bezz 2, 155], pastarasis greičiausiai suslavinta forma iš krikšto vardo *Pet(e)r*. Nežinia, ar tas pats objektas *Petsch Berg* 1887.

Pietschberg 1984 [Ja 78]. Žr. *Pietkalnis*.

pi Ķūpēs vēca c ģēma k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Pākopos kālnas* ir la. *vecāis*/kurš. *vēcaiš ciems* 'senasis kiemas (kaimas)'.

Plick-Berg 1887 [Bezz 1, 174, 297]. Prie Rasytės.

Etim.: sudurtinis žodis, kurio pirmoji šaknis baltiška < la./kurš. *plīks* 'plikas', lie. *plikas* 'tuščias, nuogas', antroji šaknis vok. *Berg* 'kalnas'.

Pliek 1879 [MV 24]. Žr. *Plick berg*.

Prāden 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Priedinės kalnas*.

Predem 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Priedinės kalnas*. *Preidyno kopa* 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Priedinės kalnas*.

Predimsberg 1878 [Bezz 1, 297]. Žr. *Priedinės kalnas*.

Predin berg/Bg 1887 [Bezz 1, 297], 1915 [LJM 823], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], -1940 [K-809]. Žr. *Priedinės kalnas*.

Predinsche Berg 1878 [Bezz 1, 297]. Žr. *Priedinės kalnas*.

Preīlos kālnas 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]. Šalia Preilos gyvenvietės. Kitas vardas -- *Bārsaplik*'.

Etim.: žr. *Preila* (Gyvenviečių vardai).

Preilsche Berg 1887 [Bezz 1, 297]. Suvokietinta forma žr. *Preilos kalnas*.

Preilscher Berg 1922 [Knž 22], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], -1940 [K-809]. Suvokietinta forma, žr. *Preilos kalnas*.

pre Ķu kalns 1927 [Pl 42]. Kuršininkų tarmėje paprastai vartojama pl. forma *PreiĶi/PreiĶi* [Bezz 1, 297], 1927 *preiĶ* [Pl 42], žr. *Preilos kalnas*.

pre Ķu vēca c ģēma k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Preilos kalnas* ir *pīlkupēs vēca c ģēma k.*

pri čā ģēma k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Priedinės kalnas*.

Priedinēn * kālnas 1984 [Ja 80]. Į šiaurę nuo Rasytės.

Etim.: žr. *Priedinė* (Gyvenviečių vardai). *Prāden* užrašymas 1887 m. su *d* atspindi monoftongizuotą dvigarsį.

Prezidento Smetonos kalnas 1994 [Knž 94]. Kalnas į pietus nuo Juodkrantės. Galimas dalykas, tas pats objektas senuosiuose žemėlapiuose nurodomas kaip *Spindza Bg* (žr.).

Etim.: vardas nėra senas, kalnas pavadintas Lietuvos Prezidento vardu.

Purviner Berg 1942 [K-3380]. Žr. *Purvynės kopa*.

purvynės k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Purvynės kopa*.

Purwischer Bg. 1887 [Bezz 1, 297], 1922 [Knž 22], -1940 [K-1163]. Žr. *Purvynės kopa*.

Purvynės kopá 1994 [Knž 94]. Kopa į šiaurę nuo Nidos.

Etim.: žr. *Purvynė* (Gyvenviečių vardai).

Purvyno kopa 1938 [Knž 38]. Žr. *Purvynės kopa*.

Radokeller B. 1841 [PrSA]. Dabartinis *Raganų kalnas*. Kitas vardas – *Ievos/(Blonde) Eva-Berg*. Etim. žr. *Ratokelis* (Marių vietų vardai).

Radsenberg 1878 [Pass 111, Bezz 1, 298]. Žr. *Radziņa-Kalns*.

Radseņ-Kalns 1879 [MV 25]. Rašyboje *e* greičiausiai atspindi platinamą *i*. Žr. *Radsīņa-Kalns*.

Radsenis-Kaln' 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Radsīņa-Kalns*. Forma *Radsenis*, vartojama Rasytėje, A. Bezzenberger'io nuomone, iškraipyta iš *Radfīņa-Kalns* [Bezz 1, 298].

Radsīņa-Kalns 1887 [Bezz 1, 298]. Kitas vardas – *Parnidžio kopa*.

Etim.: vietovardį galima sieti su la. *ragi* 'ragai'; *radzene* 'atauga, raginė', *rags* 'iškyšulys', lie. *rāgas* 't. p.'. Dėl priebalsių laikytinas latvišku-kuršišku. Gali būti siejamas ir su antroponimu *Radzinis*, la. *Radziņš* [VP 2, 322], plg. dar vietovardį Karklininkuose *Radzinnis* [Bezz 1, 298], tačiau dėl semantikos greičiausiai iš visų šiuo vardu pavadintų objektų pirmuoju reikia laikyti iškyšulį, žr. *Radsen-Haken*.

Raganos kalnas 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]. Naujas vardas. Greičiausiai tas pats objektas *Die Grikān Bg*. Etim. žr. *Raganų kalnas*.

Rāganų kānas 1984 [Ja 24]. Dabar taip vadinamas kalnas pietinėje Juodkrantėje. Kitas vardas – *Jono kalnas*. Pavadinimas *Jono* atsirado Lietuvos laikais, kai imta čia organizuotai švęsti įvairias šventes.

Etim.: siejamas su lie. *rāgana*. Tai nesenas kalno vardas.

- L. Rėzos** (*Senosios smuklės*) kalnas 1998 [Gud 2, 233]. Kiti vardai: *Senosios smuklės (Vecekrugo) kopa* ir *vėca kruožas k.* (žr. Vertimai).
- Schķilwite-Berg** 1887 [Bezz 1, 298]. Tarimo variantas, žr. *Skielwit-Berg*.
- Schķirstu-Kalns** 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Skirpsto kalnas*.
- Schpintsche Berg** 1887 [Bezz 1, 298]. Kalnas į šiaurę nuo Pilkopos.
 Etim.: greičiausiai perdirbta iš baltų antroponimo, plg. pvd. *Spiņģis*, -ys [LPŽ 2, 783] ir kalno vardą *Spindza Bg* prie Juodkrantės. Mažesnė tikimybė (nepaliudyta kitokia, be baltiškos galūnės, forma), kad germaniškos asmenvardinės kilmės – gen. sg. iš *Špindis (-e). Plg. *Špinderis*, vok. *Spindler* [LPŽ 2, 973]. Žr. dar *Spindza Bge*.
- Sckilwit** 1841 [PrSA]. Žr. *Skielwit-Berg*.
- Sicka Bge** 1841 [PrSA]. Kalnas Naujojoje Juodkrantėje. Tas pats objektas – *Liku kallins Bge*. Pagal žemėlapij toje vietoje šalia keli kalnai, vėlesniuose žemėlapiuose tie pavadinimai išnyksta, jų vietoje pasirodo *Reiherberg/Garnių* kalnas (-ai?)
 Etim.: gal sietinas su pavarde *Sikas* arba *Zikas*. Plg. lenk. *Syk*, vok. *Sieck*, *Sieke* (?) [LPŽ 2, 711].
- Skiew B.** -1940 [K-809]. Žr. *Skielwit-Berg*.
- Skiewieth B.** 1938 [Mag]. Žr. *Skielwit-Berg*.
- Skiewit-Berg** 1879 [MV 29], 1887 [Bezz 1, 299]. Kalnas į pietus nuo Pilkopos.
 Etim.: tikriausiai asmenvardinės kilmės iš lic. pvd. *Skilvjš* (of. *Skilwies*), kuri iš lie. *skilvjš*, *skiļvis* ‘skrandis, pilvelis’ [LPŽ 2, 739]. Kurš. *šķilvis* ‘Kropf’ (‘gurklis’) [KwP 70], žr. dar VP 2, 356. Priesaga -*it-* būdinga kuršiškos kilmės antroponimams.
- Skilwieth Bg.** ~1940 [K-1163]. Žr. *Skielwit-Berg*.
- Skilvytės kopa** 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Skielwit-Berg*.
- Skirbsenberg** 1887 [Bezz 1, 299]. Žr. *Skirpstų kalnas*.
- Skirpsto kalnas** 1994 [Knž 94]. Kalnas netoli Pervalkos. Žr. *Skirpstų kalnas*.
- Skirpstu-Kalns** 1887 [Bezz 1, 294]. Žr. *Skirpstų kalnas*.
- Skirpstų^o kálnas** 1998 [Gud 2, 233].
 Etim.: sprendžiant iš dgs. formos *Skirpstu*, gali būti tiesioginis darinys iš lie. *skiņpsta* ‘kietas guobų giminės medis’ arba

asmenvardinės kilmės iš pvd. *Skirbstas* (of. *Skirbst*) [LPŽ 2, 741, 743], plg. dar kaimo vardą Pakalnės apylinkėse *Skirpstai* [VP 2, 357] Šiame regione pavardinę kilnę turintys toponimai paprastai turi vienaskaitos formą.

Skirpstų kopa 2001 [Knž 2001]. Žr. *Skirpstų kalnas*.

Skirstu-Kalns 1887 [Bezz 1, 294]. Greičiausiai su praleista *p* (*b*). Žr. *Skirpstų kalnas*.

Sklandytojų kopà 1998 [Gud 2, 233]. Pietinėje Grabšto rago dalyje, greta *Neu Pillkoppen* [Mag 1938]. Ši kopa buvo naudojama sraidyklių sportui. Ankstesni pavadinimai nežinomi.

Etim.: iš lie. *sklandytojas*.

Spindza Bge 1841 [PrSA]. Kalnas (-ai?) pietinėje Juodkrantės dalyje. Galbūt tas pats dabar yra *Prezidento Smetonos kalnas*.

Etim.: tikriausiai kilęs iš asmenvardžio *Spiñgis* ar *Spingys*, paplitusio Klaipėdos krašte ir palatvy [LPŽ 2, 783]; šaknies galo *dz* rodo, kad jis greičiausiai kuršiškos kilmės; plg. la. *spindzēt*, kuris laikomas kuronizmu [ME 3, 989] ir lie. *sping(s)ėti*, *speñgti* < balt. *sping-/speng-*. *Schpinsche-Berg*. 1887 [Berr 1, 298]. Žr. *Spindra Bge*.

Szalne 1841 [PrSA]. Kalnas į šiaurę nuo Juodkrantės, tarp Lybio ir Gaučiaralio kalnų.

Etim.: sietinas su Klaipėdos krašto pavardėmis *Šálnis*. *Šálnys* [LPŽ 2, 882].

ški ĩ ũęš k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Skielwit-Berg*.

ški ĩsta k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Skirpstų kalnas*.

špiñdęš 1927 [Pl 42]. Prie Pilkopos.

Dėl kamienų įvairavimo gen. sg. iš **špindē* vietoj **špindīs*. Žr. *Schpinsche Berg*.

Urba-kalns 1887 [Bezz 1, 299], *ūrba k.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Urbo kalnas*.

Ūrbo kalnas / Urbo kalns 1841 [PrSA], 1879 [MV 31], 1887 [Bezz 1, 299], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1938 [Knž 38], 1938 [Mag], 1940 [K-1163], 1942 [K-3380], 1982 [Pž], 1983 [PFL 26–27], 1984 [Ja 63], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 420], 1998 [Gud 2, 233]. Kalnas prie Nidos. Ant Urbo kalno 1874 m. pastatytas švyturys. Kitas vardas – *Bohrberg* (žr. Vertimai).

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės iš *Ūrba, Ūrbas, Ūrbė, Ūrbis, Urbys, Ūrbus*, kurie yra krikšto vardo *Ūrbonas* trumpiniai [LPŽ 2, 1107, VP 2, 420]. Galima ir baltiška šio asmenvardžio kilmė iš lie. *urbti* 'birbti', *urbinti* 'gręžti', la. *urbi* 'gręžti' [LPŽ 2, 1107]. Kuršių nerijoje šios kilmės pavardžių nėra užfiksuota. Tačiau kuršininkų vartojamas veiksmažodis *urbi* 'gręžti' ir kalno vardo vertimas į vokiečių kalbą *Bohrberg* rodo, kad dabartiniai kuršininkai aiškina šio vardo atsiradimą pagal tai, kad ten gausu barsukų, kurie rausia smėlį, plg. dar kurš. *dakse ūrbs* 'Dachsbau' [DKW 81], kur *urbs* turėtų reikšti 'išrausta skylė, kiaurymė'. Atkreiptinas dėmesys, kad ankstyviausiame užrašyme pavartota lietuviška gen. forma *-o*, toks užrašymas kartojamas vėlesniuose žemėlapiuose [Mag, K-1163], o A. Bezenberger'is ir J. Plakis pateikia kuršininkų tarimą su *-a*, žr. *Urba kalns*.

Vienišu dė kopà 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]. Ankstesnis vardas – *Grabszt-Berg / Grapšta kalns*.

Etim.: < lie. *vienišas, vienas*. Naujas vardas, daryba lietuviška.

Vingio° kopà 1997 [VP 2, 450]. Žr. *Vinkio kopa* ir *Wingkap*.

Wingkap 1922 [Knž 22], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Žr. *Vinkio kopa* ir *Wingekaapis* (lankų vardai).

Vingkopė (Vingiakopė) 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Vinkio kopa*.

vinke kãpe 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Vinkio kopa*.

Vinkio° kopa 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 450].

Kalnas į šiaurę nuo Pervalkos. Greičiausiai pagal lankos vardą, žr. *Wingekaapis*.

Etim.: kaip rodo rašyba, galima ir kontaminacija. Rašybos variantas su *k* leidžia kildinti ir iš pavardės **Vinkas* (of. *Winks*), kuri paplitusi Klaipėdos krašte. Toliau galima sieti su la. pvd. *Vinķis* ir vok. *Wink, Winke* [LPŽ 2, 1225]. Bet galima ir tiesioginė kilmė – kuršininkų *vinķilis* 'vingis, lankas' [Pl 90], kuris gali būti suprantamas kaip deminutyvinis vedinys iš šaknies *vink-*, tačiau kurš.*vinķilis* gali būti kontaminacinė iš *ving-* 'vingis, lankas' (žr. *Wingkaap* lankų vardai) ir vok. *Winkel* 'kampas'.

vinķu kãps 1927 [Pl 42]. Gen. pl. forma, žr. *Vinkio kopa*.

viņķu kãpu k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Vinkio kopa*.

1.2. Germaniškos kilmės kopų ir kalnų vardai

Albrechtesshöh 1870 [Knž 70]. Žr. *Albrechtshöhe*.

Albrechtshöhe 1983 [PFL 66]. Kalnas Juodkrantėje į vakarus nuo *Raganų/Jono* kalno. Pagal kitus žemėlapius sunku nurodyti kitus vardus.

Etim.: iš pvd. *Albrechtas*, *Albrektas* iš vok. *Albrecht*, o pastarasis – gretutinė vardo *Adalbert* forma [LPŽ 77].

Alt-Lattenwaldsche 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Latenvaldė* (Gyvenviečių vardai).

Appelbaumsberg 1878 [Pass 110, Bezz 1, 292]. Į šiaurę nuo Pilkopos.

Etim.: iš vok. *Äpfelbaum* ‘obelis’.

Bless 1879 [MV 8], 1887 [Bezz 1, 292]. Kalnas prie Kuncų.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės, tačiau Kuršių nerijoje tokios pavardės neužfiksuota, pig. pvd. *Bliasūtis*, la. *Bless*, vok. *Blaß*, *Blesse* ir pan. [LPŽ 1, 276].

Block(s) berg 1870 [Knž 70], 1910 [Lot], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1983 [PFL 66]. Šiaurinėje Juodkrantės dalyje. Kitas vardas – *Lāpmugaris*. Ankstesniuose panašaus laikotarpio žemėlapiuose [PrSA] šio vardo nėra, šalia – keletas kalnų kitais vardais (*Humergs B.*).

Etim.: gali būti asmenvardinės kilmės, tačiau gali būti ir tiesiai iš vok. *Block* ‘rąstigalis, trinka’. V. Gudelio manymu, iš miškininko pavardės [Gud 234], tačiau kiti šaltiniai nurodo miškininko pavardę buvus *Bock*, jam pastatytas paminklas Juodkrantėje už dabartinio Raganų kalno [PFL 66].

blokberg 1927 [Pl 42]. Žr. *Block(s) berg*.

Bruchberg 1878 [Pass 40, Bezz 1, 293], -1940 [K-1163]. Prie Kuncų.

Etim.: iš vok. *Bruch*, *Bruche* ‘lūžis, lūžimas, plyšys’, ‘raistas pelkė’.

Bruchberge 1887 [Bezz 1, 174, 293]. Prie Rasytės, kitas vardas *Feldbruch Berg*. Žr. *Bruchberg*.

Curtshöhe 1983 [PFL 68]. Kalnas šalia Nidos.

Etim.: sudurtinis žodis, greičiausiai asmenvardinės kilmės iš *Kurt* + vok. *höhe* ‘aukštuma, kalva’.

Ediths Hügel 1983 [PFL 38]. Kalnas Nidoje, į šiaurę nuo Urbo kalno.

Etim.: iš asmenvardžio *Edith*.

- Efo kopa* 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Ephas Berg*.
- Epha Berg* Prie Pilkopos 1994 [PŽ], Juodkrantėje 1983 [PFL 66]. Žr. *Ephas Berg*.
- Ephas Berg/Höh* -1940 [K-1163], 1934 [Knž 34], 1983 [PFL 66]. 1. Kalnas prie Pilkopos. Ankstesnis vardas – *Petsch Berg*. 2. Kitas kalnas Juodkrantėje, žr. *Eva Blonde*.
- Etim.: asmenvardinės kilmės vietovardis. *Wilhelm Franz Epha* (kopų inspektorius Rasytėje (1828), plg. dar *Epha Carl* (Tolminkiemis 1760), *Johan Epha* (atvykęs iš Rytprūsių) ir kt. [Kot 59].
- Eva Blonde* -1940 [K-1163], 1983 [PFL 66]. Vok. *Blonde* ‘šviesiaplaukis’ greičiausiai liaudies etimologijos rezultatas (smėlio juostos kalno viršūnėje) [aud. 4]. Žr. *Ievos kalnas*.
- Feldbruch Berg* 1841 [PrSA]. Į vakarus nuo Rasytės. Kitas vardas – *Bruchberge*.
- Etim.: sudurtinis iš vok. *Feld* ‘laukas’ ir *Bruch* ‘lūžimas, lūžis, plyšys, slėnis’.
- Friedel Helenenhöhe* 1983 [PFL 38]. Kalnas Nidoje, į šiaurę nuo Urbo kalno.
- Etim.: iš vok. antroponimo *Friede* [LPŽ 1, 598], antrasis žodis – sudurtinis iš asmenvardžio *Helene/la* ir *Höhe* ‘kalva’.
- Hāgeno kānas* 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233] ir *Hageno kopa* 2001 [Knž 2001]. Kalnas į pietus nuo Smiltynės, pavadintas „Klaipėdos uosto istorijos“ autoriaus L. Hageno vardu.
- Etim.: iš germ. antroponimo *Hagen*, plg. pvd. *Hagendornas* ir *Hagortornas* [LPŽ 1, 754].
- Hageno kalva* 1984 [Ja 14], Žr. *Hageno kalnas*.
- Hagenshöh* 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1984 [Ja 14], 1994 [PŽ]. Žr. *Hageno kalnas*.
- Ievos ° kānas* 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 24], 1994 [Knž 94], 1996 [Knž 96], 1998 [Gud 2, 233]. Kalnas Juodkrantėje piečiau *Jono (Raganų) kalno*. Kartais literatūroje jie painiojami. Ši painiava atsirado dėl to, kad dabartinis skulptūrų kompleksas užima kalnų grandinę. Pavadinimas vartojamas lietuvių, perimtas iš vok. *Eva Blonde*, *Blonde Eva-Berg* [PFL 66]. Kitas vardas – *Rudokellerberg*.
- Etim.: iš moters vardo *Ieva/Ewa*. Tačiau čia tikriausiai esama liaudies etimologijos poveikio, greičiausiai senasis

Radokellerberg pavadintas kopų sodintojo *Ephos* vardu. Žr. *Ephas Berg/Höh*.

Jaksmitt 1879 [MV 12]; **Jakßmitt** 1887 [Bezz 1, 294]. Kalnas į šiaurę nuo Juodkrantės. Kitas to paties objekto vardas tiksliai nežinomas.

Etim.: *Jakßmitt* yra asmenvardinės kilmės. Galbūt iš *Jak-* (plg. *Jakas* ir pan.) < *Jakob* ir paplitusi Kuršių nerijoje pavardė *Šmits* [Pl 43] iš vok. *Schmied, Schmidt, Schmitt* ir pan.

Kyrissiel 1878 [Pass 40, Bezz 1, 295]. Kalnas į šiaurę nuo Latenvaldės.

Etim.: gali būti asmenvardinės kilmės iš regione žinomos germaniškos kilmės pavardės: *Kyr* [Bezz 2, 150], *Kier (kīre)* [PFL 33], *kāris* [Pl 43], *Kyr* [Bezz 2, 150]. Antroji dalis gali būti žodis la. (kurš.?) *silā* 'šilas, giria', plg. *Degge-siel*.

Lattenwalder Berg 1887 [Bezz 1, 295]. A. Bezzenberger'is nenurodo, bet greičiausiai – šalia gyvenvietės.

Etim.: žr. *Latenvaldė* (žr. Gyvenviečių vardai).

Legezug 1887 [Bezz 1, 298]. Kalnas į šiaurę nuo Rasytės. Spėjama, kad tai varnų gaudymo vieta, nes kuršininkai taip vadino varnų gaudyklą, plg. *lég* (raš. *lég*) 'Netz für den Krähenfang' [KwP 47] ir vok. *Zug* 'valksna'.

Etim.: pirmoji šaknis galbūt iš vok. *legen* 'gulėti' arba la. *leja* 'žemuma, slėnis', tačiau kalnui pavadinti tokia motyvacija netinka. Dėl šių žodžių sąveikos žr. *Kaspalėje-Kalns*. Antroji šaknis iš vok. *Zug* 'kalnagūbris'.

Loisenhöh 1870 [Knž 70]. Juodkrantėje, plg. dar *Louis' Wahl*.

Etim.: iš antroponimo *Loise*, lie. forma *Luiza/ė*.

Miulerio kalnas 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Müllershöhe*.

Müllershöhe/Berg 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-809], 1994 [Pž]. Kalnas į pietus nuo Rasytės.

Etim.: iš germaniško antroponimo *Müller* ar pan. Tai dažna vokiška pavardė, tačiau, turimais duomenimis, Kuršių nerijoje neužfiksuota.

Schlickmannshöhe -1940 [K-1163], 1983 [PFL 66]. Juodkrantėje, į vakarus nuo dab. *Rėganų (Jėno) / Ievos kalno*, šalia *Albrechsthöhe*.

Etim.: iš vokiško antroponimo *Schlickmann*, nors tokios pavardės Kuršių nerijoje nerasta, plg. Kuršių nerijoje užfiksuotą pvd. *Šliktis* [Pl 43].

Schnecken Bg 1841 [PrSA]. Kalnas (-ai?) į pietus nuo Kuncų.

Etim.: iš vok. *Schnecke* 'sraigė'.

Schwarzer Berg 1938 [Mag]. Prie *Alsmins Haken* Alksnynėje. Kitas tokiu pat vardu tame pačiame šaltinyje su gretimomis formomis nurodomas prie Rasytės (žr. Vertimai).

Etim. iš vok. *schwarz* 'juodas'.

Schwiegermutter Berg 1983 [PFL 38]. Šiaurinėje Nidos dalyje, ant jo – Tomo Manno muziejus. Galbūt tas pats objektas yra *Purvynės kopa* (?).

Etim.: vardas iš vok. *Schwiegermutter* 'uošvė'. Motyvacija neaiški.

Wilhelmshöhe 1983 [PFL 66]. Greičiausiai tas pats *Jono*, dab. *Raganų kalnas*.

Wolfsloch 1879 [Pass 110], 1887 [Bezz 1, 300]. Vieta kopose į pietus nuo Rasytės.

Etim.: iš vok. *Wolf* 'vilkas' ir *Loch* 'urvas, skylė'.

Zweistöckige Düne 1983 [PFL 66]. Prie Juodkrantės. Kituose šaltiniuose šio vardo nėra.

Etim.: iš vok. *zwei* 'du' + *Stock* 'aukštas' + vok. *Düne* 'kopa'.

1.3. Finų kilmės kopų ir kalnų vardai

Didysis ir mažasis Valgumai 1998 [Gud 2, 233]. Prie Rasytės. Žr. *Walgum-Berg*.

Ība k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Lybio kopa*.

Libis-Berg/B. [LJM 823], 1922 [Knž 22], -1940 [K-809], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Žr. *Lybio kopa*.

Lybio kopa 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo Juodkrantės.

Etim.: 1. Greičiausiai asmenvardinės kilmės iš la. etnonim. *lībis* 'lyvis, finougrų kilmės žmogus', plg. Kuršių nerijoje užfiksuotą pavardę *Liebe* [Bezz 1, 259]. Plg. dar *Libishuhaken*, *Libe-Rags*, *Liebis Bucht*. 2. Kitaip: V. Pėteraitis siūlo lyginti pvd. *Libā*, *Lības* [VP 2, 227]. Vokiečiai šį kalno vardą dėl panašaus skambėjimo galėjo suprasti kaip vok. *Liebe* 'meilė', plg. *Liebestal*, *Meiles slėnis* (žr. Daubų ir slėnių vardai).

- Liebes B.* 1879 [MV 17]. Žr. *Lybio kopa*.
Liebeshügel 1983 [PFL 38]. Žr. *Lybio kopa*.
Liebis B. 1879 [MV 17], 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Lybio kopa*.
Valgumo kalnas 1997 [VP 2, 430]. Žr. *Walgum-Berg*.
Walgum-Berg 1887 [Bezz 1, 299], 1923 [Kulakov 2], -1940 [K-1163],
 1989 [Sch 1, 32]. Kalnas prie Rasytės.
 Etim.: iš la./kurš. *vaļgums* 'prieplauka žvejų valtims' [Sch 1, 32,
 Lau 18, Brik 21], šis – iš lyvių *valgama* 'įlanka, prieplauka'.
 Finų kalbų skolinys, atėjęs greičiausiai iš lyvių per senuosius
 kuršius, vartojamas ir lietuvių tarmėse Palangoje
 (*vālgumas*), *Valgums* (Vītė, žvejų uostas) [VP 2, 174].

1.4. Vertimai

- Altdorf B.* -1940 [K- 809]. Žr. *Vęca c ėmas k.*
Altdorfer Berg 1887 [Bezz 1, 292], 1938 [Mag], 1915 [LJM 823],
 -1940 [K-1163], 1984 [Ja 72]. Kiti vardai: *Neustadt* ir
Senakaimio kopa. Žr. *Vęca c ėmas k.*
Altkrugsche Berg 1887 [Bezz 1, 300]. Žr. *Vęca kru ūgas k.*
Andsche Kaln' 1887 (Rasytės tarimas) [Bezz 1, 292]. Kalnas Nidoje.
 Šaltiniuose nurodomi keli šio objekto vardo tarimo
 variantai. Žr. *Angių kalnas*.
Anğä (arba *Āngä-*) *Kalns* (Nidos tarimas) [Bezz 1, 292]. Žr. *Angių
 kalnas*.
Angin kalns 1915 [LJM 823], -1940 [K-1163], 1938 [Mag], -1940
 [K-3380], 1983 [PFL 38], 1994 [Pž]. Žr. *Angių kalnas*.
Angine kalns 1983 [PFL 38]. Žr. *Angių kalnas*.
Anğu-Kalns (Juodkrantės tarimas) [Bezz 1, 292], *aņgu kalns* 1927
 [Pl 42]. Žr. *Angių kalnas*.
Angių^o kānas 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 51]. Kalnas Nidoje.
 A. Bezenberger'is mini tris tarimo variantus, plg.: *Anğä*
 (arba *Āngä-*) *Kalns* (Nida), *Anğu- Kalns* (Juodkrantė),
Andsche- Kaln' (Rasytė) [Bezz 1, 292]. Paprastai ir
 vokiškuose šaltiniuose nurodomas neverstas, tačiau greta
Angine kalns pasitaiko ir vertimas *Schlangenberg* [PFL 38].
 Etim.: 'iš lie. *angis* arba pr. *angis* 'schlange', plg. la. *ūdze* 'angis',
ūdze iš *ungis [Būga 3, 459]. Vietovardis išlaikė senąją
 vakarų baltų šaknį su sveiku dvigarsiu *-an-* (apie sen. kuršių
 **ang-* žr. Būga 3, 188) ir jos gen. formą su *g'* (*aņgä*, *aņgu*)

tikriausiai dėl ilgalaikės lietuvių kalbos įtakos. A. Bezenbergerio užrašytas kalno vardas *Andsche Kaln'* (plg. kurš. *anġu kalns*) su *dž* (*Andsche*) greičiausiai yra atsiradęs kaip priebalsio *ġ < gĭ* tolesnės jotacijos padarinys, reguliarius kuršininkų tarmės bruožas [Pl 18]. Sprindžiant iš to, kad vėlyvojoje kuršininkų kalboje 'gyvatė', vok. 'Schlange' yra *zalkt(e)* [Kw84], kuris taip pat laikomas kuronizmu [Būga 3, 217], forma *Angin(e)* su *-in-* gali būti traktuojama kaip vėlesnė, praradusi ryšį su apeliatyvu, arba kaip priesagos *-in-*, rodančios kilmę, priklausomybę vedinys (plg. vėjų vardus *jūrin(i)s*, *sāmin(i)s* Pl 46, DKW 356) ir pan.

Ango kalns 1841 [PrSA], 1879 [MV 5], 1887 [Bezz 1, 292], 1922 [Knž 22]. Žr. *Angių kalnas*.

Apskrità kopà 1998 [Gud 2, 233]. Į šiaurę nuo Rasytės. Žr. (*Der*) *Runde Berg*.

Netaisyklingas naujas vertimas, turėtų būti įvardžiuotinė forma *Apskritoji*.

Āpskritis kālnas 1998 [Gud 2, 233]. Tarp Kuncų ir Šarkuvos.

Netaisyklingas vertimas iš vok. (*Der*) *Runde Berg*, tačiau tokiu vardu vadinamas kitas kalnas, žr. *Apskrità kopà*. Ne visai aišku, koks senesnis to objekto vardas, kituose žemėlapiuose maždaug šioje vietoje nurodomas *der Runde Baum*, taigi 'apskritasis medis', bet ne *Berg* [PrSA]; L. Passargė [Pass 40, Bezz 1, 298] kalno nemini, nurodo senų medžių grupę, tačiau šalia esantis iškyšulys vadinamas *Rinubohma Āks*, gavęs vardą greičiausiai iš *der Runde Baum*.

Avi ū kālnas 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 46], 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Kitas vardas – *Schafen B*.

Etim.: iš lie. *avš*. Vertimo kryptis iš vok. *Schafen* 'avis' *Berg* → lie. *Avių kalnas*.

Bährekopp 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Bärenkopf*.

Baltakalniai 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *baškė k*.

Etim.: iš lie. *bāltas* ir *kālnas*.

baškė k. 1927 [Pl 42]. Kalnų grandinė į šiaurę nuo Šarkuvos, prie Möwenhaken. Kiti pavadinimai: *Die weissen Berge*. (*der*) *Weisse Berg*, *Weisser Berg*, *Baltakalniai* 1998.

Etim.: įvardžiuotinė nom. pl. forma iš la./kurš. *bašks*, plg. lie. *baltėji*. Sunku nustatyti vertimo kryptį. Galimos abi: iš kurš.

bal̃tie k. ↔ vok. *weisser Berg*. Lietuviškas vertimas vėlyvas. Turimuose šaltiniuose ankstesnis yra vokiškas užrašymas.

Bärenkopf 1887 [Bezz 1, 292], -1940 [K-1163]. Kalnas į šiaurę nuo Juodkrantės. Kitas vardas – *Meškas galvas k.*, dar žr. *Meškadaubė/-is* (Daubų ir slėnių vardai).

Etim.: vok. *Bär* ‘meška, lokys’ ir lie. *galṽà*, vok. *Kopf* ‘galva’. Vertimo kryptis, remiantis užrašymo chronologija, galėtų būti tokia: iš vok. *Bärekopf* → sulatvinta lie. *meškas galvas k.* [Pl 42]; arba tiesiai iš vok. *Bärenkopf* → lie. *Meškos galvos kalnas*.

Bohrberg 1983 [PFL 38]. Kalnas Nidoje. Kitas vardas – *Urbo kalnas*.

Etim.: gal liaudies etimologijos paveiktas vertimas iš *Urbo kalnas*, liaudyje siejamas su vok. *bohren* ‘gręžti’. Dauguma šaltinių nurodo toje vietoje tik Urbo kalną.

Didži ūji kop̃à 1994 [Knž 94]. *Didži ūji (Balt ūji) kop̃à* 2001 [Knž 2001]. Tarp Mirties slėnio ir sienos su Rusija. Kitas žemėlapis [Knž 1994] nurodo kitą vardą – *Sklandytojų kopa*. Žr. *Höhe Düne*.

Garni ūj k̃alnas 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94]. Žr. *Reiherberg*.

gėše kalns 1983 [PFL 62–63]. Žr. *Reiherberg*.

Etim.: kuršininkų forma *gėše* ‘pilkasis garnys’ greičiausiai ne paveldėta iš senųjų kuršių **gens-*, bet iš sulietuvintos *geš-ė/-us* ‘1. p.’ [BEE 24–25], plg. pr. *geeyse* ‘garnys’ [PKEŽ 1, 333–334]. Tačiau Kuršių ncrijos asmenvardžiuose užfiksuota ir forma su išlaikytu dvigarsiu: *Gensche von Pillkopen* [Bezz 1, 206]. Kadangi šaltiniuose anksčiau užfiksuotas vokiškas vardas *Reiherberg*, tikėtina, kad vertimo kryptis iš vok. → kurš.

Júodkalnis 1998 [Gud 2, 233]. Iš *mẽll̃aiš k.* arba *der Schwarze Berg*.

Etim.: sudurtinis žodis iš lie. *júodas* ir *k̃alnas*. Lietuviškas vertimas vėlyvas.

Hirschbudeberg 1887 [Bezz 1, 294]. Į šiaurę nuo Pilkopos, plg. dar *Hirschwiese* (Picvų vardai). Kitas vardas – *Sirnabūdės kopa*.

Etim.: tikriausiai iš vok. *Hirsch* m ‘elnias’ ir vok. *Bude* ‘būda, namas’. Vertimo kryptis iš vok. *Hirschbudeberg* → lie. *Sirnabūdės kopa*.

- Hirschbuden* 1915 [LJM 823], -1940 [K-1163], 1938 [Mag]. Žr. *Hirschbudeberg*.
- Höhe Düne* 1994 [PŽ]. Į pietus nuo Nidos.
- Etim.: iš vok. *höh* 'aukštas, didelis' ir *Düne* 'kopa' → lie. *Didžioji kopà*.
- Mällakalns* 1887 [Bezz 1, 174, 298]. Žr. *meļļāš k.*
- Mēlēs klōnio kalnas* 1998 [Gud 2, 233], *Meilēs klonio kopa* 2001 [Knž 2001]. Žr. *Liebestal* (Daubų ir slėnių vardai).
- Melakrantas-kalns* 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Mela-krantis-kalns*.
- Mela-krantis-kalns* 1879 [MV 19], 1887 [Bezz 1, 292]. Kalnas prie Lybio įlankos, žr. *Mällakrant'* ir *Schwartzkrant* (Įlankų vardai).
- Formą *krantis* A. Bezzenberger'is laiko užrašymo klaida, atstatydamas *Mällakrantas kalns*. Tačiau tai dali būti redukcijos padarinys iš *-es*.
- meļļāš k.* 1927 [Pl 42]. Kalnas prie Rasytės ir Gausutės. Kitas vardas – (*Der*) *Schwarze Berg*.
- Etim.: įvardžiuotinė nom. sg. forma iš kurš. *meļķ*, plg. la. *meļ(n)s*, 'juodas'. Formą be *-n-* K. Būga laiko senosios kuršių kalbos palikimu [Būga, 3, 211], bet plg. *Meļn(a)ragē*. Užrašymo laikas tas pats. Vertimo kryptis: iš kurš. *Mällakalns* → vok. *Schwarze Berg*.
- meškas galvas k.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Bärenkopf*.
- Meškos galva* 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Bärenkopf*.
- Meškos galvos kalnas* 1994 [Knž 94], *Meškos Galvos kalva* 2001 [Knž 2001]. Žr. *Bärenkopf*.
- Piles-kalns* 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Schlossberg*.
- Piliakalnis* 1984 [Ja 72]. Naujas vertimas iš *Schlossberg*.
- Pillecop* 1366 [Bezz 1, 184]. Kalnas prie Pilkopos. Žr. *Pilkopa* (Gyvenviečių vardai) ir *Piles kalns*.
- Raudōnmiškio kopà* 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Roterwald Berg*.
- Rehebergk* 1887 [Bezz 1, 190, 298]. Prie Šarkuvos. Etim. žr. *Reiherberg*.
- Rehweg* 1887 [Bezz 1, 298]. Tas pats *Rehebergk*.
- reļēberg* 1927 [Pl 42]. Žr. *Reiherberg*.
- Reiherberg* 1841 [PrSA], 1870 [Knž 70], 1922 [Knž 22], -1940 [K-1163], 1938 [Mag], -1940 [K-809], 1983 [PFL 62–63; 66], 1994 [PŽ]. 1. Kalnas nuo Juodkrantės į pietus, dar

vadinamas *Garnių kalnu* ir *Gėše kalns*. 2. Kalnas miške prie Šarkuvos, žr. *Rehebergk*.

Etim.: greičiausiai iš vok. *Reiher* m 'garnys, gandas' → kurš. *gėše* 'pilkasis garnys' [KwP 33], iš vok. *Reiherberg* → lie. *Garnių kalnas*. Tai yra žinoma pilkųjų garnių perėjimo vieta.

Rotewald 1841 [PrSA]. Žr. *Roterwald Berg*.

Roterwald Berg 1887 [Bezz 1, 297], 1922 [Knž 22], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], -1940 [K-809]. Į šiaurę nuo dabartinės Pilkopos. Po šia kopa yra užпустytas Pilkopos kaimas.

Etim.: tikriausiai iš vok. *rot* 'raudonas' + vok. *Wald* 'miškas'. Vertimo kryptis: vok. *Roterwald Berg* → lie. *Raudonmiškio kopa*.

(Der) **Runde Berg** 1887 [Bezz 1, 174, 297], -1940 [K-1163]. Kalnas į šiaurę nuo Rasytės. Pagal geografinę padėtį jo lietuviškas vertimas – *Apskrita kopa*.

Etim.: < vok. *rund* 'apvalus, apskritas'. Vertimo kryptis iš vok. (Der) *Runde Berg* → *Apskrita kopa*, *Apskritas kalnas*.

Schafen Bg. 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Žr. *Avių kalnas*.

Schäfenberge 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Avių kalnas*.

Schäpenberg 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Avių kalnas*.

Schapen Berg 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 297], -1940 [K-809]. Žr. *Avių kalnas*.

(Der) **Schiefe Berg** 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 297]. Į pietus nuo Kuncų.

Vertimo kryptis iš vok. *Der Schiefe Berg* → lie. *Šleivakalnis*. Vok. *schiefe* 'kreivas, nuožulnus', lie. *šleivas* 't. p.'.

Schiefer Bg. 1915 [LJM 823], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], -1940 [K-809]. Žr. (Der) *Schiefe Berg*.

Schlangenberg 1983 [PFL 38]. Žr. *Angių kalnas*.

Vienintelis toks *Angių kalno* užrašymas. Greičiausiai vėlyvas vertimas į vokiečių kalbą, nežinia, ar plačiai vartojamas. Žr. *Angių kalnas*.

Schlossberg 1887 [Bezz 1, 298]. Dar *Piles-kalns* [Bezz 1, 297]. Spėjama, kad galėjo būti prie Pilkopos.

Etim.: iš vok. *Schloss* 'pilis', bet la. *pils* 'pilis', kurš. *pilē* [Pl 73], lie. *pilė*. 1366 m. dokumentuose minimas lot. *mons Pillecop* vardas, vietiniai gyventojai galėjo vadinti *Pilkup(e)*, o vokiečiai – *Schlossberg* 'pilies kalnas'. Taigi vertimo kryptis

gali būti dvejopa: iš balt. *Piles-Kalns* → *Schlossberg* arba atvirkščiai. Gali būti, kad vietovardis kilo abiejose kalbose kartu. Dėl pilies istorijos žr. *Pilkopa* (Gyvenviečių vardai).

Schlossberg 1984 [Ja 72]. Žr. *Schlossberg*.

Schwarzberg. Žr. *der Schwarze Berg*.

(Der) *Schwarze Bg.* 1887 [Bezz 1, 298], -1940 [K-809], -1940 [K-1163]. Prie Rasytės. Žr. *meļļāš k.*

Schwarzer berg/Bg. 1726 [Erleut 4, 848], 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 298], 1915 [LJM 823], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag]. Žr. *meļļāš k.*

Senakaimio kalnas 1984 [Ja 72]. Žr. *veça c ėmas k.*

Senkaimio kopa 1998 [Gud 2, 233]. Kiti vardai: *Neustadt* (žr. Gyvenviečių vardai) ir *Aldorfer B.* Žr. *veça c ėmas k.*

Senosios smuklės (Vecekrugo) kopa 1994 [Knž 94]. Žr. *Veça kruoģas k.*

Stirnabūdės kopa 1998 [Gud 2, 233]. Kitas vardas – (Der) *Hirschbuden Berg*.

Etim.: iš lie./la. *stīrna* ir *būdā* ‘lūšnelė, būstas’. Vėlyvas vertimas (Der) *Hirschbuden Berg* → *Stirnabūdės kopa*.

šafenberg 1927 [Pl 42]. Žr. *Avių kalnas*.

Šleivakalnis 1998 [Gud 2, 233]. Žr. (Der) *Schiefe Berg*.

Wäzakrohgs 1887 [Bezz 1, 299, 300] Žr. *veça ciemas k.*

Wäzazeems 1887 [Bezz 1, 299]. Žr. *veça c ėmas k.*

veça c ėmas k. 1927 [Pl 42]. Kalnas tarp Priedinės kalno ir Pilkopos [Bezz 1, 208]. Kiti vardai: *Krohges kalns*, *Aldorfer Berg* ir *Senakaimio kalnas*.

Etim.: iš la./kurš. *veçs* ‘senas’ ir la./kurš. *c ėms* ‘kaimas’; vok. *alt* ‘senas’ ir *Dorf* ‘kiemas, kaimas’. Gen. sg. forma su *-as* nėra tiksliai. Kalno pavadinimas, matyt, atsirado tada, kai netoliese buvo įkurtas *Neustadt*. Senėnis tikriausiai yra kuršininkų kalno pavadinimas. Vertimo kryptis: iš kurš. *Wäzazeems/veça c ėmas k.* → vok. *Altdorfer berg* → lie. *Senakaimio kalnas* ir rus. *Staroderevenskaja diuna* [Ja 72].

veça kruoģas k. 1927 [Pl 42]. Kalnas į pietus nuo Preilos. Kiti vardai: *Altkrugsche Berg*, *Senosios smuklės (Vecekrugo) kopa*, *Wetzkrugs Berg*.

Etim.: iš kurš./la. *veçs* ‘senas’, vok. *Alt* ‘senas’ ir la. *kruogs* <germ. ‘smuklė’, dėl vėlesnės naujosios vok. kalbos įtakos virto į

krug. Vertimo kryptis gali būti abejopa: kurš./la. *Wezekrug* ↔ vok. *Altkrugsche Berg*. Į lietuvių kalbą išversta greičiausiai vok. *Altkrugsche Berg* → *Senosios smuklės kopa*, kai kur lietuviškuose šaltiniuose greta paliekamas neverstas kuršininkų vardo variantas (*Vecekrugo*). Lietuviškuose šaltiniuose variantas su *u* vietoj *uo* greičiausiai paimtas iš A. Bezenberger'io nurodomo *Wetzekrugs Berg*.

Vecekrugo kopa 1994 [Knž 94]. Žr. *Senosios smuklės kopa* ir *vęca kruogas k.*

(*Der*) *Weisse Berg* 1887 [Bezz 1, 300]. 1. Prie Šarkuvos. 2. Šiuo vardu nurodomas kitas objektas Kopygalyje „auf der Nehrungspitze“ [Bezz, ten pat]. Žr. *balt ė k.*

(*Die*) *Weißer Berge* 1841 [PrSA], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Žr. *balt ė k.*

Weißer Bg 1915 [LJM 823]. Žr. *balt ė k.*

(*Die*) *Weissen Berge* 1887 [Bezz 1, 300]. Žr. *balt ė k.*

Wetzekrug B. 1994 [Pž]. Žr. *vęca kruogas k.*

Wetzekrugs (Berg) 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 300], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], -1940 [K-809], -1940 [K-1163]. Žr. *vęca kruogas k.*

1.5. Neaiškios kilmės kopų ir kalnų vardai

briče kalns 1991 [DKW 354–355]. Prie Senųjų Naglių gyvenvietės. R. Pietsch'as nurodo kitą vardą – *Lidomhaken* kaip vokišką. Žr. dar *Brizu kalns* (Iškyšulių vardai).

Etim.: kadangi A. Bezenberger'is nurodo *Brizu* (žr. įlankų vardai), kur jo rašybos *z* atspindi *c*, galima lyginti su lie. pavarde *Bricas* (?). Lie. *br̃kas* 'tinginys, nenaudėlis' [LPŽ 1, 307]. Antroponimas gali būti ir kitos kilmės, tokios pavardės Kuršių nerijoje nėra užfiksuota.

Eum-Berge/Bge. 1841 [PrSA], [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], -1940 [K-809]. Žr. *Eumo kalnai*.

Eumo kalnai 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo Juodkrantės.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės.

Humergs B. 1841 [PrSA]. Kalnas Juodkrantėje prie Gintaro įlankos. Sprendžiant pagal nurodytą aukštį, kituose

žemėlapiuose nurodomas kitas jo vardas – *Blocksberg*.

Galimas dalykas, ankstesnis *Lapnugarės/-io* kalno vardas.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės, nors tokios pavardės Kuršių nerijoje iki šiol neužfiksuota.

Karele-kalns 1888 [Bezz 2, 149]. Žr. *Korallenberg*.

Karole-Kalns -1940 [K-1163]. Žr. *Korallenberg*.

Koralen-Berge -1940 [K-809]. Žr. *Korallenberg*.

Korallenberg/Korallen Bge 1879 [MV 15], [LJM 823], 1938 [Mag]. Kalnų grandinė į pietus nuo Rasytės. Archeologiniai radiniai rodo, kad XI a. būta įtvirtintos gyvenvietės [Kulakov 2, 44].

Etim.: A. Bezenberger'is atmeta lie. *karalius* etimologiją. Siūlo palyginti su kurš. *kareles* (Pl 61 *karilē*, pl. *karilęs* 'perlų vėrinys'), lie. *karelkis* 'perlų vėrinys', rytpr. vok. *Korelle* 'perlas', vok. *Koralle* 'koralai'. Pavadinimas galėtų būti siejamas su gintaro karoliais [Bezz 1, 295], greičiausiai tai kalnų grandinė.

Korellenberg 1887 [Bezz 1, 294], 1888 [Bezz 2, 149]. Žr. *Korallenberg*.

kuralis k. 1927 [Pl 42]. Žr. *Korallenberg*.

Moth Gr. u. *Kl.* 1878 [Bezz 1, 296]. Kalnas į pietus nuo Kuncų.

Mottberg 1878 [Pass 111], 1887 [Bezz 1, 296]. Kalnas į šiaurę nuo Rasytės. L. Passargė identifikuoja su *Plickberg*, tačiau A. Bezenberger'is teigia, kad vietiniai gyventojai vardu *Mottenberg* nurodo tris skirtingus objektus [Bezz 1, 296]. Dėl geografinio nesutapimo ir skirtingo užrašymo nebūtinai lygiutinas su *Moth* (žr. aukščiau).

Etim.: gali būti vokiškos kilmės iš vok. *Motte* 'kandis', galbūt suprantama 'uodo' reikšme, tačiau galima sieti ir su la./kurš. *mutė/muts* 'burna' [KwP 51], nors pastarasis aiškinimas semantiškai sunkiau motyvuojamas. Dar įtikinamesnė antroponiminė kilmė iš vok. pvd. *Motte*, nors tokios, turimais duomenimis, Kuršių nerijoje neužfiksuota.

2. Iškyšulių (ragų) vardai

Iškyšuliai kuršininkų vadinami iš senųjų kuršių paveldėtu žodžiu *rag*s. Žodis *rag*s 'Landspitze, Vorgebirge' dar labiau paplitęs Latvijos pajūryje [Lau 142], kaip terminas latvių kalboje paprastai vartojamas *zemes rags* (gal pagal vok. *Landspitze*?) [Lau ten pat]. Lietuvių pajūrio ir pamario tarmėse 'iškyšulio' reikšme taip pat vartojamas *rāgas*, plg. *Veitēs rāgas*. Bendrinės kalbos *iškyšulys* greičiausiai naujadaras, paprastai vartojamas kaip geografijos ir jūreivystės terminas. Dėl paplitimo bei semantinio bendrumo su latviškuoju atitikmeniu lietuvių kalbos *rāgas* šia reikšme gali būti laikomas kuronizmu, plg. dar *Melnragė*, *Veitēs rāgas*. Kuršių nerijos vietovardžiuose 'iškyšulio' reikšme vartojami ir kiti bendriniai žodžiai: vok. *Haken* 'kablys, vąšas; iškyšulys' vok. *Ecke* 'kampas, kertė, užkampis; kraštas, vietovė' (kuršininkų adaptuotas *eks*). Yra ir senesnių germanizmų: *huk* iš vok. žemaičių *hake*, iš čia jo fonetinis perdirbimas kuršininkų kalboje *āks*. Kiek retesnis šia reikšme kuršininkų apeliatyvas *masts*, vartojamas ne tik Kuršių nerijoje, bet ir Kuržemėje [Lau 228–229]. Tačiau dažnesnė šio žodžio reikšmė 'valksna, tinklo užmetimas'. Todėl iškyšulio reikšme šis žodis vartojamas greičiausiai ten, kur mariose prie to iškyšulio žvejojama. Dėl reikšmės, darybos ir paplitimo šis žodis laikomas kuronizmu [LEW 413]. Pastebėtina, kad iškyšuliai žvejams buvo svarbesnis orientyras negu kalnai, todėl jie dažniau turi savitus, nuo kitų toponimų nepriklausančius vardus, žyminčius objekto savybes, jam būdingus augalus, gyvūnus, kai kurie vadinami pagal arti esančią gyvenvietę arba gyventoją. Kai kurie iškyšulių vardai neturi bendrinio žodžio (*Kaspalėge*). Tokius pavadinimus laikyti iškyšulio vardu leidžia tik tikslus objekto apibūdinimas ir nuoroda žemėlapyje.

2.1. Baltiškos kilmės iškyšulių vardai

Agilas-Rags 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Agilos ragas*.

agilės r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Agilos ragas*.

Agilo ragas 1994 [Knž 94]. Žr. *Agilos ragas*.

Agilos rāgas 1938 [Knž 38]. Į šiaurę nuo Pervalkos.

Etim.: žr. *Agila*, *Nagliai* (Gyvenviečių vardai).

Alksnių rągas 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Alksnynės. Kiti vardai: *Alsmins Haken* ir *Beržiniu rags*.

Etim.: < lie. *ałksnis* 'beržinių šeimos medis', plg. kurš. *alksnis* [Pl 47], bet la. b. k. *alksnis*. Žr. dar *Alksnynė* (Gyvenviečių vardai).

alsmine rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Alsmins Haken*.

Alsmينو rags 1997 [VP 2, 50], 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Žr. *Alsmins Haken*.

Alsmins Haken 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1991 [DKW 354–355], 1994 [Pž]. Į šiaurę nuo Alksnynės. Kiti vardai: *Alksnių rags* ir *Beržiniu rags*.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės, nors LPŽ tokios pavardės nėra užrašyta. Plg. pvd. *Als-minas* (: *Als-jš*, *Als-eikà* + *min-as*, plg. *Al-minas*, *Tolminas*) [VP 2, 50]. Turimi užrašymai liudija šį vardą esant ankstesnį už lietuviškąjį *Alksnių (Alsmينو) rags*, tačiau nežinia, kaip jie konkuravo kalboje.

(Alt-) *Negelnsche Haken* 1887 [Bezz 1, 292]. Iškyšulys ties Senąja Agila.

Etim.: žr. *Nagliai* (Gyvenviečių vardai).

Balwittshe Ecke 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Bulvikio rags*.

bambļa r. 1927 [Pl 42].

Etim.: < kurš. *bambilis* 'bamba' [KwP 25]. Gali būti asmenvardinės kilmės iš Kuršių nerijoje užfiksuotų pavardžių *Bumbulis* [Kot 7], *Bambull* [Kot 7]. Žr. *Bambalis-loma* (Marių vietų vardai).

Berstiensche Revier Schröttersche Karte [Bezz 1, 292]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Beržiniu Rags ~1940 (x)[WD]. Į pietus nuo Alksnynės. Kiti objekto vardai: *Alksnių*, *Alsmينو rags*.

Etim.: priesagos *-inis* vedinys iš lie. *beržas*, plg. la. *beřs* 'beržas', kurš. *bērze* 'beržas' [Pl 51], bet gali būti ir asmenvardinės kilmės iš *Beržinis* [LPŽ 1, 234]. Tačiau Kuršių nerijoje užfiksuotos pavardės dėl prieblasio z vietoj ž yra greičiau latviškos kilmės: *Birs* [Kot 6], *Birsens* [Kot 6]. Forma su *berž-* užrašyta vėlai, galima ankstesnė la./kurš. forma.

Birschtinsche Ecke 1887 [Bezz 1, 187]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birschtw Eks 1934 [Knž 34]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birschtwindsche Eck 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birschtwünsche Eck 1879 [MV 8], 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 292];
Birschtwünschens Eck 1922 [Knž 22], -1940 [K-1163]. Žr.
Birštyno iškyšulys.

Birschtwünscher Haken 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1938 [Mag],
-1940 [K-1163], 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Biršt 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

birština r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birstine 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birstingo-Rags 1879 [MV 8]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birszt 1728 [Bezz 1, 186]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birsztynes 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Birštyno iškyšulys 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo
Pervalkos.

Etim.: < lie. *birštynas* 'beržynas' < *birštā* 'beržynas, baltmiškis; krūmokšniai' [LKŽ 1, 852]. Priesaga *-in-* būdinga lietuviškiems užrašymams, kuršininkai greičiausiai vartojo *-in-*. Šaknis *birš(z)-t-* gali būti vakarų baltų vedinys, o su *-t-* greičiausiai vakarų lietuvių; plg. la. *biže* (gen. pl. *~žu*) 'biržė, beržynėlis; giraitė'. Pirmasis užrašymas (1879) be *v*, o *g* vokiečių rašyba greičiausiai reiškia *j* (**birstinjā*). Formą be *v* rodo ir 1887 m. kurš. *Birstine* bei J. Plakio *birština r.* Užrašymai *Birszt* (1728) ir *Biršt* (1887) rodo, kad galbūt greta egzistavo ir forma be antrinės priesagos **birz-tē* (arba lie. **birž-tē*). Nuo šių labiau nutolęs *birvinše rags* laikytinas klaida.

birvinše rags 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Birštyno iškyšulys*.

Budies-Haken 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Budnio ragas*.

būdinęs r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Budnio ragas*.

Budino Ragas -1940 (x)[WD]. Žr. *Budnio ragas*.

būdnikė rags 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Budnio ragas*.

Budniko ragas 1997 [VP 2, 88]. Žr. *Budnio ragas*.

Būdžio rāgas 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo
Juodkrantės.

Etim.: gali būti asmenvardinės kilmės iš *Budys* (pirmasis užrašymas 1887 m.) arba su *n* *Budnyš*, *Būdnis*, *Būdnis* [LPŽ 1, 329]. Tokios kilmės pavardžių Kuršių nerijoje nerasta. V. Péteraitis, remdamasis R. Pietsch'u, normine laiko

formą *Budniko* < *Būdnikas* : lic. *budnīs* 'budrus' [VP 2, 88]. Tačiau greičiausiai normine reikėtų laikyti *Budžio* arba *Budnio*, kuršininkų *i* laikyti įspraustiniu (**bud(i)ns*), arba priesaginės darybos pavardę *Budin(a)s*; šią formą vartoja ir anapus marių gyvenantys lietuvininkai (WD), plg. *Budino Zeikas* (žr. Marių vietų vardai). Kad kuršininkams šis vardas nėra įprastas, rodo ir nereguliarus *u* ilginimas. Priesaginės formos su *-ik-* nepatvirtina kiti šaltiniai, o R. Pietsch'as yra nidiškis, o ne juodkrantiškis, tad jo pateiktoji forma gali būti ir neautentiška (galbūt nuskaityta iš vokiškai užrašyto *Budnischer*).

Budnischer Haken 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1991 [DKW 354-355], 1994 [Pž]. Žr. *Budnio ragas*.

buŭiŭka r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Bulvikio ragas*.

bulviŭke rags 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Bulvikio^o rags 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 9], 1998 [Gud 2, 340].

Tarp Nidos ir Preilos. Etim. žr. *Bulvikio (Bulvykio) kalnas*.

Bulvykio ragas 1938 [Knž 38]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Bullwicks Haken 1841 [PrSA]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Bulwicker Haken 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Bulwiŭk-Rags 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Bulwikis-rags 1879 [MV 8], *Bulwiŭis* 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Bullwicksche Ecke 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Bullwickscher Haken 1841 [PrSA], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž]. Žr. *Bulvikio ragas*.

Caspalege Haken 1841 [PrSA]; *Caspalegehaken* 1887 [Bezz 1, 294], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag]. Į šiaurę nuo Pilkopos.

Etim.: greičiausiai sietinas su krikšto vardu *Kasparas* (greta esančio kalno vardo forma užrašyta *Casparlage*) ir la./kurš. *leja* 'žemuma', į pastarąjį kreipia kalno vardo užrašymas su *j*: *Kaspaléje-Kalns*. Be to, A. Bezenberger'is mano, kad šio vietovardžio antroji dalis gali būti kontaminuota forma iš la./kurš. *leja* ir vok. *legen* 'dėti, guldėti', plg. vok. žem. *Aallegge* [Bezz 1, 189]. Jeigu antrąjį komponentą suprastume kaip 'žemuma', tai pirmesniu reikėtų laikyti iškyšulio, o ne kalno vardą.

Didysis Preilos rągas 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Preilos. Etim. žr. *Preila* (Gyvenviečių vardai).

Gaspalegehaken 1994 [Pž]. Žr. *Caspalegehaken*.

Gr. Preil Haken 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Didysis Preilos ragas*.

Grabsher Haken 1915 [LJM 823], -1920 [FKH III], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž]. Žr. *Grabšto ragas*.

Grabst 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Grabšto ragas*.

Atkreiptinas dėmesys į seną užrašymą su *s* vietoj *š* (*Grabst*), kuris galėtų atspindėti latvišką (kuršišką) arba prūsišką, o ne lietuvišką šio vardo kilmę. Dabartiniai kuršininkai vartoja abejopas formas: *grabste rags* ir *grapšte rags*.

grabste rags 1983 [PFL 40–41]. Žr. *Grabšto ragas* ir *Grabst*.

Grabster Haken 1887 [Bezz 1, 293], 1920 [FKH III], 1983 [PFL 40–41]. Žr. *Grabšto ragas*.

grabšte rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Grabšto ragas*.

Grābšto rāgas 1984 [Ja 55], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 142]. Tarp Nidos ir Pilkopos. Pirmą kartą minimas 1366 m. Kryžiuočių ordino dokumente [Gud 2, 220]. Žr. dar *Grobstein* ir *Grabszt-Berge* (Kopų ir kalnų vardai).

Etim.: W. P. Schmid'as lygina su kuršių vietovardžiu *Grabsten*, pastarąjį siečia su la. *grābstū*, lie. *grobstyti* [Sch 1, 29]. Tačiau gali būti asmenvardinės kilmės iš lie. *Grābštas*, *Grābštus*, *Grōbštas*, *Grobštā*, nors tokios pavardės Kuršių nerijoje nėra užfiksuota. Minėtieji asmenvardžiai sietini su lie. *grābštas* 'vagišius' [LPŽ 1, 697], pastarasis su veiksmazodine šaknimi **grāb-* 'čiupti, griebti'. Kuršininkų vartojamas vardas *grāpška r.* (1927) rodo kitokią (*iįjo*-kan.) šio vardo formą (*grābška* < *grābštjā ?), plg. Būga 3, 172.

Grāpschta-Rags 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Grabšto ragas*.

grāpška r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Grabšto ragas*.

Grobšto ragas 1998 [Gud 2, 340]. Žr. *Grabšto ragas*.

Grōbštū rāgas 1997 [VP 2, 142], [Dav 22]. Tokia forma vartojama lietuvių anapus marių. Jei teisingai atstatytas kirčiavimas, tikėtinas kuronizmas (plg. la. *dziūars*: lie. *giūaras* ir pan.). Žr. *Grabšto ragas*.

Grōpschta-Rags 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Grabšto ragas*.

Grosse Preilsche Haken 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Didysis Preilos ragas*.

- Kaspalege Haken* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Caspalege Haken*.
kaspalēge 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Caspalege Haken*.
kaspa(r)lēja r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Caspalege Haken*.
Kl. Preil Haken 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Mažasis Preilos ragas*.
Kleine Preilsche Haken -1940 [K-1163]. Žr. *Mažasis Preilos ragas*.
Krohes-Rags 1887 [MV 15]. Šaltis Pilkopos. Žr. *vėca kruogās k.*
 (Kopų ir kalnų vardai).
Krusdelunka 1887 [Bezz 1, 295]. A. Bezzenberger'is nurodo kaip iškyšulį į pietus nuo Karvaičių, tačiau W. P. Schmid'as – kaip žvejybos vietą 'Fischfangplatz' arba iškyšulį.
 Etim.: iš kurš. *skruzd(e)* [KwP 72] arba lie. *skruzdė*, plg. la. b. k. *skudra* 't. p.'. Užrašymas atspindi numetamą pradžios s. Antrasis komponentas yra baltų *lunkā, žr. *lünke* (Marių vietų vardai).
Leda Rags 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Ledų ragas*.
Leder Rags 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Ledų ragas*.
Ledų rāgas 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Iškyšulys priešais Klaipėdą, tarp Smiltynės ir Aiksnynės.
 Etim.: iš bendrabaltiškos šaknies **lėd-* > kurš. *ledus* (gen. *leda*) [Bezz 1, 295] 'ledas', la. *ledus* (gen. *-us*) 't. p.', lie. *lėdas*.
Ledduma-rags 1879 [MV 17], 1887 [Bezz 1, 295]. Iškyšulys Lybio įlankoje. Vardas greičiausiai perdirbtas iš *Lidomhaken*, *lūdumas r.*, galbūt veikiant kito vardo *Ledų ragas/Leda rags* formai. Žr. *Ledduma-kalns*.
Lidomhaken 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], -1940 [K-1163], 1938 [Māg], 1991 [DKW 354–355], 1994 [Pž]. Į šiaurę nuo Pervalkos, prie Lybio įlankos. Kaip tą patį objektą R. Pietsch'as nurodo kalno vardą *briče kalns*, kurio vardo forma gali būti ir A. Bezzenberger'io nurodomas iškyšulys *Brizu-Kalns*.
 Etim.: la. *lūdums* 'kirtimas, skyrimas' [Bezz 1, 296], plg. lie. *lydimas*. Priesaga *-um-* orientuoja į la./kurš. darybą. Rašyboje *o* atspindi tarminį *u* platinimą. Ne visai aišku, kokią formą atspindi J. Plakio užrašyta galūnė formoje *lūdumas r.*
lūdumas r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Lidomhaken*.
Lydumo° ragas 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 91]. Žr. *Lidomhaken*.
Lūdums 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Lidomhaken*.
Madsch-Haken 1887 [Bezz 1, 296], -1920 [FKH V]. Žr. *Martsch-Haken*.

Etim.: A. Bezzenberger'is laiko klaidingu užrašymu iš *Martsch-Haken* [Bezz 1, 296]. Užrašymas *Madsch-Haken* gali reikšti vokiečių tarime pradingstantį *r*. Tačiau jeigu rašyba atspindi *madž, galima laikyti 'kleiner Haken' < lie. *māž(a)s* arba kurš. *mažs*(?).

Mārtas Āks. 1887 [Bezz 2, 296]. Žr. *Martsch-Haken*.

mārtęs r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Martsch-Haken*.

Nėra žinoma tiksli objekto vieta, sprendžiant pagal pateikimo tvarką, priešais Klaipėdą, todėl nežinia, ar reikia sieti su *Martsch-Haken*, žr. toliau.

Martsch-Haken 1887 [Bezz 1, 296]. Į pietus nuo Kuncų.

Etim.: galbūt iš lie. *marti*, kurš. *mārtę*, plg. la. *mārša*, 'marti'. Motyvacija neaiški. Kita galimybė – iš vardo *Marta*, tačiau seniems žvejų vietovardžiams moteriškų vardų formos nebūdingos. Rašyboje *-tsch-*, *-dsch-* [č] gali būti kurš. gen. pl. -č-u. Atkreiptinas dėmesys, kad A. Bezzenberger'is nurodo kuršininkų ilgąjį *ā* su tautosilabiniu *r* (*mārtēs*), priešingai negu užrašęs J. Plakis šio vardo tarimą Nidoje.

Mastino Rags 1879 [MV 19], 1887 [Bezz 1, 296], 1989 [Sch 1, 32], 1997 [VP 2, 241]. Į šiaurę nuo Juodkrantės.

Etim.: greičiausiai priesagos *-in-* vedinys iš kurš. *masts* 'valksmas, valksna; žuvies gaudymo vieta'. Tačiau neatmestina ir antroponiminė kilmė, plg. *Mastaitis* (*Masteit*) [Ja 96], dar *Masta*, *Mast-ila* [VP 2, 241].

Mažasis Prėilos rāgas 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Preilos. Žr. *Preila* (Gyvenviečių vardai).

Naglių (Agilos) ragas 1984 [Ja 27], 1994 [Knž 94], 1997 [VP 2, 258], 2001 [Knž 2001]. Į pietus nuo Juodkrantės. Žr. *Nagliai* (Gyvenviečių vardai).

Neegelscher Haken 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163]. Žr. *Naglių ragas*.

Negelscher Haken 1841 [PrSA], 1915 [LJM 823], 1938 [Mag], 1991 [DKW 354-355], 1994 [Pž]. Žr. *Naglių ragas*.

nėgile rags 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Naglių ragas*.

Nidos ragas 1994 [Knž 94]. Šalia gyvenvietės. Žr. *Nida* (Gyvenviečių vardai).

Pargolė XVIII a. kop. [cit. iš Bezz 1, 186]. Įvykiai 1509 m. Iškyšulys tarp Karvaičių ir Naglių. Gali būti tas pats, kuris įkūrus

Pervalkos gyvenvietę vėliau buvo pavadintas jos vardu, gal būt tas pats galėjo turėti ir Karvaičių vardą. A. Bezenberger'is mano, kad ir vardas *Parwaldche Bucht* (žr. Įlankų vardai) gali būti šio vardo rašybos variantas.

Etim.: greičiausiai vakarų baltų vardas – priesagos *t* vedinys iš kurš. *pārgulēt 'pergulėti, nakvoti' (DKW *parnaktat* 'übernachten', bet *parguletume* 'Übernachtung'). Dėl ankstyvų paminėjimų gali būti senųjų kuršių darinys. Be to, priešdėlis laikytinas sen. kuršių kalbos substrato pėdsaku, plg. lie. šiaurės ž. *par-*, kitur lie. *per-*. Baltų šaknyje *gul-* (lie. *gulti*, *gulėti*, la. *gult*, *gulēt*, kurš. *gult*, *gulet*) rašyba su *o* atspindi vakarų baltams būdingą baisio *u* platinimą.

Pėrvalkos iškyšulys 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Pervalkos gyvenvietės. Žr. *Pervalka* (Gyvenviečių vardai).

Perwelk Haken 1934 [Knž 34]. Žr. *Pervalkos iškyšulys*.

pėrwēlke rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Pervalkos iškyšulys*.

Perwelkscher Haken 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], 1991 [DKW 354–355], 1994 [Pž]. Žr. *Pervalkos iškyšulys*.

Predine Haken 1887 [Bezz 1, 297]. Šalia Priedinės gyvenvietės. Žr. *Priedinė* (Gyvenviečių vardai).

Preil Haken 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Preilų ragas*.

Preilscher Haken 1841 [PrSA], 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1994 [Pž]. Žr. *Preilų ragas*.

preļū r. 1927 [Pl 42], 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Preilų ragas*.

Preilų ragas 1938 [Knž 38]. Į pietus nuo Preilos gyvenvietės. Žr. *Preilā* (Gyvenviečių vardai).

Radsen-Haken 1887 [Bezz 1, 298]. Į pietus nuo Nidos. Kitas vardas – *Parnidžio* ragas. Etim. žr. *Radziņa-Kalns* (Kopų ir kalnų vardai). Forma *radzen-/in-* reiškia 'mažas iškyšulys', todėl pavadinimą *Radsen-Haken* A. Bezenberger'is laiko sudvejintu, plg. dar *Kalwa-Bank* ir *Hevel-Bank*) [Bezz 1, 298]. Dėl reikšmės iškyšulio vardą reikia laikyti pirminiu, o kalno – antriniu.

radzine rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Radzen-Haken*.

Radzinhaken 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Radzen-Haken*.

Radzinio° rāgas 1997 [VP 2, 322]. Atstatyta greičiausiai pagal *Radzen-Haken*.

Radlints 1887 [Bezz 1, 297], gen. *Radliū* 1887 [Bezz 1, 288]. Žr. *Radzen-Haken*.

rasite rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Rossitten Haken*.

Rossitten Haken 1991 [DKW 354–355]. Šalia Rasytės gyvenvietės. Žr. *Rasytė* (Gyvenviečių vardai).

Rossittener Haken 1915 [LJM 823]. Žr. *Rossiten Haken*.

Rößtische Haken 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Rossitten Haken*.

Sárgo rāgas 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Žr. *Sargo Rags*.

Sargo Rags 1726 [Erleut IV, 848], 1879 [MV 26], 1887 [Bezz 1, 298]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kitas vardas – *Schäferrei Haken*.

Etim.: galūnės rodo, kad greičiausiai iš lie. *sárgas* [Bezz 1, 298]. Tai galėjo būti kopų ar miško prižiūrėtojo vieta.

Sarkauer Haken 1841 [PrSA]. Žr. *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).

Schkirwith 1983 [PFL 40–41]. Žr. *Skielwit Haken*.

Skielwit Haken 1879 [MV 29], 1887 [Bezz 1, 299]. Į šiaurę nuo Priedinės. Etim. žr. *Skielwit-Berg* (Kopų ir kalnų vardai).

Skielwiethaken / Skielwiet haken 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1938 [Mag], 1994 [Pž]. Žr. *Skielwit Haken*.

Skilwiethaken / Skilwieth-Haken 1915 [LJM 823], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Skielwit Haken*.

Skilvytės rāgas 1997 [VP 2, 356]. Žr. *Skielwit Haken*.

Skirwite 1983 [PFL 40–41]. Žr. *Skielwit Haken*.

Rašyba su *r* tikriausiai klaida, painiojama su anapus marių esančia *Skirvyte*.

škilvite rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Skielwit Haken*.

ški bītes r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Skielwit Haken*.

Warna-Büde 1887 [Bezz 1, 299]. Iškyšulys į šiaurę nuo Šarkuvos.

Etim.: kurš. *va m̃a* [Bezz 1, 299], lie. *várna* + *būdà* ‘lūšnelė, būstas’. Greičiausiai tai žinoma praekiančių varnų būriavimosi vieta.

2.2. Germaniškos kilmės iškyšulių vardai

Dorfteil-Haken 1942 [K-3380]. Šalia Nidos.

Etim.: iš vok. *Dorf* ‘kaimas’, vok. *Teil* ‘vieta’.

Kolk Haken 1841 [PrSA]. Žr. *Kolk Bucht* (Įlankų vardai).

Riñubohma-Āks 1887 [Bezz 1, 298]. A. Bezenberger’is nurodo: „ketvirtas iškyšulys į šiaurę nuo Šarkuvos“, pirmąjį vardo

komponentą spėja esant *der Runde Baum* fonetiniu perdirbimu, žr. dar *Apskritas kalnas*.

Schäferei Haken -1940 [K-809]. Į šiaurę nuo Juodkrantės, priešais anapus marių esantį kaimą, turintį du vardus: *Lūžija* ir vok. *Schäferei* [VP 2, 234]. Kitas šio objekto vardas yra *Sargo ragas*.

Etim.: iš vok. *Schäfer* 'aviganis (avių piemuo)'.

Weissbergsche Haken 1887 [Bezz 1, 300]. Į šiaurę nuo Šarkuvos. Žr. *Der Weisse Berg* (Kopų ir kalnų vardai).

2.3. Finų kilmės iškyšulių vardai

Leeba-rags 1879 [MV 17], 1887 [Bezz 1, 295]. Žr. *Lybio kopa* (Kopų ir kalnų vardai). Užrašymas su *-ee-* A. Bezenberger'io laikomas klaidingu.

lba r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Lybio kopa* (Kopų ir kalnų vardai).

Libe-Rags 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Lybio kopa* (Kopų ir kalnų vardai).

Liebes ragas -1940 (x) [WD]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Žr. *Lybio kopa* (Kopų ir kalnų vardai).

Lybio ragas 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Į pietus nuo Juodkrantės. Tuo pačiu vardu kopa yra kitoje vietoje – į šiaurę nuo Juodkrantės. Etim. žr. *Lybio kopa* (Kopų ir kalnų vardai).

Liebishaken 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Lybio kopa* (Kopų ir kalnų vardai).

2.4. Vertimai

Arklių rāgas 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 33]. Žr. *Zirga ragas*.

Dauguma šaltinių (žr. dar *Pferdehaken* Knž 32, Mag 38, *zirge rags* DKW 354–355) nurodo objektą esant į šiaurę nuo Pervalkos. Į pietus nuo Pervalkos – A. Bezenberger'is. Objektas turi pavadinimus keliomis kalbomis: *Pferdehaken* 1887, *Sergorax* 1879, 1887, *Sirga-Rags* 1887, *Sirgo-rags/masts* 1879, 1887, *zirga rags* 1927, *zirge rags* 1991, *Žirgų ragas* 1994. V. Pėteraitis normine laiko *Žirgo ragas* [VP 2, 468]. Vertimas į lietuvių kalbą *Arklių ragas* iš vok. *Pferdehaken* arba kuršininkų *Zirge rags* yra naujas.

- Avkalnio rāgas* (*Avių Kalno Kulnis*) 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Juodkrantės. Kiti vardai: *Schäfenberge-Rags* 1887, *Schafenbergischer Haken* 1922, 1934, 1938, -1940, 1982, 1991, *Schäpenberge-Rags* 1887. Žr. *Avių kalnas* (Kopų ir kalnų vardai).
- Garāks* 1887 [Bezz 1, 293]. Nenurodyta vietovė. Žr. *Lange Haken*.
Etim.: iš la./kurš. *garš* 'ilgas', plg. vok. *Lang* 'ilgas'. Abu vardai nurodyti vienu metu, tačiau dėl latvių priesagos galima spėti jį esant pirminiu. La. b. k. priesaga -*āk*- reiškia aukštesnįjį laipsnį, o šiame regione ji dažniausiai atlieka pabrėžiamąją funkciją, artimą įvardžiutinei, žr. dar *Minkštoka/Minksztoka* (Marių vietų vardai), *Drumsaks* (Kopų ir kalnų vardai).
- Garbēš rāgas* 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Pervalkos, šalia Birštvyno rago. Ankstesnis vardas – *Ruma-Rags*.
Etim.: iš lie. *garbē* > kurš. *garbe* 'garbė' [DKW 94], plg. la. *guods* 'garbė'. Vertimas iš dab. vok. *Ruhm* 'garbė' vietoj senesnės formos *Rum* 'patalpa, erdvė' > dab. Vok. *Raum* 'patalpa' žr. *Ruma-rags*.
- Kasa-Rags* 1879 [MV 13], 1887 [Bezz 1, 294]. Žr. *Ožkų ragas*.
kazaragis (r.) 1927 [Pl 42]. Žr. *Ožkų ragas*.
kaze rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Ožkų ragas*.
klāuskāpa r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Klevų Kalvos ragas*.
Klauskapurags 1994 [Knž 94]. Žr. *Klevų Kalvos ragas*.
Klevū Kalvōš rāgas 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kiti vardai: *Klauskapurags*. Žr. *Clauskapis B.* (Kopų ir kalnų vardai).
- Lunge Haken* 1887 [Bezz 1, 293]. Nenurodyta vietovė. Žr. *Garāks*.
Lauskopo Rags ~1940 (x) [WD]. Kiti vardai: *Klevų Kalvos ragas*, *Klauskapurags*. Plg. *Clauskapis B.* (Kopų ir kalnų vardai).
Pateikėjas – lietuvis iš kito marių kranto. Todėl greičiausiai iškraipyta kuršininkų forma *Klauskapis*.
- Meewe Āks* 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Möwenhaken*.
mičva r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Möwenhaken*.
- Möwen Haken / Möwenhaken* 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 296], -1940 [K-1163], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž]. Į pietus nuo *Marsch-Haken* [Bezz 1, 296], žemėlapiuose detaliau – į pietus nuo Latenvaldės. Žr. dar *Žuvėdnų ragas*.

Etim.: vok. *Möwe* 'žuvėdra, kiras' > kurš. *miėvs* 'žuvėdra' [Pl 68], lie. tarm. *mėvas*, nom. pl. *mėvai* [Ger 2, 85]; plg. la. *kaija*, *gaigaka* 'žuvėdra, klykuolė'. Vertimo kryptis: vok. *Möwenhaken* → kurš. *miėva r.* ir lie. *Žuvėdrų ragas*.

Ožkos ragas 1997 [VP 2, 274]. Žr. *Ožkų ragas*.

Ožkų rėgas 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 340], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo Preilos. Kiti vardai: *Kasa-Rags* 1879, 1887, *kazaragis (r.)* 1927, *kaze rags* 1991, *Ziegenhaken* 1922, 1932 ir vėlesni.

Etim.: remiantis paminėjimų chronologija, vertimo kryptis turėtų būti iš kurš. *Kasa-Rags* (kurš. *kaze* 'ožka' PFL 43) → vok. *Ziegenhaken* → lie. *Ožkų ragas*.

Pewu-rags 1879 [MV 23]. Žr. *Plaue Rags*.

Pferdehaken/Pferde Haken 1915 [LJM 823], 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 297], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1991 [DKW 354-355], 1994 [Pž]. Žr. *Zirga rags*.

Pietų ragas 1934 [Dav]. Kopgalyje.

Versta iš vok. *Süderhaken ir Süderhuk*.

Pėvų rėgas 2001 [Knž]. Dabartiniame žemėlapyje nurodoma Jūrų muziejaus vieta Kopgalyje, tačiau kituose šaltiniuose nurodoma kita vieta, žr. *Plaue Rags*.

Piewu Rags 1726 [Erleut IV, 848], 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Plaue Rags*.

Plaue Rags 1726 [Erleut IV, 848], 1879 [MV 23], 1887 [Bezz 1, 297]. Sprendžiant iš M. Vocikel'io apibūdinimo ('beyde gegen der Schmelz über liegen'), netoli Kiaulės nugaros, žr. dar *Hirschwiese* (Pievų vardai).

Etim.: lietuvių ir kuršininkų kalbomis vardai užrašyti vienu metu, todėl vertimo kryptis nėra aiški. Remiasi šaknimis: lie. *pėva* 'ganoma žemė' ir la./kurš. *płava* [Bezz 1, 297]. J. Plakio užrašyme 1927 m. tikriausiai tikslesnė linksnio forma.

płavu r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Plaue Rags*.

Ruhmhaken 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32]. Žr. *Ruma rags*.

Ruma-rags 1879 [MV 25], *Rūme-Rags* 1887 [Bezz 1, 298]. Į šiaurę nuo Pervalkos, šalia Birštyno iškyšulio. Žr. *Garbės ragas*.

Etim.: A. Bezenberger'is nurodo latvių (kurš.?) *rūme* 'Raum, Wohnungsraum' [Bezz 1, 298], kuršininkų *rūms* 'kajutė

laivo priekyje; vorderer Hohlraum im Kahn' [KwP 68, Ger 2, 89]. Senas sukiaužusias valtis vietos gyventojai panaudo-
davo kaip būdas, kuriose žvejai slėpdavosi nuo lietaus [Gud
2, 52]. Tikriausiai iškyšulyje stovėjusios viena ar kelios
tokios būdos, todėl ragą ir buvo imta vadinti *Rūma/-e rags*.
Vokiečiai, vėliau sudarydami karinius žemėlapius, mažai
gilinosi į tikrąją reikšmę ir užrašė kaip *Ruhm* 'garbė'. Lietu-
vių topografai vertė iš šių naujų karinių žemėlapių, todėl
Ruhmhaken išverstas *Garbės ragas*.

Schäfenberge-Rags 1887 [Bezz. 1, 298]. Žr. *Avikalnio ragas* ir
Schafen B. (Kopų ir kalnų vardai).

Schafenbergischer Haken 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1938 [Knž
38], 1938 [Mag], ~1940 [K-1163], 1991 [DKW 354–355],
1994 [Pž]. Žr. *Avikalnio ragas*.

Schäpenberge-Rags 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Avikalnio ragas*.

Schwartzortsche Haken 1887 [Bezz 1, 299]. Į pietus nuo
Juodkrantės. Žr. *Juodkrantė* (Gyvenviečių vardai).

Sergorax 1879 [MV 29], 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Zirga rags*.

Sigro-rags 1878 [Pass 111, Bezz 2, 299]. Klaidingai užrašytas *Sirga/-
o-Rags*.

Sirga-Rags 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Zirga rags*.

Süderhaken 1887 [Bezz 1, 299, Elertas 12].

Etim. vok *Süder* 'pietinis'.

Süderhuk XVIII a. [Elertas 11, 12]. XVI a. žemėlapiuose dar
matyti iškyšulys dabartiniame Kopgalyje į pietus nuo
smaigalio. Kiti vardai: *Süderhaken* ir *Pietų ragas*.

Etim. vok *Süder* 'pietinis' ir germ. *Huk*, plg. *Blavand Huk* Danijoje,
vok. žemaičių *Häke* 'iškyšulys'.

Süderspitze haken 1887 [Bezz 1, 299]. Kiti vardai *Süderhaken*, *Pietų
ragas*, žr. dar *Süderspitze* (Gyvenviečių vardai).

šäfenberga r. 1927 [Pl 42]. Žr. *Avikalnio ragas*.

šäfenbêrge rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Avikalnio ragas*.

šävenbêrge rags 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Avikalnio ragas*.

Ziegenhaken/Ziegen Haken 1915 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932
[Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], ~1940 [K-1163], 1991
[DKW 354–355], 1994 [Pž]. Žr. *Ožkų ragas*.

zirga^o rags 1927 [Pl 42]; *zirge rags* 1991 [DKW 354–355]. Į šiaurę nuo Pervalkos, šalia Birštvyno iškyšulio.

Etim.: remiantis užrašymų chronologija, vertimo kryptis galėtų būti tokia: iš kurš. *zirga rags*, kuris vokiškuose šaltiniuose užrašomas *Sergorax* (su platinamu *i*), *Sirga-rags*, *Sirgo-masts* ir pan. → vok. *Pferdehaken* (*Pferd* ‘arklys’) → lie. *Arklių ragas* ir *Žirgų ragas*. Pirminis pavadinimas yra su vakarų baltų *z*: kurš. *ziřgs* ‘arklys’ [Pl 92], pr. *sirgs* [PKEŽ 4, 113], plg. la. *ziřgs* [ME 4, 726], bet lie. *žirgas*. Plg. žvejybos vietos pavadinimą *Sirgo-mast* (šalia *Grabšto rago*).

Žirgų rāgas 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 340]. Žr. *Zirga rags*.

Žirgo rāgas 1997 [VP 2, 468]. Žr. *Zirga rags*.

Žuvėdrų rāgas 1984 [Ja 101], 1994 [Knž 94], 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Möwenhaken*.

2.5. Neaiškios kilmės iškyšulių vardai

Brizu-Kalns 1887 [Bezz 1, 293]. Nurodoma kaip iškyšulys šiaurinėje *Vinkio kopos* dalyje. Greičiausiai tas pats objektas yra R. Pietsch'o minimas *briče kalns* (Kopų ir kalnų vardai) ir *Lidomhaken*.

Etim.: jeigu *z* laikysime vokiškos rašybos atspindimu baltų *c*, vardas gali būti tos pačios kilmės kaip ir *briče kalns*. Objektai su šiais pavadinimais šaltiniuose nurodomi beveik toje pačioje vietoje (prie Senujų Naglių). Lieka neiški *Brizu* (iar. *bricu*) forma dėl *c* ir *č* santykio.

Korningsche Haken 1887 [Bezz 1, 295]. Šalia Juodkra ntės.

Etim.: galbūt iš vok. *Korn* m ‘grūdas’. Gali būti ir asmenvardinės kilmės iš *Kornik(as)*. Plg. lenk. *Kornik* [LPŽ 1, 1052]. Tačiau greičiausiai reikėtų sieti su kurš. *kum(-a/-e)* ‘žvejų tinklas’ arba iš šios šaknies padarytu būdvardžiu **kuminis*, rašyboje o rodytų *u* platinimą.

Tregeras/Treyeros XVIII a. kop. [cit. iš Bezz 1, 185–186]. Vardas minimas Ordino ataskaitose (įvykiai 1509 m.). Netoli Naglių, kaip pastovos vieta kartu su *Pargolt*. Nežinia, ar būta gyvenvietės. Vardo kilmė neaiški, gali būti lotyniškos kilmės, sietina su skaitvardine šaknimi *trī-* ‘trys’, ‘trijų dienų (kelias), trečdalis (kelio?)’.

3. Įlankų vardai

Įlanka čia vadinama Kuršių marių dalis, įsiskverbusi į žemės reljefą. Įlankos žvejų gyvenime buvo dar svarbesnės negu iškyšuliai ar kalnai. Todėl jų vardai pasirodo pačiuose ankstyviausiuose šaltiniuose, pvz. *Gausutte*. Klasifikacijos požiūriu jų vardus sunku atskirti nuo kitų marių vietų vardų, nes daugeliu atvejų jie tapo ir žvejybos vietų vardais. Skirtingai negu iškyšuliu, įlankų vardai dažniau remiasi gyvenvietės, iškyšulio, kalno vardu. Taip yra todėl, kad įlankos niekuo išskirtinai nepasižymėjo, nebent dydžiu ir gyliu, o norint orientuotis, joms reikėjo suteikti kranto objekto vardą.

Šiame skyriuje aptariami tie įlankų pavadinimai, kurie užfiksuoti įprastiniuose, ne žvejybos žemėlapiuose ir minimi literatūroje kaip įprastas geografinis pavadinimas. Kitais atvejais pavadinimai, turintys apeliatyvą, reiškiantį įlanką (*Bucht*), bet užfiksuoti tik marių dugną ir žvejybos vietas žyminčiuose žemėlapiuose, aptariami skyriuje „Kuršių marių vietų vardai“ (šaltiniuose prie jų būna nurodyta „Fischfangstelle“).

Įlankas kuršininkai vadino *lėnke* (Pl 65, *lėnk* f. 'Haffbucht, Schlucht' KwP 47) arba skoliniu *bukta* (*bukt* KwP 27) (tar. *buktə*) iš vok. *Bucht*; vokiškuose žemėlapiuose *Bucht* arba *Hafen*. Bendrinis žodis *lėnke* greičiausiai yra kuronizmas – tai rodo išlaikytas šaknies dvigarsis *en*, paplitimas ir tiesioginio atitikmens su ta pačia reikšme lietuvių kalboje neturėjimas. Viename pavadinime pasitaikė apeliatyvas *durbe* (*Parnide dūrbe* DKW 534). Kituose kuršininkų tarmės šaltiniuose ši leksema neužfiksuota, gal sietina su la. *durbe* (= *spāre* 'laumžirgis', 'tokia žuvis'), tačiau kuršininkų tarmėje tokio žuvies pavadinimo neužfiksuota. Lietuviški atitikmenys *dušti*, *-sta*, *-o* 'dubti, kiurti, pūti', *durbė* 'steverys, šaka', *durbis* 'išdubęs medis' [LKŽ 2, 897] ir Latvijos vietovardis *Durbe* (ežeras, miestas) rodo, kad veiksmožadinė šaknis **durb-* 'duobti, kirsti' turėjo būti vartojama vakariniame baltų pakraštyje plačiau. Kiti latviai įlankas vadina *joma*, *licis*, *likums* ir kt. [Lau 169–185]. Vakarų Kuržemėje šia reikšme vartojamas kuronizmas (bendras vakarų baltų žodis) *laņka* [Lau 184, PKEŽ 3, 36]. Kuršių nerijoje taip vadinama marių dalis, gelmė [Pl 65], plg. lie. *lankā* 'užliejama pieva, žemuma', dar žr. kurš. vtv. *lānke* (Kuršių marių vietų vardai).

3.1. Baltiškos kilmės įlankų vardai

agiles b. 1927 [Pl 42]. Žr. *Agilos įlanka*.

Agilos įlanka 1938 [Knž 38]. Šalia Senųjų Naglių gyvenvietės. Tas pats objektas yra *Naglių įlanka*. Žr. *Agila* (Gyvenviečių vardai).

Alksnyno įlanka 1998 [Gud 414]. Pagal nuorodas tas pats kaip *Alksnių įlanka*.

Alksnūnu Lenke 1887 [Bezz 1, 292]. A. Bezenberger'is nurodo į pietus nuo Senųjų Naglių rago. Nors vieta nesutampa, vardo etim. žr. *Alksnynė* (Gyvenviečių vardai).

Alksnių įlanka 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo Alksnynės. Kiti objekto vardai: *Borkupas, Alsminsbucht*.

Etim. žr. *Alksnių ragas*.

alsmine-buchte 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Alsminsbucht*.

Alsminsbucht 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], 1991 [DKW 354-355]. Į šiaurę nuo Alksnynės, prie Meškos galvos kalno. Kiti objekto vardai: *Borkupas, Alksnių įlanka*. Etim. žr. *Alsmins Haken* (Iškyšulių vardai).

Ažuolnė įlanka 2001 [Knž 2001]. Prie Klevų kalvos rago. Kituose šaltiniuose neminimas.

Etim.: iš lie. *ažuolas*.

Beržu Buchta -1940 (x) [WD]. Į pietus nuo Alksnynės. Kiti vardai: *Biesenbucht, Vėžių įlanka*. Žr. *Beržinu Rags* (Iškyšulių vardai).

Bucht Parnidden 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) įlanka*.

budnike buktele/lonke 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Budnio įlanka*.

Budniko įlanka 1997 [VP 2, 88]. Žr. *Budnio įlanka*.

Budnio įlanka 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kitas objekto vardas yra *Plagine*. Etim. žr. *Budnio ragas*.

Budnische-Buchte 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 293], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Budnio įlanka*.

Bullwicksche(r) Bucht 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 293], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Bulvikio įlanka*.

Bulwik'-(Bulewika) Lenke 1887 [Bezz 1, 293]. Atkreiptinas dėmesys į antrąjį užrašymą, rodantį tarmės fonetines ypatybes (e įspraudimas tarp l ir v). Žr. *Bulvikio įlanka*.

Bulvikio įlanka 1994 [Knž 94]; *Bulvykio įlanka* 1938 [Knž 38]. Į siaurę nuo Bulvikio rago. Etim. žr. *Bulvikio kalnas* (Kopų ir kalnų vardai).

bulvių b. 1927 [Pl 42]. Žr. *Bulvikio įlanka*.

Carwaitensche Bucht 1887 [Bezz 1, 294]. Žr. *Karvaičių įlanka*.

DidžiŃji Prėilos įlanka 1994 [Knž 94]. 2001 [Knž 2001]. Šalia Prėilos gyvenvietės. Minimi keli pavadinimai ir jų variantai: *Dischā Prėil Lenķe* 1887, *Gr. Preilsche Bucht* 1887, *Gr. Preilscher Bucht*, 1991, *dižā preļu b.* 1927. Lietuviškas pavadinimas vėlyvas.

Dischā Prėil Lenķe 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Didžioji Prėilos įlanka*.

Etim.: įvardžiuotinė nom. sg. forma iš *dižā* (kurš. *dižs*, -a 'didelis', Pl 54), gyvenvietės vardo *Preila/Preiļi*, žr. *Preila* (Gyvenviečių vardai) ir apeliatyvo *Lenķe*. Vertimo kryptis: *Dischā Prėil Lenķe* → *Gr. Preilsche Bucht* → *DidžiŃji Prėilos įlanka*.

dižā preļu b. 1927 [Pl 42]. Žr. *Didžioji Prėilos įlanka*.

Druvine/druvine 1991 [DKW 354–355]. Ne visai aiškus objektas. R. Pietsch'as skiria prie 'Flurnamen', tačiau skirtingoje vietoje nuo *Druvesrīnde*, kuris nurodomas kaip žvejybos vietos vardas.

Priesagos *-in-* vedinys iš šaknies **druv-*. Etim. žr. *druvesrīnde* (Marių vietų vardai).

Dumschelbucht 1887 [Bezz 1, 293]. Į pietus nuo Nidos.

Etim.: žr. *Dumschel* (Miškų vardai).

Gaurinės įlanka 1998 [Gud 2, 340]. Kitoje marių pusėje, į vakarus nuo Karklės (šalia Liekų rago).

Etim.: gal taip pavadinta dėl nelygaus dugno ir sietina su lie. *gaurjŃs* 'kas gauruotas' [LKŽ 3, 170]. Dar plg. pavardę *GaurjŃs* [LPŽ 1, 633].

Die Gaurinn 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Gaurinės įlanka*.

GausiŃt' 1887 [Bezz 1, 203]. Žr. *Gausutė*.

Gausutte 1410 [Ger 37, VP 2, 127], 1542 [PrK], 1595–1633 [PrK 5], 1635 [PrK 6], 1690–1765 [PrK], 1690 [PrK 3], -1707 [PrK 11], 1792 [PrK 18], 1887 [Bezz 1, 293], 1938 [Mag]. Etim. žr. *Gausutė*.

Gausutts 1595–1612 [PrK 4]. Žr. *Gausutė*.

Gausitten 1887 [Bezz 1, 209]. Žr. *Gausutė*.

Gausute 1542 [PrK 1]. Žr. *Gausutė*.

Gausutė^o 1998 [VP 2, 127]. Įlanka prie Rasytės. V. Pėteraitis laiko gyvenvietę, tačiau duomenys to nepatvirtina. Kitas vardas – *Schwarzberg Bucht* [K-1163, plg. dar Bezz 1, 203]. A. Bezenberger'is nurodo, kad pilkopiškiai nurodę *Gausutę* kaip lietuvišką *Predin-Bucht* vardą, tačiau žemėlapiuose pastarasis nurodomas šiauriau [Mag 38; PrSA] arba visai neminimas [K-1163]. *Gausutė* – tai baltiškasis *Schwarzberg-Bucht* vardas, nes atitinka geografiškai ir nenurodomas kartu tame pačiame žemėlapyje. Išnykus iš gyvosios vartosenos *Gausutės* vardui, jį pakeitė kuršininkų *mella kāna bukte*, pasidaryta nuo gretimo kalno vardo *Schwarzer Berg* [Pl 42], o vėlyviausiuose nidiškių šaltiniuose ta pati įlanka visai be vardo: *lünke* 'Bucht' [DKW 354] (Marių vietų vardai). Ji neteko savo aktualumo žvejybai, nes buvo užnešta smėlio [Bezz, ten pat, Gud 2, 189]. To laikotarpio žemėlapiai [Mag 38] remiasi ne gyvąja tradicija, o ankstesniais žemėlapiais.

Ankstyviausiuose šaltiniuose apie *Gausutte* rašoma: 'ein winckel im Curischen Haff, ist zuvor ein köstlicher ort zu Aelwaden gewesen' [1605, Bezz 1, 203 iš C. Henneberger'io].

Etim.: priesagos *-ut-* vedinys iš būdvardinės šaknies *gaus-* 'turtingas, vaisingas', plg. lie. *gausūs*, la. *gaũss* 'lėtas' [Lau 68], kuri savo ruožtu <balt. *gau-* 'gauti' < balt.-sl. **gāu-/gū-* 'lenkti(s)' [PKEŽ 1, 331]. Dar plg. *Gausutsche Berg* (žr. kopų ir kalnų vardai). Nors A. Bezenberger'io informantas teigia, kad šį vardą vartoję lietuviai, neatmestina prūsiška kilmė, plg. vdv. *Gausupė*^o Semboje, *Gausigeyn* 1376, *Gausen* 1419 > *Gausai*^o, *Gawsislauks* 1339 [VP 1, 90, 2, 127, Gerr 1, 37], pvd. *Gause* [Trau 29]. Nors šaknis bendrabaltiška ir pasirodo Latvijos pajūrio toponimikoje (plg. *Gausā jūdze* [Lau 247, 271]), dėl priesagos, lokalizacijos ir ankstyvų paminėjimų įlankos vardas greičiausiai lietuviškas arba prūsiškas. A. Bezenberger'is pabrėžia Rasytėje girdėtą vardo kirčiavimą priesagoje.

Grabšto įlanka 1994 [Knž 94]. Įlanka į pietus nuo Nidos.

Etim.: žr. *Grabszt-Berge* (Kopų ir kalnų vardai).

Gr. Preilsche Bucht 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 297], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32]. Žr. *Didžioji Preilos įlanka*.

- Gr. Preilscher Bucht* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Didžioji Preilos įlanka*.
- Johdukranť* 1887 [Bezz 1, 294]. Įlanka į pietus nuo Lybio įlankos. Etim. žr. *Juodkrantė* (Gyvenviečių vardai).
- Kaspalege Bucht* 1991 [DKW 354]. Pric Pilkopos. Etim. žr. *Caspalege Haken* (Iškyšulių vardai).
- Karvaičių įlanka* 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Pervalkos. Kitas vardas – *Wāzazeema Lenķe*, plg. *vēcecieme* (Gyvenviečių vardai). Etim. žr. *Karvaičiai* (Gyvenviečių vardai).
- karwaite bukke* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Karvaičių įlanka*.
- Karwaiten Bucht* 1934 [Knž 34]. Žr. *Karvaičių įlanka*.
- Karwaitensche Bucht* 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Karvaičių įlanka*.
- Karwaitsche Bucht* 1841 [PrSA]. Žr. *Karvaičių įlanka*.
- kāŗviķu b.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Karvaičių įlanka*.
- Kl. Preiler Bucht* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Mažoji Preilos įlanka*.
- Kl(eine) Preilsche Bucht* 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 297], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], -1940 [K-1163]. Žr. *Mažoji Preilos įlanka*.
- Kunzen Bucht* 1887 [Bezz 1, 295]. Į šiaurę nuo Šarkuvos. Žr. *Kuncai* (Gyvenviečių vardai).
- Lauskopo Buchta* -1940 (x) [WD]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Etim.: žr. *Lauskopo Ragas* (Iškyšulių vardai).
- Maģā Prēl Leņķe* 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Mažoji Preilos įlanka*. Etim.: iš kurš. *maģs*, -a [Pl 66], plg. la. *mazs*, ‘mažas’ ir *Preil*.
- maģā preļu b.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Mažoji Preilos įlanka*.
- Mažoji Prēlos įlanka* 1994 [Knž 94]. 2001 [Knž 2001]. Žr. *Preila* (Gyvenviečių vardai). Į pietus nuo Preilos gyvenvietės. Kiti vardai: *Maģā Prēl Leņķe*, *maģā preļu b.*, *Kl(eine) Preilsche Bucht*, *Kl. Preiler Bucht*, *Preilų Maž. įlanka*.
- Naglių įlanka*^o 1984 [Ja 28], 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Pervalkos. Tas pats objektas – *Agilos įlanka*. Žr. *Nagliai* (Gyvenviečių vardai).
- Neegetnsche Bucht* 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], -1940 [K-1163]. Žr. *Naglių įlanka*.
- Negelnsche Bucht* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Naglių įlanka*.

- Nėdrių įlanka* 2001 [Knž 2001]. Kitur nurodoma tik kaip žvejybos vieta (Marių vietų vardai, vertimai). Kitas vardas – *Triušių įlanka*.
- Nidos įlanka* 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Nidos gyvenvietės. Žr. *Nida* (Gyvenviečių vardai).
- Parnidden (Bucht)* 1887 [Bezz 1, 210], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) įlanka*.
- Pārņide* 1887 [Bezz 1, 210], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) įlanka*.
- parņide dūrbe* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) įlanka*.
- Paņidžiai* 1997 [VP 2, 387]. Žr. *Parnidžio (Parnidos) įlanka*.
- Parnidžio (Parnidos) įlanka* 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Nidos. Etim. žr. *Parnidžio (Parnidos) kopa* (Kopų ir kalnų vardai).
- Parwalsche Bucht* 1887 [Bezz 1, 297]. Kiti šaltiniai nepaliudija. Gali būti užrašymo klaida. Žr. *Pervalkos įlanka*.
- Parwinsche Bucht* 1841 [PrSA]. Žr. *Purvyne* (Gyvenviečių vardai).
- Pervalkos įlanka* 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Pervalkos gyvenvietės. Žr. *Pervalka* (Gyvenviečių vardai).
- Perwelk-Bucht* 1934 [Knž 34]. Žr. *Pervalkos įlanka*.
- pērvēlķas b.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Pervalkos įlanka*.
- pērvēlķe buķte* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Pervalkos įlanka*.
- Perwellsche Bucht* 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], -1940 [K-163], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Pervalkos įlanka*.
- piķkupēs vēca ciēma b.* 1927 [Pl 42].
 Etim.: kurš. *vēca ciēma* žr. *vecā ciēmas k.* (Kopų ir kalnų vardai) ir *Pilkopa* (Gyvenviečių vardai).
- Pillkopper Bucht* 1887 [Bezz 1, 297]. Šalia Pilkopos gyvenvietės. Žr. *Pilkopa* (Gyvenviečių vardai).
- Plagine*^o -1940 (x) [WD]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kiti vardai: *Budnio įlanka* ir *Budniko įlanka*.
 Etim.: vardo kilmė kelia abejonių. Galbūt sietina su kurš. *plaķe* 'kāda zivs, suga, (Bleier)' [Pl 74], *plaķs* 'Braschenfisch' [KwP 63], bet *plaķe* [DKW 357], *plēķē* [Pl 45], lie. *plāķē* (vak. žem. *plāķis*) arba galima sieti tiesiai su baltiška veiksmažodine šaknimi **plā-k-* 'ploti, plakti' – 'plokščia, sekli vieta', bet abejonių kelia dėl g.

- Predin-Bucht* 1887 [Bezz 1, 297], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], 1997 [VP 2, 316]. Žr. *Priedinės įlanka*.
- Preedines Len'ke* 1887 [Bezz 1, 297]. Žr. *Priedinės įlanka*.
- Prehdin Bucht* 1841 [PrSA] Žr. *Priedinės įlanka*.
- Preilsche Bucht* 1887 [Bezz 1, 297], 1934 [Knž 34]. Žr. *prėle buktele/lenke*.
- Preilsche Bucht* 1934 [Knž 34]. Žr. *prėle buktellenke*.
- Preitų Maž. įlanka* 1938 [Knž 38]. Žr. *Mažoji Preilos įlanka*.
- prėle buktele/lenke* 1991 [DKW 354–355]. Į pietus nuo Preilos gyvenvietės. Žr. *Preila* (Gyvenviečių vardai).
- priedine* 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Priedinės įlanka*.
- pričdinės b.* 1927 [Pl 42]. Žr. *Priedinės įlanka*.
- Priedinės įlanka* 1984 [Ja 79], 1997 [VP 2, 316]. Šalia Priedinės gyvenvietės. Etim. žr. *Priedinė* (Gyvenviečių vardai).
- Šarkuvos įlanka* 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kaip įlankos vardas pasirodo tik vėlyvuose šaltiniuose.
- Etim.: istoriškai vardą sieti su Šarkuvos gyvenvieta sunku, nes įlanka yra kitoje Kuršių nerijos vietoje.
- Triūšių įlanka* 2001 [Knž 2001]. Kitas vardas – *Nendrių įlanka*. Etim. žr. Marių vietų vardai, vertimai.
- Wāzaceema-Lenķe* 1887 [Bezz 1, 294]. Kitas vardas – *Karvaičių įlanka*. Pradėtas vartoti greičiausiai užpusčius Senuosius Karvaičius. Žr. *Wāzaceems* (Gyvenviečių vardai).
- Vėžių įlanka* 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kiti pavadinimai: *Beržu Buchta*, *Biesen-Bucht*. Etim.: iš lie. *vežjš* 'vandens gyvūnas'. Tokiu pavadinimu ankstesniuose šaltiniuose nerastas.
- Wāzaceema-Lenķe* 1887 [Bezz 1, 299]. Į pietus nuo Nidos. Žr. *veca c ėmas k.* (Kopų ir kalnų vardai).
- Winges* -1940 (x) [WD]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kiti šaltiniai nurodo į pietus nuo dab. Juodkrantės. Žr. *Wingekaapis*.
- Wingekaapis* 1887 [Bezz 1, 300]. Įlanka prie Naujųjų Naglių, šalia Birštyno rago. Dar žr. *Wingkap*, *Vinkio kopa* (Kopų ir kalnų vardai).
- Etim.: galbūt iš lie. *vīngis* 'lanko pavidalo pasukimas' [VP 2, 450]. Formą su *g* A. Bezenberger'is laiko lietuviška. Iš kuršininkų šaltinių variantų su *g* neužfiksuota. Tačiau neatmestina versija, kad kuršininkai turėjo šaknies *ving-*

'vingis, lankas, įlanka' daiktavardžių ir asmenvardžių, plg. kurš. *vinguot* 'kreuzen beim Segeln' [KwP 83], *viñgelėti* 'vīstīt'[Pl 90], kurie gali būti kuronizmai šalia kurš. *ielėnkums* 'vingis': plg. dar la. tarm. *veñdzele* 'nedidelė įlanka' [Lau 182]. Greičiau kuronizmu negu lituanizmu laikytinas ir la. *viñgis* Rucavoje ir ypač nuo Lietuvos nutolusioje Dunikoje [EH II 786], plg. dar la. tarm. *viñgali*, *viñgrs*, *vingulis* [Būga 3, 198, ME 4, 599–600], kuriuose išsaugotas sveikas dvigarsis, bet kitur la. *likums* 'vingis'. Gali būti ir asmenvardinės kilmės iš pvd. *Vingis* (of. *Wings*). Pavardė gali būti siejama su lie. *vīngis* [LPŽ 2, 1224]. Antroji dalis *kāp-* rodytų, kad pirminis turėtų būti kopos, o ne įlankos vardas, taigi 'vingis, įlanka' tarsi prieštarauja 'kopai, kalnui', tačiau galbūt pagrįstai A. Bezzenberger'is mano, kad *kāp-* čia gali būti reikšmė 'nerija' [Bezz 1, 300].

Wingū-Kap's 1887 [Bezz 1, 300]. Juodkrantiškių tarimas. Žr. *Wingekaapis*.

3.2. Germaniškos kilmės įlankų vardai

Baggerei Hafen 1870 [Knž 70]. Šiaurinėje Juodkrantėje.

Etim.: iš vok. *Baggerei* 'kasykla'. Tai pirmesnis *Gintaro įlankos* vardas. Tuo metu šioje įlankoje buvo kasamas gintaras.

Biesen Bucht 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], -1940 [K-1163]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kiti vardai: *Vėžių įlanka*, *Beržu Bucha*.

Etim.: gali būti asmenvardinės kilmės arba iš vok. *biesen* 'gyliuoti, zyliuoti'. Galėjo pavadinti dėl gylių ir sparvų gausumo.

Hirschbuden Bucht 1934 [Knž 34]. Į šiaurę nuo Pilkopos.

Etim.: žr. *Hirschbudeberg* (Kopų ir kalnų vardai).

Kolk Bucht 1841 [PrSA]. Į šiaurę nuo Šarkuvos.

Etim.: iš vok. *Kolk* 'Tiefe stelle im Meer' [Hinze 145], *Kulk* 'gelmė, duobė' > la. *koļka*, *kuļka* 't. p.' Dažnas Latvijos vietovardžiuose: *Apeņu koļka*, *Lielā kuļka*, *Koļka*, *Koļkas rags*, *Koļk(s)ciems* ir kt. [Lau 193].

Rinubohma Āks 1879 [Pass 40, Bezz 1, 298]

Etim.: greičiausiai iš *der Runde Baum*. Žr. *Apskritas kalnas* (Kopų ir kalnų vardai).

Senkeris -1940 (x) [WD]. Į šiaurę nuo Juodkrantės.

Etim.: greičiausiai sulietuvinta forma, kiek žinoma, vartota žemumo lietuvių. Gali būti asmenvardinės kilmės iš vok. *Senker*, bet greičiausiai sietinas tiesiai su vok. *senk-* šaknies žodžiais *senken* 'nuleisti, panardinti', *Senke* 'klonis, dauba, loma' ir pan.

Weißer Bucht 1934 [Knž 34]. Žr. *Weißbergsche Bucht*.

Weißbergsche Bucht 1887 [Bezz 1, 300]. Tarp Kuncų ir Šarkuvos.

Etim.: Žr. (*Der*) *Weisse Berg* (Kopų ir kalnų vardai).

3.3. Finų kilmės įlankų vardai

lba b. 1927 [Pl 42]. Žr. *Lybio įlanka*.

Libio įlanka 1984 [Ja 21]. Žr. *Lybio įlanka*.

Libis-Bucht 1841 [PrSA], 1879 [MV 17], 1887 [Bezz 1, 296], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], ~1940 [K-1163], 1991 [DKW 354-355], 1997 [VP 2, 227]. Žr. *Lybio įlanka*.

Lybio įlanka 1938 [Knž 38], 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Įlanka į pietus nuo Juodkrantės. To paties pavadinimo kalnas yra į šiaurę nuo Juodkrantės.

Etim. žr. *Lybio kopa* (Kopų ir kalnų vardai).

Liebes Buchta 1887 [Bezz 1, 296], ~1940 (x) [WD]. Žr. *Lybio įlanka*.

Liebis-Bucht 1887 [Bezz 1, 296], 1934 [Knž 34]. Žr. *Lybio įlanka*.

Walgum-Bucht 1887 [Bezz 1, 299]. Šalia Rasytės gyvenvietės. Nors įlankos vardas greičiausiai pirmesnis, etim. žr. *Walgum-Berg* (Kopų ir kalnų vardai).

3.4. Vertimai

Avkalnio įlanka 1994 [Knž 94]. Į pietus nuo Juodkrantės. Kiti vardai: *Shafenbergscher Bucht* ir *Schapen Bucht*. Žr. *Avių kalnas* (Kopų ir kalnų vardai).

Bernsteinhafen 1983 [PFL 66]. Žr. *Gintaro įlanka*.

Gištaro įlanka 1994 [Knž 94]. Juodkrantėje. Kiti vardai: *Baggerei Hafen*, *Bernsteinhafen*.

Pirmiau šaltiniuose pasirodė *Baggerei Hafen* 1870, vėliau vok. *Bernsteinhafen* ir *Gintaro įlanka*, kurie vienu metu galėjo egzistuoti greta. Pavadinimas sietinas su lie. *gištaras*, plg. la. b. k., kurš. (ir sen. kuršių) *dzištars* [KwP 31] ir vok. *Bernstein* 'gintaras'.

Holzhafen 1940 [K-1163]. XIX a. pab. Vilhelmo kanalo žiotyse Klaipėdos Smeltės priemiestyje suformuota dirbtinė įlanka medienos uostui [MLE 2, 723]. Lietuviškas vardas – *Malkų įlanka*.

Etim.: iš vok. Holz ‘medis, malkos’.

Johdukrant’ 1887 [Bezz 1, 297]. Lybio įlankos dalis. Tas pats objektas *Schwarzkrant’* bei *Mällakrant’*.

Etim. iš lie. *júodas* ir *krañtas*; *Johdukrant’* ir hibridas *Schwarzkrant* vartojami tuo pat metu, todėl vertimo kryptis nėra visai aiški, bent jau tarp la./kurš. *Mällakrant’* ir lietuviškojo *Johdukrant*. Šis arba netoli esantis kitas objektas (pakrantės dalis nuo jūros pusės) galėjo duoti pradžią gyvenvietės vardui vok. *Schwarzort* → lie. *Juodkrantė*.

Mällakrant’ 1887 [Bezz 1, 297]. Lybio įlankos dalis. Kiti vardai: *Johdukrant’* ir *Schwarzkrant*.

Etim.: iš kurš. *męlls* ‘juodas’ (plg. la. *meñs*) ir *krañta* ‘skardis, staigi nuožulnuma’. Tuose pačiuose šaltiniuose nurodomas ir lietuviškos kilmės vardas *Johdukrant’* bei hibridas *Schwarzkrant* [Bezz ten pat]. Kadangi užrašymų laikas nesiskiria, vertimo kryptis nėra visai aiški.

Malkų įlanka. Lietuviškas *Holzhafen* vardas, vartoti pradėtas XX a. Etim.: iš lie. *malkos*.

mella kãna b. 1927 [Pl 42]. Įlanka prie Rasytės. Kitas vardas – *Gausutė*. Vardas pagal kalno vardą kuršininkų pradėtas vartoti po to, kai iš gyvosios vartosenos išnyko *Gausutė*. R. Pietsch’as šią vietą nurodo bendrinio žodžiu *lünke* ‘Bucht’. Žr. *Schwarzer berg* (Kopų ir kalnų vardai).

Schafenbergsche Bucht 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Avikalnio įlanka*.

Schapen-Bucht 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Avikalnio įlanka*.

Schwarzberg-Bucht 1887 [Bezz 1, 298], 1915 [LJM 823]. Kitas vardas – *Gausutė*. Žr. *mella kãna b.*

Schwarze Berg Bucht -1940 [K-1163], 1923 [Kulakov 2]. Žr. *mella kãna b.*

Schwarzerberg-Bucht 1841 [PrSA]. Žr. *mella kãna b.*

Schwarzkrant’ 1887 [Bezz 1, 297]. Kiti vardai *Mällakrant’* ir *Johdukrant*.

Etim.: hibridas iš vok. *schwarz* 'juodas' ir baltų *krant-*, tai leidžia spėti, kad baltiški vardai senesni ir vertimo kryptis turėtų būti *Mällakrant* / *Johdukrant* → *Schwarzkrant*.

šāfenbērgē bukte 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Avikalnio įlanka*.

šavenberge bukte 1991 [DKW 354-355]. Žr. *Avikalnio įlanka*.

3.5. Neaiškios kilmės įlankų vardai

Borkupas ~1940 (x) [WD]. Į šiaurę nuo Alksnynės. Kiti objekto vardai: *Alksnių įlanka* ir *Alsmünsbucht*.

Etim.: gali būti iš vok. *bohren* 'gręžti', tik neaiški motyvacija, gali būti asmenvardinės kilmės; antroji dalis gali būti baltiška *kūp-*, plg. *Pilkopa* (Gyvenviečių vardai) arba *kāp* > lie. *kop-*.

Brokist Bucht 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 293], 1915 [LJM 823], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], ~1940 [K-1163]. Į šiaurę nuo Kranto įlankos. Kitas vardas – *Brukio įlanka*.

Etim.: A. Bezenberger'is kildina iš la. *bruokasts* 'pusryčiai'. Tačiau ši etimologija nėra tvirtai pagrįsta semantiškai. Gali būti asmenvardinės kilmės vietovardis iš asmenvardžių *Brōkas*, *Broks*, *Brūkas*, plg. la. *Bruke*, *Bruks*, *Brukas*, lenk. *Bruk*, vok. *Bruck* [LPŽ 1, 312, 315]. Dar plg. *Brokas* (of. *Broch*) [LPŽ 1, 297] ir *Brakas* (of. *Brach*, *Braks*, *Bracks*) [LPŽ 1, 297]. Šios pavardės užfiksuotos Klaipėdos apylinkėse.

Brukio įlanka 1998 [Gud 2, 340]. Greičiausiai autoriaus atstatyta iš *Brokist Bucht*.

Charpenbucht 1870 [Knž 70]. Įlanka pietinėje Juodkrantės dalyje.

Etim.: dėl rašybos ne visai aiški žodžio pradžia. Galbūt iš vok. *scharf* 'aštrus'.

Griekaysche Grund [Pass 40, Bezz 1, 293]. A. Bezenberger'io teigimu, įlanka Žr. *Griekamsche Bucht*.

Griekamsche Bucht 1887 [Bezz 1, 293]. Į šiaurę nuo Šarkuvos. Kiti šaltiniai nepaliudija.

Etim.: neaiški, gali būti asmenvardinės kilmės. Atkreiptinas dėmesys į L. Passargės užrašymą, kuris gali liudyti prūsišką kilmę, o antroji dalis gali būti siejama su lie. ir pr. *kaim-* 'gyvenvietė, kiemas'. Tačiau nežinia, apie kokią gyvenvietę reikėtų galvoti. Galimas liaudies etimologijos poveikis siejant su slavizmu kurš. <lie. *griek(s)* [KwP 34] 'nuodėmė', la. *grēks* 'nuodėmė'. Plg. dar *Nuodėmių* (*Griekynės*) *kalnas*.

4. Kuršių marių vietų vardai

Tai retai tyrinėjama toponimijos dalis. Jai medžiagos teikia tik žvejybos regionai. Latvijos pajūrio žvejybos vietų vardus tyrinėjo B. Laumanė [Lau]. Marių dugnas turi savitą reljefą, kurį žvejai turėjo gerai pažinti, norėdami sėkmingai žvejoti, išvengti nelaimių. Tai gali būti daubos, kauburiai, seklumos ir t. t. Šio skyriaus medžiagos šaltiniai yra A. Bezenberger'io, R. Pietsch'o ir V. Dobljo sudaryti žemėlapiai ir sąrašai (žr. prieduose), žvejybos inspekcijos tarnybų žemėlapiai [FKH], V. Gudelio pateikta medžiaga su žemėlapiu (iš Priekulės žvejų) [Gud 1, 2, 418–419], vienas kitas vardas nurodomas kituose žemėlapiuose [PrSA].

Marių vietų vardai sudaryti pagal kelis požymius: 1) sutampa su arti esančių žemės reljefo objektų vardais-orientyrais, ypač iškyšuliais (*Krantes Ragg* 'Stelle in der Mitte des Haffs vor dem Alt-Negelnschen Haken'), 2) patys savo reikšme apibūdina marių vietą, pvz.: *Duņa* 'vieta mariose prie Senųjų Naglių gyvenvietės' < la. *dūņas* 'dumblas, maurai, mulvė', lie. *dunas*, -a 'gilus', taip sudarytus pavadinimus vartoja ir Latvijos pajūrio žvejai [Lau 249, 276]; 3) pavadinimas paremtas asmenvardžiu, greičiausiai pagal žvejybos vietos savininko (nuomotojo) arba artimiausios sodybos savininko pavardę.

Bendriniai žodžiai, pavadinantys marių dugno objektus, dažniausiai yra baltiškos kilmės. Lietuviški įprastomis reikšmėmis *laŕkas*, *vingis*, *slėnis*, iš tarminių paminėtini *gilmė* 'duburys', *sėkis* 'sekluma' [LKŽ *sėkis*]. Kuršininkai tam tikras marių vietas vadina iš senųjų kuršių paveldėtais žodžiais: kurš. *kaŕŕps/-e, -is* 'kampas, vingis' [KwP 42, Pl 60], kurš. *laŕka* 'mares daļa, dziļums' [Pl 65], žr. dar *lėņķe* (lankų vardai). Pasitaiko, kad žvejybos vietą, kaip ir Kuržemės latvių kalboje [Lau 228], žymi ir kuršininkų žodis *masts*: *Sirgo-mast*, jis išlikęs kalno pavadinime *Ohsel-mast* (Kopų ir kalnų vardai). Vartojami apeliatyvai, reiškiantys žemės reljefo objektus: lie. *rągas*, kurš. *la. rags* (žr. Iškyšulių vardai) arba apibūdinantys marių dugną: *durbe* (žr. lankų vardai); *ailės* < lie. *eilė*, *rinde* < la. *riŕkla* 'eilė' < lyv. *rinda*, *rind* 't. p.' [Brik 18, Lau 54, 302]. Kai kuriuose šaltiniuose vartojami objektą nurodantys apeliatyvai nėra

vietinės kilmės, pvz. V. Gudelio minima *loma*. Vietiniai gyventojai vartoja ir skolinius iš vokiečių kalbos: *buchta* (žr. įlankų vardai), *zeikas* < vok. dial. *Seke* 'sekluma', vok. *seicht* 'seklus'. Vokiškuose šaltiniuose rašoma: *Bucht* 'įlanka' – šis žodis žvejų suprantamas ne tik kaip įlanka, bet ir kaip žvejybos vieta; *Bank* 'sekluma', plg. la. *banġis/benġis* 't. p.' [Lau 200], *Reihe* 'eilė, virtinė', *Sand* 'smėlis', *Grund* 'dūgnas, lankas, pagrindas'.

Šioje dalyje skiriami du skyriai: tikriniai žodžiai ir tradiciniai marių vietų pavadinimai, t. y. vietovių vardai, kuriuos ne visada laikome toponimais, bet vartosenos požiūriu jie artėja prie tikrinių žodžių. Juos vietiniai gyventojai vartojo apibūdindami tam tikras vietas mariose, tačiau tikriniais žodžiais jie galėtų būti laikomi tik tada, kai žymimi žemėlapiuose, nesikeičia jų forma, vartoseną tampa tradicine, net jei objektas pasikeičia ar išnyksta. Riba tarp tokių žodžių ir tikrinių vardų nėra aiški. Kai kurių mokslininkų darbuose kriterijumi laikoma vartosenos lokalizacija: *Kalva* (Papėje) ir *Papes kalva* (to paties objekto vardas, užfiksuotas kitur). Toponimu laikomas tada, kai linkęs semantiškai konkretėti, reikšti tik vieną objektą [Lau 276]. Siekiant dėl terminologijos ir klasifikacijos painiavos neprarasti vertingos informacijos, čia suminėti visi šaltiniuose rasti marių vietų pavadinimai.

4.1. Baltiškos kilmės marių vietų vardai

a) tikriniai žodžiai:

Ackmen 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Akmenė*.

Ackmin -1920 [FKH III]. Žr. *Akmenė*.

akaite 1991 [DKW 354–355] 'besondere Fangstelle'. Karklės įlankos dalis priešais Nemuno deltą. Kita vardo forma *Okaitė*, užrašyta kitoje marių pusėje, greičiausiai klaidinga [MK 59].

Etim.: greičiausiai lietuviškos kilmės – demin. priesagos *-ait-* vedinys iš lie. *akš*. Kitapus marių upė ir kaimas *Akšlė* [VP 1, 60]. Dėl reikšmės plg. *pelkės akis*, *ežero akis* ir pan.

Akmena 1998 [Gud 2, 411]. Žr. *Akmenė*.

Akmėnė ° 1940 [Rem 166], 1998 [Gud 2, 340, 411]. Vieta marių viduryje priešais Nidą. Tai akmenų eilė, sekli vieta, žr. dar *ziemilė akminės, launadže akminės, vidmare ailes, stuoages ailes*.

Etim.: kurš. *akmins/-ņa* [Pl 47], la. b. k. *akmens*, lie. *akmuõ*, gen. *akmeĩns/-enio*, tarm. *ãkminas*. Forma *akmen* gali rodyti redukuotą daugiskaitos formą *akmeni* [Bezz 1, 292] arba galūninę darybą. Vakariniame baltų regione populiarius toponimas: plg. lie. up., km. *Akmeną Ackninge*, up. *Akmėnis* (Ragainė), *Akmenųpė* (Ragainė) [VP 1, 61] ir kt. 'akmenuota vieta'.

Åschkap' 1887 [Bezz 1, 292]. Žr. *Aschkapis*.

Aschkapis 1887 [Bezz 1, 292], -1920 [FKH II]. Vieta mariose prie Drevernos. Tas pats objektas kuršininkų vadinamas *rage askampe*, lietuviškuose (vėlesniuose?) šaltiniuose – *Ožkupio ragas*.

Etim.: 1. Bandoma sieti su kurš. /la. *ãzis* (gen. *-ža*) 'ožys', lie. *ožys*, ši šaknis dažnesnė upių varduose. Antrąjį žodį A. Bezenberger'is sieja su kurš. *kapi*, lie. *kapai* [Bezz 1, 292]. Tačiau tai nėra gerai pagrįsta semantiškai (aukojimo vieta?). Antrąjį žodžio dalis *kap-* gali būti siejama ne tik su la. *kapi*, bet ir su *kāpa* 'kopa'. 2. Įtikinamesnė kuršininkų forma, kurios A. Bezenberger'is, matyt, nežinojo, yra *askampe* (žr.), kurią tikriausiai lietuviai perdirbo, veikiami liaudies etimologijos.

(*rage*) **askampe** 1991 [DKW 354–355]. Kitas vardas *Aschkapis*.

Etim.: greičiausiai kurš. priešdėlio *ãz-* 'už' (la. *aiz-*) vedinys iš kurš. *kamp(s)* 'kampas, vingis'.

Bambalis 1977 (x) [Gud 1, 44]. Loma į pietus nuo Pervalkos.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės iš *Bumbulis*, *Bambull* [Kot 5]. Dar žr. *bambļa r.* (Iškyšulių vardai).

Budino Zeikas -1940 (x) [WD]. Sekluma prieš Budnio ragą, arčiau Kuršių nerijos kranto.

Etim.: žr. *Budnio ragas* (Iškyšulių vardai).

dīža mīkste 1991 [DKW 354–355]. Žr. *mīkste*.

Etim.: kurš. *dīžs*, *-a* 'didelis'. *mīkste* 'minkšta vieta'.

Drumsak -1920? [FKH II] Nurodoma kaip žvejybos vieta, bet ankstesniuose šaltiniuose – krante, žr. *Druņzāks* (Kopų ir kalnų vardai).

Druwenreihe 1991 [DKW 354–355]. Žr. *druvesrinde*.

druvesrinde 1991 [DKW 354–355]. Priešais Juodkrantę.

Etim.: 1. Galbūt sietinas su la. *drūva, druve* 'dirva' [ME 1, 337] ir motyvuojama kaip 'minkštas dugnas'. 2. Geografiškai artimesnis upėvardis ir kaimo vardas *Drāverna, Drēverna, Dravėnai*, kurie kildinami iš ide. šaknies *dreu-* 'tekėti, bėgti' [VP 1, 84]. 3. Galima ir asmenvardinė kilmė, plg. pvd. *Druvā*, la. *Druva* (LAG 338), *Druviņš* (ten pat 383, 387, 439). Pavardės galbūt sietinos su la. *druvas* 'baimė' [LPŽ 1, 532] arba la. *drūva, druve* 'dirva'. Tokių pavardžių Kuršių nerijoje neužfiksuota.

Duņa 1887 [Bezz 1, 293], *Duna* -1920 [FKH II]. Loma mariose prie rytinio kranto priešais Senųjų Naglių gyvenvietę.

Etim.: < la. *dūnas* 'dumblas, maurai, mulvė' [Bezz. 1, 293], lie. *dūnas*, -a 'gilus' [LKŽ 2, 852].

Dūna 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Duņa*.

Dūnāle 1887 [Bezz 1, 293] 'kleine Dūna'. Marių vieta prie Drevernos, taip vadinama tik lietuvių.

Etim.: *Duna* + kuršiškos kilmės priesaga *-ale* [LKI 1, 349]. Dar žr. *Duņa*.

Dūn'e 1887 [Bezz 1, 293]. Žr. *Duņa*.

Dūnia^o 1977 (x) [Gud 1, 44]. Žr. *Duņa*.

Greginn 1887 [Bezz 1, 294]. Žr. *Grikinn bruch*.

engelīne rinde 1991 [DKW 354–355]. Vieta mariose prie Juodkrantės.

Etim: asmenvardinės kilmės, plg. pvd. Kuršių nerijoje *Engelien, Engelin* [Kot 35]. To paties autoriaus rankraščiuose nurodoma *engelīne rinde*.

Englinsreihe 1991 [DKW 354–355]. Žr. *engelīne rinde*.

Grigine -1940 (x) [WD]. Žr. *griķine*.

Griķiņ 1887 [Bezz 1, 294]. Žr. *griķine*.

griķine 1991 [DKW 354–355] 'Bolzenreihe'.

Etim.: Vargu ar sietinas su lie. *griķiai*, kaip mano A. Bezenberger'is [Bezz 1, 294], tam yra semantinė klišė – R. Pietsch'o pateiktas apibūdinimas 'Bolzenreihe'. Vardas neatsiejamas nuo kalno pavadinimo *Die Grikinn Bg* ir *Grikinn bruch* (žr. Daubų ir slėnių vardai).

Hamschies 1887 [Bezz 1, 294], -1920 [FKH II]. Žr. *Kamschies*.

- Jodeglin** 1887 [Bezz 1, 294], -1920 [FKH II]. Marių vieta arčiau rytinio kranto, į pietus nuo Lūžijos.
 Etim.: < lie. *juodeglynas* < *jūodeglė*. Dėl darybos plg. *Aukštėglynai* km. kitoje marių pusėje [MK 25].
- Kalva** 1998 [Gud 2, 340]. Plg. kitoje marių pusėje *Kalvelė* – žvejybos vieta Ežios seklumoje [MK 60]. Žr. *Kalwa-Bank*.
- Kalwa-Bank** 1887 [Bezz 1, 294], -1920 [FKH IX], 1915 [LJM 823]. Sekluma mariose tarp Bulvikio r. ir Ventės r.
 Etim.: Semantinis dubletas < kurš. *kařva* [Pl 61], lie. *kalvą*, la. *kařva* ir vok. *Bank* ‘sekluma’.
- kalve** 1991 [DKW 354–355] ‘flache Stelle’. Žr. *Kalwa-Bank*.
- Kamschies** 1887 [Bezz 1, 294]. Vieta marių viduryje priešais Juodkrantę.
 Etim.: gali būti klampi sunešto smėlio ar dumblo vieta, tokiu atveju *kamšjš ‘kamštis, kas užkemša’, kaip galūnės vedinys, sietinas su lie. *kiņšiti*, plg. lie. *kamšā* ‘kamšatis, klampi vieta’, lie. *kamšyti* (?) [Bezz 1, 294]. Galima ir asmenvardinė kilmė, plg. *Kamšlyš* [LPŽ 1, 905].
- Karklinnis** 1887 [Bezz 1, 294]. Vieta mariose arčiau rytinio kranto priešais Kalnupės ištakas.
 Etim.: priesagos *-in-* vedinys iš lie. *kařklas*, la. *kařkls* [ME 2, 162] ‘karklas’ [Bezz 1, 294], kurš. *karkl* ‘karklas’ [KwP 42], plg. lie. vtv. *Kařklė*, *Karkliniņkai* ir pan. [VP 2, 172].
- Kekšės įlanka** 1977 (x) [Gud 1, 44]. Vieta mariose prie Agilos rago. Kitiuose šaltiniuose neminima.
 Etim.: < lie. *kėkšė* ‘pasileidusi moteris’. Motyvacija neaiški.
- Kiemo Lankas** -1940 (x) [WD]. Marių vieta prie Juodkrantės.
 Etim.: < lie. *kėmas*, bet plg. la./kurš. *cėms* ‘kiemas, kaimas’ ir lie. *lankā*, pl. *laņkos* ‘užliejama pieva’, kurš. *laņka* ‘mares daļa, dziļums’ [Pl 65] arba *laņkas* ‘vingis, posūkis’.
- Kintų Ruceikis** 1977 (x) [Gud 1, 44]. Panuovolis, nuolydis mariose, einantis nuo Pervalkos beveik iki Kintų. Vardas žinomas tik iš priešingo kranto lietuvių.
 Etim.: iš gyvenvietės vardo *Kintaī* ir asmenvardžio *Ruceķis*, plg. *Rukis*, *Rukys*, *Ručas* [LPŽ 2, 635, 628].
- Kranta(s)/Krantas** 1833 [Bezz 1, 295], 1977 (x) [Gud 1, 44], 1998 [Gud 2, 419]. Vardu *krant(a)s* vadinamos trys marių vietos netoli viena kitos. Be apeliatyvo *rag(as)* V. Gudelis nurodo

vieta mariose tarp Pervalkos ir Kintų, galimas dalykas, ta pati nurodyta A. Bezenbergerio 'nuolydis arba sekli marių vieta prieš nuolydį prie Ventės rago'. Etim. žr. *Krantes Ragg*.

Krantes Ragg -1920 [FKH II]. Priešais Naglių iškyšulį. Žr. *Krantes Ragg*.

Krantes Ragg 1887 [Bezz 1, 295], 1991 [DKW 354–355]. 1. Vieta mariose priešais Naglių iškyšulį [Bezz 1, 295; DKW 354–355]. 2. Vieta mariose priešais Juodkrantę [DKW 354–355]. Pastaroji tokiu vardu kituose šaltiniuose nenurodoma.

Etim.: < lie. *kraĩnas*, la./kurš. *kraĩns* 'krantas', plg. la. b. k. *mala* ir lie. *rāgas*, la./kurš. *rags* 'iškyšulys'. Žr. dar *Krantas* (Gyvenviečių vardai).

Kreiwassis 1887 [Bezz 1, 295], -1920 [FKH IX]. Marių vieta prie Kniaupų, tarp Ventės ir Atmatos.

Etim.: < lie. *kreivas*, kurš. *krėv* 'kreivas' [KwP 45], plg. la. *greizs*. Įvardžiutinė forma rodo lietuvišką kilmę.

Kulkio^o ragas 1998 [Gud 2, 419]. Sekluma Svencelės pakrantėje. Žr. *Kulkio sekis*.

Kulkio^o sekis 1998 [Gud 2, 419]. Sekluma į pietus nuo Svencelės.

Etim.: gali būti asmenvardinės kilmės, sietina su pavarde *Kūlkis* [LPŽ 1, 1116] ar *Kulkis (?). Dar plg. germanizmą *kiuškis*, *kiūškis* 'iš miltų ar bulvių padarytas kukulys, gumulas, gniūzulas' [LKŽ 5, 915–916]. Tačiau gali būti ir tiesiai iš vok. dial. *Kolk* 'Tiefe stelle im Meer'. Plg. *Kulkė* – žvejybos vieta Karklės įlankoje [MK 59], la. *koķa*, *kuķa* 'dzelme, bedrė' [Lau 193]. Žr. dar *Kolk die Kolke*, *Kulkio Buchta*, *ragas*, *slėnis* (Germaniškos kilmės marių vietų vardai) ir *Kolk-Bucht* (įlankų vardai). Antroji vardo dalis *sekis* 'sekluma' sietina su lie. *sėkis* arba vok. dial. *Seke*, plg. dar *Budino Zeikas*. Tačiau tokiu atveju abu dėmenys sudaro vienas kitam prieštaraujantį semantinį junginį 'gili vieta' ir 'sekluma', todėl spėtina, kad gyventojai pirmąjį dėmenį suvokė kaip tikrinį žodį.

Kūlija^o -1940 (x) [WD]. Marių vieta ties Juodkrante.

Etim.: priesagos *ija* vedinys iš lie. žem. *kūlis/-ys* 'akmuo' [VP 1, 200, LKŽ 6, 836], kuris dėl paplitimo laikytinas kuronizmu, plg. dar *Kūklinga* [Būga, 3, 168], *Kūlas kāpa*, *kūlu valgums* [Lau 102, 121] ir pan. Galima sieti ir su lie. *kuljys* 'maišas, kapšys', 'tinklo galo susiaurėjimas', la. *kule* 'krepšys' arba

lie. *kulj̥s* 'kampas, iškyšulys, įlanka', plg. *Prėkulė* [VP 2, 316].

Kvaukė 1977 (x) [Gud 1, 44]. Sekluma mariose prie Juodkrantės.

Etim.: asmenvardinės kilmės vietovardis, plg. pvd. Kuršių nerijoje *Kvauka*. *Kvaukis* [Kot 16, LPŽ 1, 1146].

Lykaito Zeikis -1940 (x) [WD]. Sekluma į pietus nuo Kiaulės nugaros.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės plg. *Likaitis* (of. ir *Liekaitis*, *Likait*, *Lykait*, *Liekait*, *Likeit*) [LPŽ 2, 80], *Likas* [LPŽ 2, 81]. Antroji dalis plg. *Budino Zeikas*.

Lykum 1887 [Bezz 1, 296], -1920 [FKH II]. Vieta mariose į pietryčius nuo Kranto rago.

Etim.: < la. *līkums* 'vingis', plg. lie. veiksmazodinė šaknis *lenk-/link-/lank-* 'daryti kreivą'. Pastebėtina, kad kuršininkai šaknį su išlaikytu kuršiškuoju tautosilabiniu *n* vartoja bendriniame žodyje *lėnke* (žr. įlankų vardai).

Līkums 1887 [Bezz 1, 296]. Žr. *Lykum*.

Luschi Krant 1887 [Bezz 1, 296]. -1920 [FKH II]. Žr. *Lūfches-Krant'*.

Lūfches-Krant' 1887 [Bezz 1, 296]. Nuolaidi vieta marių viduryje, į šiaurę nuo Juodkrantės, priešais Lūžijos giria.

Etim.: nuo kaimo vardo *Lūžija*, kuris galbūt galėjo būti vartojamas ir be priesagos *-ija* *Lūžė, plg. *Gilijà* ir *Gžė*, *Mūnijà* ir *Mñė*.

mačile ake 1991 [DKW 354-355]. Į rytus ir pietryčius nuo Nidos. 'Stelle, die selten zufriert, Gasbildung'.

Etim.: pirmoji dalis greičiausiai asmenvardinės kilmės, plg. *Mačj̥s*. *Mači ūdis*, *Māčkus* [LPŽ 2, 129-131], nors Kuršių nerijoje jos neužfiksuotos. Antroji dalis, atsižvelgiant į objekto aprašą, semantiškai sietina ne su kurš. *āks* 'ragas' (žr. Iškyšulių vardai), o su la./kurš. *aka* 'šulinys, šaltinis' /kurš. *aks* 'Brunnen' [Pl 47, KwP 19].

mikste 1991 [DKW 354-355] 'weicher Grund', 'bestimmte Stelle im Haff' [KwP 50]. Mažojoje Preilos įlankoje.

Etim.: iš kurš. *mīkst(e)* 'minkštuma' < kurš. *mīkst(s)* 'minkštas' [KwP 50], la. *mīksts* 'minkštas'.

Mingstoga 1887 [Bezz 1, 296], -1920 [FKH IX]. Žr. *Minksztoka*.

Minksztoka 1887 [Bezz 1, 296]. Marių vieta vakarinėje dalyje, tarp Vorusnės ir Karklės.

Etim.: plg. lie. *minkštōkas* [Bezz 1, 296], plg. la. *miksts* 'minkštas'. Šaknis su *-in-* ir užrašymas su *sz* rodo lietuvišką kilmę, žr. *Mikste*. Tikrinu galima laikyti dėl darybos: *-ok-* (kurš. *-āk-*), nes šia reikšme 'truputį minkštas' priesaga *-ok-* vakarinių lietuvių tarmėms nebūdinga, tačiau jos reikšmė tikriniame žodyje nėra visai aiški, plg. *Drumsak* (žr. Kopų ir kalnų vardai).

Molin 1887 [Bezz 1, 296], -1920 [FKH IX]. Marių vieta piečiau nuo *Karklinnis*.

Etim.: < lie. *molynė* arba *molinis*, *-ė* [Bezz 1, 296]. Plg. la. *māls* 'molis', Latvijos teritorijoje *Māliens*, *Mālu bedre* [Lau 282].

Ožkupiо rаgаs 1977 (x) [Gud 1, 44]. Žr. *Aschkapis*.

pālānke 1991 [DKW 354–355]. 'Übergang von Eschebank nach Lenke'.

Etim.: su priešdėliu *pa-* ir kurš. *laŕka* 'marių dalis, gelmė' [Pl 65]. Žr. b) *Lanke*.

parūmbe 1991 [DKW 354–355]. 'Übergang Haffgrund, weich-hart'. Priešais Nidą.

Etim. su priešdėliu *pa-* ir kurš. *rūmbe*, la. *ruŕba*, lie. *ruŕbas*. Žr. b) *Rumbs*.

Pāveline 1887 [Bezz 1, 297]. Apaugusi marių vieta tarp Juodkrantės ir Drevernos. Lietuviška vardo forma – *Povilinė*.

Etim.: baltų priesagos *-in-* vedinys iš asmenvardinės šaknies *Pāvel-*, plg. la. *Pāvils* ir lie. *Povilas*. Abu asmenvardžio balsiai rodo fonetines kuršininkų tarmės ypatybes. Žr. dar *Pawelischken*.

Pawelischken 1887 [Bezz 1, 297], -1920 [FKH II]. Ta pati vieta *Pāveline*.

Etim.: lie. priesagos *-isk-* vedinys iš asmenvardžio *Pāvel-*.

pečes cĕte 1991 [DKW 354–355]. 'Fischreiche Fangstelle in der Winterfischerei'. Priešais Priedinės iškyšulį.

Etim.: pirmoji dalis greičiausiai sietina su *Petsch Berg* (žr. Kopų ir kalnų vardai), antroji siejama su la./kurš. *cĕts* 'kietas, tvirtas' [Pl 22], plg. lie. *kĕtas*.

Peldsch' 1887 [Bezz 1, 297]. Vieta mariose prie Deimenos ištakų.

Etim: priešingai A. Bezenberger'ui, kuris sieja su lie. *peĕkė*, la. *peĕke*, kaip rodo rašyba, greičiausiai vadinamas pagal kaimo vardą *Peldžia* / Labguvos apylinkėse [VP 2, 294], o pastarasis

siejamas su asmenvardžiais: lie. *Pečkžius* [Fen 27], pr. *Peldete* [Trau 75].

perpile vārtes 1991 [DKW 354–355]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. R. Pietsch'as nurodo greta vokiškai užrašytą vardą *Perpel-warten*, kuris greičiausiai yra adaptuota forma.

Etim.: gali būti su priešdėliu *per-* prie šaknies lie. *pāti*, la. *Pilt*, būtų galūnės vedinys *perpilas 'kas supilta, sankasa'. Tokia reikšmė dera prie antrojo komponento *vārte* 'vartai'. Tačiau galima ir kita kilmė < kurš. *peipilis/pēpils* 'Maifisch' [PI 45; KwP 61], lie. *pēpelė*. Ši jūros žuvis per jūros vartus patenka į marias.

Pietų Akmenė 1998 [Gud 2, 340]. Vieta marių pietinėje dalyje.

Etim.: žr. *Ackmen*.

Povilinė 1977 (x) [Gud 1, 44]. Žr. *Pāveline*.

Pretšino Gilmeli -1940 (x) [WD]. Vieta mariose į pietus nuo Kiaulės nugaros.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės su *Pred-* šaknimi. Plg. *Predka* [LPŽ 2, 508].

Prussin 1887 [Bezz 1, 297]. Priešais Vorusnės kaimą.

Etim.: priesagos *-in-* vedinys iš etnonimo šaknies *prūs-/pruss-* 'Prūsijos arba Rytprūsių gyventojas'. Gali būti asmenvardinės kilmės iš Kuršių nerijoje užfiksuotos pavardės *Prusas, Pruss, Pruz* [Kot 23], plg. *Prūsas* [LPŽ 2, 518].

purvine dūrbe 1991 [DKW 354–355]. Marių vieta ties Purvynės gyvenvieta.

Etim.: iš kaimo vardo. Žr. *Purvynė* (Gyvenviečių vardai).

Purwiner Rinne 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Purvine dūrbe*. Antrasis žodis *Rinne* gali būti klaida iš *rinde/-a*, Žr. *Rindut. rasites štinbēnķes* 1991 [DKW 354–355]. Akmenų eilė prie Rasytės.

Etim. žr. *Rasytė* (Gyvenviečių vardai). Antrasis komponentas iš vok. *Stein* 'akmuo' ir *Bank* 'sekluma'.

Rāokelis 1887 [Bezz 1, 298]. Vieta mariose (tiksliai nežinoma). Vietinių gyventojų duomenimis [aud. 3], tarpukaryje šiuo vardu buvo vadinama kelio atkarpa Juodkrantėje tarp bažnyčios ir gyvenvietės centro. Žr. dar *Radokeller B.* (Kopų ir kalnų vardai).

Etim.: iš lie. *rātas, rātai* 'vežimas', la./kurš. *rati* 'vežimas' [Pl 76] ir lie. *kāšias*, plg. la./kurš. *ceļš* [Bezz 1, 298]. Tokį vardą galėjo duoti tvirtam marių dugniui.

Ruceikis 1977 (x) [Gud 1, 44]. Loma ties Juodkrante.

Etim.: žr. *Kintų Ruceikis*.

Schillin 1887 [Bezz 1, 298], -1920 [FKH II]. Marių vieta į pietvakarius nuo *Kreiwassis*.

Etim.: < lie. *šilūnas, šilūnis* [Bezz 1, 298] iš lie. *šilas* 'miškas'. Lietuvišką kilmę rodo priehalsis *sch* (š).

Sirgo-mast 1878 [Pass 111, Bezz 1, 299, Sch 1, 32]. Į pietus nuo Grabšto rago (tarp Nidos ir Pilkopos). Dėl lokalizacijos gali būti prūsiškas, šaltiniuose pasirodo seniai ir kaip šio objekto vardas į kitas kalbas neverčiamas. Žr. *zirges mast*. Etim. žr. *Zirga rags* (Iškyšulių vardai).

Skrandine ~1940 (x) [WD]. Marių vieta prie Juodkrantės.

Etim.: priesagos *-in-* vedinys, greičiausiai iš Klaipėdos krašte žinomo asmenvardžio *Skraikdis* [LPŽ 2, 747].

Stroga 1887 [Bezz 1, 299]. Vieta mariose priešais Preilos įlanką.

Etim.: greičiausiai iš antroponimo *Stroga, Struogā* (žm. vad. *Striuoga*) [LPŽ 2, 839], tačiau gali būti, kaip mano A. Bezenberger'is, tiesiai iš lie. *stroga* 'pluoštas, kuokštas', nurodo klampią vietą [Bezz 1, 299].

struogės uiles 1991 [DKW 354–355]. Srauni vieta akmenų eilėje priešais Preilos įlanką, žr. *Stroga*.

Šernai 1977 (x) [Gud 1, 44]. Sekluma mariose prie Juodkrantės.

Etim.: lietuviškas, gal asmenvardinės kilmės iš *Šernas* [LPŽ 2, 914] arba *šernas* 'laukinė kiaulė', dėl semantikos plg. *Kiaulės Nugara*.

Šuolu Ragas -1940 (x) [WD]. Sekluma į pietus nuo Kiaulės Nugaros sekłumos.

Etim.: < lie. *šūolis*. Gali būti žvejų vartojamas terminas smarkiam išsišovimui, išsikišimui pavadinti.

Vanagai 1887 [Bezz 1, 299]. *Vanagai*. Vieta mariose prie Juodkrantės.

Etim.: < lie. *vānagas*, la./kurš. *vanags* 'plėšrus paukštis' [Pl 89, KwP 82]. Gali būti ir asmenvardinės kilmės *Vānagas* [LPŽ 2, 1158, 1159]. Daugiskaitos forma su *-ai* lietuviška.

Wentsze Uppe 1887 [Bezz 1, 300], -1920 [FKH IX]. Vieta mariose tarp *Akmenos* ir Ventės rago.

Etim.: sictinas su *Verñės* gyvenvietės vardu, kuri yra kitame marių krante (plg. *Verñės ragas*). Antrasis žodis *uppe* 'upė' galėtų reikšti srovę.

vidaus galicien 1991 [DKW 354–355]. Šiaurinėje dalyje, priešais Budnio ragą. Žr. *Widaus Gilme* ir *Widausiams*.

Antrasis žodis greičiausiai neteisingai užrašytas **gali(e?)ciems* sudarytas iš la./kurš. *gals* 'galas, pabaiga' [Pl 56], lie. *gālas* ir *cēms* 'kiemas'.

Widausiams 1887 [Bezz 1, 300]. Marių vieta tiksliai nežinoma, girdėta iš dreverniškių.

Etim.: lie. gen. sg. forma *vida ūs* ir la./kurš. *cēms* 'kiemas, kaimas', rašyba tikriausiai atspindi asimiliaciją.

vidmare ailes 1991 [DKW 354–355]. Marių vidurys tarp Kintų ir Preilos. Žr. *Widmares*.

Antrasis žodis *ailes* <lie. *eilē*, plg. la. *rinda* / kurš. *rīnd* 'eilė' [KwP 67], žr. šio skyriaus įžangą.

Widmares 1887 [Bezz 1, 300]. Užrašyta iš dreverniškių. Gili vieta marių viduryje, tikslesnė vieta nežinoma.

Etim.: sudurtinis žodis < lie. *vidus* (vidurys) / la. /kurš. *vidus*; ir lie. *mārios/-ės*, kurš. *mare* 'marios' [KwP 49].

zirge masts 1991 [DKW 354–355] 'fischreiche Fangstelle'. Žr. *Sirgo-mast*.

b) kiti tradiciniai marių vietų pavadinimai:

Būdumas 1887 [Bezz 1, 293], 1992 [VP 1, 78]. Tuo pačiu vardu žinomas ir anapus marių [MK 101, 123]. Giliausia vieta pietinėje marių dalyje. A. Bezenberger'is verčia vok. *der Bodern* 'dugnas, žemė'.

Etim.: lie. *būdumas* 'gili vieta, dubuma' [LKŽ 9, 863], kuršininkų žodynuose nepateiktas, matyt, laikomas tikriniu. Plg. *Būdupė* (Ragainė), *Būdupis ež.* (Pakalnė) [VP 1, 78]. A. Bezenberger'is laiko germanizmu, bet galimas dalykas, tai baltizmas, dėl panašumo su vok. perdarytas iš *dubumas*. Priesaga *-um-* rodo būdingą kuršininkų tarmai darybą, plg. *lūdumas r.* (žr. Iškyšulių vardai). Ji dominuoja ir vakarų žemaičių rezultatinės reikšmės vediniuose.

Budume 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Būdumas*.

Dobe 1887 [Bezz 1, 293], -1920 [FKH II]. Priešais Juodkrantę.

- Etim.: kurš./la. *dūobe* [Pl 54, KwP 31], lie. *duobė* 'iškasta žemė, įdubimas'.
- Esch* 1887 [Bezz 1, 293]. Sekluma, kurios vietą A. Bezzenberger'is nurodo 'eine Sandbank, welche das Südostufer des Haffs begleitet'. Tas pats objektas *eže* arba *ežekampe* 1991. Žr. *eže*.
- Esche Bank* 1915 [LJM 823]. Žr. *eže*.
- eže* 1991 [DKW 354–355]. Sekluma mariose, besidriekianti nuo Karklės rago šiaurės kryptimi (prieš Nemuno delta). Žr. dar *Esch*.
- Etim. kurš./la. *eža* 'ežia, riba, kraštas' [Pl 12, ME 1, 281, Lau 144, 296], lie. *ežià*, bet pr. *asy* [Kauk 2, 61]. R. Pietsch'as nurodo kaip tikrinį žodį, tačiau J. Plakio tekste jis vartojamas kaip bendrinis 'Sandbank'.
- ežekampe* 1991 [DKW 354–355]. Sekluma mariose prieš Nemuno delta, žemėlapyje nurodyta atskirai nuo *eže*. LJM 823 nurodo keletą seklių tuo pačiu vardu *Esche* su nuorodomis W, N, O.
- Etim.: iš kurš. *eže* (žr.) ir kurš. *kamps* [KwP 42], *kañpis* 'kaktas, stūris' [Pl 61], lie. *kañpas* 'smailagalis, kertė'. Pastarasis greičiausiai kuronizmas.
- Ežia* 1998 [Gud 2, 340]. Žr. *eže*.
- länke* 1991 [DKW 354–355] 'fischreiche Bucht'. Prie Skirvytės.
- Etim.: kurš. *lañka* 'marių dalis, gelmė' [Pl 65], lie. *lankà* 'užliejama pieva, žemuma'. Greičiausiai bendras vakarų baltų žodis [Lau 184, PKEŽ 3, 36]. Plg. dar upės vardas *Lanka* Latvijoje [Būga 3, 176].
- lünke* 1991 [DKW 354–355] 'Bucht'. Prie Rasytės, greičiausiai ta pati *Gausutte* arba *Schwarzenberg Bucht*.
- Etim.: greičiausiai bendras vakarų baltų žodis, plg. pr. *lunkis* 'kampas' [PKEŽ 3, 92–93]. Kaip apeliatyvas la. *luñka* vartojamas Kuržemės pajūryje [Lau 174]. Žr. dar *Krusdelunka* (Iškyšulių vardai). Šia reikšme laikytinas prūsicizmu arba kuronizmu, o lie. *lünkas*, *lunkà* vartojimas reikšme 'karna' [LKŽ 7, 687].
- rūmbe* 1991 [DKW 354–355]. 'Kante im Haffgrund' priešais Bulvikio ragą. Etim. žr. *Rumbs*.
- Rumbs* 1887 [Bezz 1, 173, 298] 'ein stegartiger Streifen im Haff' prie Rasytės.

Etim.: < la. *ruība* 'jede Erhöhung auf ebener flache' [Bezz 1, 298], lie. *ruības* 'iškilęs ruožas, apvadas' [LKŽ 9, 948–949].
siele klūte 1991 [DKW 354–355]. 'Eisenteile eines Wraks' priešais Lūją.

Etim.: kurš. *sēli*, *siel* 'Floß' [Pl 80, KwP 71], lie. *sēliai* 'plaustas' ir kurš. *klūt* 'Hindernis unter Wasser' [KwP 44] < kurš. *klīti* 'kliūti, užsikabinti, užstrigti' [Pl 63], plg. lie. *klūtiš*.

ziemile akmines 1991 [DKW 354–355]. Marių vieta tarp Ventės rago ir Nidos.

Etim.: kurš. *ziēnilis* 'šiaurė', la. *zēmelis* (pl. *ziemeļi* ME 4, 742–743) 'šiaurė', plg. lie. *ziemiai* 'šiaurė' ir kurš. *akminis*, žr. *Ackmen* (Marių vietų vardai).

4.2. Germaniškos kilmės marių vietų vardai

Fišeriai-loma 1977 (x) [Gud 1, 44]. Marių vieta prie Juodkrantės.

Etim.: iš vok. *Fischerei* 'žvejyba' ir *loma* (žr. šio skyriaus įžangą).

Hevel-Bank 1887 [Bezz 1, 296], 1915 [LJM 823]. Akmenų eilė ryčiau Kranto. Tas pats objektas – *Hevelberg*.

Etim.: rytpr. vok. *Hewel* 'Anhöhe' [Bezz 1, 134] 'kalva', antrieji vardo komponentai *Bank* ir *Berg* dubliuoja pirmojo reikšmę greičiausiai dėl žodžio *Hevel* reikšmės nykimo, taigi pirmasis komponentas įgyja toponimo funkcijas.

Hevelberg 1887 [Bezz 1, 294], -1920 [FKH II]. Žr. *Hevel-Bank*.

Kolk 1887 [Bezz 1, 294], 1989 [Sch 1, 32]. Gelmė į šiaurę nuo Šarkuvos. Plg. *Kulkio Buchta*, bet nurodoma kita vieta.

Etim. žr. *Kolk Bucht* (įlankų vardai). Kai norodoma gili marių vieta, germaniškos kilmės versija atrodo įtikinamesnė, tačiau seklumai pavadinti ji netinka, žr. *Kulkio sekis* (Baltiškios kilmės).

die Kolke 1887 [Bezz 1, 294]. Žr. *Kolk*.

Kulkio Buchta/ragas/slėnis -1940 (x) [WD], 1977 (x) [Gud 1, 44]. Į šiaurę nuo Kintų. Etim. žr. *Kolk Bucht* (įlankų vardai).

Lake-Sand 1887 [Bezz 1, 295]. Akmenų eilė mariose, einanti nuo Labguvos iki Rasytės.

Etim.: iš vok. *Lake* 'Lache, seichte Stelle' [Bezz 1, 295], antrasis žodis – vok. *Sand* 'smėlis'.

rézine ~1991 [DKW 354–355]. ‘Wrack eines Reisekahns’. Vieta marių viduryje tarp Lūjos ir Pilkopos.

Etim.: kurš. priesagos *-in-* vedinys iš sutrumpinto vok. *Reisekahn* ‘keleivinis laivas, motorlaivis’.

die Stadt 1887 [Bezz 1, 292, 299]. Akmenų eilė priešais Ventės ragą. Žr. *Windeburge Mēsts*.

Windeburge Mēsts 1887 [Bezz 1, 292, 300]. Ta pati vieta vadinama *Ackmen*, žr.

Etim.: iš miesto vardo *Windeburg*, lie. *Ventės / Venčio* ragas. kitoje marių pusėje ir kurš. *miest* ‘Stadt’ [KwP 51], *miēsts* ‘pilsėta’ [Pl 68], iš lie. slav. *miēstas* ‘gyvenvietė’, kurio rašyba greičiausiai atspindi monoftongizaciją. Šiuo vardu vadinama sekli akmeninga marių vieta, kuri siejama su padavimuose minimo Ventės miesto griuvėsiais.

Zeikalis -1940 (x) [WD]. Sekluma mariose į pietus nuo Kiaulės Nugaros seklumos.

Etim.: iš vok. *seicht* ‘seklus’ su kuršiškos kilmės priesaga *-al-*.

4.3. Finų kilmės marių vietų vardai

Didži Ūji Rinda° 1992 [VP 1, 34]. Žr. *Rindos*.

launadže akmines 1991 [DKW 354–355.] Marių vieta tarp Ventės rago ir Nidos.

Etim.: kurš. *launadžs*, *-dža / launads*, *-a / launadzis*, *-dza* ‘pietūs (pasaulio šalis); pietų vėjas’, la. *launadzis* ‘pietinis vėjas’, lie. tarm. *launagis*, *launadzis* ‘pietinis vėjas’. Finų kilmės žodis < lyv. *lėnag*, *lōnag*, *lōnag* ‘pietūs, pietryčiai’, est. *lōuna* ‘pietūs, (tarm.) pietryčiai, pietvakariai’, suom. *lounas* ‘pietvakariai’ [Brik 14].

lipke 1991 [DKW 354–355]. Marių vieta tarp Juodkrantės ir Agilos.

Etim.: kurš. *lip(k)e*, *-es* ‘žvejojimo vieta’, tokia žuvis [ME 2, 540–541, Brik 15]. Skolinys iš finų kalbų: est. *lipp* ‘vėliava; ilgas kaspinas’, lyv. *lip* ‘ožio uodegėlė’, *lipsu-kala* ‘akmens siurbikas’.

Lippke 1991 [DKW 354–355]. Žr. *lipke*.

Maž Ūji Rinda° 1992 [VP 1, 34]. Žr. *Rindos*.

Rindos° 1992 [VP 1, 34, 146; 2, 333]. Dvi seklumos mariose tarp Lūjos ir Karklės.

Etim.: iš la./kurš. finizmo *riñkla* 'Reihe' [KwP 11, Būga 3, 183]. V. Pēteraitis nurodo kirčiavimą *Riñkla*, kuris nėra patikimas (jei teisinga priegaidė, reikia atstatyti nom. sg. galūninį kirtį).

Rindut 1887 [Bezz 1, 298], -1920 [FKH IX]. Vieta mariose į pietus nuo Molynės, greičiausiai viena iš seklumų, nurodomų kaip *Rindos* (*Mažoji Rind?*).

Etim.: deminut. priesagos *-ūt-* vedinys iš la./kurš. *riñkla* 'Reihe'. Žr. *Rindos* ir šio skyriaus įžangą.

4.4. Vertimai

baznice rags 1991 [DKW 354–355]. 'Kirchenreihe Karwaiten'. Marių vieta ties Juodkrante.

Etim.: iš kurš. *baznīce* / la. *baznīca* 'bažnyčia', plg. lie. *bažnyčia*. Greičiausiai vardą davė pagal orientyrą prie Naujųjų Karvaičių.

cūke nugars 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Kiaulės Nugara*.

Pavadinimas sudarytas iš la./kurš. *cūka*, *cūk* 'kiaulė' [Pl 52, KwP 28] ir lie. *nugarà*, kurš. *nugars* [KwP 53]. Vertimo kryptis greičiausiai iš lie. *Kiaulės nugara* arba vok. *Schweinerücken* → kurš. *cūke nugars*. Latvių/kurš. vertimas pasirodo vėliausiai.

Kiaulesnogara 1887 [Bezz 1, 299]. Žr. *Kiaulės Nugara*.

Kiaulės Nūgara 1994 [Knž 94]. Sekluma mariose nuo Smiltynės į pietus. Tas pats objektas: *Kiaulesnogara* 1887, *Schweinerücken* 1887, *Schweins rächen/rücken* 1922, *cūke nugars* 1991.

Etim.: iš lie. *kiaulė* 'naminis gyvulys' ir lie. *nūgara* / kurš. *nugars* 'kūno dalis' [KwP 53]. A. Bezenberger'io užrašyta *nogara* atspindi platinamą u. K. Būga laiko šį žodį kuršišku, nes jis paskolintas ir lyviams [Būga 3, 211]. Vertimo kryptis tarp vokiškos ir lietuviškos formos neaiški.

Kiaules Nugara -1940 (x) [WD]. Žr. *Kiaulės Nugara*.

Kirchenreihe Karwaiten 1991 [DKW 354–355]. Žr. *baznice rags*.

Nėndrių Janka 1994 [Knž 94]. Nuo Juodkrantės į šiaurę. Kiti vardai: *Rohrbucht* 1870, *Rorbuchtas įlanka* 1977, *truše bukte* 1991.

Etim.: lie. *néndrė*, plg. kurš. *truš* [KwP 79], vak. žem. *tr(i)ušis* 'nendrė'.

Vertimo kryptis nėra aiški, nes jau ir pirmuose šaltiniuose galėjo būti verčiama iš kurš. *truše bukte* → vok. *Rohrbucht* (*Rohr* 'nendrė'), nors kurš. šaknis rašytiniuose šaltiniuose užfiksuota vėliau. Tačiau gali būti ir atvirkščiai – vokiškasis pirmesnis. Vėliausias yra lietuviškas *Nendrių įlanka*, kurio pirmasis komponentas neatitinka regiono tradicijų.

Rohrbucht 1870 [Knž 70], 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Nendrių įlanka*.

Rorbuchtas įlanka 1977 (x) [Gud 1, 44]. Žr. *Nendrių įlanka*.

Rüks Sand/Sack? 1584 [Runge]. Ankstyviausias *Kiaulės nugaros / Schweins rücken* pažymėjimas kartografijoje, bet neišskaitomas užrašas.

Schweine rucken 1887 [Bezz 1, 299], 1991 [DKW 354]. Žr. *Kiaulės Nugara*.

Schweins rücken/Rrücken 1912 [LJM 823], 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], -1940 (x) [WD], 1994 [Pž]. Žr. *Kiaulės Nugara*.

Etim.: iš vok *Schwein* 'kiaulė' ir *Rücken* 'nugara'. Žr. *Kiaulės nugarą*.

truše bukte 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Nendrių įlanka*.

Widaus Gilme 1887 [Bezz 1, 300]. Gelmė Avikalnio įlankoje. Kitas vardas – *Widus Dsiŭms*.

Vertimo kryptis neaiški, nes užfiksuota tuo pačiu laiku. Užrašymas *widaus gilme* rodo lietuvišką formą (gen. *vida ūš* ir *gilme* su *g*), o *widus dsiŭms* – latvišką (gen. *vidus* ir *dziŭms* tiek fonetikos, tiek darybos požiūriu). Kildinamas iš lie./la. *vidus*, kurš. *vidus*, bet plg. *vidirs* 'vidurys' [Pl 90, KwP 83] ir lie. *gelmė* 'gili vieta', plg. la. *dzelmė, dzile; dziŭms* 'gelmė'.

Widus Dsiŭms 1887 [Bezz 1, 300]. Žr. *Widaus Gilme*.

4.5. Neaiškios kilmės marių vietų vardai

Lebärg 1915 [LJM 823]. Pietinėje marių dalyje. Greičiausiai neteisingai atstatyta forma iš *Lehmberg* 'molio kalnas', buvusios molio kasyklos Rasytėje.

Lebärgarsch Bank 1915 [LJM 823] V. Gudelio atstatyta forma *Lab(a)garšva* [Gud 2, 412] neįtikinama, antroji dalis turėtų būti la./kurš. *garšs* 'ilgas', pirmoji žr. *Lebärg*.

5. Miškų vardai

Kuršių nerijoje daug miškų. Vieni jų seni, kiti, XVI–XVII a. išnaikinus girias, atsodinti vėliau. Kopų užsodinimo darbai vyko ir praėjusiam šimtmečiui, todėl kai kurie miškų masyvai neturi tradicinių vardų, o vadinami taip pat kaip kopa, ant kurios auga. Bendrinių žodžių, turinčių reikšmes ‘miškas’, ‘giria’, užrašymai šaltiniuose skirtingi, ypač vokiečių kalba: *Först*, *Forst* ‘giria’, *Wald* ‘miškas’, *Hain* ‘šilas’, *Horst* ‘miškelis, giraitė’, *Heide* ‘pušynas, šilynas, šilaitė’, *Revier* ‘giria, girininkija’. Lie. *mškas*, *ššas* pasirodo vėlyvuose šaltiniuose. Pastebėtina, kad nė viename iš pavadinimų nepasitaikė nė vieno latviškos kilmės apeliatyvo reikšmės ‘miškas’. Taip yra gal todėl, kad miškas buvo valstybės nuosavybė, sodinimo darbai buvo organizuojami vokiečių valdžios, o girininkais ir inspektorais dirbo atvykėliai, paprastai vokiečiai. Miškų pavadinimai buvo daugiausia vartojami girininkų profesinėms reikmėms, žymimi girininkijų žemėlapiuose ir planuose.

5.1. Baltiškos kilmės miškų vardai

Crantzsche Forst 1887 [Bezz 1, 295]. Tas pats objektas: *Sarkauer Wald*, *Sakalinės miškas*, *Senosios Šarkuvos miškas*, *Falekenheid*, *Forst Fritzen*.

Etim.: tikriausiai *iļjo*-kam. gen. sg. nuo *Krantas* (žr. Gyvenviečių vardai).

Die Griken Forst 1922 [Knž 22], -1940 [K-809]. Šiaurinėje Juodkrantėje. Tas pats objektas – *Lapių miškas*.

Etim. žr. *Griķānn Bruch* (Daubų ir slėnių vardai).

Dimschel 1879 [MV 10], 1887 [Bezz 1, 293]. Gali būti užrašymo klaida. Žr. *Dumschel*.

Domschel 1878 [Pass 110], 1879 [MV 10], 1887 [Bezz 1, 293], Greičiausiai o užrašymas atspindi tarmėje platinamą *u*, žr. *Dumsel*.

Dumschel 1887 [Bezz 1, 209].

Greičiausiai lietuviškas priesagos *-el-* vedinys iš asmenvardinės šaknies *Dumš-* arba lietuviškas kuršininkų *Dumsel* arba *Dumste* variantas. Žr. *Dumste*.

Dumsel 1879 [MV 10], 1984 [Ja 76], 1991 [DKW 533–535]. Į pietus nuo Grobšto rago. Žr. *Dumsle*.

Gali būti deminutyvinė priesaga *-el-* prie asmenvardinės šaknies *Dums-* arba gali būti kuršininkams būdingas įspraustinis e kamiene *dumsl-* (žr. Bezz 2, 28–30). Kitu atveju tai gali būti seniausias (su *e* iš *i*) šaknies *sil-* ‘šilas’ atspindys, ypač turint omenyje gana ankstyvą užrašymą. Žr. *Dumsle*.

Dumsil 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Dumsel*.

dumsile 1991 [DKW 354–355]. Žr. *Dumsle*.

Gali būti su įspraustiniu *i* (kaip ir *e* formoje *Dumsel*) ir atspindėti asmenvardinės kilmės kamiene *Dumsl-* arba *-il-* gali būti nekirčiuotos priesagos *-el-* fonctinis atitikmuo formoje *Dums-el-*. Jei žiūrėsime kaip į sudurtinį žodį, *i* gali būti šaknies *sils* ‘šilas’ balsis.

Dumsle 1887 [Bezz 1, 293]. Kuršininkų vartojama forma.

Etim.: 1. Gali būti priesagos *l* vedinys iš asmenvardinės šaknies *Dums-*, kuri turėtų būti latviškas (kuršiškas?) asmenvardinės šaknies lie. *Dums-* (žr. *Dumschel*) atitikmuo. Plg. lie. *Dumša*, *Dumšaitis*, *Dumšas*, *Dumšė*, *Dumšis* [LPŽ 1, 543], Kuršių nerijoje – *Domscheit*, *domšaitė*, *domšaitis* [Kot 35], plg. lie. *dumstē* ‘tamsus ir miglotas’ [LKŽ 2, 846]. 2. Tai gali būti ir savarankiškos darybos vietovardis, sietinas su pr. (kurš.?) *dumsle* ‘pūslė’, plg. [PKEŽ 1, 237–239]. Žr. *dūmslēs k.* (Kopų ir kalnų vardai). 3. Kadangi tai miško vardas, galima įžvelgti sudurtinį darinį iš lie./la. šaknies *dum-s-* ‘tamsus’ ir lie. *šilas*, la. *sils/-a*, plg. dar *Deggesiel* (žr. Kopų ir kalnų vardai), vėliau suvoktas kaip vienos šaknies žodis, dėl to atsirado kiti morfologiniai variantai, tokie kaip *dumsle*.

Först Perwelk -1940 [K-1163].

Etim.: žr. *Pervalka* (Gyvenviečių vardai).

Gropsch-Wald 1887 [Bezz 1, 293]. Tikriausiai netoli nuo Grabšto rago.

Etim.: žr. *Grabsz-Berge* (Kopų ir kalnų vardai).

Lapių miškas 1984 [K-5007], 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Tarp Blocko kalno ir Eumo kalnų. Tas pats objektas – *Die Griken Forst*.

Etim.: < lie. *lāpē*, plg. la. *lapsa* (vok. *Fuchs m* ‘lapė’).

Niddische Wald 1841 [PrSA]. Vėlesnis vardas – *Briedžių miškas*.

Etim.: žr. *Nida* (Gyvenviečių vardai).

Pätschwald 1887 [Bezz 1, 297].

Etim.: žr. *Petsch Berg* (Kopų ir kalnų vardai).

Pilkopos šilas 1984 [Ja 56]. Šalia Pilkopos gyvenvietės.

Etim.: žr. *Pilkopa* (Gyvenviečių vardai).

Schwendlund 1915 [LJM 823], -1940 [K-1163]. Pažymėta vieta į šiaurę nuo Kranto gyvenvietės, bet nenurodytas objektas, žr. dar *Schwendlunder Moor* (Pelkių vardai). Etim. žr. *Schwentlund*.

Schwentlund 1841 [PrSA], 1879 [MV 20].

Etim.: sudurtinis žodis, kurio šaknis dėl šaknies pradžios š sietina su lie. *šveitas* 'pašvėstas, kilnus', plg. pr. * *swents*, *swints* 'šventas' [VP 1, 165]; *sventa(s)*- 'šventas': pr. *Swentegarb(en)* 'heiliger Berg', *Swento- mest* 'Šventamiestis' 'Heiligenbeil': pr. *svinta-* 'heilig' [Būga 2, 157]. Šaknį *sventurėjo* ir kuršiai [Būga 3, 176]. Antroji šaknis *lund* neaiški. A. Bezenberger'is abejoja dėl galimos šiaurės germanų (švedų) kilmės (*lund* 'Haid') ir tekste pateikia kitus užrašymus: *Schwentellungk* ir *Swentlūnki* [Bezz 1, 189], kurių jo sudarytame vietovardžių sąrašė nėra. Šaknis *lunk-* 'lankas, įlanka' pasitaiko kituose Kuršių nerijos vietovardžiuose (žr. Marių vietų vardai). Tačiau kadangi tuo pačiu vardu galėjo vadintis du objektai – pelkė ir miškas, galimas dalykas, kad žemėlapių sudarinėtojus galėjo paveikti geriau pažįstamas germanų topografijoje *lund* 'miškas'. Kita vertus, germaniška antrojo komponento versija nėra visiškai atmestina, juo labiau kad užrašymas su *lund-* yra ankstyviausias. Ar galėjo vikingai palikti čia kokių pėdsakų, vardų, kuriuos baltai perdirbo pagal savo supratimą, tebelieka mįslė.

5.2. Germaniškos kilmės miškų vardai

Erlenhorst 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kaip miško vardas, kito pavadinimo neturi, versta greičiausiai iš vtv. *Alksnynė*. Žr. *Alksnynė* (Gyvenviečių vardai).

Fichtenhain -1940 [K-1163].

Etim.: iš vok. *Fichte* 'egle'.

Forst-Fritzen 1932 [Knž 32]. Girininkija, įkurta 1749 m. sunykusios karčemos ar gyvenvietės vietoje į šiaurę nuo Kranto. Miško vardai: *Crantzsche Forst, Sarkauer Wald, Sakalinės miškas, Senosios Šarkuvos miškas, Falkenheid*. Etim. žr. *Fritzen-Grenz* (Gyvenviečių vardai).

Först-Grenz 1912 [Ambrassat 85], -1940 [K-1163]. Žr. *Forst-Fritzen*.

Forsthaus Grenz 1938 [Mag], 1994 [Pž]. Tas pats objektas – *Forst-Fritzen*. Etim. žr. *Fritzen-Grenz* (Gyvenviečių vardai).

Latavaldės miškas 1984 [Ja 100].

Etim.: žr. *Latenvaldė* (Gyvenviečių vardai). Tokia forma, kaip čia pateikta, yra antrinė, kilusi nuo gyvenvietės, tačiau greičiausiai dar anksčiau atsirado kaip miško vardas, tik vokiškasis variantas vėliau liko pažįstamas kaip gyvenvietės vardo forma.

Lotmiškis 1984 [Ja 100], 1997 [VP 2, 232]. Sulietuvinta forma, žr. *Latavaldės miškas*.

Rehebergk 1887 [Bezz 1, 190 iš C. Henneberger'io]. Vieta Šarkuvos miške, kiti šaltiniai kaip kalno nenurodo.

Etim.: žr. *Reiherberg* (Kopų ir kalnų vardai, vertimai).

Urwald 1983 [PFL 38]. Miškelis Nidoje.

Etim.: iš vok. *ur(alt)-* 'labai senas' ir *Wald* 'miškas'.

5.3. Vertimai

Brėdžių miškas 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Nidos. Kiti vardai: *Elchwald* -1942, *Elchrevier* -1942.

Etim.: iš lie. *brėdis*, kurš. *brėdis* 'briedis', bet la. b. k. *brēdis* 'elnias'. Su baltiška šaknimi literatūroje pasirodė vėlai. Tačiau baltiškos šaknies pirmumas galimas žinant, kad briedžių Kuršių nerijoje buvo daug, todėl vardą galėjo duoti ir kuršininkai. Galima spėti, kad vertimas į vokiečių kalbą: plg. *briedžu prūda* → *Elchbruch*, tačiau tarp pastarųjų užrašymų nėra didelio laiko skirtumo.

Elchrevier -1942 [K-3380], 1994 [Pž]. Žr. *Briedžių miškas*.

Elchwald -1942 [K-3380]. Plg. miškų draustinis *Elchwald* kitame marių krante [MK 115]. Žr. *Briedžių miškas*.

Falckenheyde 1887 [Bcz 1, 297]. Žr. *Falkenheide*.

- Falekenheid** -1550 [PrK 1], 1635 [PrK 6], -1660 [PrK 7], -1700 [PrK 9], 1792 [PrK 18]. Žr. *Falkenheide*.
- Falkenheide** 1710–1754 [PrK 13]. Kuršių nerijos pietinėje dalyje (į pietus nuo Šarkuvos, į šiaurę nuo Šventfundos pelkės). Tas pats objektas: *Crantzsche Forst, Sarkauer Wald, Sakalinės miškas, Senosios Šarkuvos miškas, Forst Fritzen*.
- Falkcheid** -1706 [PrK 2]. Žr. *Falkenheide*.
- Falkenheid** -1772 [PrK 15]. Žr. *Falkenheide*.
- Falkenheide** -1690–1765 [PrK 8].
- Etim.: iš vok. *Falke* ‘sakalas’ ir *Heide* ‘šilas, giria’. Vėliau vok. *Falekenheide* → lie. *Sakalinės miškas*. Kiti seni pavadinimai greičiausiai buvo *Sarckawsche Wald, Sarkauer Wald, Sarkawische Heide*, nes gyvenvietės, vadinamos *Sarkaw*, vardas istoriniuose šaltiniuose pasirodo jau 1497 m. [Bezz 1, 186]. Etimologiniai tyrinėjimai rodo, kad šaknis **sark-*kuršininkams (ir prūsams?) reiškė ne tik ‘šarka’, bet ir ‘sakalas’ [Sch 1, 27]. Žr. *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Sakalinės miškas** 1984 [Ja 112]. Tas pats objektas: *Sarkauer Wald, Crantzsche Forst, Senosios Šarkuvos miškas, Falkenheid, Forst Fritzen*. Žr. *Falkenheid* ir *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Sarckawsche Wald** 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Falkenheid* ir *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Sarkau Forst** 1915 [LJM 823]. Žr. *Falkenheid* ir *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Sarkauer Forst/Wald** 1841 [PrSA], 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Falkenheid* ir *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Sarkawische Heide** 1887 [Bezz 1, 298]. Žr. *Falkenheid* ir *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Sarkavos miškas** 1984 [Ja 106]. Žr. *Falkenheid* ir *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Senosios Šarkuvos miškas** 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Falkenheid* ir *Šarkuva* (Gyvenviečių vardai).
- Ulmenhorst** 1912 [Ambrassat 77], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž]. Paukščių stebėjimo vieta 7 km į pietus nuo Rasytės [Gud 2, 189], pavadinta E. Ulmerio vardu.
- Etim.: iš vok. pvd. *Ulmer*, vertimo kryptis iš vok. *Ulmenhorst* → lie. *Ulmerio gūžta*.
- Ulmerio gūžta** 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Ulmenhorst*.

6. Daubų ir slėnių vardai

Bendriniai žodžiai, reiškiantys 'dauba' ir 'slėnis', dažniausiai užrašomi lietuvių ir vokiečių kalbomis. Lie. *daubà* 'slėnis' ir atitinkamai vok. *Schlucht*, *Schluchte* 'tarpekliis, bedugnė, praraja; raguva'; *Grund* 'dugnas, sekluma'; *Tal*, *Taler* 'klonis, slėnys, loma'; kurš. *lenķe* 'slėnis, klonis, užliejama pieva' (žr. [lankų vardai]).

6.1. Baltiškos kilmės daubų ir slėnių vardai

Grickinn 1910 [Lot], 1933 [LJM 5686] Žr. *Grikinn Bruch*, *Griekų dauba* 1994 [Knž 94]. Žr. *Grikinn bruch*.

Grikinn bruch 1870 [Knž 70], 1887 [Bezz 1, 294]. Į šiaurę nuo Juodkrantės. Kitas vardas – *Nuodėmių/Griekų dauba*.

Etim.: plg. asv. *Griginas* [LPŽ 1, 713], *Grigas*. Trumpinė lytis iš *Grigalius: Gregorijus* [LPŽ 1, 711]. Ne visai aiški priebalsių kaita tarp formų *Grik-* ir *Grig-*.

liepes lenķe 1983 [PFL 38]. Į šiaurę nuo Nidos. Kitas vardas – *Hexenkessel*.

Etim.: <la./kurš. *liēpa* [Pl 66] / *liepe* 'liepa' [KwP 18], lie. *lēpa*, plg. pr. *līpe* [PKEŽ 3, 69–70].

Mirti š slėnis 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. Dauba kopose į pietus nuo Nidos. Vietiniai gyventojai vadino *Tal des Schweigens* (žr. Vertimai).

Etim.: < lie. *mirt š*.

Nuodėmių (Griekų) daubà 2001 [Knž 2001]. Liaudies etimologijos paveiktas pavadinimas iš *Grikinn Bruch*.

6.2. Germaniškos kilmės daubų ir slėnių vardai

Feuerschlucht 1983 [PFL 38]. Nidos gyvenvietės šiaurinėje dalyje.

Etim.: iš vok. *Feuer* 'ugnis'.

Gänsestall 1870 [Knž 70], 1982 [PFL 66]. Juodkrantėje.

Etim.: iš vok. *Gäns* 'žąsis'.

Gr. Tannental 1870 [Knž 70], 1982 [PFL 66]. Juodkrantėje prie *Schlickmannshöhe* (Kopų ir kalnų vardai).

Etim.: iš vok. *Tannen* 'kėnis, balteglė'.

Hexenkessel 1942 [K-3380], 1983 [PFL 38]. Į šiaurę nuo Nidos, kitas vardas – *Liepes lenķe*.

Etim.: iš vok. *Hexenkessel* 'pragaras', kurį galima versti 'raganų katilas', jei antrąjį žodį laikytume atskiru vok. *Kessel* 'katilas' vertimu.

Kl. Tannenthal 1870 [Knž 70]. Juodkrantėje, į vakarus nuo *Gr. Tannenthal*.

6.3. Finų kilmės daubų ir slėnių vardai

Liebestal 1938 [Mag]. Slėnis šalia Lybio kalno į šiaurę nuo Juodkrantės.

Etim.: greičiausiai asmenvardinės kilmės iš la. *libis* 'lyvis, finų kilmės žmogus', pgl. dar *Lībisberg*, *Liebis-Bucht* ir kt. Dėl liaudies etimologijos imtas suprasti kaip vok. *Liebe* 'meilė'. Vertimo kryptis iš vok. *Liebestal* → lie. *Meilės klonis ir kalnas*.

6.4. Vertimai

Bärenschlucht 1922 [Knž 22], 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž]. Žr. *Meškadaubė*.

Liebestal 1922 [Knž 22], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163]. Kitas vardas – *Meilės slėnis*. Etim. žr. *Liebes bucht*.

Mėilės klonis 2001 [Knž 2001], *slėnis* 1994 [Knž 94]. Į šiaurę nuo Juodkrantės.

Etim.: pirminis pavadinimas *Liebestal* susijęs su *Liebes bucht*, o šis, veikiamas liaudies etimologijos, buvo suvokiamas kaip vok. *Liebe* 'meilė', todėl vok. *Liebestal* → lie. *Meilės slėnis*. Dar žr. *Liebes bucht*. *Liebestal* 1938 [Mag], slėnis šalia Lybio kalno.*

Meškadaubė 1994 [Knž 94], 2001 [Knž 2001]. *Meškadaubis* 1938 [Knž 38], 1984 [Ja 12]. Į šiaurę nuo Alsmino rago, kitoj pusėj kelio nuo *Meškos Galvos kalno*. Vėlyvas pavadinimas, žr. *Bärenkopf* (Kopų ir kalnų vardai, vertimai).

Tal des Schweigens 1934 [Knž 34], -1940 [K-1163], 1942 [K-3380]. Slėnis į pietus nuo Nidos. Pavadinimas kilo dėl liaudies atmintyje išlikusios 1870–1872 m. karo prancūzų belaisvių laidojimo vietos.

Etim.: iš vok. *Schweigen* 'tyla'. Vertimo kryptis iš vok. *Tal des Schweigens* lie. → *Tylos klonis*.

Tylos klonis 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Tal des Schweigens*.

6.5. Neaiškios kilmės daubų ir slėnių vardai

Kaaland 1595–1633 [PrK 5], 1938 [Mag]. Žr. *Kallant*.

Kaalandt 1635 [PrK 6], 1690–1765 [PrK 8], 1701 [PrK 10]. Žr. *Kallant*.

Kaallandt -1542 [PrK], 1595–1612 [PrK 4]; 1542 *Kaal landt* [PrK 1], 1792 [PrK 18]. Žr. *Kallant*.

Kaallant -1707 [PrK 11], 1878 [Pass 36]. Žemuma į šiaurę nuo Šarkuvos. A. Bezzenberger'is pateikia C. Henneberger'io paaiškinimą ir nurodo šarkuviškių tarimą.

Etim.: pirmoji šaknis *Kal-* ar *Kāl* neaiški, kai kurių siejama su vok. *kahl* 'tuščias, nykus', tada antroji šaknis turėtų būti *land* iš vok. *Land* 'šalis, kraštas'. Bet galima ir baltiška kilmė: A. Bezzenberger'io laikais Kuršių nerijos gyventojai jau mokėjo vokiškai ir tokią „paprastą“ vokišką etimologiją kaip 'kahl Land' būtų perėmę. Tačiau, pasak jo, vietiniai taria *Kolānd*, plg. lie. *Kolāute* [Bezz 1, 191], tai gali būti aiškinama kaip priesagos *-ant-* vedinys iš baltų *kal-* 'šviesus, baltas', plg. ež. *Kalóé* [VP 2, 165] arba kokios kitos baltų šaknies.

7. Pievų vardai

Bendriniai žodžiai reiškė 'pieva' šaltiniuose užrašomi taip: lie. *péva* < **pēi-* [LEW 588], vok. *Wiese* 'pieva', vok. *Feld* 'laukas; dirva, arimas'. Nė viename pavadinime nepasitaikė iki šiol kuršininkų vartojamas bendrinis žodis *palve* (raš. *palv*) 'baumlose Weide, Heide' [KwP 57], kuris sietinas su pr. *palwe* 'samanotas tyrlaukis', lie. *paĥė* 'žemuma tarp kopų' ir rytprūsių vok. prūsicizmu *palwe* [PKEŽ 3, 216]. Pievų pavadinimuose nepasitaikė ir la./kurš. *plava* < **pjāu-* < **pēu-*, tačiau ši šaknis yra kituose varduose: *plavu r.* ir *Plaue Rags*. Patikimai rekonstruojamų baltiškos kilmės senų pievų vardų nėra užfiksuota.

7.1 Baltiškos kilmės pievų vardai

Cusfelde 1984 [Ja 90]. Pieva prie Kuncų.

Etim.: sudurtinis vietovardis. Greičiausiai vietovardis užrašytas su rašybos klaida *Cun(tz)*- ar *Cunt(s)*- t. y. 'Kuncų'. žr. dar *Cusuelde* [Bezz 2, 185].

7.2. Vertimai

Didžioji/Mažoji Briedžių pieva 2001 [Knž 2001]. Vėlyvas vertimas, kiti vardai: *Gr./Kl. Hirschwiese*.

Gr./Kl. Hirschwiese -1940 [K-1163]. Šalia Alksnynės, tikriausiai ten pat, kur ir *Piewu Rags* ir *Plaue Rags* (žr. Iškyšulių vardai).

Etim. žr. *Hirschwiese*.

Hirschwiese 1887 [Bezz 1, 294], 1915 [LJM 823]. Kiti vardai *Didžioji/Mažoji Briedžių pieva*.

Etim.: iš vok. *Hirsch* 'elnias'.

Paukščių pieva 1998 [Gud 2, 233]. Į šiaurę nuo Rasytės, prieš Gausutės įlanką. Žr. *Vogelwiese*.

Vogelwiese 1932 [Knž 32], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], -1940 [K-809]. Tas pats – *Paukščių pieva*.

Etim.: iš vok. *Vogel* 'paukštis' ir *Wiese* 'pieva'. Vertimo kryptis: iš vok. *Vogelwiese* → lie. *Paukščių pieva*.

7.3 Neaiškios kilmės pievų vardai

Engelungės pievos 1984 [Ja 100].

Etim.: gali būti priesagos *-ung-* vedinys iš vok. *Engel* 'angelas'. Gali būti asmenvardinės kilmės, plg. *Engelien*, *Engelin* (*engeline*) [Kot 31].

Švenkelingės pievos 1984 [Ja 100].

Etim.: kilmė neaiški. Gal iš vok. *schwenken* 'sukti, skalauti'. Galbūt tai kituose šaltiniuose minimas vardas *Schwentlund* (žr. Miškų vardai)?

8. Vandens telkinių vardai

Šiame skyriuje aptariami vandens telkinių, esančių Kuršių nerijoje, pavadinimai. Upių ir ežerų šiame regione nuo Klaipėdos iki žemyno nėra. Todėl darbe nėra atskiro skyriaus hidronimijai, kaip savitai toponimų grupei. Paprastai upių ir ežerų vardai būna seniausia ir mažiausiai kintanti vardyno dalis. Tačiau pelkės ir

kūdroso gali keisti vardus daug dažniau pagal kito objekto ar antroponimo, kuriuo remiasi, kitimą. Tvenkinius kuršininkai vadina *prūde* [Pl 75]. Tai slavizmas, atėjęs per lietuvių kalbą. Dažnai šaltiniuose yra vokiečių *Bruch*, *Bruch* 'raistas, pelkė' arba *Teich* 'tvenkinys, kūdra', dar vartojamas *Moor* 'pelkė'. Viename varde *Pelk-Teich* (1887) pirmajame komponente užfiksuotas bendrabaltiškas bendrinis žodis **pelk-ē /-ī /-jā*. Tai prūsų, lietuvių ir greičiausiai kuršių [PKEŽ 3, 250, 251, ME 3, 195] bendras vedinys iš šaknies *(s)*pil-/ (s)pel-* 'šviesti, mirgėti'.

8.1. Baltiškos kilmės vandens telkinių vardai

Kranto žemapelkė 1998 [Gud 2, 233]. Tas pats objektas – *Schwendlunder Moor*. Žr. *Krantas* (Gyvenviečių vardai).

Sausutė 1984 [Ja 86]. Pelkė prie Rasytės. Tokiu vardu kituose šlatiniuose neužfiksuota.

Etim.: jei tai nėra klaidingai perskaityta *Gausutte*, šaknis bendrabaltiška – lie. *saūšas*, la./kurš. *saus(s)* 'trocken', *sāūšas* 'sāūša zālė' [Pl 79, KwP 70], pr. *sausā* [PKEŽ 4, 75], tačiau daryba greičiausiai lietuviška (prūsiška?) – *-ūt-* vedinys. Šalia užfiksuotas įlankos vardas *Gausutte* 1410 m. rodo tokią darybą šiame regione esant būdingą. Plg. dar up. *Sausinė*, *Sausimaitė Saus-upis*, cž. *Saus-vingis* ir kt. [LHEŽ 292].

Schwendlunder Moor 1938 [Mag]. Į šiaurę nuo Kranto. Tas pats objektas – *Kranto žemapelkė* Žr. *Schwendlund* (Miškų vardai).

Schwendlund Bruch -1940 [K-1163]. Į šiaurę nuo Kranto. Tas pats objektas – *Torfmoor Palwe*.

Etim.: žr. *Schwendlund* (Miškų vardai).

Šventlunka 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Schwendlunder Moor*.

8.2. Germaniškos kilmės vandens telkinių vardai

Torfmoor Palwe 1841 [PrSA]. Pieva į šiaurę nuo Kranto, prieš Brokist-Bucht.

Etim.: iš vok. *Torf* 'durpės', vok. *Moor* 'pelkė' ir lie. *pañė* 'smėlio lyguma prie kopų, apaugusi šilais ar žole', la. *palva* 'l. p.'.

8. 3. Vertimai

brėdžu prūda 1927 [Pl 42]. Atkreiptinas dėmesys į kuršininkų *dž*, rodantį tarmės ypatybę versti *dj* junginį ne į la. ž, bet į *dž* [Pl 18]. Žr. *Briedžių miškas*.

Bruchteich 1887 [Bezz 1, 292]. Vieta nėra žinoma. Žr. *Pelk-Teich*.

Elchbruch 1934 [Knž 34]. Žr. *brėdžu prūda*.

mėva prūda 1927 [Pl 42]. Žr. *Möwenbruch*.

Möwenbruch 1932 [Knž 32], 1934 [Knž 34], 1938 [Mag], -1940 [K-1163], 1994 [Pž]. Prie Rasytės. Kitas vardas – *mėva prūda*. Žr. *Möwenhaken* (Iškyšulių vardai, vertimai).

Pelk-Teich 1887 [Bezz 1, 292]. Kitas vardas – *Bruchteich*.

Šaltiniuose abu vardai pasirodo tuo pat metu, todėl galimos abi vertimo kryptys: *Bruchteich* iš vok. *Bruch* ‘raistas, pelkė’ ir *Teich* ‘tvenkinys, kūdra’ ↔ *Pelk-Teich*. Pastarasis yra vertimo dubletas, pirmasis žodis *Pelk* iš visose baltų kalbose pažįstamos šaknies **pelk-ē/i* [Kaukienė 2, 42] /-*įā*, čia vartojamas kaip tikrinis.

Žuvėdrų raistas 1998 [Gud 2, 233]. Žr. *Möwenbruch*.

B. DARYBA IR FORMOS

Šiame skyriuje yra nagrinėjama baltiška vietovardžių daryba. Darybos interpretacija priklauso nuo to, kaip interpretuojame etimologiją: ką laikome pamatiniu žodžiu, kaip deriname darybos formantus pagal panašius modelius. Todėl dažnai galimi keli atsakymai. Iš visų turimų vietovardžių užrašymo variantų išskiriami tie darybos elementai, kurie laikomi tik toponimo darybos formantu. Tie vietovardžiai, kurių apeliatyvai yra dariniai, toliau darbe nenagrinėjami (pvz., *Alksnū Leņķe, Jodeglīn, Pewell-Berg*). Ar vietovardžiai yra vediniai, ar tik individualizuoti bendriniai žodžiai, apsispręsti padeda semantika. Vietovardžiai, kurie etimologijos skyriuje yra laikomi asmenvardinės kilmės, šiame darbe darybiškai taip pat nenagrinėjami – tai kitų tyrinėjimų objektas (pvz., *bambaļa r., Bulvikiš-rags, Engeline rinde* ir kt.). Tais atvejais, kai mikrotoponimai remiasi gyvenviečių ar kitų mikrotoponimų vardais, daryba analizuojama tik vieną kartą: pvz., *Sarkawsche Wald* daryba analizuojama tik prie žodžio *Sarakau*.

Analizė remiasi visais užrašymo variantais. Kartais tai, kas mūsų dabartinės kalbos požiūriu gali atrodyti kaip rašybos klaida ar nenuoseklumas, gali atspindėti svarbius fonetikos ir morfologijos bruožus. Kaip ir etimologijai, darybos analizei sunkumą kelia rašybos įvairavimas. Vokiška rašyba kelia daug fonetikos rekonstravimo problemų. Dažnai sunku atstatyti priesagos balsio ilgumą ir kokybę, dėl kuršininkų tarmės galūnių redukcijos ne visada lengva nustatyti linksnio formą. Ne visada lengva rekonstruoti prie balsius, kai painiojami *t* ir *d*, *k* ir *g* arba kai įvairuoja baltiškų prie balsių *š*, *č*, *ž* užrašymas.

Darbe remiamasi kitų baltų regionų vietovardžių darybos analogais.

Darybos požiūriu vietovardžiai skirstomi į: 1) priesaginius, 2) galūnių vedinius, 3) priešdėlių vedinius, 4) sudurtinius žodžius, 5) neaiškios darybos vardus. Atskirai aptariamos Kuršių nerijos vietovardžių galūnių formos.

1. Priesagų vediniai

Priesagų vediniais laikome tokius vietovardžius, kurie iš pamatinio žodžio kamieno padaryti su priesagomis: *Purvynė* < balt. *purv-* 'pelkė, liūnas, klampi vieta'. Kiti priesaginiai vietovardžiai, jei šios darybos etapo nematyti, priesagų vediniais nelaikomi: *Engelīne rinde* < pvd. *Engelīns*. Šiames skyriuje klasifikuojama pagal priesagas, jų variantai vienijami tik rašybos ir fonetiniu pagrindu, bet ne etimologiškai.

-ait-/-at-/-eit-

Darbe priesagos *-ait-* ir *-at-* yra laikomos vienos kilmės. Variantas *-at-* (*Karwaiten* ir *Grawatten*) galėtų atspindėti klaipeidiškių, vakarų žemaičių tarmių ypatybę monoftongizuoti dvigarsius.

Dažnai priesagos užrašytos pagal baltišką rašybos tradiciją su *ai* ir *ay*, bet neretai pagal vokiečių rašybos taisykles su *ei*, kur *ei* tariama kaip *ai*. Galėtume užrašymus su *ei* taip ir skaityti, nes tai būdinga Rytprūsių vokiečių tarmėms [Fenzlau 50].

Priesagos *-ait-* vediniai apima gana platų baltų kalbų plotą ir dažniausiai pasitaiko iš pavardžių kilusiuose kaimų varduose. Tai liudija ir tokios darybos pavardžių lokalizacija. Žemaičiuose priesaga *-ait-* reta pavardėse, bet dažna kaimų varduose (*Rūdaičiai* Krt, *Kūrmaičiai* Krt ir pan.). Be to, žemaičiai dažniausiai su ja daro iš asmenvardžių kilusiems kaimų vardams sudaryti: *Milšaičiai* < *Milšius*. Prūsijos kaimų varduose priesaga *-ait-* ir jos fonetinis ar rašybos variantas *-eit-* taip pat nėra dažni, o dalis jų gali būti siejama su pavardėmis: *Minteyten*, *Nareyten*, *Wangayten* ir pan. [Ger 1]. Ir žemaičiuose, ir prūsiose priesaga *-ait-* turi vietos reikšmę. Plačiau apie tai žr. Kisel 2.

Priesagos *-ait-/-eit-* kilmės požiūriu neatsiejamos nuo priesagų *-īt-/-īt-* bei rytų baltų *-iet-* ir laikytinos balsių kaitos variantais.

Rasti 2 (3?) vediniai su priesaga -ait-: *Karv- :Karvaičiai/Carwaitten/Karwaiten/karvaite, karvaite vēcecieme/Karwaytten/Karweiten/Karweitten ir kt.; *Grav- (?),Gawaitten/Grawayten Grawaitten/Grawatten/Gravaten/Grauatēn.

Pasitaikė ir kitokios reikšmės vedinių, kur priesaga *-ait-* vartojama deminutyvine reikšme, kaip ir dabartinėje lietuvių kalboje: marių vieta *akaite* < *akis*.

-al-

Priesaga *-ale, -alis* plačiai paplitusi vakarų ir šiaurės žemaičių tarmėse. K. Būgos nuomone, žemaičių priesaga *-alis* yra kuršiškos kilmės [Būga 3, 244]. Priesaga *-alé, -alis* dažnai turi deminutyvinę arba pejoratyvinę reikšmę: žemaičių *krūmalis* 'nuskurdęs krūmas', plg. pr. *pod-alis* 'prastas puodas' [PKEŽ 3, 302], *ansalgis* [ansalis] 'rantas (odos) juostelė' [PKEŽ 1, 80–81]. Taigi priesagą *-al-* galėtume laikyti vakarų baltų apeliatyvų darybos elementu. Paprastai su ja būna daromi mažesnių upių vardai, plg. *Smeltale*. Vakarų lietuvių ir prūsų regionuose ši priesaga gana dažna ir pavardžių daryboje, plg. pr. *Judalle* [Trau 176]. Čia ji greičiausiai turi kilmės reikšmę: su priesaga *-al-* sudaromos žemaičių merginų pavardės neturi pejoratyvinės reikšmės, o rodo kilmę (krikšto knygoje randama *Laukžemalė*).

Su šia priesaga rasti du Kuršių nerijoje marių vardų vediniai: *Dūnāle* < *Dūna* ir *Zeikalis* < *zeikas* < vok. dial. *Seke* 'sekluma'. Galimas dalykas, kad prie šių vedinių priklauso ir kalno vardas *Gaučiaralis*, jei priesagos nelaikysime pamatinio žodžio (pavardės?) darybos formantu.

-āk-

Dabartinėje latvių kalboje priesaga *-āk-* atlieka gramatinę funkciją, ji tarnauja laipsnių formų darybai (*vecāks, -ais*). Šia reikšme priesaga *-āk-* kuršininkų tarmėje nevartojama, o būdvardžiai laipsniuojami su dalelyte *juo* (*juo dižs* 'didesnis'). Būdvardinė priesaga *-āk-* šiuo atveju leksinė, kaip ir lietuvių *-ok-*, plg. *Minkštoka*. Galimas dalykas, kad abi atlieka pažymimąją funkciją, panašią į įvardžiuotinių būdvardžių.

Su priesaga *-āk-* rasti du vediniai: *Druņzāks/Drumsack/Drumfak* (šį galima interpretuoti ir kaip sudurtinį žodį, nors J. Plakio pateiktoji forma su *ā* kreipia kaip tik į priesaginę darybą) ir *Garāks*, vok. *Lange Haken*.

-av-/-au-/-aw-/-ow-

Bendrabaltiška priesaga, būdinga hidronimams, kurių ryškesnė koncentracija Mažosios Lietuvos periferinėse srityse.

Su priesagomis *-ava, -avas, -avē* (priesagos užrašymo variantai – *aw-, -au-, -owa*) sudaromi lietuvių, latvių ir prūsų vietovardžiai: lie. *Dain-ava*, la. *Ruc-ava*, pr. *Dargaw* [Ger 1, 259].

Ypač gausiai jie koncentruojasi Semboje [VP 1, 199]. Kuršių nerijoje priesagos *-ava* vedinys yra tik gyvenvietė *Sarkava* < lie., pr. *sark-* 'šarka', 'sakalas' (?): *Carkau/Sarckau/Sarkave/Sarkawa/Sārķāva/Szarkowa/Šarkova/Zarkava/Zarkawe* ir kt. Formų *Cark-ova/Szarkowa/Šarkova* priesagos užrašymas su *o* gali atspindėti rašybos nenuoseklumą, bet gali ir baltų tarmėms būdingą *u* platinimą, jei čia turime priesagos *-ava* varinatą *-uva*. Lietuvių toponimai su priesaga *-ava* turi tendenciją priesagą *-ava* keisti priesaga *-uva* (plg. *Sārķava* - of. *Šarkuvā*, *Dotnavā* - of. *Dotnuvā* mstl.). Dar žr. *-uva*.

-ain-/-ein-

Kadangi iš rašybos sunku nustatyti tikrąjį tarimą ir todėl, kad yra vienos kilmės, abu variantai čia laikomi viena priesaga. Vietovardinė baltų priesaga *-ain-/-ein-* išplitusi po visą arealą: pvz., lie. *Ragainė*, *Šilainiai*, la. *Silaini*, pr. *Clynteyne* [Ger 1, 252], yra darinių iš asmenvardžių: pr. *Burseyn* < *Burse*, Mažojoje Lietuvoje *Rogainiai* < *Roga* [VP 2, 333]. Kaip turinti bendrą kilmės reikšmę, ji būdinga ir asmenvardžiams, kurie labiau susitelkę Vakarų Lietuvoje: *Tarvainis*, *Girdvainis*, populiarūs prūsuose [Trau 167].

Tokios darybos Kuršių nerijoje turime vieną vedinį: *Cropsteyn/Grobstein/Grobsteyn* (nurodoma kaip gyvenvietė ant Grobšto rago) < asmenvardis *Grābst-/Grabšt-/Grobst-/Grobšt-*.

-ēn-

Kuršininkų ir latvių deminutyvinė priesaga *-ēna* (*tēvens*, *laivena*, *brālēns*). Tokiuose dariniuose ji neturi vietos reikšmės, todėl kaip vietovardžių formantas nemotyvuota (dar plg. *-al-*). Tačiau pietinėje Kuržemėje su šia priesaga yra užfiksuota keletas sodybų vardų, pvz., *Sili* ir *Silēni* [NI 111, 112].

Kuršininkų *Skrusdeena* priesagoje rašoma *ee* greičiausiai atspindi siaurąjį *e* arba *ie* (?).

-īj-a

Bendrabaltiška priesaga. Dažna lietuvių bei latvių, retesnė prūsų vardyne. Prūsų vardyne dažni *g* ir *j* tarimo bei rašymo svyravimai. Daugelis vietų vardų su priesaga *-īja* panašūs į šios priesagos kolektyvinės bei vietos reikšmės bendrinius žodžius (pvz.,

Kūlija). Tačiau gali būti, kad priesaga *-ija*, pradžioje būdinga kolektyvinės bei vietos reikšmės vediniams, vėliau virto savarankišku formantu [HD 145–148].

Rasti du vediniai: *Nerija* (jei laikysimės baltiškos etimologijos) < *ner-* ir *Kūlija* iš *kul-/kūl-* < lie. žem. *kūlis/-ys* ‘akmuo’.

-ik-

Priesaga *-ik-* lietuvių kaimų sąrašuose labai reta, pasitaiko tik žemaičiuose ir palatvy: *Dilbikiai* Yl, *Ūrvikiai* Mž, *Brėdikiai* Telš aps. Iš Kuršių nerijos gyvenviečių vardų su priesaga *-ik-* užrašytas tik kaimo vardas: *karviški, karvišku c., Karviški* (of. *Karvāčīai*).

Karvaičių kaimo vardo formos – kuršininkų *Karviški* ir L. Rėzos užrašyta *Carwita* < *Karvitjai* – leidžia suponuoti du asmenvardžius ir oikonimų priesagos variantus *-ikj-ai* ir *-itj-/-ūj-ai*.

Senujų kuršių kalbos *tj* neretai Kuržemėje atliepiamas minkštuoju *k*, kuris kamiengaliuose iki šiol išlaikytas dalyje šiaurės žemaičių. Kuršiams sulatvėjus senuosius *tj, dj* imta versti *k* ir *g*, plg. *Jameiten* → *Jamaiški, Lippayten* → *Lipaiški* ir pan. [Endz 1, 446, 447]. Šiuos *k* ir *g* vėliau latviai keitė į *š* ir *ž* (tai liudija vietovardžiai su *-aiši* buvusiose žiemgalių žemėse). Pereinamojo etapo tarp kuršių ir latvių pėdsakas ir būtų kai kurie tikriniai vardai su *k* ir *g* < *tj* ir *dj* Kuržemėje. Ši ypatybė taip pat pasireiškė ir į Kuršių neriją atsikėlusių Kuržemės latvių kalboje. Formą *Karviški* reikia laikyti sulatvėjusių kuršių forma, tarpine tarp senųjų kuršių *-itjai/-ūjai* ir dabartinių latvių *-ši*. Turint omenyje, kad latvių *k* tariamas labai minkštai ir savo artikuliacija yra tarpinis garsas tarp *t’* ir *c’*, lotyniškai ji užrašoma *t*. Kuršininkų forma *karviški* ir turėtų atliepti senųjų kuršių *Karvitjai* ar *Karvūjai*. Formų *karviški, Carwita* pagrindas greičiausiai yra priesagos *-itj-* vediniai, o ne *-ait-* (*Karvāčīai*). Priesaga *-ait-* kuršininkų tarmėje nėra keičiama į *-it-/-ū-*, tai liudija ir senųjų kuršių žemėse esantys vietovardžiai (plg. *Kūrmaičiai, Rūdaičiai* ir pan.). Priesagos *-ait-/-eit-* ir *-it-* laikomos tos pačios kilmės – kaip balsių kaitos variantai.

Yra dar keli Kuršių nerijos vietovardžiai, kur priesaga *-ik-* < *-itj-*: *Bulvykio rags, budniķe rags*, pastarieji greičiausiai yra asmenvardžių kilmės, todėl manytina, kad ši priesaga, turėjusi kilmės reikšmę, šiame regione buvo vartojama ir asmenvardžių darybai.

Tai patvirtina ir retos, bet šiaurės žemaičiuose ir palatvėje pasitaikančios asmenvardžių formos: *Bredikis, Raštikis* ir pan.

-il-/-el-

Priesaga *-ile*, resp. *-ele* būdinga kuršių vietovardžiams: pvz., *Kabillen, Cabele*, la. *Kabile* arba *Kabele; Sabele*, la. *Sabile*, pasitaiko prūsiškuose (*Cabilo*). Hidronimai su priesaga *-il-* apyvienodžiai paplitę visoje Lietuvoje, jos vedinių taip pat pasitaiko latvių vadyne [HD 153].

Kuršių nerijoje priesagos *-il-* vediniai būtų kaimų vardai *Agila* ir *Nėgile*. Kiti toponimai, tokie kaip *mačile ake, Pawel Bg., Domschel berg* ir pan., šių priesagų toponiminiais vediniais nelaikomi, nes yra kilę iš asmenvardžių (plg. lie. pvd. *Dovilas, Jaugilas* ir pan.), tokių gausu žmeaičių ir prūsų vadyne, plg. pr. *Bavdil, Woytil, Dawgil* [Trau 175]. Priesagos *-il-* variantu laikomi ir Kuršių nerijos užrašymai su *-el-* (*Aigela, Negel*). Tikriausiai *e* čia atspindi platinamą baltų *ī* kuršininkų (kuršių?) kalboje. Visi turimi vardų su priesaga *-il-* (*-el-*) variantai rodo esant trumpąjį balsį. Lietuvių ir prūsų kalbose *-ilš* turi įrankio reikšmę [Kaukienė 2, 27], tačiau dėl medžiagos stokos sunku tvirtinti, ar neturėta ir kitokių. Vietovardžiuose išlieka darybos požūriui neaiškus pačios priesagos *-il-* derivacinis ryšys su pamatiniu žodžiu.

Taigi iš viso to aiškėja, kad Kuršių nerijos vietovardžiuose su priesaga *-il-* yra 2 vediniai iš šaknų: *ag-* (*Agela/Agēla/Aigēla/Aigila/Agile/agilē/Agils* ir kt.) ir *nag-* (*Negel/Neegeln/Negeln/Negelen/nėgile*).

-in-/-in-/-ien-/-ihn-/-inn-/-en-/-yn-

Populiariausias Kuršių nerijos vietovardžių darybos būdas. Priesagos *-in-* vediniai būdingi visiems baltams. Ji dažna vietovardžių daryboje. Priesaga *-in-* yra populiariausia dabartinės lietuvių kalbos būdvardžių priesaga, rodanti kilmę, medžiagą, paskirtį. Priesaga *-in-* lietuvių kalboje turi vietos reikšmę. Beveik visi šios priesagos vediniai yra padaryti iš daiktavardžių ir žymi vietas, kuriose gausu pamatinių žodžių pasakomų daiktų (*beržynas, karklynas* ir pan.). Didžiausias vietovardžių su priesaga *-in-* susitelkimas yra piečiau nuo Šilutės [VP 1, 201, HD 167]. Dažna priesaga *-in-* ir pavardžių daryboje, plg. Kuršių nerijoje

užrašytas pavardes *Beitins, Gulbin, Purwin* ir pan. [Kot 41, 42], tačiau pasitaiko ir jos variantas *-in-*: *Engeliens*.

Priesagų *-in-* ir *-in-* vedinius sunku vieną nuo kito skirti, nes dažnai vardų užrašymai neparodo balsio ilgumo (*Predin, Krusdine* ir kt.). Kai kurie užrašymai rodo ilgąjį balsį priesagoje: *Krusdihn, Purwilin, Alksnynas, Purwīni, Skrusdiena, Purvien* ir kt.

Rasta 25 vediniai (31 variantas) su priesaga *-in-*: *Alksn-*; *Präd-/Pred-/Pried-/Preid-*; *Purv-*; *Skrusd-/Krusd-/Skruzd-*; *Smilt-*; *Azel-, Ažuol-*; *Schill-*; *Réz-*; *Lar(z)d-*; *Ang-*; *Birschtw-/Birst-/Birszt-/Biršt-*; *Grik-*; *Rag(dz)-*; *Berž-*; *Mast-*; *Druv-*; *Gaur-*; *Plag-*; *Jodegl-*; *Karkl-*; *Pruss-*; *Skrand-*; *Sakal-*.

Atrodo, kad priesagos *-in-* vedinių tarimas pasiskirsto pagal kalbas: kirčiuodami pirmąjį skiemenį kuršininkai linkę tarti trumpąjį priesagos balsį: *Smiltine, Puñvine*, o lietuviai kirčiuoja priesagoje ir tarią ilgąjį balsį: *Purvynė, Smiltynė*.

Kiti šią priesagą turintys vietovardžiais nelaikomi vietovardiniais *in* vediniais: *Budine r. / Budino ragas*, nes tai greičiausiai pavardės darybos formantas.

-ing-

Baltų vietovardžių priesaga, itin būdinga prūsų gyvenviečių vardams: pr. *Stabingen* [Ger 1, 247], pasitaikanti kuršių žemėse: *Gandinga, Kuldīga, Kuldīga*.

Jei *Neringą* laikysime vokiečių rašybos paveikta forma iš **nerja*, tai lieka ne visai aiškus *Birstingo rags*, kur *g* gali būti traktuojama kaip *j*, plg. kurš. *birstina rags*, tačiau nėra neįmanoma ir kaip vakarų baltų *-ing-* forma, kuri būtų įtikinamesnė, jei turėtume daugiau panašių pavyzdžių. Be šių, darybiškai ir etimologiškai neaiškus Švenkelingės pieva, kuri greičiausiai yra „lietuviškai supраста“ *Schwentlund*.

-išk-

Nekeliantis abejonių yra marių vietos vardas *Pawelischken* iš vardo formos *Pāvel-* (dab. lie *Povil-*).

Kitas vardas pateiktas sunkiai išskaitomame žemėlapyje [PrSA]: *Kloscherischen*, kalnas Juodkrantėje. Neaiški priesagos forma. Jei atstatytume su lie. *-išk-*, turėtume kalnų vardams nebūdingą vedinį, paprastai tokią priesagą turi iš asmenvardžių su-

daryti sodybų kaimai ar dvarai, tačiau su tokia šaknimi jokio kaimo visoje nerijoje nėra. Galima asmenvardinė kilmė iš pavardės: *Klošys*, plg. vtv. kitoje marių pusėje *Kliošiai*, bet tokiu atveju pavardė turėtų būti išplėsta vokišku formantu *-er-* *Kliošeris.

-ūt-/-ū-

Priesagos *-ūt-/-ū-* – bendrabaltiškos. Ypač populiarios prūsų vardyne (tiek asmenvardžiuose, tiek hidronimuose, tiek oikoniimuose). Latvių vardyne ypač išplitusi *-ūt-*, o rytiniuose Lietuvos regionuose ši priesaga pasitaiko retai. Priesaga *-ū-* nėra labai populiarė ir Klaipėdos krašto kaimų varduose (*Katyčiai, Vākyčiai*). Lietuvoje su priesaga *-ūt-* kaimų vardai paplitę beveik išimtinai tik žemaičiuose: *Barstūčiai* Skuodo raj., *Gelžūčiai* Tlš., *Jaušūčiai* Tlš. ir pan. Labai dažna priesaga *-ūt-* prūsų vardyne, ypač vietovardžiuose. G. Gerulis prūsųose visais atvejais atstato priesagą *-ūt-*: *Laukiten* > *Laukyčiai* [Ger 257, VP 2, 218], *Wayditen* > *Vaidūčiai* [VP 2, 427], *Sudeniten* > *Sudenyčiai* [Ger 175], *Sporwiten* > *Sparvyčiai* [Ger 171], *Laigūčiai* [VP 2, 214] ir kt. Šioje priesagoje, kaip ir su *-in-*, sunku vien iš rašybos atskirti trumpąjį balsį nuo ilgojo. Bet priesagos variantas su *ī* kartais užrašomas pagal vokiečių kalbos tarimo taisyklę *-iet-* arba *-ieth-*: *Skiewiet, Skilwieth-*.

Kuršių nerijoje iš gyvenviečių su priesaga *-t-* žinoma tik *Rasytė* (vok. *Rossitten*): *Rasiūt/Rasūts* (gen. sg.)/*Rasite/Rasūe/Rosetūn/Rositten/Rossitten/Rasytė/Russiten/Rositten/Rosbitten*.

Formoje *Rosetūn* galime įžvelgti priesagos trumpojo balsio platinimą, o formose su šaknies *o* – galimą šaknies balsį *u*, žr. Etimologija.

Šalia *Rasytės* galėtume atstatyti tokios pačios darybos su priesaga *-ūt-/-ū-* dar vieną Kuršių nerijos gyvenvietę – *Karviki/Carvita*, tačiau tokia forma šis vardas berods nebuvo vartojamas.

Kitas vietovardis, turintis šią priesagą, yra kalno ir iškyšulio vardas: *škīlvite rags/škīlvītēs r. / Skielwit-Berg / Skilwieth Bg., Haken / Scilwit / Skielwiethaken / Schkirwith / Skilvytēs rags*.

Greičiausiai tai asmenvardinės kilmės vietovardis, sudarytas su šia priesaga iš pvd. *Skilv-is/-ys*.

Formą *Bulwittsche Ecke* galima būtų irgi laikyti užrašymo klaida, bet dėl priesagos *-ik-* kilmės galima. Dar pasitaikė užrašymas *Gausitten* (visi kiti šio vietovardžio variantai yra užrašyti su

priesaga *-ut-*). Jei tai nėra klaida, galima speju, kad greta buvo var-
tojamos abi šios formos: *Gausitten* ir *Gausutte*.

-l-

Neaiškios kilmės ir darybos priesaga. Baltų kalbose ji būdinga veikėjų pavadinimams: lie. *bėglys*, la. *krauklīs*, todėl ji labiau tikėtina asmenvardžiuose. Bet pr. *aglo* 'lictus' įtikinamesnė rezultatinė reikšmė, dėl darybos plg. lie. ir la. *migla* [Kaukicnė 2, 24]. Kuršių nerijoje randame tik porą vietovardžių, ir tie patys darybos požyriū dvejopai vertinami: *Nagliai/Nėgliai/Neylen* (jei y laikysim klaida vietoj g) ir *Dumsle*. Pirmuoju atveju neturime nė vieno tokią darybą patvirtinančio varianto iš vietinių tarmių: kuršininkų yra *Nėgile*, kuriame išskiriame priesagą *-il-*, kaip ir *Agile*. Kad labiau įtikėtina *-il-*, rodo ne tik tokių užrašymo variantų gausumas, bet ir tai, kad tai vieno objekto vardai, taigi arba jie etimologiškai išriedėję iš tos pačios formos, arba bent jau visą laiką vienas kitam darę poveikį.

Galbūt čia priklauso neaiškios kilmės ir darybos *Preila/Preiži* < *prieiti*? Žr. Etimologija.

Miško vardas *Dumsle* gali būti asmenvardinės kilmės, taigi jei jame išskirsime priesagą *-l-*, tai ji tikriausiai priklausys asmenvardžiui. Jei *Dumsle* traktuosime kaip *-l-* vedinį iš *dums-*, tada variantus su *-i-* ir *-e-* reikia suprasti kaip kuršininkų balsių įterpimą: *dums^le*, nors tokie atvejai paprastai susidaro prieš priebalsį. Bet kiti užrašymai kreipia į kitą priesagą, plg. *Dumschel*. Dar įtikinamiau atrodo sudurtinis iš balt. *dum-s-* 'tamsus' ir la./kurš. *sil-šilas*, lie. *šil-*, plg. variantus *Dumsil*, *Dumsel*.

-ok-

Priesagą *-ok-* reikia laikyti lietuviška (plg. la. *-āk-*). Lietuvių kalboje priesaga *-ok-* yra būdvardinė, rodanti didesnę ypatybės kiekį. Šiame regione ši priesaga greičiausiai turėjo pažymimąją reikšmę – 'minkštoji'.

Rastas vienas šios priesagos vedinys: *Minkštoka* < lie. *minkštas*, plg. la. *miksts* 'minkštas'.

-l-

Vienintelis galimas šios priesagos vedinys yra *Pargolt*, kildintinas iš baltų vksm.* *per/par-gulėti*. Dėl senų paminėjimų gali būti

kuršių kalbos darinys (prūsų kalbos paminklai tokios šaknies nepatvirtina). Kadangi aprašyme nurodyta, kad tai galėjo būti pastovos vieta, tokia vietovardžio daryba įmanoma; tačiau galima laikyti ir neišvestiniu, kilusiu iš apeliatyvo **per/par-gul-t-as/ -ā* 'nakvynės vieta, pastova'.

-um-

Priesaga *-um-* rodo latvišką (kuršininkų) darybą. Dabartinėje latvių kalboje su šia priesaga daromi vediniai iš veiksmažodžių, reiškiantys veiksmo rezultatą, abstraktų dalyką, būseną: la. *jautājums, cirtums, lūdums, nuogurums*. Kuršininkų tarmėje ši priesaga yra dominuojanti abstraktų darybos priesaga. Latvių kalboje vardažodiniai vediniai dažniausiai būna iš būdvardžių: *vecums* 'senumas, amžius'. Daryba iš daiktavardžių berods nebūdinga ir dabartinėse Kuržemės tarmėse [NI 140], tačiau vietovardis *Ledduma rags* rodo, kad tokia daryba šiame regione galima. Priesaga šiuo atveju turi vietos, daiktų sankaupos reikšmę.

Kiti trys vietovardžiai yra kilę iš apeliatyvų, padarytų su šia priesaga iš veiksmažodžių: *Lidumas r./Lūdums/Lydumo rags* < la. *lūdums* 'kirtimas', plg. lie. *lydimas*; *Budumas* < lie. vakarų žemaičių *budumas* 'gili vieta', kuris gali būti traktuojamas kaip kontaminuota forma iš *dubumas* ir vok. *Boden* 'dugnas'; *Likums/Lykum* < la. *likums* 'vingis, išlinkimas'.

-ung-

Kuršių vietovardžių priesaga, plg. *Babrungas*, tačiau patikimų paliudijimų Kuršių nerijoje neturime, išskyrus ncaiškios kilmės ir nepatikimą paliudytą *Engelungės pievos*.

-ūt-/ut-/utt-

Bendrabaltiška priesaga. Retesnė latvių ir prūsų vardyne, dažnesnė lietuvių vardyne, paplitusi apyvienodžiai visame lietuvių kalbos plote [HD 211, VP 1, 203]. Deminutyvinė priesaga dažniausiai turinti mažumo, malonumo reikšmės, nors kartais gali iškilti ir koks kitas reikšmės atspalvis. Kuršininkų tarmėje, kaip ir žemaičių, pasitaiko šios priesagos variantas *-ūt-*: *pilūtis, višūtis, žuvilūts*, pvd. *Sakūtis*.

Rasti 3 priesagos *-ūt-* vediniai: *Gausute/Gausutte/Gousutte/Gausutts* < balt. *gaus-* 'turtingas, vaisingas', kuri pasirodo ir prūsiškuose vietovardžiuose; *Rindut* < la./ kurš. *riñda* 'Reihe', priesagos deminutyvinę reikšmę rodo tai, kad kituose šaltiniuose ta pati vieta nurodoma kaip *Mažoji Rinda*; *Sausutė* – nepatikima forma, greičiausiai blogai perskaityta *Gausutte*.

-uv-

Priesagos *-uva* dariniai būdingesni lietuviams su vandenvardžių koncentracija Lietuvos centrinėje dalyje, reti latvių vardyne, o prūsuose – nepaliudyti [Ger 258]. Tai bendrabaltiškos priesagos *-ava* variantas. Lietuvių toponimijoje priesaga *-ava* dažnai keičiama priesaga *-uva*.

Rastas 1 priesagos *-uva* vedinys: *Šárkuva/Žárkuwa*.

A. Bezenberger'is nurodo, kad šias formas vartojo lietuviai [Bezz 1, 133].

-už-/uz-

Lietuviška priesaga, būdinga vakarų Lietuvos asmenvardžiams, ypač šiauriniame kampe (*Jokužis/-ys, Anužis/-ys*), tačiau vietovardžiuose reta. Mažonoje Lietuvoje ypač ryški jos deminutyvinė funkcija: *laivužis, mergužė*. Priesaga *-uz-* pasitaiko prūsų vietovardžiuose: *Wangussen* [Ger 1, 255].

Kuršių nerijoje užfiksuotas naujas vedinys *Giedružės kalnas* < *giedras* (prie Nidos, vardas pasitaiko naujuose žemėlapiuose).

Kitas panašus vedinys *Lankohsche/Lankosze k.* skaitytinas greičiausiai kaip *Lankučio*, kadangi tai kalno, o ne pievos vardas.

2. Galūnių vediniai

Galūnių vediniais laikomi tie baltiškos kilmės vietovardžiai, kurie struktūriškai skiriasi nuo apeliatyvo, iš kurio yra kildinami, savo galūne, o tarp pamatinio žodžio ir vedinio yra reikšmės pakitimas. Greta yra pateikiami ir pamatiniai žodžiai. Nebaltiškos kilmės vietovardžiai, turintys baltišką galūnę, nėra galūnių vediniai, juose baltiška daryba nevyksta, galūnė yra adaptacijos priemonė, pvz. *Schāfenberge-Rags*.

-a

Gyvenvietės vardas *Pervalka/Pervelka* < lie. *pervilkti* / la. kurš. *pārvilkt*. Pastebėtina, kad tokiais atvejais lietuvių kalbai būdinga balsių kaita, tačiau kuršininkų vartojamos formos rodo šaknies balsį -e-: *Pārvālka/Perwelk/Pervelka/pęļvēlka/Pervelke/pērvelke*.

Lietuvių vartojama forma *Preila*, jei kildinsime iš la./kurš. **preilis* (?).

Gyvenvietės vardas *Nida* / kurš. *Nide* greičiausiai taip pat laikytinas galūnės vediniu iš neaiškios kilmės šaknies *nūd-*.

-e

Marių vieta *Ackmin/Ackmen*, lietuviškame krante ta vieta vadinasi *Akmenė* < balt. *akmen-* 'akmuo'. Gali būti, kad tik lietuviškąjį variantą galime laikyti galūnės vediniu, o kurš./la. forma gali remtis bendrinio žodžiu, žr. Neišvestiniai.

Marių vieta *mīkste* < kurš. *mīkst(s)* 'minkštas', la. *mīksts* 't. p.', bet gali būti, kad kuršininkai turėjo ir daiktavardį *mīkste* 'minkštuma, minkšta vieta'.

-is -īs

Žvejybos vieta *Kamschies/Hamschies* < iš lie. *kimšti, kemša, kimšo*.

3. Priešdėlių vediniai

āz-

Kuršininkų ir kuržemės tarmėse vartojamas vietos priešdėlis, atitinkantis la. b. k. *aiz-* 'už'.

Šiai kategorijai priklauso marių vardas *askampe* < kurš. *āz-'už'* ir *kaņņps* 'kampas, vingis', jeigu nelaikysime šio žodžio bendrinio (šaltiniuose kaip bendrinis nefigūruoja).

par-

Priešdėlio *par-* vedinys yra *Parnida* (iš *Nidos* kaimo vardo), tai la./kurš. priešdėlis *pār-* 'per, už' + *Nida*, užr. *Parnidden parnide, parnide dūrbe, parnidė, Parnidžio (Parnidos) kopa*. Lietuvių kalboje

paprastai priešdėlių vediniuose pakinta galūnė: *pēpetē*, latvių kalboje šio priešdėlio (la. b. k. su ilguoju *ā*) vediniai iš daiktavardžių gana reti, tačiau galūnės kitimo gali ir nevykti: *pārspēks* < *spēks*, *pārnovads* < *novads*. Tačiau oficiali šio vietovardžio forma turėtų nusistovėti, nes tai labiausiai lankoma Kuršių nerijos vieta (*Parnidžio/Parnidės/Parnidos kopa*).

4. Neišvestiniai, kilę iš bendrinių žodžių

Dauguma Kuršių nerijos toponimų yra individualizuoti bendriniai žodžiai. Dažniausiai tai žodžiai iš kuršių, latvių ir lietuvių kalbų. Tarp jų yra ir iš senųjų prūsų ir kuršių kalbų. Dažniausiai individualizuoti bendriniai žodžiai yra daiktavardžiai, bet pasitaiko vienas kitas ir būdvardis.

Skyriuje žodžiai skirstomi pagal semantiką: a) reiškiantys geografinius žemės reljefo požymius; b) gyvūnus; c) augalus; d) mitologines būtybes ir asmenis, e) kiti.

a) reiškiantys geografinius žemės reljefo požymius:

Ackmen/Ackmin < kurš. *akmins* 'akmuo', la. *akmens*, lie. *akmuo*, dgs. *ākmenys*, žr. dar Galūnių vediniai.

Dobe < la./kurš. *dūobę*, lie. *duobė*.

Dūnia-loma / Duņa / Dūne < la. *dūņas* 'dumbias, maurai, mulvė', lie. *dūnas*, -a 'gilus'.

Esch / Esche Bank / eže / Ežia < kurš./la. *eža* 'ežia, riba, kraštas', lie. *ežià*.

Kalwa-Bank / kalve < lie. *kalvą*, la. *kaļva*, kurš. *kaļva*.

Kiemo Lankas < lie. *kiemas*.

Kranta(s)-panuovolis / krante rags / Krantes Ragg < lie. *kraštas*, la./kurš. *kraštas*/'krantas', plg. la. b. k. *mala* 'krantas'.

lānke < kurš. *laņka* 'marių dalis, gelmė', lie. *lankà* 'užliejama pieva, žemuma'.

launadže akmins < kurš. *launags* 'pietūs' ir *akmins*, lie. *akmuo* dgs. *ākmenys*.

Lykumi/Likums < la./kurš. *likums* 'vingis, lankas'.

lūnke (nom. sg.) < sen. pr. *lunkis* 'kampas', lie. *lūnkas*, *lunkà* 'karna', plg. la. tarm. *luņka*.

Leda rags < la./kurš. *ledus* 'ledas', lie. *lėdas*.

Molin < lie. *Molýnas/-é* arba *molñis, -é*.

palånke < lie. *palařkė* 'vieta prie lankos', plg. kurš. *lařka* 'marių dalis, gelmė'. Griečiausiai, kad kuršininkai irgi vartojo bendrinį žodį priešdėlio vedinį *palånke*.

parũmbe < kurš. *parũmbe iš kurš. *rũmbe*, la. *ruřba*, lie. *ruřbas*.

Pelk-Teich < lie. *pėkė* 'stovintis vanduo, raistas', la. *peřke, pelce/* kurš. *peřke* 'pelkė, bala', pr. *pelkė/ ĩ* 'pelkė, bala'.

pļavu r. / Plaue r < la./kurš. *pļava* 'pieva'.

Pewu rags/ Pievu Rags < lie. *pėva*.

rumbe/Rumbs < kurš. *ruřbis//rumps* 'mala', la. *ruřba*, lie. *ruřbas* 'iškilęs ruožas, apvadas'.

Rindos / Didži ūji Rinda / Maž ūji Rinda < la./kurš. *riřla* 'eilė'

siele klũte < kurš. *sėli, siel*, lie. *sėliai* 'plaustas' ir kurš. *klũt*, lie. *klũtė*.

Šuolu Ragas < lie. *šũolis*.

vidaus galiciems < hibridas iš lie. gen. *vidaũs* ir kurš. *gal(i)ciems* 'galinis kiemas'

Winges / viņņu kāps / Vingio kopa / Wingkap / Wingekaapis / Vingkopė < lie. *vĩngis* (sen. kuršių *vĩngis?*), žr. Etimologija.

vinķe kãpe / vinkũ kãps / viņņu kãpu k / Vinkio kopa. Žr. *Winges*, bet galima ir asmenvardinė kilmė.

Widus Dsiřums < la./kurš. *vidus* ir la./kurš. *dziřums* 'gelmė'.

Widaus Gilme < lie. gen. sg. *vidaũs* ir lie. *gelmė*.

ziemũle akmines < kurš. *ziřnilis* / la. *zėmelis* 'šiaurė'.

b) reiškiantys gyvūnus:

Andsche Kaln / Ango / Angã / Anģu- kalns / Angiũ kalnas < lie. *angė* 'gyvatė' arba pr. *angis* 't. p.'. Galimas dalykas, kad šią leksemą turėjo ir kuršiai. Žr. Etimologija.

Arkliũ ragas < lie. *arklỹs*.

Aviũ kalnas < lie. *avķs*.

Briedziũ miřkas, briedžu prũda < lie. *brėdis*, kurš. *briedis* 'briedis'; plg la. b. k. *briedis* 'elnias'.

cũke nugars < la./kurš. *cũka* 'kiaulė'.

Garniũ k. < lie. *garnỹs*.

gėše kalns < kurš. *gėšė, gėšis* < lie. *gėš-ėl-as* 'pilkasis garnys'.

Kaza Rags / kaze rags < la. *kaza* / kurš. *kaze* 'ořka'.

Kiaulės Nugara/Nugura < lie. *kiaulė* ir lie. *nũgara* / kurš. *nugars*.

Lapiũ miřkas < lie. *lãpė*.

lašu k. < kurš. la. *lasis* (gen. sg. *laša*) 'lašiša'.

Meewe Aks / mičva r., mičva prūla < kurš. *mičvs* 'žuvēdra'.

męškas galvas k. / Meškos galva / Meškos galvos kalnas < kurš. *mešks* 'meška', lie. *meška*, plg. la. *lācis* 't. p.' ir balt. *galvā.

Ožkos/Ožķu ragas < lie. *ožkā*.

pērpile vārtes < kurš. *peřplis/pērpils* 'Maifisch' ir kurš./ la. *vārti*, lie. *vařtai*.

Sirga-/Sirgo rags/mast(s) / zirga/zirge masts/rags/ Zirgo-masts < la./kurš. *zirgs*, 'arklys', pr. *sirģis*.

Šernai < lie. *šērnas*.

Žirgo/Žirķu ragas < lie. *žirģas*.

Žuvēdrķu ragas < lie. *žuvēdra*.

Wanagai < lie. *vānagas*, la./kurš. *vanags* 't. p.'.

Vēķiķu ķlanka < lie. *vēķķ*.

Warna-Būde < kurš. *vařna*, lie. *vārna* ir kurš. *būde*, lie. *būdā*

c) reišķiantys augalus:

Alksniķu ragas, ķlanka < lie. *aķksnis*, plg. kurš. *ālkņis*, bet la. *āksnis* 't. p.'.

Berķu Buchta < lie. *bēķzas*, plg. la. *bērzs*, kurš. *bērķe* 't. p.'.

Birķt < lie. **birķtē?*, kurš. *birķtē?*, plg. la. *biķķe* 'birķē, berķzynēlis'. Užrašķymas rodo formā su priesaginiķu *t*, bet he v. Žr. dar *birķtina r.*

birķtina r. / Birschtinsche Ecke / Birshtine / Birshtingo-Rags / Birshtynes < lie. *birķtynas*. la. kurš. *birķtin (-is, -e?). Formos be priesaginiķo v uķfiksuotas keliķuose šaltiniķuose, jos gali remis nepriesagine forma *Birķt*. Įvairuojantys *ķ* ir *s* gali rodyti priklausymā skirtingos kalboms.

Birschtw Eck < lie. *birķtvā* 'berķzynas, kūmokņniai'.

Birķtvyno išķyķulys / Birschtwindsche / Birschtwinsche / Birschtwinsches Eck / Birschtwinscher Haken < lie. *birķtvynas* 'berķzynas'.

Klevķ kalvos ragas < lie. *klēvas* ir *kalvā*

Lardeni (k.) (r = z?) < kurš. **lazdīn-?*, plg. lie. *lazdynas*, la. b. k. *lazdu krūms, lazdājs* 'lazdynas'.

Lepas kalns / Leepes kalns / liķpas k./ liepes lenķķe < la./kurš. *liķpa-* e, lie. *lēpa*.

Nendriķu ķlanka (gen. pl.) < lie. *nēndrē*.

Ohsel-mast < kurš. *uoķuol(s)*, la. *ozols*, plg. lie. *ķķuolas*.

Schķirstu-Kalns / Skirpsto kalnas / Skirpstu-Kalns / Skirpstų kalnas / kopa Skirstu-Kalns < lie. *skiřpstas* 'guobinių šeimos medis', *truše bukė* < kurš. *truš* 'nendrė', vak. žem. *tr(i)ušis* 't. p.'.

d) reiškiantys mitologines būtybes ir asmenis:

Mārtas-Āks / māřtes r. < lie. *martā*, kurš. *māřte* 'vedekla', plg. la. *māřsa* 'brolienė, marti'.

Kekšės ģlanka < lie. *kēķšē* 'pasileidusi moteris'.

Preiļi, jei kildinsime iš la./kurš. *preilis (?) 'ateivis'. Žr. dar Priesagų vediniai.

Raganos kalnas / Raganų kalnas < lie. *rāģana*, la. *ragana*.

e) kiti:

baznice rags < kurš. *bazņice* / la. *bazņica* 'bažnyčia', plg. lie. *bažnyčia*.

Garbės rags < lie. *garbē*.

Gintaro ģlanka < lie. *ģiņķars*.

Krohes-Rags < la./kurš. < germ. *kruogs* 'smuklė'.

Medžių būdos kalnas < lie. *mēdis*, *būdā*.

Meilės slēnis < lie. *mēlē*.

Mirties slēnis < lie. *mirtīs*.

Nuodēmių kalnas < lie. *nūodēmē*.

Senosios smuklės kopa < lie. *senģji smūklē*.

Tylos slēnis/klonis < lie. *tylā*.

V3ca ciēmas k. < kurš./la. *vecais ciems* 'senasis kaimas'.

Vęca kruģas k. < kurš. *vecais* / la. *vecais kruogs* 'senoji smuklė'.

5. Neišvestiniai, kilę iš tikrinių žodžių

Čia nagrinėjami tik tie Kuršių nerijos vietovardžiai, kurie remiasi baltiškais asmenvardžiais ir kitų vietų kaimų vardais. Vardai, besiremiantys vokiškos ar kitos kilmės ir darybos asmenvardžiais, šiame skyriuje nenagrinėjami, apie juos žr. Etimologijos skyriuje. Dalis asmenvardžių yra paliudyti įvairiuose Kuršių nerijos dokumentuose, tačiau yra tokių, kurių kol kas nepavyko rasti. Bet vietovardžiai leidžia spėti tokius kažkada buvus, jie panašiomis formomis paplitę Klaipėdos krašte. Kuršių nerijos vardai, besiremiantys vienas kitu, darybos požiūriu yra

nagrinėjami tik vieną kartą, pvz. *Agilos kalnas* prie *Agila* (gyvenvietė).

a) iš asmenvardžių:

alsmine- buchte / Alsminsbucht – iš asmenvardžio *Alsminas*.

Bambalis loma / baṃbāļa r. – iš asmenvardžio *Bamblys, Bambalis, -ys*.

Budnio įlanka/ragas / budinęs r. / Budino Ragas / budnių rags / Budniko ragas / Budies-Haken / Budnischer Haken / Budino Zeikas ir kt. – iš *Bud-* arba *Budn-* šaknų asmenvardžių.

Bulvių-Rags / Bulviųis / Bulwikis-rags / Bullwicks Haken / Bullwicksche(r) Haken, Bulvių'- (Bulevių) Lenų / bulvių r. / bulvių rags / bulvių b. / Bulvikio ragas/įlanka, Bulvykio / Bullwicksche Ecke / Bullwickscher Haken ir kt. – ne visai aiški *Bul-* asmenvardžio šaknies kilmė.

Englinsreihe, Engelungės pievos? – iš asmenvardžio *Engelinas, of. Eng(e)lien(s)*.

Grabst / grabste rags / Grabster Haken / grabšte rags / Grabšto ragas / Grabsterort / Grabszt-Berg / grabšta kalns, Grobšio kaimas/ ragas ir kt. – sietinas su *Grob-*, la. *Grāb-* 'čiupti, griebti' šaknies asmenvardžiais.

Grickinn / Grigine / Grikių / grikinel Die Grikin Bg / Grikinn / Grikinnbruch – sietinas su *Grig-* šaknies asmenvardžiais.

Kvaukė – iš asmenvardžio *Kvauka, -ė*.

Lybio ragas, kalnas, kopa / liba k, b. / Libis- Berg /B/ Lybio/ Liebes B./ Buchta, Liebeshügel / Liebīs B./ Liebishaken ir kt. – iš šaknies *Lyb-* 'lybis, finų kilmės žmogus' asmenvardžio.

Liku kallins Bge. – greičiausiai iš šaknies *Lyk-* asmenvardžio.

Lykaito zeikas – žr. *Liku kallins*.

Mačile ake – iš *Mačys, Mačelis*.

Matzkulis B. – iš asmenvardžio *Maskolius* 'rusas' kurš. formos *mäckulis, mäckalis*.

pečės cjete, Petsch Berg, Petchwald – iš šaknies *Pet-, Peč-* < *Petras* asmenvardžio.

Prezidento Smetonos kalnas – iš pvd. *Smetona*.

Rėzos kalnas – iš pvd. *Rėza*.

Ruceikis, Kintų Ruceikis – lomos vardas iš asmenvardžio *Ruceikis*.

Sicka Bge. – iš *Zik-/Zyk* – šaknies asmenvardžio.

Spindza Bge. – iš *Sping* – šaknies asmenvardžių. Sprendžiant iš šaknies galo *dz*, asmenvardis greičiausiai kuršiškos kilmės.

Stroga – iš *Stroga, Struoga*.

Szalne – greičiausiai iš lie. *Šaln-* arba *Žaln-* šaknies asmenvardžių.

Urbo kalnas / Urba-kalns / ūrba k. – greičiausiai iš asmenvardžio *Urbis/-ys*.

Vinkio kopa / vinke kāpe / viņku kāps / kāpu k. – iš asmenvardžio *Vinkis*.

b) iš kaimų vardų:

Luschi Krant / Lūfches- Krant' < Lūžija.

Peldsch' < Peldžiai

Schäferei Haken < Schäferei, vokiškas Lūžijos kaimo vardas [VP 2, 234].

Wentsze upe (marių vieta) – iš *Ventės* (tarm. *Venčio*) gyvenvietės vardo.

6. Sudurtiniai vietovardžiai

Sudurtiniais laikomi tokie vietovardžiai, kurie yra sudaryti sujungiant dviejų žodžių kamienus. Čia pateikiami ir tie vietovardžiai, kurie galėtų būti kilę iš sudurtinių apeliatyvų. Dėl rašybos nevienodumo sudurtinius vietovardžius neretai sunku atskirti nuo kartu parašytų žodžių, ypač tais atvejais, kai jungiama ne kamienas prie kamieno, o žodis prie žodžio ir pirmasis komponentas eina kilmininko forma: *Druwersinde, Kiaulesnogara*. Vardai, kurių dėmenys rašomi per brūkšnelį, čia sudurtiniais nelaikomi, nes tokia rašyba rodo, kad jie suvokiami kaip dalomi nariai. Dalis sudurtinių vardų užrašyti dvejopai – kaip sudurtiniai ir kaip dvinariai: *Degge-siel/ Deggessiel*. Kartais taip atspindimas ne tik rašybos, bet ir vartosenos įvairavimas: *Kusa-Rags / kaze rags / kazaraģis, Avikalnis / Aviu kalnas* ir pan.

Galūnių pakitimai nėra dėsningi kaip dabartinėje lietuvių kalboje (*avis* ir *kalnas > avikalnis*), be to, daug žodžių užrašyta be galūnės. Darybos būdai su jungiamuoju ir be jungiamojo balsio beveik vienodai populiariūs.

Tarp sudurtinių žodžių yra daug hibridų, dažniausiai juose antrasis elementas, reiškiantis patį objektą, būna vokiškas (vienintelis atvirkštinis atvejis yra *Schwarzkrant*). Tokia daryba

rodo, kad vokiečių kalbos vartotojai daugelio vardų nevertė, o perėmė baltišką vardą, nurodydami vokiškai tik patį objektą.

Baltiški sudurtiniai vardai su jungiamuoju balsiu	Baltiški sudurtiniai vardai be jungiamojo balsio	Vienas iš komponentų – vok. kalbos žodis
<i>Alksnializdis</i>	<i>Aschkap' / Aschkapis</i>	<i>Alsminsbucht</i>
<i>Angiakalnis</i>	<i>Borkupas</i>	<i>Cunczecrugk</i>
<i>Avikalnis / Avikalnio r. / įlanka</i>	<i>Dūmšilis / Dumschel</i>	<i>Curtshöhe</i>
<i>Bärsaplik'</i>	<i>Juodkalnis</i>	<i>Cusfelde</i>
<i>Degge-siel / Deggessiel</i>	<i>Juodkrantė</i>	<i>Dnimsack?</i>
<i>Druwesrinde</i>	<i>Jūrkrantis</i>	<i>Druwenreihe</i>
<i>ežekampe</i>	<i>kaspalege / Kaspalège /</i>	<i>Dumschelberg</i>
<i>Johdukrant'</i>	<i>Kaspaleije-Kalns /</i>	<i>Dumschelbucht</i>
<i>kazara gis</i>	<i>Bucht Casparlage /</i>	<i>Engelinsreihe</i>
<i>Kiaulesnogara</i>	<i>Caspalege-Berg /</i>	<i>Eumberge</i>
<i>Krusdelunka</i>	<i>Haken</i>	<i>Grabsterort</i>
<i>Mällakrant / Melakrantis k.</i>	<i>klāuskāpa r. /</i>	<i>Krank(z)eburg</i>
<i>Mällakalns</i>	<i>Klauskapurags /</i>	<i>Kranczkrug / Krantzkrug</i>
<i>Meškadaubė / is</i>	<i>Clauskapis</i>	<i>Liebishaken</i>
<i>Naujakrantė</i>	<i>Kopgalis</i>	<i>Mouberg</i>
<i>Naujamiestis</i>	<i>Lapnugarės kalnas</i>	<i>Pätschwald</i>
<i>Piliaikalnis</i>	<i>Ožkupio ragas</i>	<i>Plickberg</i>
<i>Pillecop</i>	<i>Pietkalnis</i>	<i>Pillkopper Bucht</i>
<i>Rāokelis / Radokeller B.</i>	<i>pilkaps / Pilkop /</i>	<i>Radsenberg</i>
<i>Senakaimio kalnas</i>	<i>Pilkopa / pilkop(e) /</i>	<i>Radzinhaken</i>
<i>Sergorax / Sirgorax</i>	<i>Pillkopen / Pillkopen</i>	<i>Ruhmhaken</i>
<i>Smilškėkruoge</i>	<i>Pilkupe / pi kupa</i>	<i>Schwarzkrant'</i>
<i>Stirnabūdės kopa</i>	<i>Raudonmiškio kopa</i>	<i>Skirbsenberg</i>
<i>Šleivakalnis</i>	<i>Schwentlund (d=k?)</i>	
<i>Wāzakrohg</i>	<i>Utėlkalnis</i>	
<i>Wāzazeems /</i>	<i>Widmares, Widmare</i>	
<i>Wāzazeema-Lenke</i>	<i>ails</i>	
<i>Widaussiems</i>	<i>Wingkap</i>	
<i>Wingekaapis</i>		

7. Būdvardinės ir dalyvinės formos

Čia pateikiami vietų vardai, sudaryti su būdvardžiais ir dalyviais. Dažniausiai tai objekto ypatybę žyminti įvardžiuotinė būdvardžių forma. Kuršininkų tarmėje įvardžiuotinės vyriškosios giminės formos turi galūnę *-aiš*, plg. la. b. k. *-ais*, moteriškosios giminės formos sutampa: *-ā*.

Apskrita kopa – lie. *āpskritas*, *-ā*, netaisyklinga nauja forma (turėtų būti įvardžiuotinė).

Apskritas kalnas – žr. *Apskrita kopa*.

baltie k. < la./kurš. *baġs*, įv. nom. pl. *baltie*, plg. lie. *balt ėji*.

Didžioji kopa (nom. sg.) < lie. *dġlis*, *-ė*.

Kreiwassis < lie. *kre ġvas*, *-ā*

Madsch-Haken – rašyba nėra aiški, bet greičiausiai atspindi kurš. *maġs/-a* ‘mažas’.

mella krante (k.) – < kurš. *meġġ*, *-ā* ‘juodas’, plg. la. b. k. *melns*, *-a* ir kuršių *kra ġa(s)*.

mellaiš k. – < kurš. *meġġ*, *-ā* ‘juodas’, plg. la. b. k. *melns*, *-a*.

Mingsztoka – būdvardinė forma su lietuviška priesaga *-ok-*, kuri greičiausiai turi pažymimąją reikšmę, žr. Priesagų vediniai.

Negyvenamos (Mirusios) kopos – iš lie. dalyvinių formų *negyvėnamas*, *-a*, *m ġręs*, *-usi*.

plġjās r./Plick/Pliek < la./kurš. *plikis* ‘plikas’, lie. *plġkas*, *-a* arba *plġkis* ‘kas nuplikęs’.

Vienišuoġė kopa – iš lie. būdv. *vienišuġtis*, *-ė*.

8. Neaiškios darybos vardai

Jais laikomi vardai, dėl kurių rašybos ar neaiškios kilmės sunkiai nustatomas arba atrodo neįprastas darybos formantas, neaiškios jo ribos ir funkcijos. Prie tokių priklauso ir jau mūsų aptartieji dvejopai etimologizuojami *Drumsacks* arba *Drumzāks*, *Dumschel* ir *Dumsile* ir pan. Tačiau ir tokie, jei bent yra kokia nors galimybė bent kiek įtikinamiau interpretuoti, priskiriami vienam ar kitam darybos tipui ir aptariami pagal tai atskiruose skyriuose. Čia pateikiami vardai, kuriuose galima išvelgti tam tikrų darybos elementų, bet dėl kilmės neaiškumo jie lieka neįrodyti.

- Borkupas* – gali būti asmenvardinės kilmės arba sietinas su vok. *bohren* ‘gręžti’ ir baltų šaknimi *kup-* ‘iškilti’, plg. *Pilkopa/Pillupa*.
- Engelungės pievos* – jei teisingai nurašyta, gali būti priesagos *-ung-* vedinys iš asmenvardinės kilmės šaknies, plg. pvd. *Engelien, Engelin, Engelins*.
- Griekaymsche Grund / Griekamsche Bucht*. Galbūt liaudies etimologijos paveikta pagal *Grikine* > *Giekynė*, tačiau toks poveikis dėl didelio geografinio nuotolio abejotinas. Galbūt pirmasis užrašymas gali liudyti pr. *kaim-* ‘kiemas, kaimas’.
- Kaaland/Kaalandt/Kaallandt/Kaallant* – gali būti sudurtinis iš neaiškios kilmės *kaal-* (vok. *kahl* ‘tuščias, nykus?’) ir *Land* ‘kraštas’, tačiau A. Bezenberger’io pastaba dėl tarimo (žr. Etimologija) leidžia spėti šį vardą turint baltiškų elementų – vakarų baltų priesagą *-ant-*, plg. *Salantas*, pr. *Galanten* [Ger 1, 256], nors ji būdingesnė hidronimams.
- Komingsche Haken* – galimas priesagos *-in-* vedinys iš neaiškios kilmės šaknies *korn-* ar *kum-*, tačiau gali būti ir asmenvardinės kilmės.
- Lebārgj/Lebārgarsch Bank* – pirmoji dalis neaiškios kilmės, antroji *garš* gali atspindėti la./kurš. *garš* ‘ilgas’, nors paprastai būdvardinis dėmuo eina pirmas.
- Švenkelingės pievos* – šis užrašymas taip pat kelia abejonių, nes kituose šaltiniuose neregistruojama, tačiau galbūt dėl liaudies etimologijos sietinas su vok. *schwenken* ‘mojuoti’ ir baltų *ling-* ‘linguoti. siūbuoti’. Tai galėtų būti perdirbtas *Schwentlund* vardas.

9. Kuršių nerijos vietovardžių galūnių formos

Kuršių nerijos vietovardžiai buvo užrašomi įvairios kilmės užrašinėtojų įvairiais laikais. Todėl jų vardų formos gerokai įvairuoja. Ne visada lengva iš vokiško užrašymo atstatyti, kokią formą vartojo vietiniai gyventojai. Aišku, kad baltų vardažodžių formos turi turėti galūnę visose, taigi ir vardininkų formose. Tačiau užrašinėtojai dažnai į tai nekreipė dėmesio ir užrašė ar perrašė iš kitų šaltinių vietovardžius su iškraipytomis, nesuderintomis galūnėmis arba be galūnių.

Dauguma Kuršių nerijos vietų vardų, išskyrus gyvenvietes, yra pateikiami kaip dvinariai įvardijimai, kur tikrinis vardas eina nederinamuoju pažyminiu lietuvių arba latvių kalba: *Budniko įlanka, Ledų ragas, mišva prūda, Karviķu-Kalns* ir pan. Vokiškosios formos taip pat dažnai sudarytos kaip pažyminio ir pažymirnojo žodžio konstrukcija: *Preilscher Berg, Carwaitensche Bucht*. Tačiau dėl rašybos įvairavimo ne visada lengva nustatyti linksnio formą ar kamieną. Sunkumų kelia:

1. Kuršių nerijos latviai turi ypatybę galūnės balsį *-a* atliepti kaip *e*, pvz., *Leepes-kaln / Lepas kalns, Schpintsche Berg, birstiņa r. / Birstiņe* ir pan. Ši ypatybė pasirodo ankstyvuosiuose vietovardžiuose, ji gali būti sena, atėjusi ne tik iš Kuržemės tarmių ankstyvosios stadijos, bet net iš senosios kuršių kalbos [Būga 3, 218, 219]. Neretas toks reiškinys ir prūsų onomastikoje, ypač sudėtiniuose iš asmenvardžių sudarytuose vietovardžiuose: *Lube-kaym, Grawde-kaym, Wilke-kaym* [Ger 1, 242, 243]. Tokiuose dariniuose *e* gali būti suvokiamas ir kaip jungiamasis balsis, bet R. Trautmann'o vardų tyrinėjami rodo ją kaip pačią populiariausią prūsiškų asmenvardžių vardininkų formų galūnę: *Bylawte, Kerse* [Trau, 19 44]. Kadangi tikėtina, jog dalis Kuršių nerijos vietovardžių, ypač jos pietinėje dalyje gali būti prūsiškos kilmės, balsė *e* seniausiuose užrašymuose gali būti reguliarus reiškinys. Be to, prūsų kalboje anksti prasidėjusi galūnių redukcija rašyboje gali būti atspindima įvairiais variantais [Kaukienė 2, 39, 41]. Kuršininkų tarnės galūnių redukcija vėlyvesniųjų užrašinėtojų taip pat žymima raide *e*, kuri gali reikšti bet kokį murmamajį garsą: *Kasa-Rags* 1879, bet *kaze rags* 1991.
2. Siekiant nustatyti, kokios tiksliai baltų linksnių formos yra vartojamos, sunkumų kelia ir vokiečių rašyba, ypač užrašant baltų pučiamuosius *č, ž*, pvz., *Lankosze k., Wentsze Krant*.

Čia nėra būtinybės aprašinėli, kaip užrašomos vokiškos galūnės, nes tai vokiečių kalbos formų ir rašybos raidos klausimai. Pagal baltiškųjų galūnių derinimo ypatybes turimus vietovardžius galima skirstyti į kelias grupes:

1. Vienanaris įvardijimas vardininko forma: visi gyvenviečių vardai bei kai kurie mikrotoponimai: *Azeline* (kalnas), *Gousutte* (įlanka), *Druvine* (įlanka), *Minksztoka* (marių vieta), *Dumsile* (miškas) ir kt.

2. Dvinariai įvardijimai:

- a) kilmininkas + vardininkas: *Wāzaceema-Lenķe, aģilēs k., priēl inēs k. Karv iķu-Kalns* ir kt.;
  - b) derinamaoji konstrukcija (įvardžiuotinė forma): *baltie k., melņiis k., Didžioji kopa, Naujieji Karvaičiai* ir kt.;
  - c) vardininkas + vardininkas: *Bambalīs loma, Bulwikis-rags, plikis r., Gauzeralis Berg* ir kt. Taip atsitinka dažniausiai tada, kai pateikėjas ima žodžių junginį suvokti kaip vieną sudurtinį žodį.
  - d) pirmasis narys su neaiškios formos galūne: *Luschi Krant, Kirbste Berg, baznice rags, Plaue Rags, siele khūte* ir kt.
3. Tiek vienanarės, tiek dvinarės konstrukcijos baltiškasis narys be galūnės: *Predin, Purwien, Pilkop, Preil, Skrusdin, Radsen-Kalns, Ackmen, Deggessiel, Mällakranti', Bulwiķ-Rags* ir pan.

Taigi užrašymai pasižymi formų įvairove, tai sukelia sunkumų bandant rekonstruoti vietinių gyventojų vartotą formą, be to, reikia turėti omenyje, kad žmonės gyveno trikaibėje aplinkoje, todėl kalbėdami lietuviškai, vokiškai ir kuršininkų tarme, galėjo vartoti net po kelias skirtingas to paties vardo formas. Ir tai pasakytina ne tik apie galūnes, bet ir gana dažnai apie šaknies formą, plg. *Grobšto ragas / Grāpšta rags, Grōpschta-Rags, grāpška r., grabste rags* ir pan.

IŠVADOS

Šiame darbe aprašyta visų autorėms žinomų Kuršių nerijos toponimų kilmė, pastebėti būdingiausi jų darybos bruožai, vardų kaitos ir raidos tendencijos.

Etimologija

Iš visų žinomų paties pusiasalio pavadinimų sudėtingiausias etimologijos paožiūriu yra vardas *Nerija/Neringa*, kuris gyvojoje kalboje pradėtas vartoti neseniai, į raštus pateko iš XIII a. istorinių šaltinių. Dabartinėje lietuvių kalboje forma *nerijà* vartojamas kaip bendrinis žodis, reiškiantis smėlio suneštą jūros ar kito didelio vandens telkinio iškyšulį, o forma *Neringà* – kaip tikrinis žodis, miesto vardas. Vietinių gyventojų ir artimiausių jų kaimynų vartoti jos pavadinimai *Kōpos/Kōpai*, *Ūmaris*, *Pajūriai*, *Kalnaĩ* – yra baltiškos kilmės, pirmosios dvi formos kildinamos iš vakarų baltų kuršių, *Ūmaris* ir *Pajūriai* yra lietuviški dariniai, o *Rāndavos* – kuršių atneštas finų skolinys. Vardas *Neringà* laikytinas suvokietinta vardo *Nerija* forma, tačiau pastarojo vardo kilmė tebelieka neišaiškinta. Šiuo metu konkuruoja dvi kilmės versijos – *baltiškoji* ir *germaniškoji*.

Gyvenviečių būta ne daugiau kaip 25. Iš viso buvo surinktos ir etimologizuotos 42 skirtingos **gyvenviečių** leksemos (kai kurie objektai turi po kelis skirtingus vardus) ir 254 jų užrašymo variantai. Baltiškos kilmės gyvenviečių vardų yra 20, germaniškos kilmės – 7, vertimų – 15. Išskirtinis Kuršių nerijos gyvenviečių bruožas yra tas, kad šiam regionui **nehūdingi asmenvardinės kilmės kaimų vardai**. Daugeliu atveju tai rodo seną vardų kilmę. Daugelio gyvenviečių vardai remiasi į senųjų vakarų baltų kalbų žodžius ir daugeliu atveju nėra aiškiai motyvuoti šiuolaikinių lietuvių ar latvių kalbų požiūriu. Šiame darbe jie kildinami iš baltų kalbų ne tik todėl, kad taip rodo šaknies struktūrinės ypatybės, darybos būdas ir reikšmė, bet ir todėl, kad jų šaknys, nors ir retai, bet pasikartoja baltiškuose regionuose. Tokius vardus analizuoti sunku, nes tai ankstyvos darybos žodžiai ir dažnai nepaaiškėja, kuriai konkrečiai baltų kalbai darinys priklauso. Remiantis gyvenviečių vardų etimologine ir jų darybine analize, galima daryti išvadą, kad dauguma Kuršių

nerijos gyvenviečių pavadinimų yra senųjų kuršių, o kai kurie – ir prūsų vardai. Išlikę gyvenviečių vardai liudija apie **gyventojų tęstinumą ir kalbų panašumą asimiliacijos metu**. XVI a. į Kuršių neriją pradėję keltis Kuržemės gyventojai čia turėjo rasti autochtonų (t. y. senųjų kuršių, prūsų), kuriuos vėliau asimiliavo ir iš jų tiesiai perėmė senuosius gyvenviečių vardus. Be to, pirmųjų atsikėlėlių iš Kuržemės kalba dar nebuvo praradusi savo kuršiškųjų ypatybių, tad ir tie vietovardžiai, kuriuos jie atsinešė, sunkiai atskiriami nuo tų, kuriuos jie perėmė. Viduramžiais nerija buvo retai gyvenama, tačiau kad Ordinas čia rado vietinių gyventojų, rodo tai, jog *Rasytė*, kurioje Ordinas įkūrė pilį, jau turėjo baltišką vardą ir pilies statytojai jį perėmė. Vokiškos kilmės gyvenviečių vardai taip pat yra šio regiono bruožas: be gynybinės funkcijos, gyvenvietės buvo naudojamos ir kaip keliautojų per neriją tranzito postai, smuklės ir nakvynės namai, muitinės, pašto stotys, girininkijos. Pastebėtina, kad ten, kur prie jų įsikurdavo (ar atsinaujindavo) žvejų gyvenvietės, jos greta turėjo ir baltiškus vardus (pvz., *Neustadt* yra *Pilkopa*). Bet jei gyvenvietės vardas neturi baltiško atitikmens, tai ir žvejų kaimas ten buvęs mažas ir gyvavęs trumpai, o kai kur gal ir iš viso žvejojosi vos kelios šeimos (*Latenvaldė, Stangenvaldė, Glomsack*). Iš to galime spėti, kad **gyvenvietes su vokiškais vardais kūrė ir apgyvendino ne žvejai**, o kita veikla užsiimančios žmonės, kurių didesnioji dalis, matyt, buvo vokiečiai. Neabejotinai lietuviškos kilmės gyvenviečių vardų Kuršių nerijoje yra vos keletas, didesnė dalis – palyginti vėlyvi vertimai arba naujadarai, bet savo daryba gerai prisitaikę prie vietinės tradicijos, todėl prigijo: *Kopgalis, Juodkrantė, Smiltynė, Alksnynė*. Šaltiniuose pasitaikė ir autorinės kūrybos, neprigijusių vardų: *Alksnializdis, Naujakrantė, Naujamiestis, Utelkalnis, Smėlio smuklė*. Tik kelia abejonių, ar verta bandyti lietuivinti Rusijos pusėje tuos vokiškus vardus, kurie jokių lietuviškų tradicijų nėra turėję: *Lausendorf, Neuhaus, Lattenwalde, Stangenwalde*.

Darbe aprašyta visų autorėms žinomų Kuršių nerijos **mikrotoponimų** kilmė. Iš viso buvo surinktos 388 mikrotoponimų leksemos (778 jų užrašymo variantai). Iš jų 197 yra baltiškos kilmės, 59 germaniškos, 9 laikomi finų kilmės, 105 yra vertimai (iš kurių apie pusė turi pirmesnę baltišką formą) ir 18 yra neišskios kilmės.

Lentelėje išdėstytas vardų pasiskirstymas pagal leksemas. Viena leksema laikomi tos pačios kilmės ir darybos vardai, gali skirtis tik jų rašyba.

Kuršių nerijos mikrotoponimų pasiskirstymas pagal kilmę

Objektas/ kilmė	Kal- nai	Išky- šuliai	Įlan- kos	Marių vietos	Miškai	Dau- bos	Pic- vos	Pelkės
Baltų	63	30	33	52	10	4	1	4
Germanų	25	5	8	8	9	4	-	1
Finų	2	1	2	3	-	1	-	-
Vertimai	36	24	11	10	7	6	4	7
Neaiškios k.	6	3	5	1		1	2	-

Daugiausia Kuršių nerijoje yra baltiškos kilmės vardų. Prie nurodytųjų 197 reikia pridėti ir vertimus, kurių didžioji dalis yra tradicijas turėjusios baltiškų vardų formos, be to, apie pusės iš jų baltiškoji forma pirmuosiuose šaltiniuose pasirodo anksčiau negu vokiškoji. Tačiau tuo pačiu tarp čia suskaičiuotų baltiškųjų variantų yra ir autorinės kūrybos, visiškai naujų, neturinčių vartojimo tradicijų vardų (pvz., *Naujamiestis*, *Giedružės kalnas*, *Vienišuoelė kopa*). Nors keletą šimtmečių žemėlapius ir sąrašus sudarinėjo kitataučiai, tačiau ir seniausiuose šaltiniuose matyti **baltiškos kilmės leksikos persvara**.

Mikrotoponimai – kintantis tikrinių žodžių sluoksnius. Tai patvirtina ir tas faktas, kad dalis PrSA ir A. Bezzenberger'io XIX a. užfiksuotų Kuršių nerijos toponimų kituose šaltiniuose tais pačiais vardais nebepasirodo. Iš jų nemažai yra baltiškos kilmės: *Gausutte*, *Bärfaplik*, *Lankosze k.*, *Ohsel-mast*, *Szalne*, *Radokeller b.*, *Kursdelunk* ir kt. Vietovardžių formų peržiūrėjimas ir taisymas vyksta pasikeitus gyventojams, dėl politinių priežasčių, pakitus vietos gyventojų etninei savimonei. XX a. Kuršių nerijos vardai lietuviškuose žemėlapiuose ir kituose oficialiuose šaltiniuose dažnai verčiami į lietuvių kalbą (*Schwarzort* – *Juodkrantė*, *Schafen Berg* – *Avių kalnas*, *Bernsteinhafen* – *Gintaro įlanka*), vokiškuose – vokietinami (nebūtinai verčiami, kartais tiesiog keičiami, pvz., *Gausutte* keičiamas į *Schwarzberg Bucht*, galbūt ir *Raddokeller B.* į *Epfa Berg*). Tais atvejais, kai baltiški vardai buvo verčiami į

vokiečių kalbą, baltiškojo vardo vartoseną ilgai laikėsi vietinių gyventojų kalboje. Reikia pasakyti, kad baltiško vardo keitimas į vokišką (ne vertimas, kai dviejų ar trijų kalbų tos pačios reikšmės dariniai egzistuoja greta, ir ne adaptavimas, kai pritaikoma galūnė ir rašyba) nėra dažnas reiškinys – dauguma tų vokiškos kilmės vardų, kurie neturi baltiškų atitikmenų, dažniausiai yra „gimę“ vietovėje iškart vokiški, o jei vienas kitas ir „uždengė“ baltišką vardą, tai pastarasis turėjo išnykti be pėdsakų istoriniuose šaltiniuose ir liaudies atmintyje. Atrodo, taip bus atsitikę su kalnų vardais apie Juokrantę XIX a. pabaigoje: PrSA daugeliu atveju nurodo baltiškus kalnų vardus tose vietose, kur netrukus pasirodo vokiški. Tačiau per drąsu būtų tvirtinti, kad Kuršių nerijos baltiški **vietovardžiai buvo vokietinami** sistemingai ir sąmoningai – net pietinėje nerijos dalyje, kur labiausiai tai tikėtina, vietovardžiai tikriniuose žodžiuose išsaugojo baltiškas šaknis: *Radsenberg*, *Warna-Būde*, *Plauė Rags* ir pan. Ir tai pasakytina ne tik apie A. Bezzenberger'io medžiagą, bet ir apie karinius žemėlapius.

Daryba

Didžioji dalis Kuršių nerijos vardų yra neišvestiniai, t. y. vardais yra tapę įvairūs bendriniai žodžiai, reiškiantys objektų ypatybes, augalus, gyvūnus, kiti individualizuoti žodžiai. Nemažai yra asmenvardinės kilmės vardų, iš jų 23 – iš baltiškos kilmės asmenvardžių. Darybos požiūriu daugiausia yra sudurtinės darybos žodžių, iš kurių šiame darbe nagrinėjami tik baltiški arba turintys bent vieną baltišką elementą. Tokių yra 114. Nemažai yra priesaginių vedinių. Populiariausias darybos formantas – bandrabaltiška vietos reikšmės priesaga *-īn-*. Su ja sudaryti 25 skirtingų šaknų vietovardžiai. Kiti darybos formantai pasitaiko retai arba labai retai, tačiau jie nėra išskirtiniai bendrame vakarų baltų kontekste. Kai kurie jų atspindi senųjų baltų kalbų darybos ypatybes, pvz., priesagos *-al-*, *-ik-* ir kt.

Vakarų baltų kalbų ypatybių rekonstrukcija

Suregistavus visus rastus mikrotoponimų užrašymų variantus, patyrinęjus jų kilmę, galima rasti medžiagos įvairiems regiono kalbos raidos tyrinėjimams. Kai kurie senesni užrašymai patvirtina

mokslininkų spėjimus apie išnykusių baltų kalbų (kuršių, prūsų) bruožus, apie **kuršininkų tarmės ypatumus**. Nors tai atskirų studijų objektas, tačiau jau ir šioje medžiagoje ryškėja kai kurie įdomūs leksikos, morfologijos, fonetikos faktai, kalbų tarpusavio ryšiai.

Vakarų baltų fonetikos ypatybės

Kai kurie Kuršių nerijos vardų fonetikos bruožai leidžia spėti apie kuršišką, o kartais ir prūsišką (jei leksema užfiksuota pietinėje nerijos dalyje) žodžių kilmę:

- sveikų dvigarsių su *n* išsaugojimas: *Andsche/Anğā k., lanka, lenke, lunka, krant(a)s, vingis* ir pan.;
- trumpųjų ir dvigarsinių *i* ir *u* platinimas (*Bolwik, Domschel, Lankosze, Lidomhaken, Glomsack, Kiaulesnogara, Radzenis Kaln', Sergorax*);
- latviško *ķ* < sen. kuršių *tj* pėdsakai (*Grābšķa r., bulviķu k., Karviķi*);
- galūnių *e* vietoj *a* < *ā* (*Andsche k., lanke, Leepes k., Schpintsche k., Wingekaapis, Dischā Preil Lenke, Wenusze Uppe*), plg. Būga, 3, 218;
- būdingas kuršininkų tarmės bruožas – samplaikų *sl, bl, pl, kl, dn* fonetinės pozicijos svyravimas: iškritus nom. sg. galūnės balsiui, tarp šių priebalsių įspraudžiamas balsis *i*, kuris dažnai būna paplatėjęs: *Liku kallins*, plg. kurš. *krās'n', tik'ls* ir pan., o įtraukiant įspraustinį *i* į kamieną, atsiranda linksnių formų dubletai: nom. *Dumset(s)*, gen. *Dumste / dūmslēs k. / Dumšile, bambļa r.* greta nom. *bamb(i)ls* arba *bamblis, Budnischer Haken*, nom. *Bud(n)ies*, gen. *būdlīņes r.* greičiausiai pagal tarmės nom. *bud(i)ns*; kurš. *pe īplīs/ pērpils* 'Maifisch', gen. *perpile vārte*;
- senu ir beveik išnykusiū kuršišku bruožu laikomas *n* ir *v* iškritimas sandūrose *lv, m, ln* (kurš. *gal' < galva, bērs < bēms, pill' < pilna, cilēks < cilvēks*), čia jis paliudijamas formose su *mel(n)* 'juodas': *Mellaiš kalns, Mellakrante*.
- *k* įspraudimas *Smilkšekruoge* iš kurš. *smilkš* 'smėlis'/*smilke* [Pl 81], plg. la. *smiltis*, lie. žemaičių *smiltys*, plg. kurš. *zalkr'*,

Kuržemes *zalktis*, kuri pagal paplitimą K. Būga laiko kuronizmu (Būga 3, 217).

Vakarų baltų žodžių darybos bruožai

-in-/-In-

- Paminėtinas priesagų *-in-/-in-* įvairavimas. Abiejų priesagų vediniai dažni toponimikoje. Tačiau pastebėtina dažna būdvardinė priesagos *in* reikšmė ne tik lietuviškos kilmės žodžiuose (*Schillin*), bet ir galimuose kuronizmuose bei prūsicizmuose: *Prussin, druvine, radziņa k. Mastino rags, Birstine r.* Nors rašyba kartais neleidžia *in/in* vieną nuo kitos atskirti, ryškėja, kad priesagai *-in-* būdinga victos reikšmė, ji dažniau pastebima lietuviškos kilmės žodžiuose (*Molin, Alksnynė, Birštyno r.*).
- Yra vedinių su būdvardinėmis priesagomis *-āk-*, lie. *-ok-*, kurių reikšmė ne visai atitinka dabartinės lietuvių ir latvių kalbos reikšmes: *Mingstoka/Minksztoka, Drumsaks/Drumsaks.*
- Kuršiška laikytina priesaga *-al-* (*Gauzeralis, Dunale, Zeikalis*)
- Kuršiškoms tarmėms būdinga priesaga *-um-* (*Ledduma k, Lūdums, Lūkums, Budum(a)s, Widus Dzījumis*).
- Nors sunku identifikuoti pagal rašybą priesagų *-it-* ir *-īt-* vedinius, atrodo, kad priesagos *-it-* vartosena ir apibrėžtesnė (deminutyvinė) reikšmė nukonkuravo variantą su trumpuoju *-īt-*: *Schkilwitt* ir vėlesnis *Škilvieth*, plg. senesnę *Rossitten* su *ī* ir vėlesnę su *-it-*.
- Priesaga *-ūt-* paprastai laikoma lietuviška, tačiau ji gali būti ir prūsiška, ir kuršiška, nes medžiagoje jos vediniai pasitaikė kaip tik iš pietinės nerijos dalies (*Gausutte, Sausutte*). Ji pasitaiko net žodžiuose, kurių šaknis kildinama iš lyvių kalbos, kurios relikтус galėjo paveldėti atsikėlėliai iš Kuržemės (*Rindut*).
- Priešdėlinė daryba vietovardžiuose pasitaiko rečiau, tačiau kaip tik kuršiškais laikomuose žodžiuose: *pa-* (*parūmbe, palanke*), *par-* (*Parnidžio kopa / parnides kāpa*), *āz-* (plg. la. *aiz*): *āzkampe*.

- Senuose užrašymuose atsispindi ir sudurtinių žodžių daryba (ne vien kartu parašytos žodžių samplaikos): *Aschkapis*, *Ratokelis*, *Berzaplik* ir pan.

Leksikos paveldas

Be jau minėtųjų vakarų baltų šaknų, turinčių sveikus dvigarsius su *-n-*, pastebėtini dar kai kurie žodžiai, kurie dėl savo fonetinių, semantinių ypatybių ir paplitimo galėtų būti laikomi **senųjų kuršių, kartais ir prūsų paveldu**. Daugelis jų randama ne tik Kuršių nerijos kuršininkų tarmėje, bet ir Kuržemės bei šiaurės ir vakarų žemaičių leksikoje: *rags* 'iškyšulys', *dūrbe* 'duobė, sutrešusi vieta', *Kūlija* < *kūtis* 'akmuo' / *kūlys* / *kulys* 'maišas, kampas, iškyšulys, įlanka', lie. *pēkē* / la. *peļke* / *pelce*, kurš. *peļke*, pr. *pelkēti*, *Skilwieth Bg.*, plg. lie. *skilvis*, bet sulatvinta forma *Schkilwite-Berg*. Atrodo, šaknis *sark-* prūsams bus reiškusi ne 'šarką', o 'sakalą'. Vardą *Anģu kalns* galėjo duoti ne tik lietuviai, bet ir prūsai, tačiau jis gali būti ir kuršiškas. Kuršių kalbos bruožu reikia laikyti ir formas *dižs* 'didelis', plg. la. *liels* bei *maģs* 'mažas', plg. la. *mazs*. Į kuršių ir latvių leksiką orientuoja tokie pavadinimai kaip *Mällukrant*, *Ohsel-mast*, *Bārsaplik*, *Likums*, *Mastino Rags*, *plavu r.*, *Kuncai*, o į lietuvišką *Johdukrant'*, *Kamschies*, *Minksztoka*, *Schillin*, *Piewu r.* ir kt. Finų kilmės žodžiai mikrotoponimikoje nėra dažni, bet seni – juos kuršininkų protėviai atsinešė iš Kuržemės. Tačiau išsamesni lyginamosios leksikos tyrimai, remiantis Kuršių nerijos vietovardžiais, yra atskiras uždavinys.

Pagal **reikšmes** Kuršių nerijos toponimika labai įvairi ir iškalbinga. Ji rodo, kaip gerai vietiniai gyventojai pažino savo tėviškę ir ypač vietas, kurios labai svarbios jų darbui: iškyšulius, kopas ir marių dugną. Ypač daug vardų yra mariose, juose atsispindi vandens ypatybės (*akaitė*, *Duna*, *Molin*), dugno savybės (*Lykum*, *Minksztoka*, *Ratokelis*, *Kamschies*, *Akmen*, *kalve*, *rūmbe*, *eže*), gamtos orientyrai krante (*Jodeglin*, *Karklinnis*, visi iškyšuliai), lokalizacija pagal gyventojus (*Ruceikis loma*, *engelėne rinde*, *Bambatisloma*). Pasitaiko vardų, kuriuose atsispindi žinios ar padavimai apie marių dugne esančius objektus (*Windeburge Mėsts*). Kopų, kalnų ir iškyšulių pavadinimai paprastai siejami su arti esančios gyvenvietės vardu. Tačiau yra ir atskirų vardų, kai kurie iš jų atsispindi senovinius tikėjimus, žvejų vaizduotę (kalno forma), jie

užrašyti pačiuose seniausiuose šių vietų paminėjimuose: *Sirgu Rags*, *Anģu-Kalns*, *lašu (lāču?) k.*, *mēškas galvas k.*, *kazaragis*, *Piles kalns*. Mikrotoponimuose atspindi vietovės ypatybės: augmenija, gyvūnija: *Karklīnis*, *Alksnių rags*, *Bārfaplīk*, *liepas k.*, *brēdžu pūda*, *gēše k.* / *Garniū k.*, *miēva r.* ir pan. Dalis mikrotoponimų sudaryti pagal gyventojų pavardes. Daļ jū patvirtina Kuršių nerijos gyventojų pavardžių studijos. Tačiau yra tokių vietovardžių, kurie etimologiškai paremti asmenvardžiais, tačiau Kuršių nerijoje tokių pavardžių sąrašuose nerasta (*Bulviķis*). Galima tik spėti, kad kažkada šiame krašte tokių vardų būta. Tuomet jau žinomas pavardžių sąrašus būtų galima papildyti dar keliolika pavardžių, iš kurių didesnė dalis būtų baltiškos kilmės: *Lykaitis*, *Bud(n)is/-ys*, *Alsmīns*, *Vīnkis*, *Skrand(in)is*, *Lankutis* ir pan.

Etimologinė Kuršių nerijos mikrotoponimų studija rodo, kad pamaryje vyko sudėtingi etninės ir kalbinės savimonės procesai, kad vietovardžiai, gimę vienos kalbos dirvoje, buvo vartojami kitakalbių, adaptuojami, ir sunku pasakyti, ar visada vartotojai suprato jų reikšmes. Verslas jungė visus nerijos gyventojus darbui ir bendravimui, skatino kaimyniškus santykius, todėl įvairios etninės kilmės žmonės dirbdami kalbėjo kuršininkų tarpe, o gimtąsias vietas, ypač žvejybos, vadino tais pačiais vardais. Krantą geriau pažinojo savo apylinkėse, ten, kur leido žvejoti žvejybos įstatymai, todėl tik patys didžiausi, ryškiausi objektai buvo visų vadinami panašiai, o kitų vardai gerokai įvairuoja.

Šio krašto tikrinių vardų formų atstatymas ir oficialiųjų vardų formų vartojimas ne visada yra pagrįstas objektyvia lingvistine analize, kartais be pagrindo lietuvinamos kitų baltų kalbų formos, pavadinimai neatpažįstamai pakeičiami ar iškraipomi. Tokie pavyzdžiai galėtų būti *Arklių rags*, *Garbės rags*, *Nuodėmių kalnas*, *Bulvykio rags* (?) ir kt. Negali tenkinti ir neapsisprendimas nustatant oficialiąsias vardų formas tokiose gausiai lankomose vietose kaip *Paņidžio* ar *Paņides kopa* (lietuvių kalbos požiūriu forma *Paņidos* nereguliari, bet tokia galima latvių kalbos, kurioje gimė šis vardas, požiūriu). Kaži ar verta lietuvininti niekada lietuviškų formų ir vartosenos tradicijų neturėjusius vardus, tokius kaip *Latēnvaldē* (Nidos gatvė pavadinta *Lotmiškio* vardu). Ištaisyti klaidas ir priimti ilgalaikius sprendimus gali padėti ir šis darbas.

Dar liko neatsakytų klausimų, neišspręstų problemų, neišnagrinėtos medžiagos, visada atsiras dėl ko ginčytis, ką taisyti,

bet tikimės, kad šis darbas bus naudingas tiems, kuriems rūpi šio krašto žmonių mąstysena, gyvensena, tarpusavio santykiai, tiems, kurie skverbiasi į gilesnius baltistikos klodus ir dėlioja vakarų baltų kalbų mozaiką, kuriems įdomūs kalbų ir tautų kontaktai ir tiems, kurie keliauja, grožisi ir sickia pažinimo.

Santrumpos

aud. 1 – audioįrašas: H. Schekahn-Foege, gim. Nidoje 1914 m.

aud. 2 – audioįrašas: F. Roespel, gim. Nidoje 1923 m.

aud. 3 – audioįrašas: E. Kluwe-Pietsch, gim. Juodkrantėje 1921

av. – avesta

b. (kurš. *bukte*) – įlanka

ba.lt. – baltų

Bg(e). – kalnas, -ai

brus. – baltarusių

c. (kurš. *ciems*) – kaimas

etim. – etimologija

ež. – ežeras

f – femininum (moteriškoji giminė)

germ. – germanų

gr. – graikų

ide. – indoeuropiečių

k., kln. – kalnas

kur. – sen. kuršių

kurš. – kuršininkų

la., lat. – latvių

li., lie., liet. – lietuvių

lot. – lotynų

m. – masculinum (vyriškoji giminė)

nkur. – nehrungskurisch (kuršininkų)

nordlit. – nordlitauisch (šiaurės lietuvių)

of. – oficialus

p. – puslapis

plg. – palygink

pr., prūs. – prūsų

pvd. – pavardė

r. – ragas, iškyšulys

- s. ind. – senovės indų
- sen. – senovės
- sl. – slavų
- up. – upė
- vdv. – vandenvardis
- vok. – vokiečių
- vtv. – vietovardis
- ž. – žemėlapis
- žem. – žemaičių
- žr. – žiūrėk
- < – iš
- > – į
- ← – vertimo kryptis
- (x) – tokiu vardu objektą vadina kito kranto gyventojai
- * rekonstruota forma

Literatūra

- Ambrassat A. *Die Proviz Ostpreussen*. Frankfurt a/ Main–Würzburg 1978.
- Bar – Baranauskas M. *Dingė Karvaičiai*. Klaipėda, 1999.
- BEE – Urbutis V. *Baltų etimologijos etūdai*. Vilnius, „Mokslas“, 1981.
- Bezz 1 – Bezenberger A. *Die Kurische Nehrung und ihre Bewohner*. Leipzig, 1887.
- Bezz. 2 – Bezenberger A. *Über die Sprache der preußischen Letten*. Göttingen, 1888.
- Biolik – Bölik M. *Die Numen der fließenden Gewässer im Flußgebiet des Pregel.: Hydronymia Europae*. Herausgegeben von W. P. Schmid. Lieferung 11. Franz Steiner Verlagstuttagart, 1995.
- Blesse – Blesse E. *Seno kuršu etniskā piedriba // Kurša / Senatne un Māksla*. II. Rīga, 1937. P. 65–77.
- Brik – Brikaitė S. *Finų kalbų žodžiai kuršininkų tarnėje*. Dėkominis darbas, rankraštis. Klaipėdos universitetas, Klaipėda, 1998.
- Būga 1–3 – Būga K. *Rinktiniai raštai*. T. 1. Vilnius, 1958, T. 2. Vilnius, 1959, T. 3. Vilnius, 1961.
- Bušs 1 – Bušs O. *Literārās valodas kursismi / Valodas aktualitātes* 1987 Rīga, 1988. P. 79–86.
- Bušs 2 – Bušs O. *Daži eventuāli kursismi un kvasikursismi toponimijā / Valodas aktualitātes* 1988 Rīga, 1989. P. 275–283.
- Bušs 3 – Bušs O. *Par etnonīmu kurši un zemgaļi cilni / Onomastica Lettica*. Rīga, 1990. P. 86–91.
- Crome H. *Längwalle in Ostpreussen // Mannus*. Jg. 29. H. 1–2.
- Dav – Žvejos Davadas unt Kursiszku Mariu // *Žvcjba pamaryje XVI–XX a.* Klaipėda, 1998.
- DLKG – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Vilnius, 1994.
- DLKŽ – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius, 1993.
- DKW – Pitsch R. *Deutsch-kurisches Wörterbuch*. Lüneburg, 1991.
- Dusb – Petras Dusburgietis *Prūsijos žemės kronika*. Vilnius, 1985.
- ELVV – Endzelins J. *Latvijas PSR vietvārdi*. 1(1), 1(2) d. Rīga, 1956–1961
- Endz 1 – Endzelins J. *Über die Nationalität und Sprache der Kuren*, 1912 / Darbu izlase II. Rīgā, 1974. P. 440–465.
- Endz 2 – Endzelins J. *Par kurseniekiem un viņu valodu*. 1931 / Darbu izlase III (1). Rīgā, 1979. P. 571–578.
- Endz 3 – Endzelins J. *Kurši un kursenieki*. 1933 / Darbu izlase III (2). Rīgā, 1980. P. 95.
- EH – Endzelis J. Hausenberga E. *Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha latviešu valodas vārdnīcai*. Rīgā, 1934–1946. Sēj. 1–2.
- Eklblom – Eklblom R. *Der Ordendeutsche Ortsname Nerge "Nehrung" ein nordgermanisches Lehnwort*. Sprakvetenskapliga Sölldkapets i Uppsala Förhandlingar, 152. Uppsala, 1946–1948.
- Elertas – Elertas D. *Kopgalis*. Klaipėda, 2002.
- Erlcut – *Erleuterte Preußen oder Auserlesene Anmerkungen...* IV. Königsberg, 1726.
- Fenz – Fenzlau W. *Die deutschen Namen der Litauischen Orts und Personennamen des Memelgebiets*. Halle/ Saale, M. Niemeyer Verlag, 1936.

- Forst 1 – Forstreuter K. *Die Entwicklung der Nationalitätsverhältnisse auf der Kurischen Nehrung* / *Altpreussische Forschungen* Jg. VIII, 1931. P. 46–63.
- Forst 2 – Forstreuter K. *Wirkungen des Preußenlandes*. 40 Beitr. Köln, Berlin, Grote, 1981.
- Ger 1 – Gerullis J. *Altpreußischen Ortsnamen*. Berlin / Leipzig, 1922.
- Ger 2 – Gerullis J. Stangas Chr. *Lietuvių žvejų tarmė prūsųose*. Kaunas, 1933.
- Gudaitis 1987. – Gudaitis V. *Ar būta Kuršių Nerijoje pilių* // *Kultūros barai*. 1987, Nr. 6. P. 60–63.
- Gud 1 – Gudelis V. *Kuršių marių šiaurinės dalies dugno vietovardžiai*. // *Mokslas ir gyvenimas*. 1977, Nr 5, P. 44.
- Gud 2 – Gudelis V. *Lietuvos jūris ir pajūris*. Vilnius, 1998.
- HD – Vanagas A. *Lietuvos TSR Hidronimų daryba*. Vilnius 1970.
- Hinze – *Wassernamen in der Putziger Wiek* // *Onomastica*. 1970, Nr. 15. P. 143–162.
- Ja – Jakštas P. *Iš Kuršių nerijos gyvenviečių praeities*. Šilutė, 1984.
- Jov – Jovaišas A. *Liudvikas Rėza*. Vilnius, 1969.
- Kalw – Kalvaitis W. *Lietuviskų Wardų Klėtele su 15000 wardų*. Tilžė, 1910.
- Kaukienė 1 – Kaukienė A. *Jūra ir marios. Žodžių kilmė ir formų įvairovė* / Jūrės marės lietuvininkų gyvenime. Klaipėda, 1998. P. 5–14.
- Kaukienė 2 – Kaukienė A. *Prūsų kalbos tyrinėjimai*. Klaipėda, 2004.
- Kiparsky – Kiparsky V. *Die Kurenfrage* / *Annales Academiae Scientiarum Fennicae BXLII*. Helsinki, 1939.
- Kisiel 1 – Kisielūnaitė D. *Kuršių Nerijos kuršininkų kalbos ir etninio identiteto klausimas*. – *Baltistica*. Vilnius, 1995, P. 59–64.
- Kisiel 2 – Kisielūnaitė D. *Dėl Kurvaičių vardo kilmės*. Vakarų baltų kalbos ir kultūros relikvai, III. Klaipėda, 2000. P. 65–67.
- Klkr – *Krašto valdžios įstaigų skelbimai* / Klaipėdos krašto valdžios žinios. 1923. 12. 29 (Nr. 132).
- Kluge – Kluge F. Mitzka W. *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin, 1963, Bd. 19.
- Kot 1998 – Kotelnikova A. *Kuršių nerijos antroponimai*. Diplominis darbas, rankraštis, Klaipėdos universitetas. Klaipėda, 1998.
- Kulakov 1 – Kulakov V. I. *Dorogami Ulmerigiji*. Kaliningrad, 2000.
- Kulakov 2 – Kulakov V. I., Tepļakov G. N. Puzkova G.S. *Ostrov Rositten: istorija zaselenija* (žem. iš Wanderdünekarte 2, apie 1923). Kaliningrad – Kjonigsberg, 2001.
- Kulik – Kulikauskas P. *Seniausieji Kuršių Neringos gyventojai* / Iš lietuvių kultūros istorijos. T. 2., Vilnius, 1959. P. 72–85.
- KwP – Kwauka P., Pietsch R. *Kurisches Wörterbuch*. Lüneburg, 1987.
- Lankytinis – *Lankytinis vietos Kuršių nerijoje*. Kuršių nerijos nacionalinis parkas. Klaipėda, 2003.
- Lau – Laumane B. *Zeme, jūra, zvejvietas* / *Zvejniecības leksika Latvijas piekrastē*. Rīga, „Zinātne“, 1996.
- LEW – Fraenkel E. *Litauisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg, Göttingen, 1962–1965, Bd 1–2.
- LHEŽ – Vanagas A. *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*. Vilnius, „Mokslas“, 1981.
- LPŽ – *Lietuvių pavardžių žodynas*. Ats. red. A. Vanagas. T. 1 – Vilnius, 1985, T. 2 – Vilnius, 1989.

- I.VKŽ – Kuzavinis K., Savukynas B. *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius, 1987.
- LKI 1 – Zinkevičius Z. *Lietuvių kalbos kilmė // Lietuvių kalbos istorija*. T. 1. Vilnius, 1984.
- LPŽ 1–2 – *Lietuvių pavardžių žodynas*. T. 1 – Vilnius, 1985, T. 2 – Vilnius, 1989.
- Mag – Mager F. *Die Landschaftsetwicklung der Kurischer Nehrung*. Königsberg, 1938.
- Maž 1 – Mažiulis V. *Dėl Neringos vardo / Lietuvių kalbotyros klausimai*. T. 3. Vilnius, 1960, P. 301–314.
- Maž 2 – Mažiulis V. *Apie senovės vakarų baltus bei jų santykius su slavais, ilirais ir germanais / Iš vakarų lietuvių etnogenozės*. Vilnius, 1981. P. 5–11.
- ME 1–4 – Müllenbachs K. *Latviešu valodas vārdnīca*. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelins. Rīgā, 1923–32. Sēj. 1–4.
- Mitt – *Mitteilungen der litauischen literarischen Gesellschaft* I. 15. Heidelberg, 1888.
- Mork – Morkūnas K., Sabaliauskas A. *Kuršių nerijos žvejų lietuvių tarnė / Lietuvių kalbotyros klausimai*. T. 2. Vilnius, 1959.
- Nimtz – Wendlandt W. *Die nehrunger Volkstum- Brauchtum- Volksglaube auf der Kurischen Nehrung*. Marburg, N. G. Elwert Verlag, 1986.
- MV – Voekel M. I. A. *Die lettische Sprachreste auf der Kurischen Nehrung i* Programm des Tilsiter Realgymnasiums vom Jahre 1879. Tilsit, 1879. P. 1–32. Abdruck – Heidelberg, Winter, 1879.
- NI – Bušmane B. *Nicas izloksne*. Rīga, 1989.
- NsŽ – Nesselmann
- Pass – Passarge L. *Aus Baltischen Landen* Elemning, 1879.
- PFL – Pietsch R. *Fischerleben auf der Kurischen Nehrung*. Berlin, 1982.
- PKEŽ 1–4 – Mažiulis V. *Prūsų kalbos etimologinis žodynas*. T. 1 – Vilnius, 1988, T. 2 – Vilnius, 1993, T. 3 – Vilnius, 1996, T. 4 – Vilnius, 1998.
- PKP – Mažiulis V. *Prūsų kalbos paminklai*. T. 2. Vilnius, 1981.
- Pl – Plāķis J. *Kursenieku valoda*. Rīga, 1927.
- Plāķis J. *Kuršu kāpas un kursenieki // Kurša / Slatne un Māksla*. II. Rīga, 1937. P. 151–160.
- Povil – Povilanskas M., Purvinas M., Urbis A. *Minija ir Karklė*. EUCC Leiden, Klaipėda, 2002.
- Rem – Remeika J. *Kai dar amžina ugnis ruseno*. Mažosios Lietuvos padavimai. Fotograf. Icid. V. LINK, 1990 (Orig. Spaudos fondas, Kaunas, 1940).
- Rim – Rimantienė R. *Kuršių nerija archeologo žvilgsniu*. Vilniaus dailės akademijos leidykla, Vilnius, 1999.
- Sembr – Sembritzki J. *Geschichte des Kreises Memel*. Memel, 1918.
- Seraphim A. *Ueber Auswanderungen lettischer Bauern aus Kurland nach Ostpreussen im 17. Jahrhundert / Altpreussische Monatschrift*. Bd LXXXV. Königsberg, 1892.
- Strak – Strakauskaitė N. *Kuršių nerija – Europos pašto kelias*. Klaipėda, 2001.
- Sch 1, 2 – *Nehrungskurisch. Sprachhistorische und instrumentalphonetische Studien zu einem aussterbenden Dialekt*. Herausgegeben von Wolfgang P. Schmid I. Stuttgart, 1989, II. Stuttgart, 1995.
- Sch 3 – Schmid W. P. *Zum baltischen Dialekt auf der Kurischen Nehrung / Linguisticae Scientiae Collectanea*. – Walter de Gruyter, Berlin. New York, 1994. P. 290–302.

- Schlicht – Schlicht O. *Die Kurische Nehrung in Wort und Bild*. Königsberg, 1927.
- Trau – Trautmann R. *Die Altpreuussische Personennamen*. – Göttingen, Vadenhocck & Ruprecht, 1925.
- Vanags P. *Kurserieki un to valoda Latvijas un latviešu pētījumos un publikācijās// Baltu filoloģija*. T. VIII. Rīga, 1999. P. 117–137.
- VP 1 – Pēteraitis V. *Mažoji Lietuva ir Tvangsta.-V.*, 1992.
- VP 2 – Pēteraitis V. *Mažosios Lietuvos ir Tvangstos vietovardžiai*. Vilnius, 1997.
- Willowit G. *Die Wirtschaftsgeschichte des Memelgebietes*. Marburg, 1969.
- Zweck A. *Litauen Eine Landes- und Volkskunde*. Stuttgart, 1898.

Žemėlapiai

- FKH – *Der zweite Fischereiaufsichtsbezirk des Kurischen Haffes*. Bc nuorūdy, apic 1920 (iš R. Pictsch'o archyvo).
- K-2936. – Parkhaus Plan Neukuhren. Berlin, -1942.
- K-3380. – Nidden. (Kurische Nehrung). Ortsplan und Wegekarte. von Paul Izenfelts, Nidden, 1942.
- K-1163. – Wandenkarte von der Kuhrischen Nehrung. Berlin, -1940
- K-809. – Karte der Kurischen Nehrung. Königsberg, -1940.
- Knž. 22. – Karte des Memelgebiets. Berlin, 1922.
- Knž. 34. – Kuršių nerijus topografinis žemėlapis. 1934 (Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus fondai).
- Knž. 38. – Nida – Šilutė: karo topografinis žemėlapis. – 1938.
- Knž. 40. – Übersichtskarte der Kurischen Nehrung- mit historisch-topographischen Entragungen.
- Knž. 70. – Das Ostseebad Schwarzort vom Sturmgesellen Sokrates (sudarytas 1870). Tilsit, 1888.
- Knž. 89. – Lietuvos teritorija Prūsijoje iki maro ir vokiečių kolonizacijos (XVIII a.) (redaktorė A. Bernotienė). Vilnius, 1989.
- Knž. 94. Kuršių Nerija. Pamarys: Turistinis žemėlapis, 1994.
- Knž 2001 Kuršių nerija/ turistinis žemėlapis M. 1: 50 000. -2001 (nenurodyta leidimo data, sudarytas remiantis 1984 topografiniais leidimais). „Briedis“, Vilnius.
- LJM 5686 – *Plan von Schwarzort //* Bukletas. Memel, apic 1933–35. Lietuvos jūrų muziejaus archyvas. Inv. Nr. 5686
- LJM 823 – *Küste von Ostpreussen und Kurisches Haff*. Herausgegeben vom Oberkomand der Kriegsmarine. Berlin, 1915. Lietuvos jūrų muziejaus archyvas. Inv. Nr. 823.
- Lot – Lotto E. *Plan von Schwarzort //* Führer durch Schwarzort. Memel, 1910.
- Mag – Mager F. *Die Landschaftsetwicklung der Kurischer Nehrung*. – Königsberg, 1938 (žemėlapis).
- PrK – Eckhard Jäger PRUSSIA-KARTEN [1542–1810]. Geschichte der kartographischen Darstellung Ostpreußens vom 16. bis zum 19. Jahrhundert-Entstehung der Karten-Kosten-Vertrieb: Bibliographischer Katalog, 1542

- PrK 1. - BORUSSIA REGNUM sub fortissimo Tutamine et iustissimo Regimine Serenissimi ac Potentissimi Principis FRIDERICI WILHELMI laetissimis incrementis efflorescens cum adjacentib. Regionibus mappa geographica delineatum Cura et sumptibus. MATTH. SEUTERI, SAC. CAS. MAJ. GEOGRAPHI. AUG.
- PrK 2. - KARTE PARTICULERE DE LA PRUSSE ROYALE: ou Prusse Polonoise ET DE LA PRUSSE DUCALE. Erigée en Royaume Héritaire par l'Empereur Léopold en 1706 faveur de Frederic III Margrave de Brandebourg Faite d'après les Cartes de Homane à Nuringen, 1758.
- PrK 3. - DUCATUS PRUSSIAE tam POLONO REGIAE, quam BRANDENBURGO DUCALIS, Correcta Descriptio et Divisio REGIAE scilicet in tres Patalinatus, et Ducalis in totidem Circulos, cum utriusque Subdivisione in Tractus minores Auctore. F. DE WITT Amstelodami Cum Privilegio D. D. [=Dominorum] Ordinum Hollandiae et Westfrisiae.
- PrK 4. - Hennenberger, Caspar [Abraham Ortelius]: PRUSSIAE/VERA DESCRIPTIO. 1595-1612.
- PrK 5. - PRUSSIA u.r. Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio: Duisburg, 1595.
- PrK 6. - Hennenberger, Caspar / Guiljermus Janss(onn) Caesius [=W. J. Blaeu]. PRUSSIA / ACCVRATE DESCRIPTA a Casparo Henneberg Erlichensi, u.l. Verlageradresse: Excud it Guljccmus Janss(onn) Caesius- Amsterdam, 1635.
- PrK 10. - REGNUM BORUSSIAE Gloriosis auspicijs Serenissimi e(t) Potentissimi Principis FRIDERICI III PRIMI BORUSSIAE REGIS MARCH[IONIS] ET ELECT[ORIS] BRAND[ENBURGENSIS] inauguratum die 18. Jan[uari] A[nn]o 1701. Geographice cum vicinis Regionibus adumbratum à Joh[anne] BAPTISTA HOMANNO, Nuringergae.
- PrK 11. - PRINCIPI JUVENTUIS FRIDERICO WILHELMO APLISSIMI. REGNI BURUSSIAE. HAEREDITARIO PRINCIPI ...SPEM. MELIORIS EUROPAE. NATO... NC. REGNORUM, QUIBUS ET. FAVORE. NUMINIS... SUBDITORUM OMNIUM DESTINATUR. TABULAM. D.D. PETRUS. SCHENKIUS. Amsterdam, -1707.
- PrK 12 - Endersch. Elbrng (kat. 140) 1758.
- PrK 13 - Tabulla REGNI BORUSSIAE BORUSSIAM ORIENTALEM exhibens. MDCCLXXV.
- PrK 14. - Joh: Frideric: Endersch Math: Reg: Poln, Elbingae: MDCCLVIII.
- PrK 15. - Tabula Geographica TOTAM BORUSIAM ut et DISTRICTVM NOTECENSEM exhibens Edita ab Homannianis Heredibus... Cum... Nürnberg, 1772.
- PrK 16. - Il REGNO di PRUSSIA con la PRUSSIA POLACCA Di nuova Provenzione VENEZIA 1781. PRESSO AMTONIO ZATTA Con Privilegio dell' Ecc[ellentissimo] Senato.
- PrK 17. - Das KÖNIGREICH PREUSSEN; zufinden bey Goh. Christian Schreibern in Leipzig, 1787.
- PrK 18. - BORUSSIA REGNUM complexen CIRCULOS SAMBIENSEM NATANGIENCE Met HOCKERLANDLAE Neenon BORUSSIA POLONICA exhibens PALATINATUS CULMIENSEM MARIENBURGENSEM POMERELLIAE et VARMIAE Cum a di

acentibucalus Privincus Mappa Geographica Sumtibus et Curis exarata
ION MICH PROBST GEOGRAUG VIND 1792.

- PrK 19. – KARTE DU ROYAUME DE PRUSSE ET DE LA PARTIE SEPTENTRIONALE DU GRAND DUCHÉ DE VARSOVIE...
Sektion II der Schroetter-Karte, 1800-1802.
- PrK 20 – CHARTE von KÖNIGREICHE PREUSSEN... bey Homanns Erben,
Güssefeld, 1805.
- PrK 21. – LA PRVSSIA Duusa in Reale che appartiene al Rè di Polonia et in Ducale che spetta all' Elettore di Brandeburgo e subdiuisa nel sue Prefeture conforme il Gouveruo presente da Giacomo Contreli da Vignola suddito e Geografo del Sereniss[imo] Sig[nor] Duca di Modena e data in luce da Gio[vanni] Giac[om]o Rossi dalle sue stampe in Roma alla Pace con Pruid del S[antissimo] P[apa], 1689.
- PrK 22. – Zell, Heinrich //Abraham Ortelius]: PRVSSIAE DESCRIPTIO /ante aliquot ab Henrico Zello edita,/ ab eoq[ue] D[omino] Ioanni Clur, civi Gedanensi Ded[ic]ata]. Aus: Ortelius, Abraham, Theatrum Orbis Terrarum, Antwerpen: A. Coppenius dicti 1570.
- PrSA – *Preussens See- Atlas*. Herausgegeben von dem Ministerium des Handels Küsten-Karte Berlin, 1841.
- Pž – Pietsch R. *Bildkarte rund um das Kurische Huff*. Verlag Nordostdeutsches Kulturwerk. Lüneburg, 1994.
- Runge – *Runge's apmatavimų Žemėlapis 1584/ Demereckas. K. Klaipėdos uostas, Klaipėda, 1999, p. 17.*
- WD – Walter Doblies. *Žemėlapis -1940 (asmėniniai archyvai)*.

ORTS- UND FLURNAMEN AUF DER KURISCHEN NEHRUNG

Zusammenfassung

Die Kurische Nehrung zählt man zu den unikalsten Regionen Litauens nicht nur wegen ihrer Natur, sondern auch wegen ihrer Geschichte, Entwicklung der ethnischen Beziehungen und kultureller Merkmale. Nach archäologischen Angaben wurde diese Region schon in der Steinzeit besiedelt, die zahlreichen Funde hat hier in vorhistorischer Periode die westbaltische Völkergruppe – Kuren hinterlassen. Doch die Ortsnamensanalyse zeigt, dass hier, wenigstens im südlichen Teil, auch Preußen ansässig waren. Nach den Ordenskriegen beginnt sich hier die multikulturelle und mehrsprachige Gemeinschaft zu entwickeln, wobei es den Forschern und selbst der Bevölkerung Schwierigkeiten bereitet, ihre ethnische Zugehörigkeit, ganz besonders in der späteren Periode, zu bestimmen. Das hat nicht nur die ethnische Völkermischung, als auf die Nehrung aus allen Ecken Neusiedler gelandet sind, sondern auch die immer stärker werdende Germanisierung einerseits und die Ähnlichkeit, Annäherung und Mischung der westbaltischen Sprachen, Dialekten und ihrer Traditionen andererseits, verursacht.

Bis zum II. Weltkrieg waren auf dem Territorium Litauens Letten kompakt ansässig. Sie haben sich auf der Kurischen Nehrung, in Umgebung von Bommelsvitte, Mellneraggen, Karkelbeck, Ēventoji, Būtingė angesiedelt, nannten sich lit. *kuršininkai* (lett. *kursenieki*) oder lett. *kurši*, lit. *kuršiai* (d. *Kuren*). Die Historiker sind der Meinung, dass die Neusiedler aus Kurland sogar auf dem anderen Ufer vom Kurischen Haff, am Memelfluss gelebt haben, sie haben sogar die Umgebung von Tilsit und Ragnit erreicht. In Ostpreußen haben die Letten auf der Kurischen Nehrung, am längsten ihre ethnische Identität erhalten.

Die Kuren – ist ein baltischer Stamm, der an der Ostsee gelebt hat, ihrer sprachlichen Herkunft nach werden sie von einen (Z. Zinkevičius) für Ostbalten, von anderen (V. Mažiulis) für Westbalten (zumindest der früheren Phase) gehalten. Auch einige Archäologen (R. Rimantienė) neigen dazu, sie zu den Westbalten

zu zählen. Da die alten Kuren keine schriftlichen Sprachdenkmäler hinterlassen haben, werden ihre sprachlichen Züge nur fragmentarisch rekonstruiert, dabei stützt man sich auf die Daten der westlitauischen und lettischen Dialekte, in denen deutliches Substrat ihrer Sprache vorhanden ist, und auf die Ortsnamen. Es besteht die Meinung, dass die Kuren an der Ostseeküste und auf beiden Seiten des Kurischen Haffs sogar bis nach *Krantas* (d. *Krantz*) oder sogar weiter gekommen sind. Im südlichen Teil der Kurischen Nehrung grenzten sie mit Preußen und lebten gemischt mit ihnen zusammen. Im westlichen Teil des Kontinenten an der Ostsee und am Haff lebten im XIII Jh. Kuren, wie die Ortsnamen damaliger Zeit zeugen, mit Litauern gemischt. Wo genau die Stammgrenzen verliefen, ist heute schwer festzustellen; es gibt keine deutlichen Angaben, wie viele Einwohner das Gebiet zu Ordenszeiten hatte, es wird nur erwähnt, dass die Nehrung nur Verbindungsweg zwischen den Orden gewesen ist. Es werden im XIII–XIV Jh. Ordensburgen erwähnt: *Neuhaus* (in der Nähe von Kranz), *Rossitten / Neustatt* (lit. *Rasytė*), deren Einwohner, besonders Gastwirte, von einigen Forschern als die einzigen Bewohner der Kurischen Nehrung betrachtet wurden. Es fällt schwer ganz genau die mittelalterlichen Siedlungen der Kurischen Nehrung zu lokalisieren, da es an detaillierteren geschichtlichen Untersuchungen aus Ordenszeiten fehlt.

Seit dem XV. Jh. haben einige Wellen der Neusiedler aus Kurland die Kurische Nehrung erreicht, dieser Prozess dauerte das ganze XVI Jh. Im 1541 haben nicht weniger als 162 Fischer aus der Nehrung die Fischereiegebühren bezahlt, in den Unterlagen wird es angegeben, dass diese aus Ventspils, Kandava und anderen kurländischen Gebieten stammen. Da die nordischen Kuren aus Kurland zum Teil die finno-ugrische Stämme (die Liven) assimiliert haben, ist es durchaus möglich, dass die früheren Neusiedler aus Kurland noch ganz deutliche Züge der alten kurischen Sprache und zugleich auch die Spuren des livischen Substrats mitgenommen haben, weil der Entwicklungsprozess der lettischen Sprache noch nicht so fortgeschritten war. Am Anfang des XV. Jh. haben sich die Auswanderer aus Kurland schnell auf dem kontinentalen Teil bei Tilsit und noch südlicher mit Litauern assimiliert. Doch ihren anfänglichen Unterschied zwischen den Litauern zeigen

Personennamen *Kur(e)*, *Kuršis*, *Kuršaitis* und von ihnen abgeleitete Dorfnamen. Das letzte Mal werden die Kuren als selbständiger baltischer Stamm im 1455 erwähnt. Seit dem XVI. Jh. werden sie in keinen Quellen mehr genannt, so kann man davon ausgehen, dass sie von ihren Nachbarn völlig assimiliert worden sind. Wenn man über die Neusiedler aus Kurland nach dem XV. Jh. spricht, so kann der Begriff *Kuren* in ethnographischer aber nicht in linguistischer Bedeutung verwendet werden, da diese Sprache als einzelne baltische altkurische Sprache bis zum XVI Jh. verschwunden ist. Um die terminologischen Missverständnisse zu vermeiden, werden sie in dieser Untersuchung als *Nehrungskuren* und ihre Mundart als *Nehrungskurische* genannt.

Die Emigranten aus Kurland sind auch später im XVII. Jh., als sie schon lettisch wurden, nach Ostpreußen gezogen. Die Verwaltungsbehörden von Kurland schreiben deswegen an die Preußische Regierung. Paul Einhorn behauptet 1649 in „Historia Lettica“, dass die Leute im ganzen Haffgebiet und auf der Nehrung, von Memel bis Danzig hin lettisch reden, und es ist schwer zu sagen, ob sie vor langer Zeit oder erst später aus Kurland eingewandert sind, weil sie selbst davon keine Kenntnisse vermitteln können. Er behauptet, dass das Lettische und das Kurische eine und dieselbe Sprache seien. Das sollte bedeuten, dass sich im XVII. Jh. die lettischen Mundarten in Kurland kaum von anderen lettischen Mundarten unterschieden haben. Die Zahl, wie viele Einwanderer auf der Kurischen Nehrung ansässig waren, ist unbekannt, doch die Merkmale der Nehrungskurischen Mundart zeugen von Anwesenheit mehrerer Perioden und mehrerer mundartlichen Schichten aus den Regionen von Kurland.

Die *Nehrungskuren* sind von dem ethnischen Standpunkt aus keine einheitliche Gruppe. Seit dem XV. Jh. aus der anderer Haffseite kamen auf die samländische Nehrung außer Nehrungskuren auch Litauer und Deutsche, der größte Teil von ihnen waren ihrem Volkstum entfremdete Bürger aus Preußen. Obwohl *die Grundlage für Nehrungskurisch lettisch* war, welches auf Dauer die Sprache der einheimischen Kuren wurde, haben sie aber die Menschen *unterschiedlicher ethnischer Herkunft* gesprochen.

In der Nehrungskurischen Sprache sind die Merkmale vorhanden, die das Substrat der alten kurischen Sprache zeigen, es ist vermutlich nicht irgendwie authentisch, sondern von anderen kurländischen Mundarten mitgebracht, d. h. so, wie sie es im XV. – XVIII. Jh. bewahrt haben.

Schon im XVI. Jh. gab es in der Region drei Sprachen. Bis zur Mitte des XX. Jh. hat ein Teil der Familien auf der Kurischen Nehrung, außer Lettisch auch Litauisch gebraucht, westniederlitauische Mundart haben viele Familien in Preil und Perwelk gesprochen. Die Schriftsprache der Litauer ist auf der Nehrung Kirchensprache auch für Lettisch sprechende Fischer geworden. Im XVII. Jh. suchte man für die Nehringer Litauisch sprechende Pastoren, es wurden Schulen gegründet, der Gottesdienst wurde auf Litauisch gehalten. In Gemeinden von Kunzen und Sarkaw kamen immer mehr Einwanderer aus dem kontinentalen Teil, so wurde an Pastoren eine Forderung gestellt – Litauisch zu beherrschen. Es kam sehr oft vor, dass die Nehringer Frauen aus dem kontinentalen Teil geheiratet haben, und schufen somit Voraussetzungen, die litauische Sprache länger in der Familie zu gebrauchen, denn Kinder lernen bekanntlich die Sprache der Mutter. Die lettische Schrift war den Nehrungskuren unbekannt.

Die deutsche Sprache hat die Nehrungskuren ständig beeinflusst, vor allem der niederdeutsche Dialekt „platt“, welchen die meisten Familien der Kolonisten gebrauchten. Im XVIII. Jh. hat das ganze Ostpreußen eine große Kolonisationswelle aus Westeuropa erreicht, das hat bedeutend die ethnische Zusammensetzung der ostpreußischen Bevölkerung verändert und die Positionen der deutschen Sprache verstärkt. Am Ende des XIX. Jh. hat sich in den Schulen und im öffentlichen Leben das Deutsche durchgesetzt. Auf diese Art und Weise ist ein großer Teil der Bevölkerung auf der Kurischen Nehrung dreisprachig geworden, wobei sie ihre Muttersprache nur zu Hause und beim Fischen benutzt haben.

Die Verflechtung der Sprachen und Kulturen spiegelt sich auch in den Ortsnamen wider, deswegen ist es wichtig diese zu untersuchen. Individuelle Bezeichnungen erhalten die Objekte, die für die Menschen am wichtigsten sind. Die ständigste Schicht der Ortsnamen von Kurischen Nehrung sind *Oikonyme* (die

Namen von Siedlungen). Bei Untersuchungen von Oikonymen konnte man festzustellen, welche Namenbildung auf Grund der kurländischen Dialekte beruht, welche von dem Litauischen beeinflusst worden sind, welche die Kolonisten mitgebracht haben, und welche von den alten Kuren und Preußen geerbt wurden (das würde bedeuten, dass es den unaufhörlichen Prozess der Assimilation gab). *Mikrotoponyme* (Flurnamen) sind Bezeichnungen von kleineren geographischen Objekten (Buchten, Haken, Berge, Wälder u.a.). Diese lexikalische Schicht verändert sich, in ihrer Entwicklung spiegeln sich die linguistischen und ethnischen Prozesse verschiedener Zeitperioden wider. Die Mikrotoponyme haben einige Veränderungsgründe: das Objekt selbst verändert sich (die Dünen wandern, das Strand-, bzw. Uferrelief formt sich um, der Wald wird neu angelegt oder verschwindet), viele Mikrotoponyme beruhen auf Anthroponymen (Personennamen), deswegen, wenn die alten Einwohner weg sind, verschwindet auch der alte Ortsname. An Hydronymen ist die Kurische Nehrung besonders arm, denn es gibt weder Seen, noch Flüsse, und Benennungen für einige Sümpfe werden in dieser Arbeit für Mikrotoponyme gehalten. Die spezifische Besonderheit dieser Region sind Wörter, die die Objekte des Haffufers und der Ostseeküste (Haken, Buchten und Fischereistellen) benennen.

Das Ziel dieser Arbeit besteht darin, alle in den zugänglichen Quellen erwähnten Toponyme der Kurischen Nehrung zu analysieren. Das könnte bei der Lösung der Entwicklungsprobleme von komplizierten ethnischen und linguistischen Kontakten in dieser Region von der Bedeutung sein. Deswegen strebt man danach, alle Ortsnamen zu verzeichnen, indem man auch Eintragungsdaten und schriftliche Varianten angibt, und ihre Entwicklungstendenzen feststellt. Die Wortbildungs- und Strukturanalyse präsentiert die typischen Merkmale der lexikalischen Entwicklung von einzelnen baltischen Dialekten und ihre Wechselwirkung. Es wäre lohnenswert die Toponyme der Kurischen Nehrung mit dem entsprechenden Material von Samland, Memel, Dventoji und Bûtینگë zu vergleichen. Das würde helfen die Bildungstraditionen und das Existieren von Ortsnamen der westbaltischen Region verstehen, viel zu den baltistischen Untersuchungen beitragen.

Bei der Arbeit bedient man sich der **historisch - vergleichenden Methode**. Die größte Aufmerksamkeit wird der Herkunftsanalyse - *Etymologie* - gewidmet. Es werden die Bildungsbesonderheiten der Ortsnamen von der Kurischen Nehrung, einzelne phonetische Merkmale, die sich in der schriftlichen Quellen widerspiegeln, behandelt. Die Ortsnamen mit gleicher Herkunft oder ähnlicher Bildung werden nicht nur gegenübergestellt, sondern auch mit Analogon von den nächsten Regionen verglichen.

Über Toponymie von dieser Region hat der deutsche Wissenschaftler A. Bezenberger geschrieben, die Liste von einigen Objekten hat der lettische Sprachforscher J. Plakis zusammengestellt. Von großer Bedeutung ist auch die Arbeit von dem deutschen Sprachwissenschaftler W. P. Schmid in der einige Ortsnamen der Kurischen Nehrung wissenschaftlich analysiert werden. Viele Namen mit unterschiedlichen schriftlichen Varianten und historischen Daten bietet K. Forstreuter dar.

In dieser Untersuchung beschränkt man sich nicht nur auf die Analyse der populärsten Ortsnamen. Das Material wurde aus Landkarten verschiedener Zeitperioden (von den ältesten bis zu den neuesten) zusammengestellt. Am gründlichsten sind die Militär- und Seefahrtkarten. Ein Teil von den Karten wird in der Bibliothek der wissenschaftlichen Akademie, bzw. in Museen aufbewahrt, die anderen sind in der Sammlung von Preußischen Karten (PrK) eingetragen. Außer Karten stützte man sich auf die in den historischen und linguistischen Untersuchungen erwähnten Ortsnamen. Nicht nur historische Namen, sondern auch die Benennungen der heutigen geographischen Objekte werden vom linguistischen Standpunkt behandelt.

In der Arbeit werden alle entdeckten unterschiedlichen schriftlichen Varianten der Ortsnamen dargeboten. Viele Objekte haben einige oder sogar mehrere dieser Varianten, und manchmal einige unterschiedliche Namen. Nicht alle Landkarten sind genau, nicht in allen spiegeln sich die Benennungen wider, die in anderen Quellen erwähnt wurden. Die unbeständige deutsche Schrift bereitet Schwierigkeiten bei der phonetischen Rekonstruktion. Außerdem kam es oft vor, dass die Namen von einer Sprache in die andere übersetzt wurden. So war es nicht leicht die Übersetzungsrichtung festzustellen. In solchen Fällen achtete man

in dieser Untersuchung auf die Zeit der Registrierung, was aber nicht bedeuten soll, dass in der gleichen Zeit auch ein anderer Name nicht benutzt werden konnte. Als Haupt- und Überschriftname des Objektes wird derjenige gewählt, der in der heutigen litauischen Standardsprache und in den offiziellen Dokumenten üblich ist, oder die schriftliche Variante ist am populärsten und kommt am öftesten in den Quellen vor. Wenn die Form als Norm gilt, aber in den Quellen die Betonung, die Tonsilbe oder Variante nicht angegeben ist, wird die überschriftliche Form mit ° gezeichnet.

Nach den Objekten werden zwei Gruppen der Ortsnamen unterschieden: *die Benennungen der Siedlungen* und *der Mikrotoponyme*.

Von der Herkunft nach können folgende Gruppen klassifiziert werden: die Ortsnamen sind der *baltischen, germanischen, finnischen* und *unklarer* Herkunft. Getrennt werden die *Übersetzungen* analysiert.

Am Schluss der Arbeit wird Wortregister beigelegt.

I. KUŖŠIŲ MĀRIOS. KUŖŠIŲ NERIJĀ. NERINGĀ. KŌPOS. RĀNDAVOS.

Bekannt sind einige Namen für Kurisches Haff: *KuŖšiu mārēs, KuŖšmarēs, Mārēs* und *KuŖšiu mārjos*. Die deutsche Form *Kurische hap* wird im Jahre 1366 erwähnt. In baltischen Sprachen haben die Bewohner der Ostseeküste die Begriffe Haff und Meer unterschieden, vgl., apr. *mary* „Haff“ und *iūrin* „Meer“. In anderen baltischen Sprachen sind die Wurzeln *jūr-* und *mar-* synonymisch und bedeuten „großes Gewässer“. Das Attribut *Curonensis* bedeutete keinen Ortsnamen oder die Sprache der Einwohner, es war nur ein Attribut, das die Zugehörigkeit zu dem Kurischen Bischofstum zeigte. Mit dem Namen *KuŖšiu nerijā* wird heute die ganze Halbinsel genannt, wobei ihr litauisches Teil bis zur heutigen Grenze mit Russland als Territorium der Stadt *Neringā* bezeichnet wird, mit Ausnahme *Smiltynė*, was heute zur Stadt *Klaipėda* gehört.

Der Name *Nerijā* erscheint zuerst 1258 (*insula que Nergia vulgariter appellatur und insulam que Nestland vocatur*), von denen

die erste Nehrung von Aistmarės, und die zweite die Kurische Nehrung sind. Die Namen *Kušiu Neringà* und *Nerijà* wurden lange weder in der Sprache von Nehrungskuren, noch von Litauern aus der anderer Haffseite gebraucht. Es sind folgende doppelte Formen *Kõpos* (enheim. Bev.), *Kopai, ū* [NsŽ, 204], *Ūmaris* (niederlit.), *Pajūriai, Kalnai* [Gud 1998, 39], *Rándavos, ū* „die Nehrung“ [NsŽ, 427] festgestellt. Der letzte Name könnte die Präfixableitung aus dem Nehrungskurischen / lettischen *rañda* „ein niedriger Heuschlag am Meer“ < liv. *rānda*, estn. *rand* „Strand, Ufer“. Es könnte das Wort **randava(s)* sein, das das typische für Westbalten Präfix *-ava* hat und von Nehrungskuren verwendet und verlitauisch wurde. Doch weder diese Präfixableitung, noch Grundwort sind in den Nehrungskurischen Mundarten registriert. Sie haben die Kurische Nehrung als *Kurse kāpe* oder einfach *kāp* genannt, meistens in Singularform.

Die Namen mit *-ija* (*Neria* und ihre Varianten) und *-ingl-ung* (*Neringe/Nerunge* und ihre Varianten) stammen aus den mittelalttrichen Quellen. V. Mažiulis setzt voraus, dass diese doppelte Formen *Neringe* (heute *Neringà*): *Nerunge*: *Nehrung* nichts anderes als *Neria* Varianten, mit Formans *-ing-*, *-ung-* verdeutscht, sind. Auch nach der Wiederherstellung der primären Namensform *Neria* ist die Etymologie nicht klar. Bis heute gehen zwei wissenschaftliche Meinungen auseinander: die ersten Wissenschaftler finden diesen Ortsnamen baltischer Herkunft, die zweiten – germanischer. Die Vertreter der ersten Meinung sind K. Būga, V. Mažiulis, G. Gerullis. Die Vertreter der zweiten Meinung (R. Ekblom) gehen davon aus, dass sich die Altpreußen die Wurzel *næri* (< skand. *-narja* „schmal“) von den skandinavischen Wikingern geliehen haben. Auf die germanische Herkunft weisen auch F. Kluge, W. Mitzka.

Also bis heute haben wir keine überzeugende Erklärung, welche Herkunft das Wort *nerijà* hat, das später in der offiziellen Namenform dieser Region verwendet wird.

II. DIE ORTSNAMEN

Die Ortsnamen stammen normalerweise aus Hydronymen und Personennamen. Doch die Kurische Nehrung ist eigenartig auch

in dieser Hinsicht: die Etymologie von vielen Ortsnamen kann durch Äquivalente von Wurzeln hydronymischer Herkunft anderer baltischer Regionen erklärt werden, doch das Überprüfen dieser Hypothese scheitert daran, dass der bestimmte Hydronym (auch selbst das Gewässer) ausbleibt. Semantische Motivation könnte man vielleicht bei der Bezeichnung des Haffs suchen. Es ist aber möglich, dass sie, auch wenn sie alte baltische Herkunft und Wortbildung haben, auf die Nehrung mitgebracht wurden. Die historischen Quellen zeugen davon, dass durch die Nehrung der Verbindungsweg zwischen den Orden verlief. Aus diesem Grunde werden die Siedlungen erst dann erwähnt, nachdem man dort entweder Burgen oder Wirtshäuser gegründet hat. Die ersten historischen Informationen kommen aus dem XIV. Jh., wo die ersten Burgen aus dem XIII. Jh. *Neuhaus* und XIV. Jh. *Rossitten* erwähnt sind.

Über die Herkunft von manchen Oikonymen der Kurischen Nehrung bestehen Zweifeln. Da sie in den Quellen in der deutschen Schriftart eingetragen sind, ist es nicht immer leicht die Struktur und Phonetik des Wortes zu rekonstruieren. Die baltischen Toponyme wurden für deutsche Sprache angepasst, z.B.: *Rossitten* (*Rasytė*), *Karwaiten* (*Karvaičiai*) u. ä. Manche Probleme tauchen bei der Rekonstruktion der Phonetik (Lange und kurze Vokale, Konsonanten, Endungen) auf. Manche Oikonyme wurden von einer Sprache in die andere übersetzt, dabei fällt es schwer die Übersetzungsrichtung festzustellen. Hier hilft das historische Material (seit wann und auf welcher Karte wird der Ort erwähnt).

Aufgrund der **etymologischen** und **wortbildenden Analyse** kann man den Schluss ziehen, die meisten Ortsnamen der Kurischen Nehrung sind die Namen der alten Kuren, manche auch preußischer Herkunft. Insgesamt wurden 42 unterschiedliche Wörter fixiert, welche Ortsnamen der Kurischen Nehrung bezeichnen, wobei es hier nicht mehr als 25 Siedlungen gab. Es gibt 20 Ortsnamen baltischer, 7 – germanischer Herkunft, und 15 Übersetzungen. Nur einige alte Namen litauischer Herkunft hinterlassen keine Zweifel. Fasst alle sind aber späte Übersetzungen oder neue Namen. Um besser die Traditionen der Onomastik auf der Region zu verstehen, sollte man die neuen Übersetzungen aus dem XX. Jh., die von politischen Zielen

inspiriert worden sind, von alten Namen der baltischen Herkunft und alten Übersetzungen, die die Nehringer selbst (in baltischen oder verdeutschten Formen) verwendet haben, trennen. Dazu gehören 18 Ortsnamen: *Agila/ Agile/ Aigella, Dumšēl/ Dumschel, Grabšto kaimas/ Grobsteyn, Karvaičiai/ Karvikī/ Karwāiten, Kuncai/ Kuncel/ Kunzen, Krantas/ Krants/ Kranz, Nagliai/ Nēgile/ Negeln, Nida/ Nide/ Nidden, Pervalka/ Pervelke, Perwelk/, Pīlkopa/ Pīlkupe/ Pillkopen, Priedinė/ Priedine/ Preeden, Preila/ Preilī/ Preil, Purvynė/ Purvine/ Purwien/ -in, Rasytė/ Rasite/ Rossitten, Šarkuva/ Sarkava/ Sarkau, Skruzdynė/ Skrusdine, Skrusdien, Wāzakrohs, Vececieme.* Einige Namen der deutschen Herkunft wurden im XX. Jh., als das Memelgebiet an Litauen angeschlossen wurde, ins Litauische übersetzt (außer dem von Nehrungskuren gebrauchten Wort *Smilkšekruoage* < d. *Sandkrug*) und haben Gebrauchstradition erworben, u.zw. *Juodkrantė, Alksnynė, Smiltynė*, der Ortsname *Kopgalis* wurde traditionell, wird aber nicht als Übersetzung betrachtet. Es kommen auch künstliche Neubildungen vor, die keine Gebrauchstradition gehabt und erhalten haben (5), vor allem sind die Versuche zu erwähnen, die Namen auf der Seite der Kurischen Nehrung zu verlitauischen, die an Deutschland und später an Russland gefallen sind: *Smėlio smuklė, Jūrkrantis, Naujamiestis, Naujakrantė, Utėlkalnis*. Die deutschen Ortsnamen *Lattenwalde, Stangenwalde, Fritzen Grenz* und *Glomsack* hatten keine Übersetzungen. Es wurde festgestellt, dass **die Siedlungen mit deutschen Namen nicht Fischer gegründet und besiedelt haben**, sondern Personen mit anderer Tätigkeit, die zum größten Teil vermutlich deutschstämmig waren. Die Fischerdörfer seien dort sehr klein gewesen und haben nicht lange existiert.

Das besondere Merkmal der Kurischen Nehrung ist, dass für diese Region *untypisch die Ortsnamen nach Personennamen sind* (als solcher könnte nur *Fritzen Grenz* gehalten werden). In vielen Fällen zeugt das von ihrer alten Herkunft. In der Regel sind das die Wörter der frühen Wortbildung und meistens ist es nicht klar, welcher Sprache diese Bildung angehört. Die erhaltenen Ortsnamen zeugen von Fortauern der Bevölkerung und der Ähnlichkeit zwischen baltischen Sprachen während des Assimilationsprozesses. Begründet ist die Vermutung, dass nicht alle Namen des kurischen Ursprungs aus Kurland mitgebracht wurden. Außerdem werden auch preußische entdeckt, die nur als

Erbe interpretiert werden können. Das heißt es sollte auch die einheimische Bevölkerung (die Kuren und Preußen) bestehen, die diese Namen aufbewahrt haben.

II. DIE MIKROTOPONYME DER KURISCHEN NEHRUNG

Die Kurische Nehrung hat keine Seen und Flüsse. Von den Gewässern kann man das Meer, das Haff und einige Sümpfe erwähnen. Die meisten Mikrotoponyme kommen in den Quellen der Kurischen Nehrung viel später als die Ortsnamen, doch einige von denen werden auch in früheren Quellen erwähnt (*mons Cropsteyn* 1366, *Gaussutte*, auf den Karten von C. Hennenberger im XVI Jh., *Bollwik* 1726 u. a.). Die meisten Mikrotoponyme können durch die Ortsnamen, andere durch Personennamen erklärt werden. Es existieren aber auch selbständige Bildungen, deren Bedeutung mit Eigenschaften des Objekts, u. zw. Form, Farbe, typische Pflanzen und Tiere. Einige Mikrotoponyme beruhen von der Wortbildung her auf solche Personennamen, welche nicht einmal in ältesten zugänglichen Unterlagen zum Fixieren der Namen der Ansässigen finden konnte. Die Namen von solchen Ortschaften lassen nur vermuten, dass diese in der Wirklichkeit existiert haben.

Anstatt der verschwundenen entstehen neue Namen für dieselben Objekte. Das geschieht meistens, wenn die Bewohner wechseln, nicht selten aus politischen Gründen, oder dadurch, dass sich das ethnische Bewusstsein verändert hat, ganz besonders nach der Teilung der Grenzen von Litauen und Deutschland.

1. DIE NAMEN VON DÜNEN UND BERGE

Die Berge und Dünen werden durch baltische Namen bezeichnet. lit. *kâlnas*, *kopâ*; kur. *kâl̃ns* „Berg“, Pl. *kaĩni*, *kâpas*. Lit. *kopâ*; Pl. *kôpos* ir lett./ kur. *kâpa* werden als Kuronismen gehalten. Die Nehrungskuren haben die beiden Lexeme verwendet— *kâl̃ns* und *kâpa*. Außerdem werden in schriftlichen Quellen auch deutsche Appellative *Berg*, *Düne*, *Höh*, *Höhe*, *Hügel* gebraucht.

Die meisten Namen für Dünen und Berge sind baltischer Herkunft (63). Einige neue Namen haben die deutschen verdrängt: *der Berg* von *Lapnugarē* früher *Blockberg*, *der Berg der Hexen* früher *Ephas Berg / Eva Blonde*. Es gibt aber solche, dessen ursprünglicher Name unbekannt ist: *der Berg* von *Giedružē*, *Neringa*, von *Präsidenten Smetona*. Die Namen der Dünen und Berge deutscher Herkunft (25) beruhen auf Personennamen. Es sind aber auch solche bekannt, deren baltischer Name unbekannt ist, diese haben auch keine Übersetzungen: *Appelbaumsberg*, *Legezug*, *Schwarzer Berg*, *Schnecken Bg*, *Wolfsloch*, *Zweistöckige Düne*.

Zwei Namen für Berge haben finnischen Ursprung: *Liebis B.*, *Walgum- Berg*. Der erste stammt aus den Personennamen *Lībis* < lett. *lībis* "der Live" < liv. *liiv*, der zweite aus dem Livischen *valgama* "Bucht, Anlegestelle". Die beiden haben lettische Formen und sind in Lettland bekannt.

Viele Namen (36) der Dünen und Berge wurden von einer Sprache in die andere übersetzt. Da das Eintragungsdatum aus der gleichen Zeit stammt, kann man schwer über Übersetzungsrichtung urteilen, z.B. *Piles- Kalns* ↔ *Schlossberg*. Aber es gibt Beispiele mit klarer Übersetzungsrichtung: kur. *Anģu kalns* → *Schlangenberg*; kur. *Anģu kalns* → *Schlangenberg*; *Wāzazeems lveca cēmas k.* → d. *Altdorfer berg* → lie. *Senākaimio kānas* und r. *Staroderevenskaja diuna*; d. *Reiherberg* → kur. *gēše kalns*, d. *Reiherberg* → lit. *Garnių kalnas*, d. *Schafenberg* → lit. *Avių kalnas* u. ä. Einige Namen von Bergen haben überhaupt keine klare Etymologie, den größten Teil machen vermutlich die Personennamen aus, rätselhaft bleiben *Korallenberg / Korallen Berge*.

Vom Standpunkt der Baltistik sind die Namen am interessantesten, welche die Eigenartigkeit des Denkens der Bevölkerung in dieser Region sowie die verschwundene Sprachentwicklung zeigen: *Radokeller*, *Anģu kalns.*, *Liku Kallins*, *Ledduma kalns*, *męļļāš k.*, *viņķe kāpe* u. ä.

2. DIE NAMEN VON HAKEN

Die Haken werden von Nehrungskuren mit dem aus Altkurischen geerbten Wort *rags* „Landspitze, Vorgebirge“ genannt. Das Wort in der Standartsprache *išķyšulys* ist höchstwahrscheinlich eine Neubildung, das in der Regel als ein Terminus in der Geographie und

Seewesen verwendet wird. Bei den Ortsnamen der Kurischen Nehrung werden zu *iškyšulys* auch andere Wörter aus der Standardsprache gebraucht: d. *Haken* „winklig oder rund gebogenes Metall- oder Holzteilchen, das als Haltevorrichtung dient; Landzunge“, d. *Ecke* „Stelle, Winkel, wo Flächen im Raum zusammenstoßen; Gegend“ (das von Kuren angepasste *eks*). Es sind auch ältere Germanismen vorhanden: *huk* aus nd. *hāke*, woher die phonetische Überarbeitung in das Nehrungskurische *āks* kommt. Etwas seltener kommt in dieser Bedeutung das nehrungskurische Appellativ *masts*, das nicht auf der Kurischen Nehrung, sondern auch in Kurland gebraucht wird. Wegen seiner Bedeutung, Wortbildung und Verbreitung kann dieses Wort als Kuromismus gehalten werden. Viele Haken werden nach dem nahe liegenden Objekt (z. B. Düne) genannt. Einige Haken haben kein Appellativ (*Kaspalēge*).

Einige Hakennamen kommen in schriftliche Quellen sehr früh vor: *Pargolt*, *Tregeras/ Trejeros*, *Piewu Rags/ Plaue Rags*, *Süderhuk*, *Birstz*, *Caspalege Haken*, *Bulwikis-rags* u. a. Die meisten Hakennamen haben baltischen Ursprung (30), die deutschen sind nur 5, und 24 sind Übersetzungen. Wie auch andere Mikrotoponyme, stammen sie aus Ortsnamen (*Aģilas- Rags*, *Predine Haken*, *Negelnsher Haken*), seltener aus Personennamen (*Alsmis Haken*, *Bulwikis- rags*, *Grabst/ Grabste rags/ grabšte rags*). Es kommt selten vor, das der Haken auf den Berg- oder Dünenamen beruht (*klāuskāpa r.*, *Schäfenberge- Rags /Schafenbergsher Haken*), meistens findet man gleiche Namen für nebeneinander liegende Objekte in der gleichen Quelle (z. B., *Libe- Rags*, *Liebshaken* und *Liebes B./Liebis B.*), diese entstanden aus Personennamen. Es ist zu bemerken, dass die Haken für Fischer ein wichtigerer Orientierungspunkt als die Berge waren, deswegen haben sie oft eigenartige, von anderen Toponymen unabhängige Namen, welche die Eigenschaften des Objektes, die für ihn typische Pflanzen und Tiere bezeichnen: *Birschtwinsche Eck /Birschtwinscher Haken /Biršt/ birstiņa/Birstine r.*; *Leda Rags /Leder Rags /Ledu rags /Ledduma- rags, lidumas r./Lidomhaken.*; *Rad[intš/ Radsen- Haken, radzine rags*. Diese Eigenschaften spiegeln sich auch in den übersetzten Namen: *Garaks/ Lange Haken; Piewu Rags/ Plaue Rags; Sergorax, Sirga- Rags, Zirga rags/ Pferdehaken/ Pferde Haken/ Arkliņ rags; Kasa-Rags/ kazaraģis (r.)/ kaze rags /Ziegenhaken /Ziegen Haken/ Ožķu rags* wider. Die übrigen Namen dieser Gruppe, außer *Möwenhaken*, haben nach Angaben der Quellen zuerst den

baltischen und erst später den deutschen Namen. Der litauische Name kommt in dieser Gruppe am spätesten, außer ganz dicht an Memel fixierten *Pievų* und *Plavų rags*. Das hängt wahrscheinlich damit zusammen, dass das Litauische als Fischersprache am spätesten verwendet wurde. Außerdem hatte es keinen Zweck die Namen zu übersetzen, denn die meisten (wie z.B. *Zirgo rags*) konnten auch von Litauern verstanden werden. Der Ursprung von drei Namen blieb allerdings unklar: *Brizu-Kalns*, *Korningsche Haken*, *Tregeras/Treyeros*.

3. DIE NAMEN VON BUCHTEN

Die Namen von Buchten sind schwer von anderen Orten des Haffs zu unterscheiden, weil sie in den meisten Fällen auch Namen für Fischereistellen geworden sind. In diesem Kapitel werden diejenigen Namen untersucht, die in gewöhnlichen, nicht in Fischereikarten fixiert und in der Literatur als gewöhnliche geographische Namen erwähnt sind.

Die Buchten haben die Nehrungskuren mit *lėnke* oder mit Entlehnung *bukta* (Dial. *buktā*) aus d. *Bucht* genannt. Das Standartwort *lėnke* ist höchstwahrscheinlich ein Kuronismus, davon zeugt Diphthong *en*, die Verbreitung und keine direkten Äquivalente mit derselben Bedeutung im Litauischen. In einem Namen kommt das Appellativ *durbe* vor, dessen Verbreitung zeigt, dass die Verbalwurzel **durb-* „(zu)schlagen, hauen“ auf dem westbaltischen Rand gebraucht werden sollte.

Die Buchten spielten eine wichtigere Rolle als Haken oder Berge. Deswegen erscheinen ihre Namen in den frühesten Quellen, z.B., *Gausutte*. Es sind 33 Namen baltischer, 8 deutscher Herkunft und 11 Übersetzungen festgestellt worden. Im Unterschied zu den Namen der Haken, werden die Buchten öfter nach dem Namen der Siedlung, des Hakens oder des Berges benannt. Das hängt damit zusammen, dass sich die Buchten durch nichts außer durch Tiefe und Größe auszeichneten. Um sich orientieren zu können, sollte man den Namen des Uferobjektes angeben. Die Namen der Buchten haben sich öfter geändert als die von den Haken. Einige Namen stützen sich auf Personennamen, deswegen wundert es nicht, dass dasselbe Objekt mehrere Namen hat: *Borkupas/ Alsmīns Bucht/ Alksnių įlanka*;

Plagine/ budniķe bukte/ lēnke/ Budnio ģlanka/ Budniko ģlanka u. a. Die Buchten bekommen andere Namen auch deswegen, weil das Objekt Menschen von verschiedener ethnischer Herkunft bekannt war: *Biesen Bucht/Beržu Buchta/Vēžiņ ģlanka*. In den Fällen, wenn der alte Name nicht vergessen wurde oder das Objekt Menschen verschiedener Zusammensetzung benutzt haben, entsteht die Übersetzung: *Mällakrant, Johdukrant, Schwarzkrant*; wenn sich das Objekt selbst verändert hat, verschwinden die alten Namen aus dem Gebrauch, z.B. der letzte ist heute ein Teil von *Lybio* Bucht nicht weit von *Juodkrantē*.

4. DIE NAMEN VOM KURISCHEN HAFF

Das ist ein Teil der Toponymie, das selten untersucht wird. Das Material zur Untersuchung bringen nur Fischereigeiete. Der Grund von dem Haff hat ein eigenartiges Relief, das die Fischer gut kennen müssen, wenn sie erfolgreich Fische fangen und Unglücke vermeiden wollen. Das sind unterschiedliche Schluchten, Untiefen usw. Die Quellen für das Material dieses Kapitels sind die von A. Bezenberger, R. Pietsch und V. Dobliis zusammengestellten Karten und Listen, die Karten von dem Dienst der Fischereinspektion (FKH) und das von V. Gudelis angeführte Material mit der Karte (Fischer aus Prökuls). Einige Namen werden in anderen Karten angegeben (PrA).

Die Namen für Haffstellen werden nach einigen Merkmalen gebildet: 1) sie stimmen mit den Namen der Objekten des Uferreliefs, ganz besonders mit Haken, überein. (*Krantes Ragg Krantes Ragg* „Stelle in der Mitte des Haffs vor dem Alt-Negelschen Haken“); 2) sie bezeichnen selbst die Haffstelle, z. B., *Duòa* „Stelle im Haff an der Alt-Negelschen Siedlung“ < lett. *dūņas* „Schlamm“, litt. *dunas*, -a „tief“; 3) der Name entstammt dem Personenamen.

Die Standartwörter, welche die Grundobjekte des Haffs bezeichnen, sind meistens baltischer Herkunft: lit. *lankas, vingis, slēnis*, Dialektismen lit. *ģimelē* „Vertiefung“, kur. *sekis* „Untiefe“. Die Nehrungskuren nennen bestimmte Haffstellen mit dem aus dem Altkurischen geerbten Wort kur. *lanka*. Es kommt auch ein kurisches Wort *masts* (*Sirgo-mast*) vor. Auch werden Appellative gebraucht, die das ländliche Relief des Objektes bezeichnen: lit.

ragas, kur. / lett. *ragš* oder den Grund des Haffs darstellen: *durbe*, *ailes* < lit. *eilė*, *rinde* < lett. *rinda* „Reihe“ < liv. *rīnda*, *rīnd*. Die in einigen Quellen angegebenen Appellative sind von fremder Abstammung, z. B., *loma* (V. Gudelis). Die Einheimischen haben auch deutsche Entlehnungen gebraucht: *buchta*, *zeikas* < d. Dial. *Seke*, d. *seicht*. In deutschen Quellen zur Bezeichnung der Haffstellen schreibt man: *Bucht* (das wird nicht nur für Bucht, sondern auch für Fischereistelle gebraucht); *Bank* (vgl. lett. *baņķis/benķis*), *Reihe*, *Sand*, *Grund*.

Die absolute Mehrheit der Eigennamen, welche die Fischereistellen bezeichnen, haben baltischen Ursprung (52). Darunter sind Zusammenbildungen von verschiedenen Zeitperioden und Sprachen zu finden. Die Wurzelform von vielen allgemeinbaltischen Wörtern, Wortbildungsart und Verbreitung zeugen von Relikten des Altkurischen: *ežekampe*, *Kūlija*, *Palānke*, *Dunale*, *Rūmbe*, *Parūmbe*, *Ziemile akmines*, *Budums*, *Kalva*, *purvine dūrbe*, *lānke*, *lūnke*. Einige Namen stammen nicht nur aus dem Kurischen, sondern auch aus dem Preußischen: *Krantā(s)*, *Krantes Ragg*, *Sirgo-mast*, vgl. den Namen von Haken *Sergorax*. Doch es gibt sehr viele Fischereistellen, die sich schwer identifizieren lassen, welcher baltischen Sprache sie angehören, da sie keine Merkmale vorweisen, die diese Sprachen unterscheiden: *Widmares*, *Akmenē* (*Akmena*/ *Ackmen*), *Aschkapis*/ *Aschkap*, *Bambālis*, *Duna*/ *Dūna*/ *Dūn'e*/ *Dūnia*, *Esch*, *Karklinnis*, *Prussin*, *Dobe*. Einige Wortbildungen zeigen keine kurischen Merkmale und werden dem Lettischen zugeordnet (das zeugt von dem lettisch Werden der Kuren): *Lykum*/ *Likums*, (*diža*) *mikste*. Da im Haff die Litauer auch aus der anderen Haffseite die Fischerei betrieben haben, findet man in östlicher Haffseite mehr Namen von litauischer Herkunft und Bildungsart, obwohl sie hier mit den von Nehrungskuren gebrauchter kurischer und lettischer Lexik vermischt wurden. Unter den litauischen Namen sind einige alte: *Akaite*, *Kamschies*/ *Hamschies*, *Jodeglin*, *Kreiwassis*, *Luschi Krant*/ *Lūfches- Krant*, *Ratokelis*, *Mingstoga*/ *Minksztoke*, *Molin*, *Wanagai*, *Schillin*, *Skrandine*. Es kommen auch lettisch-litauische Hybriden vor: *Widaussiems* (*vidaus* litauisch, *ciems* lettisch). Die Namen der Fischereistellen deutscher Abstammung findet man selten (8), manche sind in baltischen Sprachen angepasst: *Hevel- Bank*, *Kolk*, *Lake- Sand*, *die Stadt*, *řezine* (d. *Reisekahn*), *Windeburge Mēsts* (mit

lit. *miest(a)s* „Stadt“, *Zeikalis* (mit dem kurischen Suffix *-ālis*). Es werden von Nehrungskuren auch manche angepasste Finnismen benutzt: *Rinda*, *Rindut*, *launadže akmines*, *Lipke*. Zu finden sind auch lange gebrauchte Namen – Übersetzungen (10). Die Quellen zeigen, dass am frühesten die deutschen Namen erwähnt sind, dann werden sie ins Nehrungskurische und Litauische übersetzt: *Rūks Sand/Sack?* 1584/ *Schweine rucken* 1887/ lit. *Kiaulesnogara* 1887 → kur. *cūke nugars*; *Rohrbucht* 1870 → kur. *truše bukte* 1991 → lit. *Nendrių įlanka* 1994. Einige Übersetzungen haben keine deutsche Variante, d. h. es wird von einer baltischen Sprache in die andere übersetzt, wobei die Übersetzungsrichtung undeutlich ist, weil die beiden Varianten zur gleichen Zeit aufgeschrieben wurden: lett. *Widus Dsilums* ↔ lit. *Widaus Gilme* 1887.

Die Analyse der Namen von Haffstellen zeigt, dass die meisten Namen durch Spezifik des Haffs selbst: Grundcharakteristik (Steine, Untiefe, Tiefe), motiviert sind. Seltener aber auch traditionsgemäß ist es, die Lokalisation nach den Personennamen, dem nächsten Dorf anzugeben. Die Namen von Tieren und Pflanzen kommen bei den Bezeichnungen von Haffstellen selten vor.

5. DIE NAMEN VON WÄLDERN

Die Kurische Nehrung ist reich an Wäldern. Einige von ihnen sind alt, die anderen, als sie im XVI – XVII Jh. vernichtet wurden, sind später wieder aufgeforstet. Die Bepflanzung der Dünen fand auch im letzten Jahrhundert statt, deswegen haben manche Waldflächen keine traditionellen Namen und werden genauso wie die Düne, auf der sie wachsen, genannt. Die Standartwörter, die „Wald“, „Forst“ bedeuten, werden in Quellen unterschiedlich aufgeschrieben., besonders im Deutschen: *Först*, *Forst*, *Wald*, *Hain*, *Horst*, *Heide*, *Revier*. Litauische Wörter *mėškas*, *šilas* kommen in späteren Quellen vor. Bemerkenswert ist, dass in keinem Namen das Appellativ lettischer Herkunft mit der Bedeutung „Wald“ vorkommt. Das könnte der Grund sein, dass der Wald dem Staat gehörte, die ganzen Pflanzarbeiten wurden von der deutschen Regierung organisiert, sogar Förster und Inspektoren waren Ankömmlinge, in der Regel Deutsche. Die Namen von Wäldern wurden hauptsächlich für berufliche Zwecke der Förster gebraucht und in die Karten und Pläne der Förstereien eingetragen.

Es sind 10 Namen von Wäldern der baltischen, 9 – der deutschen Herkunft, und 7 Übersetzungen festgestellt worden. Sie werden nach Tieren-, Bäumen-, manchmal Siedlungsnamen benannt. Als der interessanteste könnte *Schwentlund* gelten, dessen erste Komponente litauisch *švent-* „heilig“ ist, wobei die zweite (wenn sie natürlich korrekt aufgeschrieben worden ist) aus dem Skandinavischen *lund* „Forstlein“ stammen könnte.

6. DIE NAMEN VON SCHLUCHTEN UND TÄLERN

Auf der Kurischen Nehrung sind einige Schluchten, die Namen haben. Die allgemeingebräuchlichen Wörter, die „Schlucht“ und „Tal“ bedeuten, werden meistens deutsch und litauisch aufgeschrieben: lit. *daubà* „Tal“, d. *Schlucht*, *Schluchten* „tief eingeschnittenes, enges Tal mit steil aufragenden Wänden“, *Grund* „Boden eines Gewässers“, *Tal*, *Täler* „lang gestreckter Einschnitt in der Erdoberfläche; tiefer liegendes Gelände“; kur. *lenke* „Tal, überflutete Wiese“.

Die Namen der Schluchten teilen sich nach ihrer Herkunft folgendermaßen: baltischer 4, deutscher – 4, finnischer – 1, und 6 Übersetzungen. Am frühesten ist das Objekt unklarer Herkunft als *Kaaland/ Kaalandt/ Kaallant* in den Karten von C. Hennenberger markiert, das als Schlucht in den Dünen an der Ostsee angezeigt wird.

7. DIE NAMEN VON WIESEN

Insgesamt sind 7 Namen von Wiesen fixiert worden. Die Standartwörter mit der Bedeutung „Wiese“ werden auf folgende Art und Weise aufgeschrieben: lit. *péva* < **pēi-*, d. *Wiese* „mit Gras bewachsene Fläche“, *Feld* „Acker, Boden, Flur“. In keinem der Namen kommt das bis jetzt von Nehrungskuren gebrauchte allgemeine Wort *palve* „baumlose Weide, Heide“, das mit dem apr. *palwe* „wüste baumlose Moosfläche“ verwandt ist. Bei den Namen der Wiesen findet man auch das lettische bzw. kurische Wort *plava* < **pļāu-* < **pēu-* nicht, aber diese Wurzel ist in anderen Namen vorhanden: *plavu r.* und *Plaue Rags.* Die Namen der Wiesen mit der eindeutig rekonstruierten baltischen Herkunft sind nicht festgestellt worden. Die alten Wiesennamen sind deutscher

Abstammung, 2 (*Vogelwiese* und *Hirschwiese*) sind später ins Litauische übersetzt.

8. DIE NAMEN VON GEWÄSSERN

Von Memel bis zum Kontinentalen Teil gibt es in dieser Region keine Seen und Flüsse. Moore und Sümpfe können ihre Namen viel öfter nach dem anderen Objekt oder Anthroponym wechseln. Teiche werden von Nehrungskuren *prūdė* genannt. Das ist ein Slavismus, das ins Litauische übernommen wurde. In den Quellen findet man deutsche Wörter *Bruch* „Sumpfgelände mit Bäumen und Sträuchern“ oder *Teich* „kleineres stehendes Gewässer“, noch wird *Moor* „sumpfähnliches Gelände mit weichem Boden“ gebraucht. Bei dem Namen *Pelk-Teich* (1887) ist als die erste Komponente allgemeinbaltisches Wort *pelk-ē / *-ī* / *-jā*- fixiert. Das ist die allgemeine preußische, litauische und wahrscheinlich kurische Ableitung. Es sind 12 Namen von Sümpfen, von denen die meisten Übersetzungen sind. Am frühesten sind *Bruchteich* und *Pelk- Teich* erwähnt, der letzte Name gilt als Übersetzungsdublette, weil balt. *pelk-* dasselbe, was d. *Teich* bedeutet.

Nachdem man die Herkunft, den Gebrauch und die Veränderungsbesonderheiten von Namen analysiert hat, stellte sich heraus, dass nur in den Fällen, als die baltischen Namen ins Deutsche übersetzt wurden, der Gebrauch des baltischen Namens lange in der Sprache der Einheimischen blieb. Die Veränderung des baltischen Namens in den deutschen (nicht Übersetzung, wenn die Wortbildungen von mehreren Sprachen in derselben Bedeutung nebeneinander existieren, und keine Anpassung, wenn die Endung oder Orthographie angepasst sind) ist eine selten Erscheinung. Die meisten Namen deutscher Herkunft, die keine baltischen Entsprechungen haben, sind in dem Ort auch deutsch entstanden, und wenn einige die baltischen Namen „verdeckt“ haben, so sollten die letzteren spurlos in historischen Quellen und im Gedächtnis der Menschen verschwinden. Vermutlich ist das mit den Bergen in Gebieten um Schwarzort passiert. Doch es wäre **viel zu mutig** zu behaupten, dass eine systematische und bewusste **Germanisierung der Ortsnamen** auf der Kurischen Nehrung stattgefunden hat. Selbst auf dem südlichen Teil der Nehrung, wo

man das am meisten erwarten konnte, haben die Ortsnamen in Eigennamen **die baltischen Wurzeln erhalten**: *Radsenberg, Warnabüde, Plaue Rags* u. ä.

DIE WORTBILDUNG

Die meisten Namen der Kurischen Nehrung sind nicht abgeleitet, d. h. als Namen sind verschiedene Wörter der Standardsprache, die unterschiedliche Merkmale des Objektes, Pflanzen, Tiere bezeichnen, oder andere individualisierte Wörter geworden. Viele beruhen auf Personennamen, von denen 23 baltischer Herkunft sind. Von der Wortbildung her sind die meisten Wörter zusammengesetzt. In dieser Arbeit werden nur diejenigen analysiert, welche die baltische Herkunft haben, oder vom Inhalt her wenigstens ein baltisches Element vorweisen. Von der Art sind es 114 Namen. Man findet auch ziemlich viele Suffixableitungen. Das häufigste Formans ist das allgemeinbaltische Lokalsuffix *-īn-*, mit Hilfe dessen 25 Ortsnamen mit unterschiedlichen Wurzeln gebildet sind. Andere Wortbildungsformants kommen selten vor, zeichnen sich aber durch nichts im Kontext der Westbalten aus. Einige davon spiegeln die Besonderheiten der alten baltischen Wortbildung wider, z. B.: Suffixe *-al-*, *-ik-* u. a.

Nachdem man alle entdeckten orthographischen Varianten zusammengestellt und ihre Herkunft untersucht hat, kann man viel Material für verschiedene Untersuchungen der Sprachentwicklung aus dieser Region ausfindig machen. Manche ältere Aufschreibungen bestätigen Vermutungen der Wissenschaftler über die Merkmale **der verschwundenen baltischen Sprachen** (dem Kurischen, dem Preußischen) und über die Besonderheiten der **nehrungskurischen Mundart**.

Das etymologische Studium der Mikrotoponyme der Kurischen Nehrung zeigt, dass an Haffgebieten komplizierte ethnische und sprachliche Bewusstseinsprozesse stattgefunden haben, dass die Ortsnamen, die in einer Sprache entstanden sind, auch von andersprechenden gebraucht und angepasst wurden, wobei es schwer zu sagen ist, ob alle ihre Bedeutungen verstanden haben. Das Gewerbe hat alle Einwohner der Kurischen Nehrung für die Arbeit und Kommunikation vereint, gute Beziehungen zwischen

den Nachbarn gefördert, deswegen haben Menschen mit unterschiedlicher ethnischer Herkunft das Nehrungskurische gesprochen und die vertrauten Orte, besonders für Fischerei, mit denselben Namen genannt. Das Ufer haben sie in ihren Umgebungen am besten gekannt, dort, wo die Fischereigesetze das gestatteten. Deswegen wurden nur die allergrößten und bedeutendsten Objekte ähnlich, die weniger wichtigen unterschiedlich benannt.

Es sind noch viele unbeantwortete Fragen und ungelöste Probleme geblieben. Viel Material ist noch nicht analysiert worden, doch es entstehen immer Punkte, worüber man sich streiten könnte, was zu korrigieren wäre. Man hofft, dass diese Arbeit für diejenigen nützlich sein kann, welche die Denk- und Lebensweise der Menschen in dieser Region, ihre gegenseitigen Beziehungen interessiert, welche in tiefere Schätze der Baltistik eindringen und das Mosaik des Westbaltischen zusammenstellen, für diejenigen, welche an Sprach- und Völkerkontakte interessiert sind, und solche, die wandern, bewundern und nach Erkenntnis streben.

Antraštinių žodžių rodyklė

A

- Äschkap' 104
 Aņģā (arba Aņģā-) Kalns 69
 aģilšs k. 50
 aģilšs raga kalns 50
 Aģile 22
 Ackmen 103
 Ackmin 103
 Agela/ Aģela 21
 Aģele 21
 Aģilā 21
 Aģilla 22
 Aģilo ragas 71
 Aģilos (Scnujū Nagliū) kopa 50
 Aģilos įlanka 92
 Aģilos kālnas 50
 Aģilos rāgas 71
 Aģils 22
 Aģila 23
 Aģella 23
 Aģeln 23
 Aģila 23
 aģilšs b. 92
 aģilšs r. 71
 Aģilas-Rags 71
 akaite 103
 Akmena 103
 Akmenė 104
 Albrechtshöhe 65
 Albrechtsteshöh 65
 Alksniaizdis 45
 Alksniu Lenķe 92
 Aļksniū įlanka 92
 Aļksniū rāgas 78
 Alksnynas 45
 Alksnynė 45
 Alksnyno įlanka 92
 alsmine rags. 78
 alsmine-buchte 92
 Alsmino rags 78
 Alsmins Haken 78
 Alsminsbucht 92
 Alt Cunczcrugk 23
 Alt- Lattenwalde 42
 Altdorf (Rossitten) 23
 Altdorf B. 69
 Altdorfer Berg 69
 Alte Dorfst. Kurwaiten 23
 Alte Dorfstel Alt Negeln 23
 Alte Dorfstelle (Negeln) Aigella 23
 Alte Dorfstelle Lattenwalde 42
 Alte Kunzen 23
 Alte-Süderspitze 45
 Altkrugsche Berg 69
 Alt-Kunzen 23
 Alt-Lattenwaldsche 65
 Alt-Neegeln 23
 Alt-Negeln 23
 Alt-Nidden 23
 Alt-Nidden Berg 50
 Alt-Pillkoppen 23
 Alt-Schwarzort 45
 Am-Schwarzen- Ort 45
 Andsche Kaln' 69
 Angiakalnis 50
 Angin kalns 69
 Angine kalns 69
 Angiū° kālnas 69
 Ango kalns 70
 Aņģu-Kalns 69
 Appelbaumsberg 65
 Apskritā kopā 70
 Āpskritas kālnas 70
 Arkliū rāgas 86
 Aschkapis 104
 askampe (rage) 104
 Ažuolnė įlanka 92
 Avkalnio įlanka 99
 Avkalnio rāgas (Aviū Kalno
     Kulnis) 87
 Aviū kālnas 70
 Ayga 22
 Azeline 51

B

- Bagger Hafen 98
 Bährekopp 70
 Baltakalniai 70
 baļtic k. 70

Balwittshe Ecke 78
 Bambalis 104
 bambla r. 78
 Bär/apliķ 51
 Bärenkopf 71
 Bärenschlucht 124
 baznice rags 116
 Bernsteinhafen 99
 Berstiensche Revier 78
 Beržiniu Rags 78
 Beržu Buchta 92
 Biesen Bucht 98
 Birštvyno iškyšulys 79
 Birschtinsche Ecke 78
 Birschtw Eks 78
 Birschtwindsche Eck 78
 Birschtwindsche 79
 Birschtwinscher B. 51
 Birschtwinscher Haken 79
 Birbt 79
 Birstine 79
 Birstingo-Rags 79
 birstiņa r. 79
 Birszt 79
 Birsztynes 79
 birvinše rags 79
 Bless 65
 Block(s) berg 65
 blokberg 65
 Bohrberg 71
 Boļwik h. 51
 Borkupas 101
 Briedziņ mišķas 121
 briče kalns 75
 Brizu-Kalns 90
 briedžu prūda 128
 Brokist Bucht 101
 Bruchberg 65
 Bruchberge 65
 Bruchteich 128
 Bruķio jļanka 101
 Bucht Parnidēn 92
 būdīngs r. 79
 Budies-Haken 79
 Budino Rags 79
 Budino Zeikas 104
 budniķe bukte/lēnke 92

būdniķe rags 79
 Budniko jļanka 92
 Budniko ragas 79
 Budnio jļanka 92
 Budnio rāgas 79
 Budnische-Buchte 92
 Budnischer 80
 Būdumas 112
 Budume 112
 Bullwicks Haken 80
 Bullwik-Berg 51
 Bullwicksche Ecke 80
 Bullwicksche(r) Bucht 92
 Bullwickscher B. 51
 Bullwickscher Haken 80
 bulviķu k. 52
 bulviķa r. 80
 bulviķe rags 80
 bulviķu b. 93
 Bulvikio/Bulvykio jļanka 93
 Bulvikio / Bulvykio kalns 51
 Bulvikio^o ragas 80
 Bulvykio ragas 80
 Bulwicker Haken 80
 Bulwiķ- Rags 80
 Bulwiķ'-(Bulcwiķa) Lenķe 92
 Bulwik 51
 Bulwikis-rags 80

C

Carkau 23
 Carkava 23
 Carkowa 23
 Carpicuten 23
 Caruita, Carwita 23
 Carwaiten 23
 Carwaitensche Berg 52
 Carwaitensche Bucht 93
 Carwaitische B. 52
 Caspalege Haken 80
 Caspalege-Berg 52
 Casparlage 52
 Charpenbucht 101
 Clauskapis B. 52
 Crans 23
 Crantzische Forst 118
 Cranz 23
 Cranz Krug 24

Cranz-Beek 24
Cropsteyn 52
cūke nugars 116
Cunczeczrugk 24
Curtshöhe 65
Cusfelde 125
Cusucide 24

D

Degge-siel 52
Deggessiel 52
der lange Plück 55
Šernai 111
Šetnerta 48
Didžiōji kopā 71
Didžiōji Prėilos šlanka 93
Didžiōji Rinda^o 115
Didžiōji/Mažoji Briedžiu pieva 126
Didysis ir mažasis Valgumai 68
Didysis Prėilos rāgas 81
Die Gaurinn 93
Die Griken Forst 118
Die Grikin Bg 54
die Kolke 114
die Stadt 115
Dimschel 118
Dischā Prėil Lenke 93
diža mīkste 104
dižā preiļu b. 93
Dobe 112
Domschel 118
Dorftteil-Haken 85
Drumfak 52
Drumsack 52
Drumsak 104
Druņuzāks 52
druvesrīnde 105
Druvine/druvine 93
Druwenreihe 105
Duņa 105
Dūmšilis 53
Dumschel 118
Dumschel 24
Dumschelberg 53
Dumschelbucht 93
Dumsel 119
Dumsil 119
dumsile 119

dūmslēš k. 53
Dumsle 119
Dūn'c 105
Dūna 105
Dūnāle 105
Dūnia^o 105

E

Ediths Hügel 65
Efo kopa 66
Elchbruch 128
Elchrevier 121
Elchwald 121
engelīne rinde 105
Engelungės pievos 126
Englinsreihe 105
Epha Berg 66
Ephas Berg/ Hōh 66
Erlenhors 45
Erlenhorst 120
Erlenhorst 45
Esch 113
Esche Bank 113
eže 113
ežekampe 113
Ežia 113
Eum-Berge/ Bgc. 75
Eumo kalnai 75
Eva Blonde 66

F

Falckenheyde 121
Falkenheid 122
Falekenheide 122
Falkcheid 122
Falkenheid 122
Falkenheide 122
Feldbruch Berg 66
Feuerschlucht 123
Fichtenhain 120
Fišcriai-loma 114
Först- Grenz 121
Först Perwelk 119
Forst-Fritzen 121
Forsthaus Grenz 121
Friedel Helenenhöhe 66
Fritzen Grenz 42

G
 Gänsestall 123
 Garāks 87
 Garbēs rāgas 87
 Garniņ kálnas 71
 Gaspalegehaken 81
 Gaučiaralio° kalnas 53
 Gaurinēs ģlanka 93
 Gausitten 93
 Gausiūt' 93
 Gausute 93
 Gausutē° 94
 Gausutsche Berg 53
 Gausutte 93
 Gausutts 93
 Gauzcralis Berge/Bgc. 53
 Gawaitten 24
 geše kalns 71
 Giedrūžēs kalnas 53
 Giřtaro ģlanka 99
 Glomsack 43
 Gr. Preil Haken 81
 Gr. Preilsche Bucht 94
 Gr. Preilscher Bueht 95
 Gr. Tannental 123
 Gr./Kl. Hirschwiese 126
 grabšte rags 81
 Grabšto ģlanka 94
 Grabšto kaimas 24
 Grābšto rāgas 81
 Grabscher Haken 81
 Grabst 81
 grabste rags 81
 Grabster Haken 81
 Grabsterort 53
 Grabszt-Berg 54
 grāpšķa r. 81
 grāpšņa kalns 54
 Grāpschta-Rags 81
 Grauaten 24
 Gravaten 24
 Gawaitten 24
 Grawatten 24
 Grawayten 24
 Greginn 105
 Grenz 43
 Griķiņ 105
 griķine 105

Griekinn/ Griekų dauba 123
 Griekamsche Bucht 101
 Griekaymsche Grund 101
 Griekynēs (Nuodēmių) kalnas 54
 Grigine 105
 Grikinn 54
 Grikinn bruch 123
 Grobšto rags 81
 Grōbštų rāgas 81
 Grobstein 54
 Grobsteyn 54
 Grōpschta-Rags 81
 Gropsch-Wald 119
 Gropsteyn 24
 Grosse Preilsche Haken 81

H
 Hāgeno kálnas 66
 Hageno kalva 66
 Hagenshōh 66
 Hamschies 105
 Hevel-Bank 114
 Hevelberg 114
 Hexenkessel 123
 Hirschbudeberg 71
 Hirschbuden 72
 Hirschbuden Bucht 98
 Hirschwiese 126
 Hōfke-Skillwieth-Berg 54
 Hōhe Dūne 72
 Holzhafen 100
 Humergs B. 75

I
 Ievos° kalnas 66

J
 Jaksmitt; JakBmitt 67
 Jodeglin 106
 Johdukrant° 100
 Johdukrant° 95
 Jōno (Rāganų) kalnas 54
 Jūdokalnīs 71
 Jūdokranti° 45
 Jūrkranti° 25

K

- kārvīķi 27
 kārvīķu c. 27
 kārvīķu b. 95
 Kaaland 125
 Kaalandt 125
 Kaalandt 125
 Kaallant 125
 Kalnai 17
 Kalva 106
 kalve 106
 Kalwa-Bank 106
 Kamschies 106
 Karele-kalns 76
 Karklinnis 106
 Karole-Kalns 76
 Karvaičiai/ Kārvaičiai 25
 Karvaičių jļanka 95
 Karvaičių^o kopa 54
 karvaite 27
 karvaite vēcciemc 27
 Karviķu-Kalns 55
 karwaite hukte 95
 Karwaiten 27
 Karwaiten Berg 55
 Karwaiten Bucht 95
 Karwaitenn 27
 Karwaitensche Bucht 95
 Karwaitenscher B. 55
 Karwaitsche Bucht 95
 Karweiten 27
 Karweitten 27
 Kasa-Rags 87
 Kaspā(r)lēga r. 82
 Kaspalēge Bucht 95
 Kaspalege Haken 82
 Kaspalēge 82
 Kaspalēje-Kalns 55
 Kaspalējos kopa 55
 kazarāģis (r.) 87
 kaze rags 87
 Kēkšēs jļanka 106
 Kiaulēs Nūgara 116
 Kiaules Nugura 116
 Kiaulesnogara 116
 Kicmo Lankas 106
 Kintų Ruccikis 106
 Kirbste Berg/Bg 55
 Kirchenreiche Karwaiten 116
 Kl(eine) Preilsche 95
 Kl. Preil Haken 82
 Kl. Preiler Bucht 95
 Kl. Tannenthal 124
 Klauskapurags 87
 Kleine Preilsche Haken 82
 Kļevņ Kalvōs rāgas 87
 klāuskāpa r. 87
 Kloscherischen 55
 Koentzen 27
 Kolk 114
 Kolk Bucht 98
 Kolk Haken 85
 Kopai 17
 Kōpgalis 27
 Kōpos 17
 Koralen-Berge 76
 Korallenberg/Korallen Bge 76
 Korellenberg 76
 Korningsche Haken 90
 Kranczkrug 27
 Krankeburg 27
 Kranta(s)/Krantas 106
 Kraštas 27
 Krantas Rag 107
 Krantes Ragg 107
 Kranto žemapelkē 126
 Krants 28
 Krantz 28
 Krantzeckrug 28
 Krantzkrug 28
 Kranz 28
 Krawaietenn 28
 Krawaytenn 28
 Kraweytten 28
 Krawietenn 28
 Kreiwassis 107
 Krohes- Rags 82
 Krohges-kalns 55
 Kropšteinās 28
 Kropšteinās 55
 Krusdelunka 82
 Krusdihh 28
 Krusdinc 28
 Kūljja^o 107
 Kulkio Buchta/ragas/slēnis 114

Kulkio^o ragas 107
Kulkio^o sekis 107
kuņņe 29
Kuncaⁱ ° 28
Kuncēs smuklē 29
Kuntzen 29
Kunz' 29
Kunza 29
Kunzen 29
Kunzen Bucht 95
kuraliū k. 76
Kušišū mārēs 17
Kušišū māriōs 17
Kušišū nerijā 17
Kušišū Neringā 17
Kuššmarēs 17
Kvaukē 108
Kyrissiel 67

L

L. Rēzos kalnas 62
lašu k. 56
Lake-Sand 114
Lange Haken 87
lānke 113
Lankohsche 55
Lankosze k. 55
Lapių miškas 119
Lāpnugarēs kālnas 56
Lāpnugaris 56
Lardeni Bge 56
Latavaldē 43
Latavaldēs miškas 121
Lātenvaldē 43
Latevaldē 43
Lattenwald 43
Lattenwalde 43
Lattenwalder Berg 67
latu mežs 43
launadzē akmines 115
Lausendorf 46
Lauskopo Bucht 95
Lauskopo Ragas 87
Lebārg 117
Lebārgarsch Bank 117
Leda Rags 82
Ledduma- kalns 56
Ledduma- rags 82

Leder Rags 82
Ledū rāgas 82
Lecha-rags 86
Lepcs-kaln 56
Legezug 67
Lepas kalns 56
lība b. 99
lība k. 68
lība r. 86
Lībe-Rags 86
Libio jļanka 99
Libis-Berg /B. 68
Libis-Bucht 99
Lidomhaken 82
līdumas r. 82
Līdums 82
Liebes B. 68
Liebes Bucht 99
Liebes ragas 86
Liebestūgel 68
Liebestal 124
Liebestal 124
Liebis B 69
Liebis-Bucht 99
Liebishaken 86
liēpas k. 56
liepes lenķe 123
Liepu kopa 56
Liku kalns Bge 77
Līkums 108
līpķe 115
Lippke 115
Loisenhōh 67
Lotmiškis 121
Lūfches-Krant' 108
lūnke 113
Luschi Krant. 108
Lūbio jļanka 99
Lūbio kopa 68
Lūbio ragas 86
Lydumo^o ragas 82
Lykaito Zeikis 108
Lykum 108

M

mārtēs r. 83
mēškas goļvas k. 72

meļļāis k. 72
 Madſch-Haken 82
 mačile ake 108
 Maġā Prēil Lenķe 95
 maġā preļļu b. 95
 Malkų ūlanka 100
 Mällakalns 72
 Mällakrant' 100
 Mārēs 17
 Mārtas Āks. 83
 Martsch-Haken 83
 Mastino Rags 83
 Mažāsīs Prēilos rāgas 83
 Mažōji Prēilos ūlanka 95
 Mažōji Rinda ° 115
 Matzkulis B. 57
 Meškadaubē Meškadaubīs 124
 Meškos galva 72
 Meškos galvos kalnas 72
 Mēdžiu būdōs kālnas 57
 Meeve Āks 87
 Mēilēs klōnio kalnas 72
 Mēilēs klōnis, slēnis 124
 Meļakrantas-kalns 72
 Meļa-krantis-kalns 72
 mella kālna b. 100
 meļļa kraņķe 57
 mieva prūda 128
 miēva r. 87
 mīkste 108
 Mīngstoga 108
 Mīnksztoka 108
 Mīrtiēs slēnis 123
 Miulerio kalnas 67
 Molin 109
 Motēs kalnas 57
 Moth Gr. u. Kl. 76
 Mottberg 76
 Mōwen Haken/ Mōwenhaken 87
 Mōwenbruch 128
 Mōllershōhe/Berg 67

N

Nāgeln 31
 Nagļiā° 31
 Nagļiū ūlanka° 95
 Nagļiū kalnas 57
 Nagļiū kopa 57

Nagļiū° (Agikos) rags 83
 Naujakrantē 47
 Naujamiestu 47
 Naujieji Karvaičiai 31
 Naujieji Nagļiāi 31
 Naujoji Juodkrantē 47
 Naujoji Latavaldē 43
 Naujoji Pilkopa 31
 Neden 31
 Neegel B. 57
 Neegelh 31
 Neegelnsche Berg 58
 Neegelnsche Bucht 95
 Neegelnscher 31
 Neegelnscher B. 58
 Neegelnscher Haken 83
 Negel 31
 Negeln 31
 Negeln 31
 Negeln B. 57
 (Alt-) Negelnsche 78
 Negelnsche Bucht 95
 Negelnscher Haken 83
 nēgile 31
 nēgile rags 83
 Neglen 31
 Nēgliāi 31
 Nēgyvėnamos (Mirusios) kōpus 58
 Nēndriū ūlanka 116
 Nēndriū ūlanka 95
 Nerijā 17
 Neringōs kālnas 58
 Neu- Lattenwalde 44
 Neucranz 47
 Neuhaus 44
 Neu-Kunzen 31
 Neu-Kunzener Berg 58
 Neu-Negeln 31
 Neu-Pillkapp 31
 Neu-Pillkopen 31
 Neu-Schwarzort 47
 Neustadt 44
 Neustat 44
 Neustatt 44
 Neylen 31
 Nidā 31
 Nidden 32
 Niddische Wald 119

Nide 33
Niden 33
Nidos ģlanka 96
Nidos ragas 83
Niedden 33
Noyden 33
Noyken 33
Nūdēmių (Grickų) daubā 123
Nuodēmių^o kālnas 58
Nyden 33

O

OhseI-mast 58
Ožkų rāgas 88
Ožkos ragas 88
Ožkupio ragas 109

P

pērvēlkas b. 96
Pajūriai 17
palānke 109
Pargolt 83
parnides k. 58
Parnidden (Bucht) 96
Parniddener Berg 58
Parniddner berg 58
parnide 58
parnidē 58
Pārnide 96
parnide dūrbe 96
Parnidener 58
Pafnjdžiai 96
Parnidžio (Parnidos) ģlanka 96
Pafnidžio (Pafnidos) kopā 59
parūmbe 109
Parwalsche Bucht 96
Pārwalka 33
Parwinsche Bucht 96
Pätschwald 120
Paukščių pieva 126
Pawel Bg 59
Pāweilne 109
Pawelischken 109
pečes ciete 109
Pēcūs^o 59
Peldsch' 109
Pelk-Teich 128

perpile vārtes 110
Pērvalka 33
Pervalkos ģlanka 96
Pervalkos iškyšūis 84
Perveika pērvēlka 34
pērvēlke bukte 96
Perwelk 34
Perwelk- Bucht 96
Perwelk Haken 84
Perwelk-Berg 59
Perwēlke 34
pērwēlke rags 84
Perwelsche Bucht 96
Perwelscher Haken 84
Perwell-Berg 59
Petsch Berg 59
Pewell 59
Pewell -Berg 59
Pewu-rags 88
Pferdehaken/Pferde Haken 88
piļkaps 34
pļavu r. 88
Picčūs^o 59
Pietkalnis^o 59
Pietų Akmenē 110
Pietų ragas 88
Pietschberg 60
Pļevų rāgas 88
Piewu Rags 88
Piles-kalns 72
Piliakalnis 72
Pilkop 34
pilkopā 34
Pilkopa 34
Pilkopen 36
Pilkopos šilas 120
Pilkupa 36
pilkupeš vēca ciema b. 96
pilkupeš vēca ciema k. 60
pilkupe 36
Pilkups 36
Pillecop 36
Pillecop 72
Pillkopchen 36
Pillkopen 36
Pillkopper Bucht 96
Plagine^o 96
Plaue Rags 88

Plick-Berg 60
Plick 60
Povihně 110
Präden 36
Präden 60
Predem 60
Preden 36
Predimsberg 60
Predin 36
Predin berg/Bg 60
Predin-Bucht 97
Predine Haken 84
Predinsche Berg 60
Predde 36
Prededen 36
Prededine 36
Prededines Len'ke 97
Prehdin Bucht 97
preļļu kalns 60
preļļu vāca ciemas k. 60
preļļu r. 84
Preil 36
Preil Haken 84
Préila 36
Preilai 37
Préili 37
Preiļų Maž. ģlanka 97
Preiļų^o ragas 84
Préilos kálnas 60
Preilsche Berg 60
Preilsche Bucht 97
Preilsche Bucht 97
Preiischer Berg 60
Preischer Haken 84
Préle 37
prèle bukte/lenkc 97
Preišino Gilmeli 110
Prezideņto Smetōnos kálnas 61
Priedē 37
priēdinēš b. 97
Priedinē^o 37
priedine 97
Priedinēs^o kálnas 60
Priedinēs ģlanka 97
Priedinēs kaimas 38
priēdinēš k. 60
Priedynas 37
Prussin 110

Purvine 38
purvine dūrbe 110
Purvincr Berg 61
puļvīņēš k. 61
Purvynas 38
Purvynē 38
Purvynēs kaimas 39
Purvynēs kopā 61
Purvyno kopa 61
Purwien 38
Purwihn 38
Purwin 38
Purwincr Rinne 110
Purwini 38
Purwinscher Bg. 61

R

Rad/rintš 85
Radokeller B. 61
Radsen-Kalns 61
Radsenberg 61
Radsen-Haken 84
Radsenis-Kaln' 61
Radsija- Kalns 61
radzine rags 84
Radzinhaken 84
Radzinio^o rāgas 84
Rāganų kálnas 61
Raganos kalnas 61
Rāndavos 17
rasitē 39
Rasite 39
rasite rags 85
rasites šīnbēnķes 110
Rasitten 39
Rasýtē 39
Rātokelis 110
Raudónmiškio kopā 72
Rehebergk 121
Rehebergk 72
Rehweg 72
reļerberģ 72
Reiherberg 72
rēzine 115
Riñubohma Āks 98
Riñubohma-Āks 85
Rindos^o 115
Rindut 116

Rohrbucht 117
 Rorbuchtas planka 117
 Rosetin 39
 Rositten 39, 40
 Rossitten Haken 85
 Rossittener Haken 85
 Roßittische Haken 85
 Roterwald Berg 73
 Rotewald 72
 Ruceikis 111
 Ruhnhaken 88
 Rüks Sand/Sack 117
 (Der) Runde Berg 73
 Ruma-rags 88
 rümbe 113
 Rumbs 113
 Russiten 40

S

sã/kava 40
 Sakalinės miškas 122
 Sand Kr. 47
 Sandberg 47
 Sandkrug 47
 Sarckau 40
 Sarckaw 40
 Sarckawsche Wald 122
 Sãrgo rãgas 85
 Sãrgo Rags 85
 Sãrguva 40
 Sarkau 40
 Sarkau Forst 122
 Sarkaue 40
 Sarkauer Forst/Wald 122
 Sarkauer Haken 85
 Sarkavos miškas 122
 Sarkaw 40
 Sãrkawa 40
 Sãrkãwa 40
 Sarkawische Heide 122
 Sausutė 127
 Schãferei Haken 86
 Schãilwite-Berg 62
 Schafen Bg. 73
 Schãfenberge 73
 Schãfenberge-Rags 89
 Schafenbergsche Bucht 100
 Schafenbergscher Haken 89

Schapen Berg 73
 Schãpenberg 73
 Schãpenberge-Rags 89
 Schapen-Bucht 100
 Schãtnurta 47
 (Der) Schiefe Berg 73
 Schiefer Bg. 73
 Schķirstu-Kalns 62
 Schillin 111
 Schkirwith 85
 Schlangenberg 73
 Schlickmannshöhe 67
 Schlossberg 73
 Schloszberg 74
 Schnecken Bg 68
 Schpintsche Berg 62
 Schpintsche Bge. 63
 Schwarzort 47
 Schwartenõrta 47
 Schwartenõrta 47
 Schwartzort 47
 Schwartzort 47
 Schwartzortsche Haken 89
 Schwartzortz 47
 Schwartzourt 47
 (Der) Schwarze Bg. 74
 Schwarzberg 74
 Schwarzberg-Bucht 100
 Schwarze Berg Bucht 100
 Schwarzer Berg 68
 Schwarzer berg/Bg. 74
 Schwarzerberg-Bucht 100
 Schwarzkrant' 100
 Schwarzort 47
 Schwarzorte 47
 Schwarzortte 47
 Schweine rucken 117
 Schweins rücken/Rrückten 117
 Schwendlund 120
 Schwendlunder Moor 127
 Schwentlund 120
 Schwentlund Bruch 127
 Schwiègermutter Berg 68
 Skilwit 62
 Senakaimio kalnas 74
 Senieji Nagliai 40
 Senkaimio kopa 74
 Senkeris 98

Senoji Juodkrantė 47
 Senoji Nida 48
 Senoji Pilkopa 40
 Senoji Sarkava 40
 Senosios Šarkuvos miškas 122
 Senosios smuklės 74
 Senosios smuklės klanas 62
 Sergorax 89
 Serkava 40
 Sicka Bge 62
 siele klūte 114
 Sigro-rags 89
 Sirga- Rags 89
 Sirgo-mast 111
 Skielvieth B. 62
 Skielw B. 62
 Skielwethaken/ Skielweth haken 85
 Skielwit Haken 85
 Skielwit-Berg 62
 Skilvytės kopa 62
 Skilvytės rāgas 85
 Skilwieth Bg 62
 Skilwethaken/Skilweth-Haken 85
 Skirbsenberg 62
 Skirpstu kalnas 62
 Skirpstų kopa 63
 Skirpstų^o kalnas 62
 Skirpstu-Kalns 62
 Skirstu-Kalns 63
 Skirwite 85
 Sklandytojų kopā 63
 Skrandine 111
 Skrusdcena 40
 Skrusdine 41
 Skrusdien 41
 Skrusdienu 41
 Skrusdin 41
 Skrusdin' 41
 Skrusdynas 41
 Skruzdihn 41
 Skruzdin 41
 Skruzdynė 41
 Smėlio smuklė ir Smėlio kalno
 smuklė 48
 Smilkšekruoage 48
 Smiltinė 48
 Smiltynė 48
 Spindza Bge 63

Stangavaldė ° 44
 Stangenwaldc 44
 Stangevaldc 44
 Stirnabūdės^o kopa 74
 Stroga 111
 struoages ailes 111
 Süderhaken 89
 Süderhuk 89
 Süderspitze 44
 Süderspitze haken 89
 Szalne 63
 Szarkowa 41
 Swartenūrta 48

Š

šāfenberģa 89
 šāfenberg 74
 šāfenbērgc bukte 101
 šāfenbērgc rags 89
 Šarkova 41
 Šarkuva 41
 Šarkuvos įlanka 97
 šatcnuftc 48
 šavenbē rge rags 89
 šavenberge bukte 101
 šķilvītēs r. 85
 šķilvite rags 85
 šķilvītēs k. 63
 šķifsta k. 63
 špiūdēs 63
 Šcivakalns 74
 Šuolu Ragas 111
 Švartenorta 48
 Švartenurta 48
 švartnūrte 48
 švatnurta 48
 Švenkelingēs pievīs 126
 Šventlunka 127

T

Tal des Schweigens 124
 Torfmoor Palwe 127
 Tregeras/Treyeros 90
 Triušiu įlanka 97
 truše bukte 117
 Tylos klonis 124

U

Ulmenhorst 122
 Ulmerio gūžta 122
 Urba-kalns 63
 Ūrbo kalnas / Urbo kalns 63
 Urwald 121
 Utēlkalnis 48
 Ūžmaris 17

V

vēca ciemas k. 74
 vēca kruoģas k. 74
 Valgumo kalnas 69
 vēcc- zideršpice 48
 vēcecieme 42
 Vccekruģo kopa 75
 Vēziņū jļanka 97
 vīdaus galiciens 112
 vidmare ailes 112
 Vicnišuolē kopā 64
 Vingio^o kopā 64
 Vingkopē (Vingiakopē) 64
 viņķe kāpe 64
 Vinkio^o kopa 64
 viņķu kāps 64
 viņķu kāpu k. 64
 Vogelwiese 126

W

Walgum-Berg 69
 Walgum-Bucht 99
 Wānagai 111
 Warnā-Būde 85
 Wāzā Nīda 42
 Wāzā Pilkupa 42
 Wāzacecma-Leņķe 97
 Wāzakrohgs 74
 Wāzakrohs 42
 Wāzazeema- Leņķe 97
 Wāzazeems 42
 Wāzazecms 74
 Weißbergsche Bucht 99
 Weissbergsche Haken 86
 (Der) Weisse Berg 75
 (Die) Weiße berg 75

(Die) Weissen Berge 75
 Weißer Bg 75
 Weißer Bucht 99
 Wentsze Uppe 111
 Wetzekrug B. 75
 Wetzekrugs (Berg) 75
 Wīdaus Gilme 117
 Wīdaussicms 112
 Wīdmares 112
 Wīdus Dsiļums 117
 Wilhelmshöhe 68
 Windeburge Mēsts 115
 Wingekaapis 97
 Wings 97
 Wingkap 64
 Wiņģu-Kap's 98
 Wolfsloch 68

Z

zandkrūģ 48
 zaņkruoģs 48
 Zarkau 42
 Zarkava 42
 Zarkawa 42
 Zarkawe 42
 Zārkoa 42
 Zārkowa 42
 Zeikalis 115
 zideršpice 45
 Ziegenhaken/Ziegen Haken 89
 ziemile akmincs 114
 zirga^o rags 90
 zirge masts 112
 Zweistöckige Dünc 68

Ž

Žārkuwa 42
 Žirgo rāgas 90
 Žirgū rāgas 90
 Žuvēdrū rāgas 90
 Žuvēdrū raistas 128

Žemėlapiai

MARE

BALTICVM,

PRVSSIA

ACCVRATE DESCRIPTA
a Gasparo Henneberg
Erlichenfsi.

Ooft See.

- RVSNAE fluminis
estiorum nomina.
- A Aemena desyt fluere
  - B Schirwinde
  - C Alt Ruße
  - D Nencupe
  - E Thoupe
  - F Russe sine Holm
  - G Kalanippe
  - H Tamaszagis
  - I Vlmis
  - K Bunduluppe
  - L Schlada
  - M Sulbeck navigabile
  - N Athmath piscosum

CARACTERVM HVIVS
Tabulae Explicatio.

- Metropolis sine magna civitate
- Urbs vel oppidum muro cinctum
- Urbs cum arce
- Aps
- Oppidum
- Aps cum oppido
- Vicus
- Pignus Parochialis
- P. Trinitaria
- Parochia vestita
- Magna
- Nobilitas
- Cam pagus
- Pignus
- Domus venationis
- Lacus
- Lacus ubi olim dimicatum est
- Mons arcei vestitus
- Germanica
- P. Trinitaria

CASSUBIA
BIAE
PARS
Occidens

POMERELLIA.

COIAVIAE
sive
POLONIAE
MAIORIS
PARS.

Excud: Guiljelmus Tanß: Casius.

Borea flat hic Succinum
colitur

Flante Sphero hic multum
Succini colligitur

CRYSCH NERYNG.
CYRONENSIS LACVS
Curijch haff.

SAMO

TIAE PA
RS

SCHALAVO
NIA.

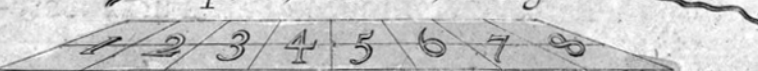
NADRA.

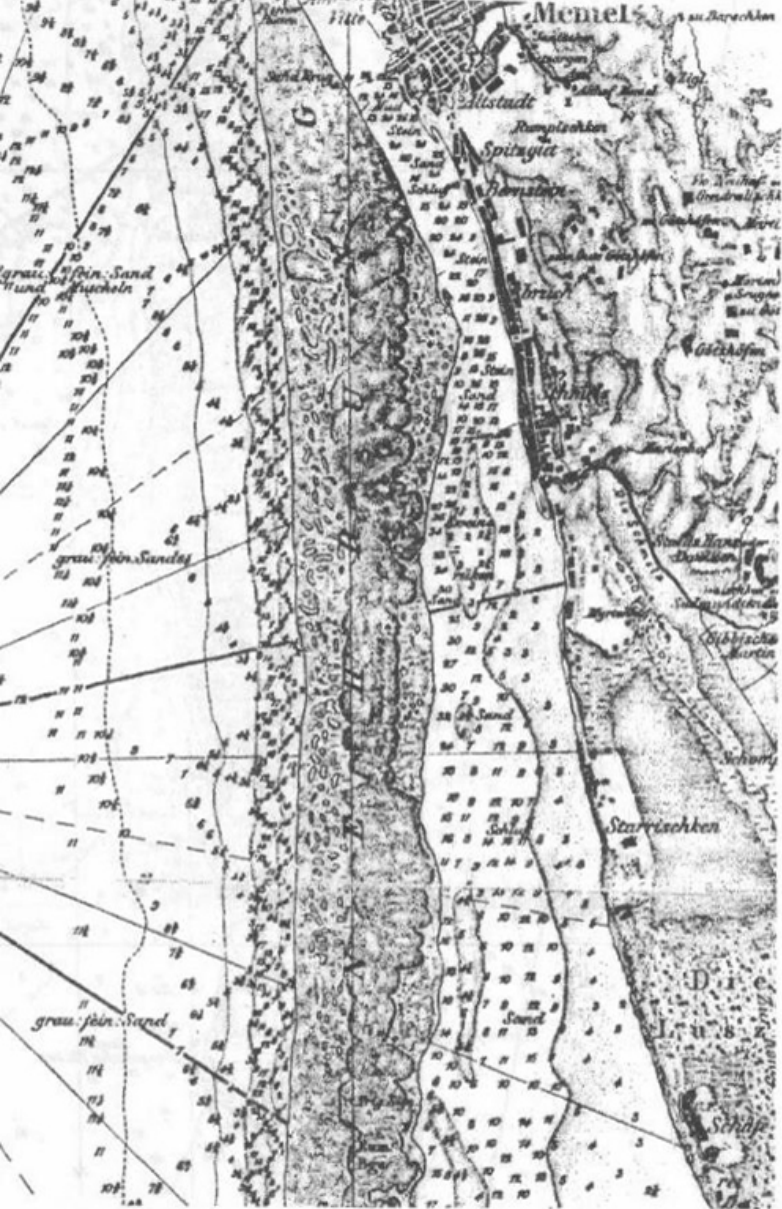
BAR
ON

LITHVANIAE
PARS

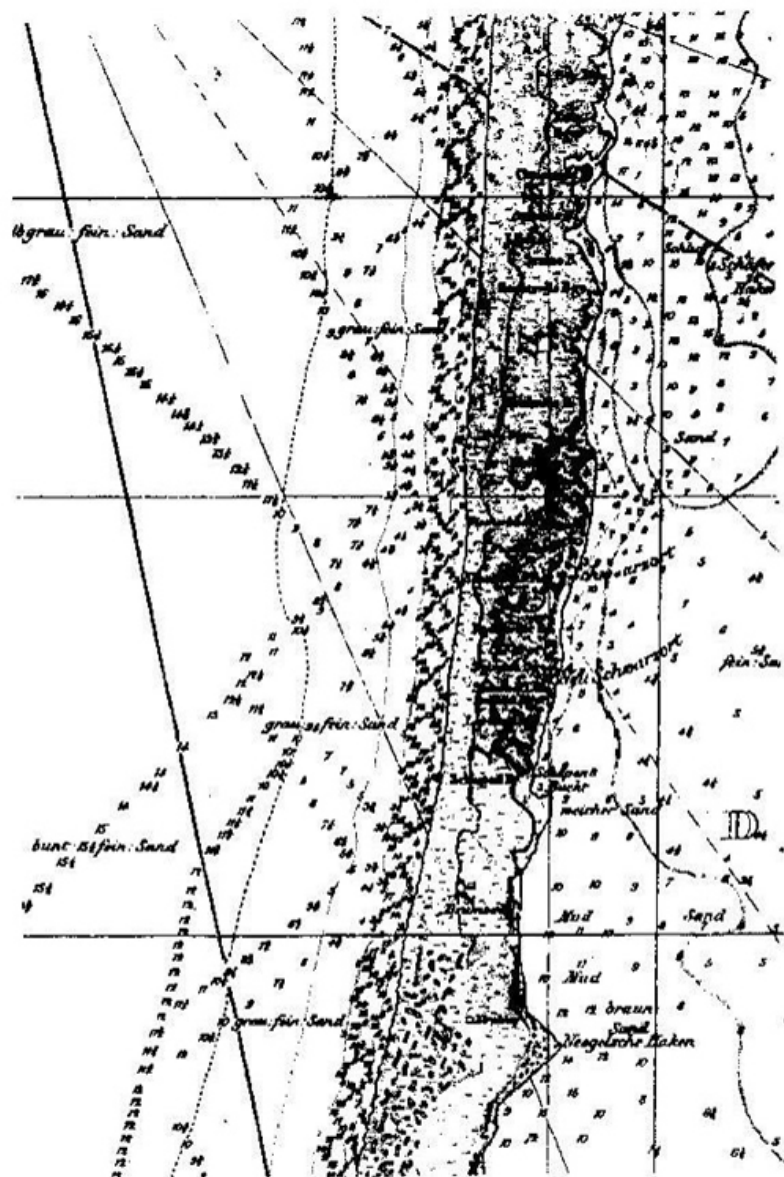
PODSC
HIAE
PARS.

Milliaria
parva, mediocria, et magna.

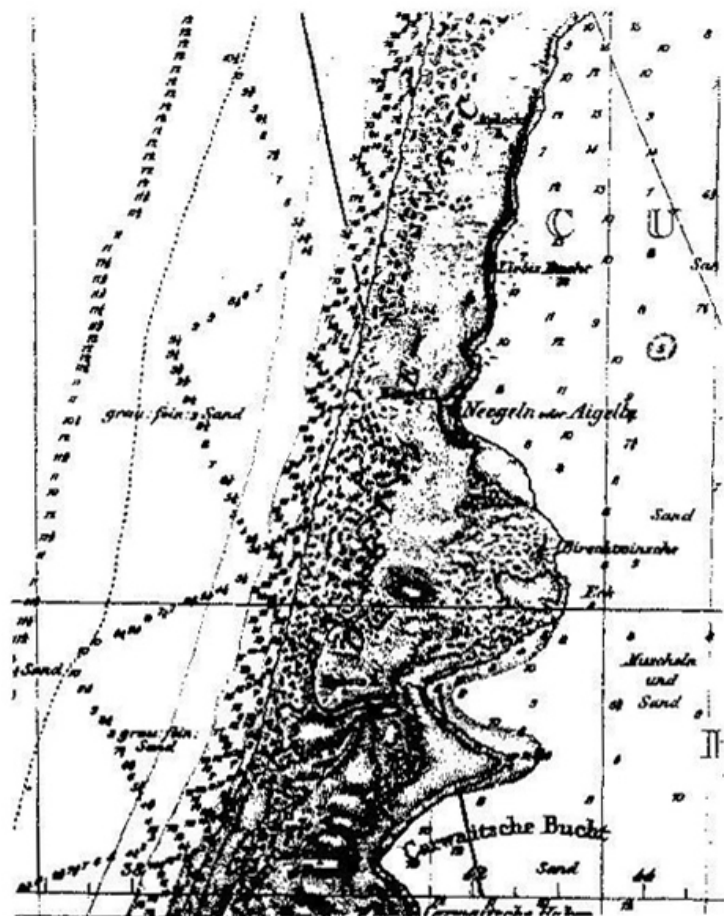

1841 (1)

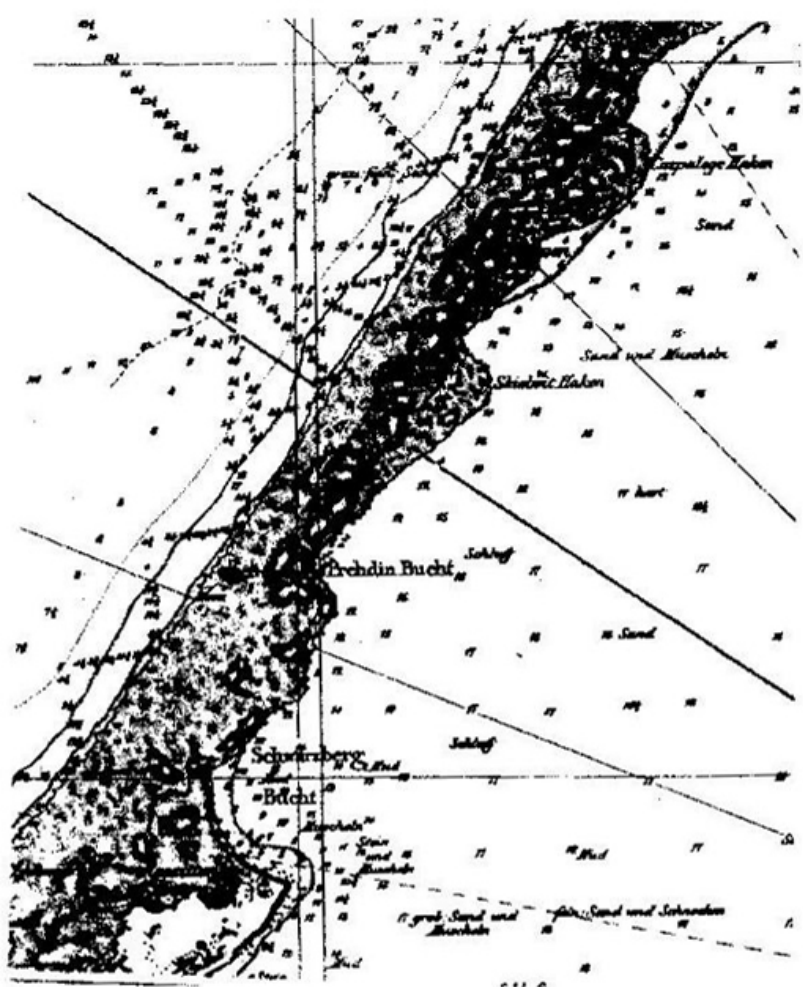

1841 (2)

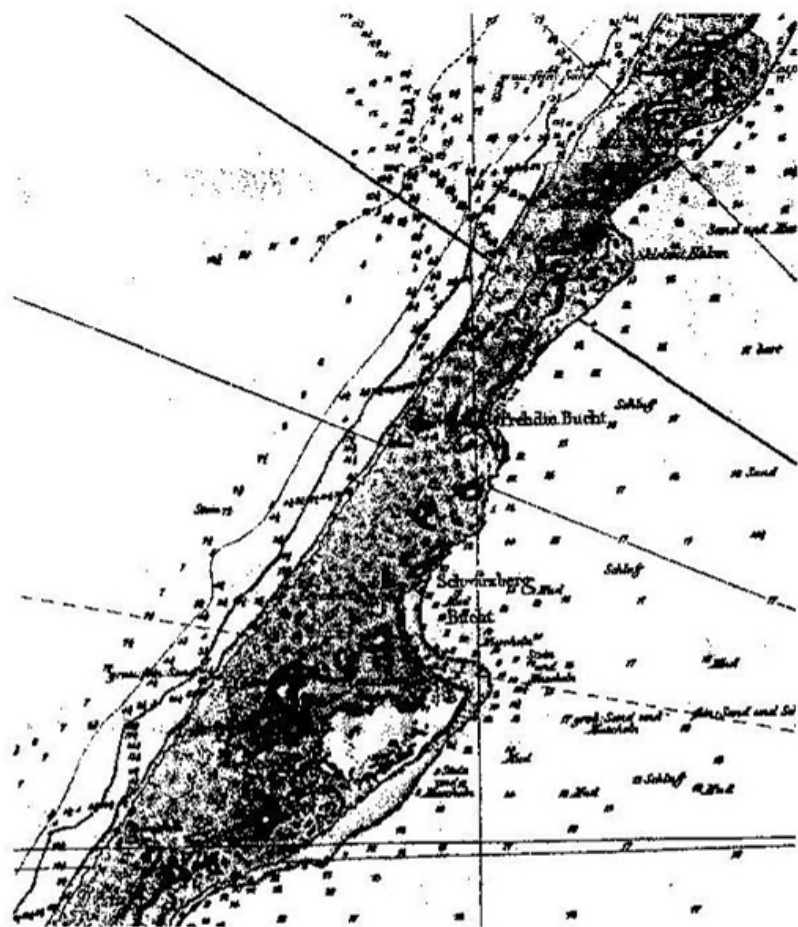

1841 (3)

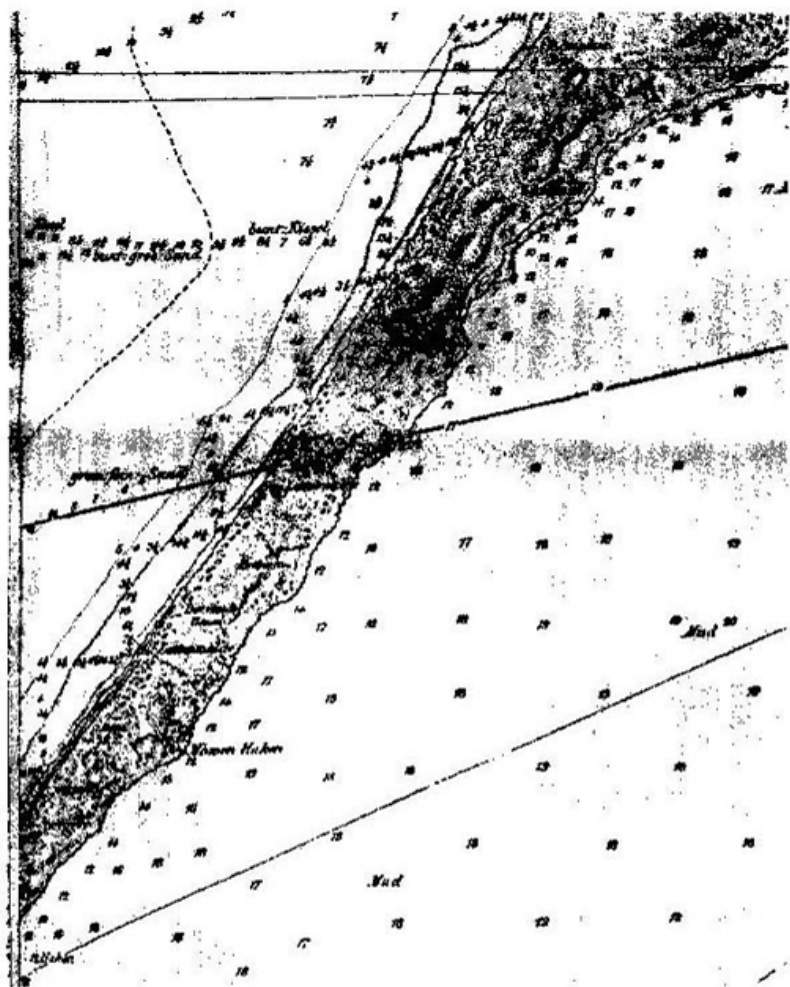

1841 (5)

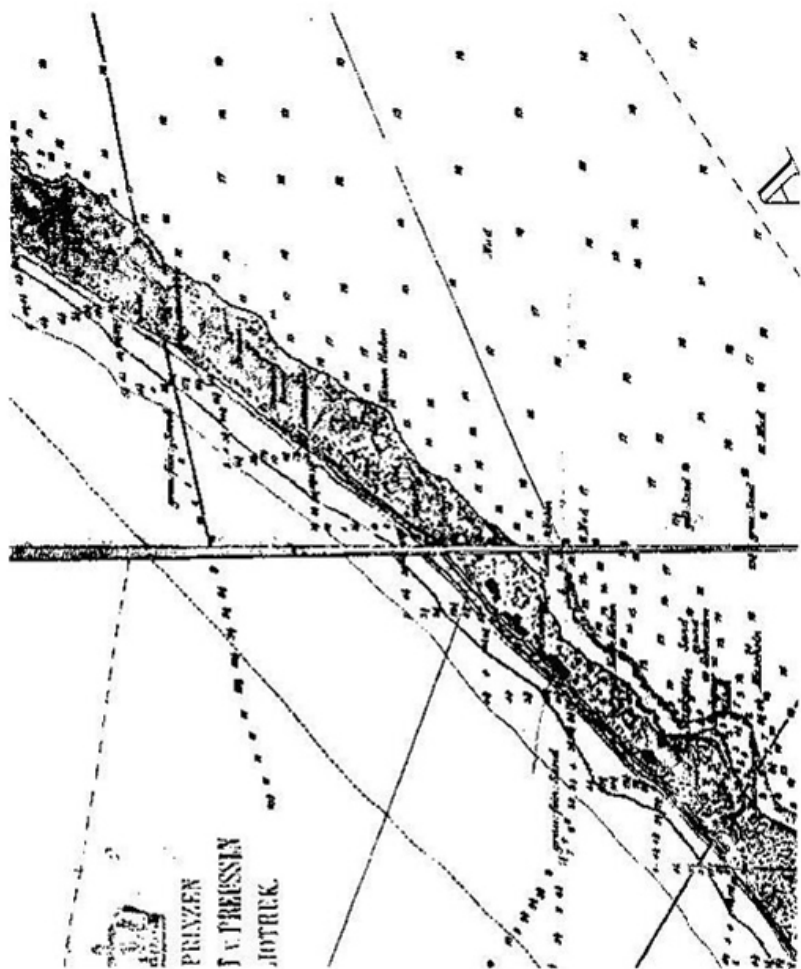

1841 (6)

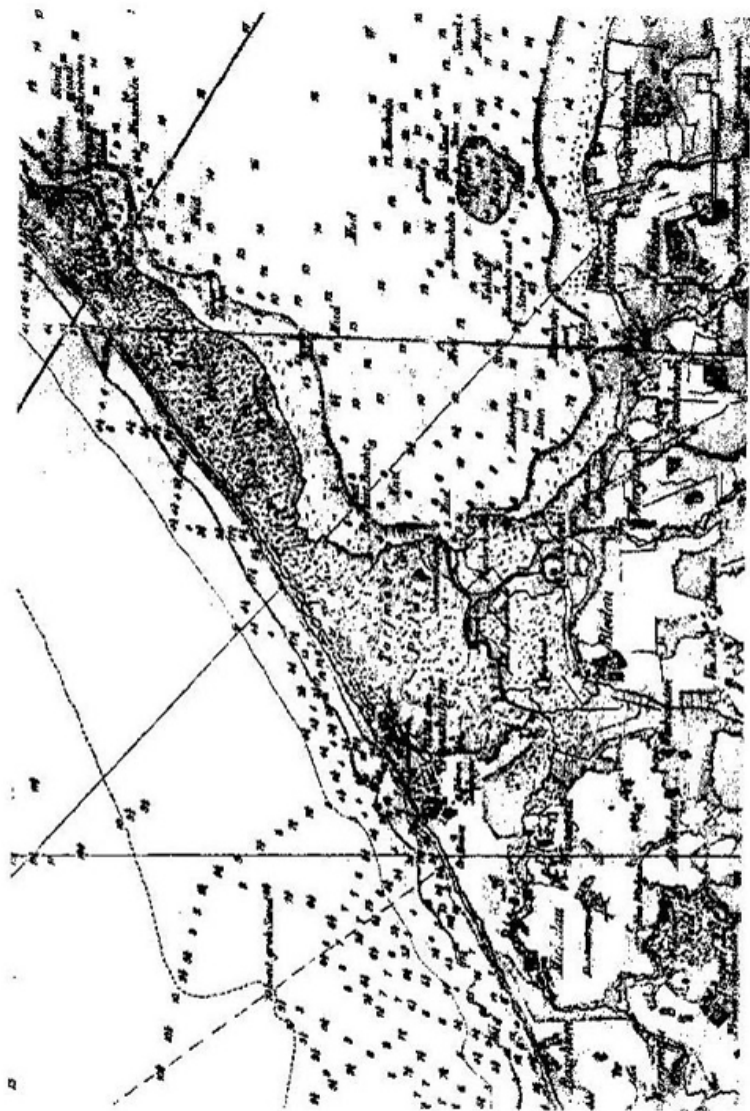

1841 (7)

1841 (8)

1841 (9)

Žirgų ragas ir Pervalkos švyturys

Agilos įlanka

Vecekrugo kopa

Vaizdas nuo Preilos kalno: Mažasis Preilos ragas ir Didysis Preilos ragas

Vinkio kopa

Vinkio kopa

Lydumo ragas

Vaizdas prie Rasytės

ISBN 9955-18-036-6

